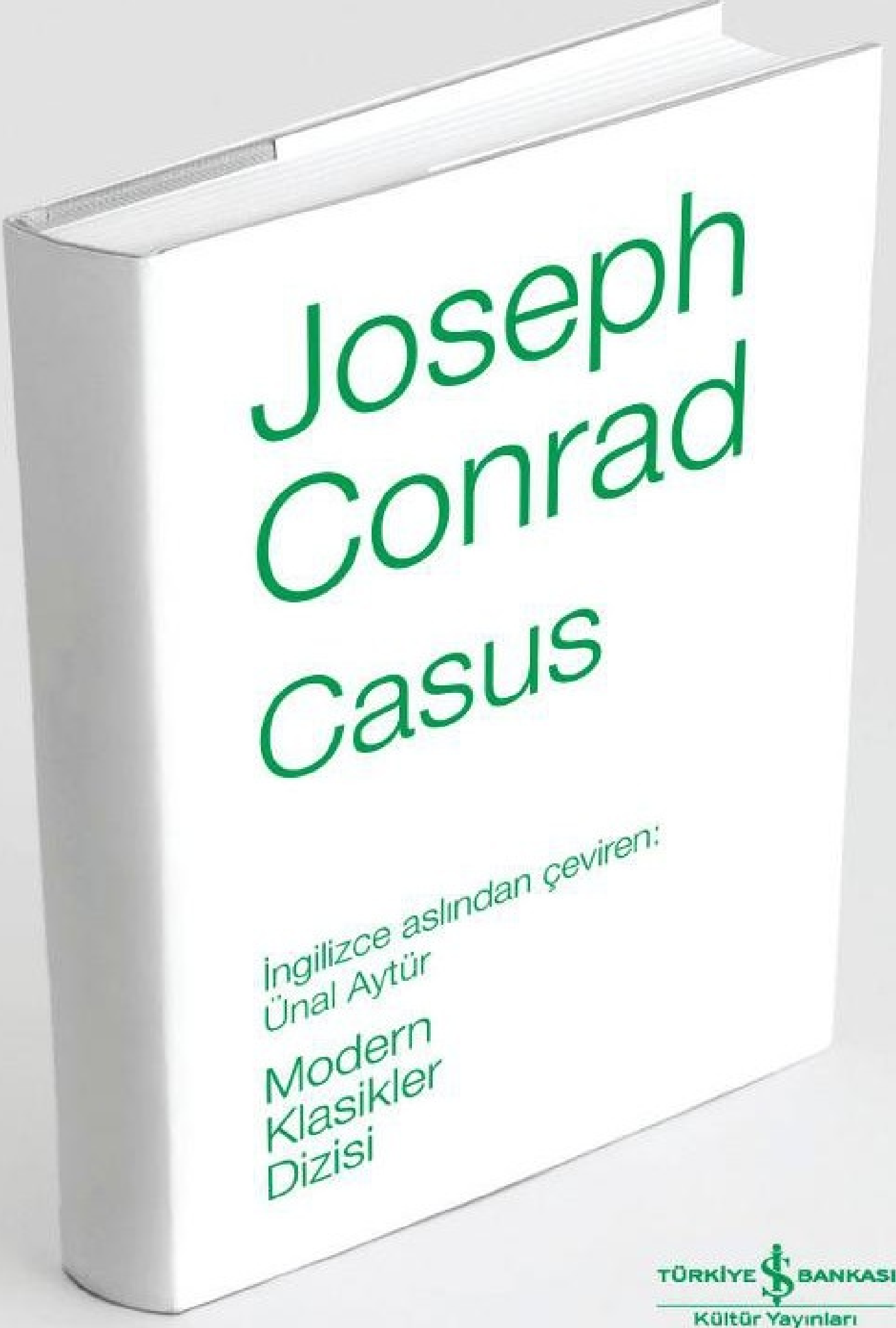

Joseph
Conrad
Casus
İngilizce aslından çeviren:
Ünal Aytür
Modern
Klasikler
Dizisi
TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Modern Klasikler Dizisi - 4

Joseph Conrad

Casus

İngilizce aslından çeviren:

Ünal Aytür

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

MODERN KLASİKLER DİZİSİ
JOSEPH CONRAD
CASUS
ÖZGÜN ADI
THE SECRET AGENT
ÇEVİREN
ÜNAL AYTÜR
© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2009
EDİTÖR
RÛKEN KIZILER
görsel yönetmen
BİROL BAYRAM
DÜZELTİ
ONUR CAYMAZ
grafik tasarım ve uygulama
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme hiçbir yolla yayınevinden izin alınmadan çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, No: 144/4 Beyoğlu 34430 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Bu yalın on dokuzuncu yüzyıl öyküsünü sevgilerimle, Mr. Lewisham'ın aşkının, Kipps'in yaşamöyküsünün yazarı ve gelecek yüzyılların tarihçisi H. G. Wells'e adıyorum.

Önsöz

Casus'un doğuşu: Bir yazarın konusunun, bu konuyu işleme yönteminin, sanatsal amacının ve onu kaleme sarılmaya iten başka ne etkenler varsa bunların hepsinin kaynağı, zihninde ve duygularında belli bir dönemde beliren tepkilerde görülebilir sanıyorum.

Gerçek şu ki, ben bu kitaba fazla düşünmeden, birden başladım ve hiç ara vermeden yazdım. Vakti geldiğinde ciltlenip okurun huzuruna çıkınca, böyle bir kitap yazdığım için eleştirildiğimi gördüm. Eleştirilerin bazıları çok sertti, bazılarının ise üzülmüş gibi bir havası vardı. Yazılanlar şu anda önümde değil, ama üstünde birleşilen o açık seçik genel görüşü çok iyi hatırlıyorum; ayrıca nasıl böyle bir görüşe ulaşmışlar diye çok şaştığımı da. Bütün bunlar şimdi bana çok gerilerde kalan bir hikâye gibi geliyor! Ama olanlar aslında o kadar da eski değil. Buradan şu sonucu çıkarmam gerekiyor: Anlaşılan 1907 yılında ben hâlâ başlangıçtaki saflığımdan pek bir şey yitirmemiştim. Şimdi bakıyorum da saf bir kimse bile, romanın içinde geçtiği çevrenin sefilliği ile ahlaki açıdan çirkinliği yüzünden bazı eleştirilere hedef olacağını daha o günden kestirebilirdi.

Yabana atılacak bir eleştiri değil bu elbette. Ancak herkes aynı görüşte değildi. Aslında romanım hakkında zekice yapılmış onca olumlu değerlendirme varken, yalnızca çok az sayıdaki kötüleyici yazıları hatırlamak nezaketsizlik gibi oluyor. İnanıyorum ki, bu önsözü okuyanlar, tutup bunu hemen benim incinen gururuma ya da kişiliğimdeki doğal bir nankörlüğe vermeyeceklerdir. Hoşgörü sahibi kimseler bu seçimimi pekâlâ doğal bir alçakgönüllülüğe de yorabilirler. Ama görüşlerimi açıklamak için olumsuz eleştirileri seçmem, pek alçakgönüllülükten değil. Hayır, pek değil; alçakgönüllü olduğumdan hiç emin değilim, ama şimdiye kadar kitaplarımı okuyanlar, hakkımda başkalarının söyledikleriyle övünmeyecek kadar dürüst, izanlı ve yol yordam bilir biri olduğumu kabul edeceklerdir. Hayır! Olumsuz eleştirileri seçmemin asıl nedeni, apayrı bir niteliğimden kaynaklanıyor. Eskiden beri içimden hep, yaptığım bir şeyin gerisindeki nedenleri anlatmak gelir. Savunmak amacıyla değil de nedenlerini açıklamak için. Haklı olduğumda ısrar etmek için değil, yalnızca yazma güdümün temelinde ters bir amaç, insanların doğal duyarlılıklarını hiçe sayan gizli bir duygu bulunmadığını anlatmak için.

Böyle bir zayıflık, ancak kişiyi sıkıcı biri yapma olasılığı taşıdığı ölçüde tehlikelidir, çünkü insanlar genellikle gözleri önünde geçen bir hareketin gerisinde yatan etkenlerle değil, doğurduğu sonuçlarla ilgilenirler. İnsan gülen

hayvan olabilir ama, araştırıp soruşturan bir hayvan değildir. Açıkça belli olan şeylerden hoşlanır. Kendisine bir açıklama yapılmasından ürker. Ama ben gene de açıklamama devam edeceğim. Kuşkusuz, bu kitabı hiç yazmasam da olurdu. "Konu" kelimesini, aynı zamanda hem anlatılan öykü hem de daha geniş olarak, insan yaşamının özel bir açıdan ortaya konması anlamında kullanırsak, ille de bu konuyu ele almak zorunda değildim. Bunu kesinlikle kabul ediyorum. Ama okurlarımı derinden sarsmak ya da her zamanki tutumumu değiştirerek onları şaşırtmak amacıyla sırf çirkinlikleri vurgulamak aklımın ucundan bile geçmiş değil. Bunu söylerken okuyucuların bana inanacaklarına güveniyorum; yalnız genel karakter yapımı göz önünde bulunduracakları için değil, aynı zamanda şu nedenle güveniyorum: Öykünün baştan sona yazılış yöntemi, yazılmasında etken olan öfke, temelindeki acıma ve küçümseme duyguları, romanda, herkesin görebileceği gibi, benim sırf çevrenin dış koşullarında yer alan bu sefalet ve çirkinliğe ne kadar nesnel yaklaştığımı kanıtlamaktadır.

Casus'u yazmaya, ondan apayrı bir roman olan ve Latin Amerika'nın bizden çok uzak havasını taşıyan Nostromo ile son derece kişisel bir kitap olan The Mirror of the Sea (Denizin Aynası) üzerinde iki yıllık sıkı bir çalışma döneminin ardından başladım. Nostromo yoğun bir yaratıcı çabanın ürünüdür ve sanırım hep benim en geniş kapsamlı romanım olarak kalacak. The Mirror of the Sea ise denizlerin derin gizlerini bir anlığına aralamayı ve bunların neredeyse ömrümün yarısı süresince kişiliğimi biçimlendiren etkilerini tüm içtenliğimle gözler önüne sermeyi amaçlayan bir çalışmadır. O dönem, aynı zamanda benim gerçeklik anlayışımın çok büyük bir yaratıcılık ve duygu yoğunluğuyla iç içe olduğu bir dönemdi; hayal gücüm ve duygularım gerçeklerden bir an bile kopmuyordu. Ama gene de, bu kitapları bitirir bitirmez kendimi terk edilmiş, beş duyumun kof algıları arasında amaçsız kalmış, daha düşük değerlere sahip başka bir dünyada kaybolmuş gibi hissetmeye başladım.

O sırada hayal gücümde, insanlara ilişkin görüşümde, zihinsel tutumumda gerçekten bir değişiklik isteyip istemediğimi bilmiyorum. Öyle sanıyorum ki, ben farkına varmadan temel mizacımda bir değişiklik gerçekleşmişti bile. Ben kesin bir şeyler hissettiğimi hatırlamıyorum. The Mirror of the Sea bittiğinde, kitabın her satırında hem kendime, hem de okurlarıma karşı dürüst davrandığımın iyice bilincinde olduğumdan, bir süre yazmaya ara verdim. Mutlu geçtiği söylenebilecek bu aradan sonra, deyim yerindeyse, hâlâ boş boş otururken (ve kesinlikle yazacak çirkin bir şeyler bulayım diye özel bir arayış içinde değilken), bir gün bir sohbet sırasında, nasıl oldu bilmem ama, söz dönüp dolaşıp anarşistlerden, daha doğrusu anarşi eylemlerinden açıldı; Casus'un

konusu (öyküsü, demek istiyorum), işte o gün arkadaşımın söylediği birkaç kelimeden çıktı.

Ancak benim de, öğretisi, eylemleri ve düşünce biçimiyle tüm anarşist etkinliklerin çıkmaz bir yol olduğundan söz ettiğimi, acınacak bir davranışla hep kendi kendini yok etmeye can atan insanoğlunun acılarından, aşırı safdilliğinden yararlanan bu arsız sahtekârların takındıkları çılgınca pozun alçaklığına değindiğimi hatırlıyorum. Benim gözümde, anarşistlerin öne sürdükleri felsefi bahaneleri kesinlikle bağışlanmaz yapan işte buydu. Az sonra birtakım anarşik olay örneklerine geçilince, aklımıza Greenwich Gözlemevi'nin o sırada artık eskimiş bulunan havaya uçurulma öyküsü geldi; bu kanlı girişim öylesine boş bir çılgınlıktı ki, temelinde yatan nedenlere mantıklı, hatta mantıksız hiçbir düşünce süreciyle ulaşılamazdı. Çünkü çarpık mantıksızlığın da kendine göre akıl yürütme süreçleri vardır. Ama Greenwich'teki şiddet eylemini akıl yoluyla kavramak kesinlikle mümkün değildi; o zaman da somut bir gerçek olarak geriye, anarşist ya da herhangi başka bir düşünceyle en ufak benzerliği bulunmayan boş bir amaç uğruna paramparça olmuş bir adam kalıyordu. Gözlemevi'nin dış duvarında en hafif bir çatlak bile görülmemişti.

Bütün bunları arkadaşıma anlattım; bir süre sessiz kaldı, sonra, kendine özgü rahat, her şeyi bilir tavırla, "Adam yarım akıllı biriymiş. Kız kardeşi olayın ardından intihar etmiş," dedi. Aramızda bunun dışında tek kelime geçmedi, çünkü bu beklenmedik bilgi karşısında duyduğum büyük şaşkınlık yüzünden bir an dilim tutulmuş, o da hemen başka bir şeyden söz etmeye başlamıştı. Sonradan, bunları nasıl öğrendiğini sormak hiç aklıma gelmedi. Eminim ki, ömründe bir kez bir anarşisti sırtından görmüşse eğer, yeraltı dünyasıyla tüm bağlantısı bununla sınırlı olmalıydı. Ama arkadaşım her tür insanla konuşmayı seven bir adamdı ve bu aydınlatıcı bilgileri ikinci ya da üçüncü elden, sokak ağızlarını süpüren bir çöpçüden, emekli bir polis memurundan, üyesi olduğu kulüpteki karışık kafalı birinden ya da belki resmi ya da özel bir davette rastladığı bir bakandan da edinmiş olabilirdi.

Kuşkusuz bu bilgiler olayı iyice aydınlatmıştı. Şimdi kendimi orman içinden düz ovaya çıkmış gibi hissediyordum, ortalıkta görülecek fazla bir şey yoktu, ama her yer ışık içindeydi. Evet, görülecek fazla bir şey yoktu ve açıkçası ben de, epeyce uzun süre bir şeyler görmeye bile çalışmadım. Bütün bunlardan geriye aklımda yalnızca bir aydınlanma izlenimi kalmıştı. Bu izlenim zihnimdeki doyurucu niteliğini koruyordu, ama hareketsizdi. Derken bir hafta kadar sonra elime bir kitap geçti; bildiğim kadarıyla hiçbir zaman pek fazla dikkat çekmemiş olan bu kitapta, 80'li yıllarda Londra'daki dinamitli terör eylemlerinin yapıldığı

sıralarda göreve getirilen bir Emniyet Genel Müdür Yardımcısı anılarını anlatıyordu kısaca. Müdür Yardımcısı, karakterinin koyu dindar bir yanı bulunan, belli ki yetenekli bir adammış; kitabı epey ilgi çekiciydi ve sözlerini büyük bir dikkatle seçerek yazıyordu elbette; ama şimdi içeriğinin çoğunu unuttum. İçinde öyle bilinmedik önemli açıklamalar yoktu, yazar olayların yüzeyinde tatlı tatlı dolaşıyordu, o kadar. Beklenmedik anarşik bir eylemin ardından, yazarın (adı Anderson'dı sanırım) İçişleri Bakanı ile Avam Kamarası'nın bekleme salonunda yaptığı kısa bir konuşmayı aktaran yedi satırlık küçük bir bölümün neden aklıma takılıp kaldığını bile burada açıklamaya çalışmayacağım. O sırada içişleri bakanı Sir William Harcourt'tu sanıyorum. Bakan bey çok sinirliydi, Genel Müdür Yardımcısı da alttan alıp özür diliyordu. Aralarında konuşulan üç cümlede benim dikkatimi en çok çeken, Sir W. Harcourt'un şu kızgın, alaycı sözü olmuştu: "Bütün bunlar iyi hoş, ama Genel Müdürlük'te sizin gizlilikten anladığınız şey, edindiğiniz bilgileri İçişleri Bakanı'ndan saklamak galiba." Sir W. Harcourt'un mizacına uygun, ama anlamca öyle ahım şahım bir yanı bulunmayan bir söz. Ama gene de tüm bu görüşmenin beni etkileyen bir havası olmalıydı, çünkü birdenbire hayal gücümün harekete geçtiğini hissettim. Sonra da zihnimde, kimyacıların en iyi biçimde, bir deney tüpüne, uygun türden küçücük bir damla kimyasal madde eklenince tüpteki renksiz sıvının kristalleşme sürecinin hızlanması benzetmesiyle anlayacakları bir süreç başladı.

Zihnimde önce, sakin duran hayal gücümü uyarıp harekete geçiren bir değişiklik oldu; hayalimde dış hatları keskin, ama anlamını iyi kavramadığım tuhaf görüntüler beliriyor, tıpkı o tüpteki beklenmedik acayip şekilli kristaller gibi dikkatimi üzerlerine çekiyorlardı. Bu durum karşısında uzun uzun düşünmeye başladım. Geçmişe bile döndüm: Hoyrat güneşi ve kanlı ihtilalleriyle Güney Amerika'yı; uçsuz bucaksız tuzlu sularında göklerin öfke ve sevincini, yeryüzünün tüm ışığını yansıtan denizleri düşündüm. Derken gözlerimin önünde koskoca bir şehir belirdi; insan eliyle yaratılmış gücü sayesinde göklerin öfke ve sevincini hiçe sayan, yeryüzünün ışığını zalimce yutup tüketen, bazı kıtalardan çok daha kalabalık, dev bir şehir. Bu şehirde her türlü öyküye ortam olabilecek kadar bol yer, tüm güçlü duyguları barındırabilecek derinlik, her türlü olaya uygun düşecek farklılıkta toplumsal bir çevre, beş milyon kişiyi gömmeye yetecek kadar da karanlık vardı.

Bundan sonraki süreçte bu şehir, karşı konulmaz bir biçimde derin ve kararsız düşüncelerimin değişmez art alanı oldu. Önümde her yandan yeni ufuklar açılıyordu. Bunlar arasında doğru yolu bulmak yıllar alırdı! Gerçekten de bana

yıllar almış gibi geldi!.. Winnie Verloc'un annelik tutkusuna ilişkin inancım, kendimle bu art alan arasında yavaş yavaş gelişip güçlendi, gizli ateşiyle şehrin ortamına sıcaklık katan, karşılığında kendisi de o ortamın karanlık renklerinden biraz etkilenen bir aleve dönüştü. Sonunda Winnie'nin öyküsü, çocukluk yıllarından ölümüne kadar baştan sona ortaya çıkmıştı, gene de her şey henüz taslak halindeydi, oranlar daha yerli yerine oturmamıştı, ama öykü artık ele alınmaya hazırdı. Bütün bunlar aşağı yukarı üç gün içinde gerçekleşti.

Bu kitap, başa çıkılabilir boyutlara indirilmiş biçimiyle işte o öyküyü anlatıyor; olayların gelişme süreci, ilhamını Greenwich Park'taki bombalamanın anlamsız acımasızlığından almış, tüm gelişmeler onun çevresinde toplanmıştır. Önümde, çetin demeyeceğim ama, son derece dikkat isteyen güç bir iş vardı. Ancak güç de olsa yapılmalıydı. Yapılması gerekiyordu. Winnie Verloc'un etrafında kümelenen ve onun "hayat fazla kurcalamaya gelmez," yolundaki kuşkusuyla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili bulunan bütün kişiler, romanda her şeyden önce bu gerekliliğin ürünüdürler. Şahsen ben, Winnie Verloc'un öyküsünün gerçekliğinden hiçbir zaman kuşku duymadım; ama öykü, o koskoca şehrin içindeki belirsizliğinden kurtarılıp inandırıcı bir duruma getirilmeliydi. Kadının kişiliği bakımından değil de, daha çok yaşadığı çevre bakımından; ruhsal durumu açısından değil de, insanlığı açısından inandırıcı olmalıydı demek istiyorum. Çevreyi inandırıcı yapmak için aklıma bir sürü şey geliyordu. Londra'daki ilk günlerimde, geceleri şehrin her yerinde tek başıma yaptığım yürüyüşlerden kalma anılarım vardı; bunları bütün gücümle zihnimden uzak tutmaya çalıştım, çünkü şimdiye kadar en ciddi duygu ve düşünceler içinde yazdığım bu kitabın sayfalarını birbiri ardından bitirirken, anılarımın doludizgin atılıp onları altüst etmelerinden korkuyordum. Bu açıdan bakınca, Casus'un gerçeği tam anlamıyla yansıtan bir eser olduğunu söyleyebilirim. Böyle bir konuya ironik bir yöntem uygulamayı amaçlayan salt sanatsal yöntemi bile dikkatle hesaplayarak tasarlamış, söylemek zorunda kalacağım her şeyi, aşağılayıcı ya da acıyan bir tavırla ancak ironik bir yaklaşımla söyleyebileceğime içtenlikle inanmıştım. Bu kararı verdikten sonra bunu sonuna kadar uygulayabilmiş olmak (gerçekten uygulayabildim gibi geliyor bana), yazarlık hayatımın sevindirici olaylarından biridir. Öykünün –Winnie Verloc'un öyküsünün– mutlak gereği olarak Londra'nın art alanında öne çıkan kişilere gelince: onlar da bana bir eser yaratmaya çalışan herkesin zihnine doluşan bütün o bunaltıcı kuşkular karşısında gerçekten çok önemli, küçük mutluluklar yaşattılar. Örneğin, bilgi ve deneyim sahibi birinin, abartılmaya çok yatkın bir kişi olan Vladimir hakkında bile, "Conrad ya diplomatlar dünyasıyla temasta olmalı ya da son derece iyi bir sezgisi var," dediğini duyduğumda çok sevindim,

çünkü bunu söyleyen kişi Vladimir'i "sadece ayrıntılar açısından inandırıcı" bulmakla kalmamış, onu "temel nitelikleri bakımından da" gerçeğe uygun bulmuş. Sonra, Amerika'dan gelen bir konuğun bana söylediğine göre New York'ta her türden bir sürü göçmen anarşist, kitabın kendileri hakkında çok şey bilen biri tarafından yazıldığı düşüncesindeymiş. Aslında o tür insanları, bana Casus'u yazma fikrini ilk veren bilgiç arkadaşımdan bile daha az tanıdığım göz önüne alınırsa, bu bana çok büyük bir övgüymüş gibi geldi. Ancak kitabı yazdığım sırada öyle anlar oldu ki, kendimi kesinlikle aşırı bir ihtilalci gibi hissettim; onlardan daha inançlıydım demeyeceğim, ama onların tüm ömürleri boyunca gösterdiklerinden daha yoğun bir çaba içinde olduğumu ileri sürebilirim. Bunu övünmek için söylemiyorum. Ben sadece işimi iyi yapmaya bakıyordum. Bütün kitaplarımı yazarken kendimi hep işime vermişimdir. Casus'u da kendimi tam anlamıyla işime vererek yazdım. Bu sözüm de övünmek için değil. Zaten başka türlü davranamazdım. Yazarlık oyunu oynamak dayanılmaz derecede sıkıcı gelirdi bana.

Romandaki gerek yasalara saygılı, gerekse yasadışı işler yapan kişilerden bazılarını yaratırken değişik kaynaklardan yararlandım; kimi okurlar öykünün orasında burasında bunların birkaçını fark edip tanımış olabilirler. Tanınmaları zaten çok güç değil. Ama ben burada bu kişilerden hiçbirini haklı göstermeye çalışmıyorum; suçlularla polisler arasındaki ilişkilere ahlak açısından yöneltilen tepkiler konusundaki genel görüşüme gelince, bu tepkilerin bile en azından tartışılabilir olduğunu söylemekle yetineceğim.

Kitabın yayımlanışından bu yana geçen on iki yıl, tutumumda bir değişiklik yaratmadı. Casus'u yazdığıma pişman değilim. Son günlerde, bu Önsöz'ün genel anlamıyla hiçbir ilgisi bulunmayan birtakım koşullar beni yıllar önce insan içine çıkabilmesi için bu öyküye binbir güçlükle dikip giydirdiğim öfkeli ve aşağılayıcı edebi kostümü sırtından çıkarmaya zorladı. Deyim yerindeyse, romanın çıplak kemiklerine bakmak zorunda kaldım. İtiraf edeyim ki, o zaman karşıma korkunç bir iskelet çıktı. Ancak gene de şunu belirtmek isterim: Winnie Verloc'un tam bir kargaşa, yıkım, çılgınlık ve umutsuzluk içinde biten öyküsünü anlatırken (burada belirttiğim biçimde anlatırken) amacım insanların duygularını boş yere sarsarak yaralamak değildi.

1920, J. Conrad

Bölüm 1

Bay Verloc sabah evden çıkarken dükkânının başına sözüm ona kayınbiraderini bıraktı. Bunu yapmakta bir sakınca görmüyordu, çünkü dükkânda hiçbir zaman fazla iş olmaz, akşamdan önce ise neredeyse hiç kimse uğramazdı. Bay Verloc'un bu göstermelik işe pek önem verdiği yoktu. Ayrıca karısı, kardeşine sürekli göz kulak oluyordu.

Dükkân küçüktü, ev de öyle. Londra'da daha yapıların yenilenme dönemi başlamadan önce her yanda görülen şu rengi kararmış tuğla evlerden biriydi ev. Dükkân, cephesi küçük cam bölmelerden oluşan vitriniyle, kare biçiminde kutu gibi bir yerdi. Kapısı gündüzleri hep kapalı kalır, akşamları ise hafifçe ama kuşku uyandıracak biçimde aralık dururdu.

Vitrinde yarı çıplak dansöz fotoğrafları, ilaç kutularını andıran, ne olduğu belirsiz paketler; kalın siyah rakamlarla iki buçuk şilin fiyat yazılı ağzı kapalı, incecik sarı zarflar; sanki kurutmak için ipe asılmış, çok eski birkaç Fransız mizah dergisi; kir pas içinde mavi porselen bir tas, abanoz ağacından yapılma bir kutu, sabit mürekkep şişeleri ile lastik ıstampalar, adları müstehcenlik çağrıştıran birkaç kitap; Meşale gibi, Çan Sesleri gibi kışkırtıcı başlıklar taşıyan, kötü basılmış, adını pek kimsenin duymadığı bazı gazetelerin eski oldukları anlaşılan birkaç sayısı vardı. Vitrini aydınlatan iki havagazı lambası, belki tutumlu olmak için, belki de müşteriler düşünülerek hep kısık yanardı.

Müşteriler ya vitrinin çevresinde bir süre dolaştıktan sonra usulca içeri giren genç delikanlılardı ya da genellikle paraları yokmuş gibi görünen, daha ileri yaşta erkekler. Bu ikinci tür müşterilerden bazıları, paltolarının yakalarını bıyıklarına kadar kaldırırdı; çok giyilmiş ve pek pahalı değilmiş gibi görünen pantolonlarının paçalarında çamur izleri olurdu. Genellikle pantolonların içlerindeki bacaklar da pek ahım şahım şeyler değildi sanki. Bu adamlar elleri paltolarının derin yan ceplerinde, çıngırağın çalmasından korkarcasına, önce bir omuzlarını ileriye uzatarak yan yan içeri süzülürlerdi.

Kapıya ince, kıvrık bir çelik şeritle tutturulan bu çıngırağı aşabilmek çok güçtü. Onulmaz bir biçimde çatlaktı çıngırak, ama akşamları en ufak bir sarsıntı karşısında, müşterinin arkasından şiddetli bir öfkeyle küstah küstah çalardı.

Çıngırak çalınca, arkadaki oturma odasında işareti alan Verloc, çam ağacından yapılma boyalı tezgâhın gerisindeki tozlu cam kapıdan aceleyle ortaya çıkardı. Gözleri doğuştanmış gibi hep uykuluydu; üstünde, tam giyinik durumda,

yapılmamış bir yatakta bütün gün keyif çatmış birinin hali olurdu. Başka biri, böyle bir görünüşün kendi çıkarlarına kesinlikle aykırı olduğunu düşünürdü. Perakende satış yapan işyerlerinde pek çok şey, satıcının sevimli, cana yakın görünmesine bağlıdır. Ancak Verloc işini iyi bilen, dış görünüşüne ilişkin estetik kaygıları bulunmayan bir adamdı. Müşteriye çok kötü bir tehdit savurmamak için kendini zor tutuyormuş gibi gözlerini kırpmadan, küstah bir tavırla dik dik bakar ve ona, tezgâhın üstünde el değiştiren paraya açıkça ve rezilce hiç mi hiç değmeyen bir nesneyi satardı. Örneğin, görünürde içi boş mukavva bir kutu, özenle kapatılmış o incecik sarı zarflardan biri ya da karton ciltli, kirli görünüşlü, ama başlığı çekici görünen bir kitap olabilirdi bu. Ara sıra acemi bir müşteriye vitrindeki solmuş, sarı renkli dansözlerden birini de iyi bir fiyata sattığı oluyordu.

Çatlak çıngırağın çağrısı üzerine dükkâna kimi zaman da karısı Winnie Verloc gelirdi. Winnie Verloc, dolgun göğüsleri dar yeleğinin içinden kabaran, geniş kalçalı genç bir kadındı. Pek düzgün, derli toplu saçları vardı. Kale duvarını andıran tezgâhın gerisinde, kocasınınki gibi dik bakışlarla, derin bir kayıtsızlık içinde durur beklerdi. Böyle zamanlarda, satıcının kadın olduğunu gören yaşı genççe bir müşteri birden şaşkınlığa kapılır, yüreği öfke içinde, bir şişe sabit mürekkep rica eder, sokağa çıkınca da perakende fiyatı altı peni olan ama Verloc'un dükkânında bunun üç katına satılan şişeyi gizlice yolun kenarına atardı.

Akşam ziyaretçileri –palto yakaları kalkık, kasketleri yüzlerine kadar çekilmiş adamlar– başlarını senli benli bir tavırla Winnie Verloc'a doğru sallar, iyi akşamlar, diye mırıldanıp arkadaki odaya geçmek için tezgâhın ucundaki açılır kapanır kanadı kaldırırlardı; odadan koridorla dik bir merdivene ulaşılıyordu. Dükkânın kapısı, Verloc'un kuşkulu mallarını sattığı, topluma karşı koruyuculuk görevini yürüttüğü ve erdemli bir aile hayatı yaşadığı bu evin tek girişiydi. Verloc'un aile erdeminin ne olduğu çok açıktı. Kendisi son derece evcimen bir adamdı. Ne ruhsal, ne bedensel, ne de zihinsel ihtiyaçları, evden pek fazla çıkmasını gerektirecek türden değildi. Karısı Winnie Verloc'un ilgisi ile kaynanasının düşünceli saygısı sayesinde kendi aile yuvasında bedeni rahat, vicdanı huzur içindeydi.

Winnie'nin annesi koca esmer yüzlü, irikıyım, tıknefes bir kadındı. Beyaz bir başlığın altına kara bir peruk takardı. Şiş bacakları yüzünden bir yere kımıldayabildiği yoktu. Kendini Fransız asıllı sayardı ve belki de söylediği doğruydu; han işleten sıradan bir adamla uzun süre evli kalmıştı; daha sonraki dulluk yıllarında geçimini Vauxhall Köprüsü Sokağı yakınlarında, bir zamanların

gün görmüş bir meydanında, hâlâ gözde Belgravia semti sınırları içinde bulunan bir evde eşyalı odaları erkek müşterilere kiralayarak sağlamıştı. Semtin adı, odalar için verdiği ilanlarda biraz yararlı oluyordu, ama bu değerli dul hanımın müşterileri pek de kibar çevrelerden insanlar değillerdi. Gene de, onların hizmetini gören annesine kızı Winnie de yardım ediyordu. Dul hanımın övündüğü Fransızlığın izleri Winnie'de de vardı. Atalarının Fransız olduğu, genç kızın parlak siyah saçlarını bir sanatçı gibi son derece zarif bir biçimde yapışından belliydi. Winnie'nin, gençliği, biçimli dolgun endamı, duru ten rengi, karşısındakileri kışkırtan derin sessizliği gibi başka çekici yanları da vardı. Sessizliği, hiçbir zaman odalarda kalan erkeklerle konuşmasını engelleyecek boyutlara varmazdı; adamlar heyecanlı, o ise sevimli ama ölçülü bir tavırla konuşurdu. Belli ki Verloc da Winnie'nin bu çekici yönlerine duyarsız kalmamıştı. Pansiyonda ara sıra kalan bir müşteriydi Verloc. Gelişi de gidişi gibi pek açık, anlaşılır nedenlere dayanmazdı. Genellikle Londra'ya nezle gibi kıta Avrupa'sından (ama tersine nezlenin teşrifi gazetelerde haber konusu edilmeden) gelir, ziyareti boyunca da eve yerleşir kalırdı. Kahvaltısını yatakta eder, her gün öğleye kadar sessiz sakin, yatağında keyif çatardı, kimi günler daha uzun yattığı da oluyordu. Ancak bir kez sokağa çıktı mı, Belgravia'daki meydanda konakladığı evin yolunu bulmakta güçlük çekiyordu sanki. Evden geç çıkar, erken (sabahın üçü ya da dördü gibi günün erken bir saatinde) dönerdi; saat onda uyanınca, kahvaltı tepsisini getiren Winnie'ye, saatlerce konuşup nefes tüketmiş bir kimsenin kısık ve arada bir hiç çıkmayan sesiyle, şaka yollu aşırı bir nezaket içinde kur yapardı. Şiş kapaklı patlak gözleri, arzu dolu baygın bakışlarla yan yan süzülür dururdu; yorgan çenesine kadar çekilmiş olur, düzgün kara bıyıkları o pek tatlı şakalar yapabilen kalın dudaklarını örterdi.

Winnie'nin annesine göre, Bay Verloc çok iyi yetişmiş bir beydi. Emeklilik zamanı geldiğinde, bu değerli kadının zihninde değişik "işyerlerindeki" deneyimleri sırasında seçkin birtakım meyhane müşterilerinin özelliklerine bakarak edindiği bir beyefendilik kavramı gelişmişti. Bay Verloc bu kavrama yaklaşıyor, aslına bakılırsa tam olarak uyuyordu.

Winnie, "Eşyalarınızı bize taşırız elbette, anne," demişti.

Pansiyon olarak işletilen ev boşaltılacaktı. Bu pansiyon işini sürdürmek uygun düşeceğe benzemiyordu. Bay Verloc için fazla sıkıntı yaratırdı. Adamın, öteki işiyle birlikte bunu da yürütmesi kolay olmazdı. Bay Verloc ne iş yaptığını söylemiyordu, ama Winnie ile nişanlandıktan sonra, zahmet edip öğleden önce yataktan kalkmaya başlamış, merdivenlerden bodrum katına inerek, Winnie'nin annesinin bir yere kımıldamadan günlerini geçirdiği kahvaltı odasında yaşlı

kadının gözüne girmeye çalışmıştı. Kediyi okşuyor, ateşi karıştırıp canlandırıyor, öğle yemeğini orada yiyordu. Biraz havasız ama sevimli, rahat bir yer olan bodrumdan belli ki istemeye istemeye ayrılıyor, ancak gene de gecenin geç saatlerine kadar dışarıda kalıyordu. Onun gibi iyi yetişmiş bir adamın Winnie'yi tiyatroya götürmesi gerekirdi, ama o hiçbir zaman böyle bir teklifte bulunmamıştı. Bay Verloc'un akşamları doluydu. İşinin bir bakıma siyasi olduğunu söylemişti Winnie'ye. Siyasi arkadaşlarına çok iyi davranması gerekeceğini belirterek onu uyarmıştı. Winnie de o ifadesiz, gizem dolu bakışıyla, elbette iyi davranırım, diye karşılık vermişti.

Verloc işi hakkında kızına daha neler anlatmıştı, Winnie'nin annesi bunları bilemezdi. Evli çift eşyalarla birlikte kayınvalideyi de yanlarında götürdü. Dükkânın bayağı görünüşü dul kadını şaşırtmıştı. Belgravia semtindeki meydandan Soho'nun dar bir sokağına taşınmak bacaklarına hiç iyi gelmedi. Bacakları balon gibi şişti. Ama öte yandan, artık maddi sıkıntı diye bir şey yaşamıyordu. Damadının son derece iyi huylu oluşu, yaşlı kadına büyük bir güven duygusu veriyordu. Kızının geleceği belli ki sağlama bağlanmıştı, hatta oğlu Stevie konusunda bile kaygılanmasına gerek yoktu. Oğlunun –zavallı Stevie'nin– korkunç bir ayak bağı olduğunu ister istemez kendisi de kabul etmişti. Ama Winnie'nin çelimsiz kardeşine düşkünlüğünü, Bay Verloc'un sevecen, cömert tabiatını göz önüne alınca, yaşlı anne zavallı oğlunun bu hoyrat dünyada epeyce güvende olduğunu hissediyordu. Verloc'ların kendi çocuklarının olmayışına da için için sevinmiyor değildi. Bay Verloc çocuk sahibi olmuş olmamış hiç aldırmadığına, Winnie de annelik duygusunu bir bakıma kardeşinde tattığına göre, onların bu durumu belki de zavallı Stevie'nin işine yaramıştı.

Çünkü bu çocuğu bir yere yerleştirmek kolay değildi. Çelimsizdi, ama budalaca sarkan alt dudağı olmasa ince, yakışıklı bir delikanlıydı. Alt dudağının bu kötü görünüşüne karşın, Stevie, şu bizim harika zorunlu eğitim sistemimiz sayesinde okuma yazma öğrenmişti. Ama girdiği ayak işlerinde pek başarılı olamamıştı. Söylenenleri aklında tutamıyordu, ayrıca gitmesi gereken yoldan kolayca sapabiliyordu: Sokak kedilerinin, köpeklerinin peşine düşüp, dar yollardan pislik içindeki avlulara giriyor; işvereninin çıkarlarını bir yana bırakarak, rastladığı komik sokak olayları karşısında ağzı açık düşüncelere dalıyor ya da tökezleyip yere kapaklanan atların yürekler acısı perişan halini görünce merhamete gelip herkesin içinde bazen keskin çığlıklar koparıyor, bu ulusal gösteriyi zevk içinde sessizce izlerlerken böyle feryatlarla keyiflerinin kaçırılmasından hoşlanmayan insan kalabalıklarını kızdırıyordu. Aklı başında bir polis memuru korumak amacıyla onu oradan uzaklaştırınca, zavallı Stevie'nin

çoğu zaman, hiç değilse bir süre için, gideceği yerin adresini unuttuğu ortaya çıkardı. Sertçe bir soruyla karşılaşınca çocuğun soluğu kesiliyor, boğulurcasına kekelemeye başlıyor; aklını karıştıran bir şey görüp irkilince korkunç derecede şaşı bakıyordu. Ancak neyse ki bayılma huyu yoktu; çocukluk günlerinde, doğal olarak babasının sabrı taştı mı, kendini korumak için koşup ablası Winnie'nin kısa eteklerinin gerisine saklanabiliyordu. Öte yandan insan, onun içinde gizli, büyük bir haylazlık eğiliminin bulunduğu kuşkusuna da kapılabilirdi. On dört yaşına bastığında, müteveffa babasının yabancı bir süttozu şirketinin temsilciliğini yapan bir arkadaşı çocuğu odacı olarak işe almıştı. Sisli bir ikindi vakti, odacı başının yokluğunda, bir de bakmışlar Stevie merdivenlerde havai fişekler fırlatıyor. Birbiri peşinden hızla, dizi dizi azgın roketler, öfke saçan döner fişekler, gümbürtüler koparak patlayan el maytapları ateşlemiş; aslında sonuç çok kötü olabilirmiş. Tüm binayı korkunç bir telaş almış. Gözleri fal taşı gibi açılan kâtip efendiler duman kaplı koridorlarda koşuşup durmuş, ipek silindir şapkalı beylerle yaşlı işadamları akın akın merdivenlerden aşağı inmişler. Stevie, yaptığı şeyden pek hoşlanmışa benzemiyordu. Neden böyle tuhaf bir davranışta bulunduğu pek anlaşılamadı. Ancak çok sonraları ablası Winnie'ye karışık, belli belirsiz bir itirafta bulundu. Öyle görünüyordu ki, binadaki başka iki odacı çocuk, anlattıkları haksızlık ve zulüm öyküleriyle Stevie'nin acıma duygusunu iyice kabartarak onu böyle bir çılgınlığa kalkışacak duruma getirmişlerdi. Ancak babasının arkadaşı, işini batırabilir korkusuyla çocuğa hemen yol vermişti. İyilikseverliğinden kalkıştığı bu gösteriden sonra Stevie, bodrum katındaki mutfakta bulaşıkların yıkanmasına yardım etmek ve pansiyonda kalan konukların ayakkabılarını boyamakla görevlendirildi. Belli ki, geleceği olan bir iş değildi bu. Bu beyler ara sıra ona bir şilin bahşiş veriyordu. Konuklar arasında en cömert davranan, Bay Verloc çıkmıştı. Ne var ki tüm bu paranın ne kazanç olarak, ne de gelecekteki beklentiler bakımından fazla bir anlamı vardı; öyle ki, Winnie Bay Verloc'la nişanlandığını açıkladığı zaman, annesi elinde olmadan içini çekerek bir an mutfağın bulaşık kısmına doğru bakmış ve şimdi zavallı Stephen'ın durumu ne olacak diye düşünmüştü.

Öyle görünüyordu ki, Bay Verloc kaynanası ile ailenin tüm varlığı olan ev eşyasının yanında Stevie'yi de kabul etmeye hazırdı. Gerçekten de Verloc tüm aileye kucak açarak o geniş, sevecen bağrına bastı. Eşyalar en uygun biçimde evin her yanına dağıtıldı, ama Winnie'nin annesi yalnızca ilk kattaki iki arka odaya yerleştirildi. Bunlardan birinde talihsiz Stevie yatıyordu. Şimdi yüzünde seyrek, yumuşak tüyler çıkmış, ufak olan çenesini altın sarısı bir sis gibi kaplayarak keskin çene çizgisini belirsiz hale getirmişti. Stevie, kör bir sevgi ve uysallıkla, ev işlerinde ablasına yardım ediyordu. Bay Verloc, bir şeylerle

uğraşmanın ona iyi geleceğini düşünmüştü. Boş vaktini ise, kurşunkalem ve pergelle bir kâğıda daireler çizerek geçiriyordu. Böyle zamanlarda mutfak masasına dirseklerini yayar, başını iyice öne eğerek, kendini harıl harıl bu eğlenceli işe verirdi. Ablası Winnie bir anne dikkatiyle arada bir, dükkânın arkasındaki oturma odasının açık kapısından ona bakardı.

Bölüm 2

Bay Verloc saat on buçukta kentin batısına doğru yola koyulduğunda, geride işte böyle bir ev, böyle bir ev halkı ve böyle bir işyeri bırakmıştı. Verloc için olağanüstü erken bir saatti bu; dört bir yanından sabahın çiy düşmüş tazeliğinin verdiği bir parıltı saçılıyordu sanki; mavi kumaş paltosunun önünü iliklemeden bırakmıştı, potinleri pırıl pırıldı, yeni tıraş olmuş yanaklarında bir aydınlık vardı, gece huzurlu bir uykuyla dinlenen şişkin kapaklı gözleri bile, çevreye her zamankinden daha bir uyanık bakıyordu. Bu gözler şimdi parkın parmaklıkları arasından, Row'da at sırtında dolaşan erkekler, kadınlar; atlarını uyum içinde hızla sürüp geçen çiftler, vakarla ağır ağır ilerleyen başka biniciler, durup oyalanan üç dört kişilik atlı kümeleri, başkalarından uzak durmak ister gibi tek başlarına gezinen erkek biniciler, gene tek başlarına at binen, şapkaları kokartlı, bedenlerini sıkıca saran paltolarının üstüne deri kemer takmış birer seyisin uzaktan uzağa izlediği kadınlar görüyordu. Yanından arabalar geçiyordu, bunların çoğu iki atla çekilen kupa arabalarıydı; ara sıra, içinde yabani hayvan postu görünen, katlanmış körüğünün üstünden bir kadın yüzü ile şapkası çıkan gezinti arabalarının geçtiği de oluyordu. Londra'ya özgü (gözleri kan çanağına dönmüş gibi görünmesinin dışında, hakkında olumsuz hiçbir şey söylenemeyecek) bir güneş tüm bu görüntüleri ışıklarıyla iyice yüceltip daha da güzelleştiriyor, Hyde Park Corner'in tepesinde asılı durduğu yüksekçe bir yerden sanki tüm çevreye şaşmaz, sevecen bir dikkatle kol kanat geriyordu. Havayı dolduran bu ölgün ışıkta, Verloc'un üstünde yürüdüğü kaldırım bile hafif altın rengine bürünmüştü; duvar, ağaç, insan, hayvan, hiçbir şeyin ortalıkta gölge ettiği yoktu. Bay Verloc gölgesiz bir kentte, havayı kaplayan altın tozları içinde yürüyerek batıya doğru ilerliyordu. Evlerin damlarında, duvarların köşelerinde, arabaların aynalıklarında, atların üstlerinde, Verloc'un paltosunun geniş sırtında donuk bir pas izlenimi uyandıran, bakırımsı, kızıl parıltılar vardı. Ancak Verloc paslandığının farkında değildi. Parkın parmaklıkları arasından, onaylayan gözlerle, kentin varlığı ile lüksünün kanıtlarını seyrediyordu o. Tüm bu insanların korunması gerekiyordu. Varlık ile lüksün başta gelen ihtiyacı korunmaktı. İnsanların kendileri korunmalı; atları, arabaları, evleri, hizmetçileri korunmalıydı; gelir kaynakları, hem kentlerin içinde hem kırsal yörelerde korunmalıydı; varlıklı insanların sağlıklı aylaklıklarına uygun düşen tüm bu toplum düzeni, sağlıksız emekçi kesiminin anlamsız kıskançlığına karşı korunmalıydı. Evet, korunmalıydı; Verloc, karakter yapısı bakımından her türlü gereksiz bedensel hareketten kaçınan biri olmasa, şimdi sevinçle ellerini ovuştururdu. Onun kendi aylaklığı da sağlıklı değildi, ama tam ona göreydi.

Verloc aylaklığa, tembelliğe uyuşuk denebilecek aşırı bir tutkuyla –daha doğrusu aşırı tutkulu bir uyuşuklukla– bağlıydı. Çalışkan bir anne babadan doğmuştu, kendi ömrü de çalışıp didinmekle geçecekti ama o, bir erkeği önündeki bin kadın arasından belli birini seçmeye iten içgüdü kadar güçlü ve onun kadar anlaşılmaz ve derin bir duyguyla tembelliğe kucak açmıştı. Bir halk dalkavuğu, emekçi önderi ya da işçi bir hatip bile olamayacak kadar tembeldi. Bunlardan biri olmak için fazla sıkıntıya girmek gerekirdi. Verloc rahatını daha kolay bir yoldan sağlamak istiyordu ya da insanların tüm çabalarını etkisiz, boş sayan felsefi bir inançsızlığın kurbanıydı belki de. Bu tür bir tembellik, belli bir zekâ düzeyi gerektirir ve belli bir zekânın göstergesidir. Verloc akılsız bir adam değildi –tembelliği felsefi inançsızlıktan kaynaklansa, toplum düzeninin tehlikede olduğu düşüncesi karşısında belki kendi kendine alaycı bir tavırla göz kırpıp geçerdi– ama kuşkusunu belirtecek böyle bir işaret yapmak bile çaba gerektirirdi elbette. Verloc'un iri, patlak gözleri kırpılmaya elverişli değildi pek. Onun gözleri daha çok, uyurken heybetli bir etki yaratacak biçimde, ciddi ciddi yumulup kapanmaya yatkındı.

Bay Verloc duygularını dışa vurmayan, domuz gibi sapasağlam bir adam olduğu için, ellerini sevinçle ovuşturmadan, aklından geçen düşüncelere kuşkulu kuşkulu göz kırpmadan yoluna devam etti. Pırıl pırıl potinleriyle kaldırımda yürüyordu; kılık kıyafeti, kendi işinin sahibi, hali vakti yerinde bir ustanınkine benziyordu. Resim çerçeveciliğinden tutun, çilingirliğe kadar her meslekten olabilirdi, ufak çapta bir işveren bile sanılabilirdi. Ancak Verloc'un üstünde, işini yalan dolanla bile yapsa, hiçbir ustanın edinemeyeceği, tanımlaması olanaksız bir hava da vardı; genellikle geçimlerini insanların ahlak kusurlarını, budalalıklarını ve çıkar kaygılarını kullanarak sağlayan kimselerde –kumarhane cehennemleriyle genelev işletenlerde, özel dedektiflerle özel araştırmacılarda, içki ve (eklemem gerekir ki) insanları dinçleştirdiği ileri sürülen elektrikli kemer satanlarda, gizli birtakım ilaçlar icat edenlerde– görülen bir havaydı bu: Tüm insani değerleri reddeden kimselerin havasıydı. Ama araştırmalarımı o kadar derinleştirmediğim için, ilaç mucitleri konusunda pek emin olamıyorum. Bana kalırsa, onların yüzlerindeki ifade, herhalde tam anlamıyla iblisçe bir ifadedir. Gerçekten de öyle olduğu ortaya çıkarsa, hiç şaşmam doğrusu. Benim belirtmek istediğim şey, Verloc'un uyandırdığı izlenimin hiç de iblisçe olmadığı.

Verloc daha Knightsbridge'e varmadan, neredeyse tam bir sessizlik içinde hızla yol alan tek atlı arabaların arasında yalpalayarak giden otobüslerin, tırısa kalkmış gibi ilerleyen kapalı kamyonların gürültüye boğdukları işlek ana caddeden sola saptı. Hafifçe geriye doğru kaykılmış şapkasının altında kalan

saçlarını saygın bir bey gibi özenle fırçalayarak, dümdüz yatırmıştı, çünkü işi bir büyükelçilikteydi. Ve Bay Verloc şimdi ‘özel’ diye tanımlanması hiç de yanlış olmayacak bir sokakta, kararlı adımlarla, kaya gibi (yumuşak bir kaya gibi) sağlam yürüyordu. Genişliği, ıssızlığı ve uzunluğu ile bu sokakta cansız doğanın, ölümsüz nesnelerin görkemli havası vardı. Ölümlülüğü anımsatan tek şey, bir doktorun kaldırıma yakın bir yere bıraktığı, heybetli bir yalnızlık içinde bekleyen tek atlı arabaydı. Sokak kapılarının pırıl pırıl tokmakları göz alabildiğince uzayıp gidiyor, temiz pencerelerden koyu, donuk bir ışık saçılıyordu. Ortalık tam bir sessizliğe bürünmüştü. Ama ta uzaklardan, takırtılar çıkararak giden bir süt arabasının gürültüsü işitiliyordu; bir kasap çırağı, bir çift kırmızı tekerleğin tepesine tünemiş, atını olimpiyat oyunlarındaki araba yarışçıları gibi görkemli bir çılgınlıkla sürerek, hızla köşeyi döndü. Taşların altından çıkan bir kedi, bir süre Verloc’un önü sıra suçlu suçlu koştu, sonra başka bir bodruma daldı; kendisi de cansız bir nesneymiş gibi (adam sanki bir sokak lambasının direğinden kopup çıkmıştı) tüm duygulara yabancı görünen şişman bir polis memuru, başını çevirip Verloc’a doğru bakmadı bile. Verloc sola döndü, sarı bir duvarın kenarındaki dar sokak boyunca ilerledi; anlaşılmaz bir nedenle, duvarın üstünde siyah harflerle Chesham Meydanı No. 1 yazılıydı. Chesham Meydanı daha en az altmış metre ilerideydi ve Londra’nın semtlerindeki, sokaklarındaki gizemin aldatamayacağı ölçüde uluslararası deneyim sahibi bir insan olan Verloc aldırmadan, herhangi bir şaşkınlık ya da öfke belirtisi göstermeden yoluna devam etti. Sonunda işini bilen bir kimsenin kararlılığıyla Chesham Meydanı’na vardı ve çapraz ilerleyerek 10 numaraya doğru yürüdü. Numara, iki ev arasındaki yüksek, temiz bir duvara açılmış gösterişli bir araba kapısının numarasıydı; sağlam bir mantıkla, iki yandaki evlerden birinin numarası 9, ötekininki 37 idi; ama evlerden ikincisi, o çevrede herkesin bildiği Porthill Sokağı’na kayıtlıydı ve Londra’nın sokaklarındaki evleri numaralamak hangi üstün yetenekli yetkililerin göreviyse, işte onlar bu durumu zemin kat pencerelerinin üstüne taktıkları bir tabelayla belirtmişlerdi. Binaların gerçekten ait oldukları yerlere dönmelerini zorunlu kılmak için neden Parlamento’dan yetkisini kullanması istenmez, bilen yoktur (oysa kısa sürede bir yasa çıkarsalar yeter); belediye yöneticilerinin akıl ermez sırlarından biridir bu. Bay Verloc zahmet edip bu konuda hiç kafa yormamıştı; onun hayattaki görevi, toplum düzenini korumaktı; düzenin kusursuz işlemesi, hatta kusurların eleştirilmesi onun işi değildi.

Vakit öyle erkendi ki, Büyükelçilik’in bekçisi aceleyle kulübesinden çıkarken, bir yandan hâlâ üniformasının ceketinin kolunu giymeye uğraşıyordu. Yeleği kırmızıydı, pantolonu dize kadar inen türdendi; adamın telaşlı bir hali vardı. Yan

taraftan bir saldırı geleceğini bilen Verloc, büyükelçiliğin armasıyla damgalanmış bir zarfı oraya doğru uzatarak saldırıyı püskürttü ve içeri girdi. Aynı sihirli belgeyi, kendisine kapıyı açan ve salona geçmesi için yana çekilen uşağa da gösterdi.

Yüksekte duran bir şömine alev alev yanıyordu; smokin giymiş, boynunda zincir takılı yaşlıca bir adam, sırtı ateşe dönük, ayakta duruyordu; gözlerini kaldırıp, iki eliyle sakin ve sert görünen yüzüne doğru tuttuğu gazetesinin üstünden Verloc'a baktı. Yaşlıca adam yerinden kımıldamadı, ama kahverengi pantolon üstüne kenarları ince sarı kordon çevrili, çatal kuyruklu bir ceket giymiş başka bir uşak yaklaştı, Verloc'un mırıldandığı isme kulak verdikten sonra topuklarının üstünde sessizce geriye döndü, bir daha arkasına hiç bakmadan yürümeye başladı. Uşak önüne düşüp Verloc'u zemin kattaki bir koridordan, halı kaplı büyük merdivenin sol yanına götürdü; sonra birden, girmesi için bir kapıyı işaret etti. Burası, içinde ağır bir yazı masası ile birkaç iskemle bulunan küçük bir odaydı. Uşak kapıyı kapatıp Verloc'u orada yalnız başına bıraktı. Verloc oturmadı. Şapkasıyla bastonu bir elindeydi, öteki elinin kısa, kalın parmaklarıyla düzgün saçlarını sıvazladı.

Sessizce başka bir kapı açıldı; Verloc gözlerini o yana çevirince, önce yalnızca siyah bir kumaş gördü. Bir başın çıplak tepesi ile buruşuk iki elin yanlarından aşağı inen kırlaşmış favoriler gördü. Gözlerinin önünde tuttuğu bir tomar kâğıtla içeri giren kişi sayfaları çevire çevire, küçük adımlarla masaya yaklaştı. Büyükelçilik'te Özel Danışman ve Kançilar olan Wurmt ileri derecede miyoptu. Büyükelçilik'in bu değerli memuru elindeki kâğıtları masaya koyunca, ortaya hamur renginde bir yüz çıktı; hüzünlü görünen bu çirkin yüzü çepeçevre kalın, gür kaşlarının oluşturduğu ağır barikatlara kadar ulaşan bir yığın ince uzun, koyu kurşuni kıl sarmıştı. Bay Wurmt biçimsiz, küt burnunun üstüne siyah çerçeveli, sapsız bir gözlük yerleştirdi; Verloc'un orada bulunmasına şaşırmış gibiydi. Koca kaşlarının altındaki zayıf gözlerini, gözlüğünün gerisinden acıklı acıklı kırpıştırıp duruyordu.

Kançilar Wurmt selam sayılabilecek herhangi bir harekette bulunmadı; haddini bilen bir adam olduğundan, Verloc da sessiz kaldı, ama omuzları ile sırtının genel duruşunda beliren hafif bir değişiklik, paltosunun ağırlığı altında belinin bir parça büküldüğünü gösteriyordu sanki. Bu görüntünün yarattığı etki, ölçülü bir saygıydı.

Danışman bey, işaret parmağının ucunu sert sert kâğıtlara bastırdı, beklenmedik ölçüde yumuşak, bezgin bir sesle, "Yazdığınız raporlardan bazıları

burada, elimde," dedi ve durdu; kendi el yazısını hemen tanıyan Verloc neredeyse soluk almadan sessizce bekledi. Bay Wurmt, zihninin yorgunluğunu açıkça belli eden bir biçimde, "İngiliz polisinin tutumundan pek memnun değiliz," diye devam etti.

Verloc omuzlarını kımıldatmamıştı, ama gene de sanki omuz silkmiş gibi bir izlenim uyandırdı. O sabah sokağa çıktığından beri ağzını ilk kez açıyordu. Bir filozof edasıyla, "Her ülkenin polisi farklıdır," dedi. Ama Büyükelçilik Özel Danışmanı kendisine bakıp gözlerini kırpıştırmaya devam edince, "İzninizle belirteyim ki, İngiliz polisini etkileyebilme imkânım yok benim," diye eklemek zorunda kaldı.

Bay Wurmt, "Bizim istediğimiz, polisi harekete geçirip dikkatli olmasını sağlayacak bir eylem. Bu kadarını yapabilirsiniz, değil mi?" dedi.

Verloc, istemeden bir iç geçirmenin dışında karşılık vermedi; bunun farkına varır varmaz, yüzüne neşeli bir ifade vermeye çalıştı. Büyükelçilik Özel Danışmanı, odanın ölgün ışığı dokunuyormuş gibi gözlerini kuşkulu kuşkulu kırpıştırıyordu. Mırıldanırcasına, "Polisin dikkatli olmasını sağlayacak ve yargıçları sertleştirecek bir eylem," diye tekrar etti. "Bu ülkedeki yargılama usulünün yumuşaklığı, suç işlemeye karşı hiçbir sert önlemin bulunmayışı, tüm Avrupa için bir yüz karası. Şu anda gerekli olan şey, kargaşayı artırmak, toplumda kesinlikle var olan huzursuzluğu körüklemek"

Verloc, derinden gelen saygılı, kalın ve tumturaklı bir sesle, "Doğru, doğru," diye atıldı. Verloc'un konuşma biçimi daha öncekinden öylesine farklıydı ki, karşısındaki adam büyük bir şaşkınlık içinde susup kaldı. "Huzursuzluk toplumda tehlikeli boyutlara ulaşmış durumda. Son on iki ayda verdiğim raporlar bunu açıkça belirtiyor."

Danışman Wurmt yumuşak, sakin tavrıyla, "Son on iki aydaki raporlarınız tarafımdan okundu," dedi. "Onları neden yazdığınızı keşfedebilmiş değilim."

Bir süre sıkıntılı bir sessizlik oldu. Verloc'un dili tutulmuş gibiydi, öteki ise gözlerini dikmiş, masadaki kâğıtları süzüyordu. Sonunda kâğıtları hafifçe itti.

"Zaten sizin işe alınmanızın başta gelen nedeni, raporlarınızda açıkladığınız durumun varlığının bizce önceden kabul edilmiş olmasıydı. Şu anda gereken şey yazı yazmak değil, önemli bir gerçeğin –neredeyse dehşet verici diyebileceğim açık seçik bir gerçeğin– gözler önüne serilmesidir."

Verloc, "Emin olunuz, bundan böyle bütün gayretimle bu amaç uğruna

çalışacağım,” dedi; boğuk sesinde ikna olmuş birinin ifadesi vardı. Ancak masanın öbür yanındaki adamın gözlerini kırpıştırarak, kör kör parıldayan gözlüklerinin gerisinden dikkatle kendisini süzdüğünü hissettiği için tedirgindi. Kayıtsız şartsız hizmetinizdeyim, anlamında bir hareket yaparak birden sustu. Büyükelçilik’in ünlü olmasa da yararlı ve çalışkan adamı Wurmt’un yüzünde, sanki aklına çarpıcı, yeni bir düşünce gelmiş gibi bir ifade belirdi.

“Çok şişmansınız siz,” dedi.

Hareketli bir yaşamın gereklerinden çok, kâğıttan, yazıdan anlayan bir büro adamının biraz da çekinerek yaptığı psikolojik nitelikteki bu gözlem, özel hayatına dil uzatan kaba bir söz olarak Verloc’un içine işledi. Bir adım geriledi, kızgın, boğuk bir sesle, “Ne dediniz? Ne?” diye haykırdı.

Bu görüşmeyi yürütmekle görevlendirilen Büyükelçilik Kançiları Wurmt, anlaşılan işin üstesinden gelemeyeceğini görmüştü. “Sanırım, Bay Vladimir’i görseniz daha iyi olacak,” dedi, “evet, kesinlikle Bay Vladimir’i görmeniz gerekiyor. Lütfen burada bekleyin,” diye ekledi, kısa adımlarla yürüyerek odadan çıktı.

Verloc birden eliyle saçlarını sıvazladı. Alnını hafif bir ter basmıştı. Büzülmüş dudaklarından, sıcak bir kaşık çorbayı soğutmak istercesine, “püf” diye bir nefes verdi. Ama kahverengi pantolonlu uşak sessizce kapıda belirinceye kadar, görüşme boyunca durduğu yerden bir santim bile kımıldamadı; dört bir yanının tuzaklarla çevrildiğini hissediyormuş gibi, hareket etmeden öyle durdu.

Tek bir havagazı lambasının aydınlattığı bir koridor boyunca uşağın arkasından yürüdü, sonra dolambaçlı bir merdivenden çıkarak, birinci kattaki camlı, aydınlık bir koridorda ilerledi. Uşak bir kapının kanadını açıp yana çekildi. Verloc ayaklarının kalın bir halıya bastığını hissetti. Burası üç pencereli, büyük bir odaydı; koca bir maun yazı masasının önündeki geniş bir koltuğa gömülmüş, sinekkaydı tıraşlı, iri yüzlü genç bir adam, elinde kâğıtlarla dışarı çıkmakta olan Büyükelçilik Kançilar’ı Wurmt’a Fransızca, “Haklısınız, mon cher. Gerçekten şişman, hayvan herif,” dedi.

Birinci Kâtip Vladimir kibar çevrelerde hoşsohbet, tatlı bir genç olarak ün yapmıştı. Sosyetenin gözdesi sayılırdı. Yaptığı nükteler, birbiriyle ilgisiz düşünceler arasında gülünç bağlantılar bulmaya dayanıyordu; bu tarzda konuşurken iskemlesinin iyice ucunda oturur, bulduğu komik sözleri başparmağı ile işaret parmağı arasında tutup gösteriyormuş gibi, sol elini havaya kaldırırdı; bu sırada yuvarlak, tıraşlı yüzünde hep neşeli bir şaşkınlık ifadesi olurdu.

Ancak Birinci Kâtip’in Verloc’a bakış biçiminde neşeden de, şaşkınlıktan da eser yoktu. Bir bacağını ötekinin kalın dizinin üstüne atmış, dirseklerini dikleştirip iki yana açarak derin koltuğunda iyice geriye yaslanmıştı; pürüzsüz pembe yüzünde, kimden gelirse gelsin, hiçbir saçmalığı hoşgörüyle karşılamamaya kararlı, olağanüstü gürbüz bir bebeğin ifadesi vardı. “Fransızca anlıyorsundur herhalde,” dedi.

Verloc boğuk sesiyle, anladığını söyledi. Tüm iri bedeni hafifçe öne doğru eğikti. Bir eliyle bastonuna ve şapkasına sımsıkı yapışmış, odanın ortasındaki halının üstünde ayakta duruyordu; öteki eli cansız cansız aşağı sarkmıştı. Boğazının derinlerinden gelen bir sesle, askerliğini topçu olarak Fransa’da yaptığı yolunda bir şeyler mırıldandı. Vladimir küçümser bir tavırla, alay edercesine, konuşmayı birden İngilizce’ye çevirdi; bu dili yabancı olduğunu hiç belli etmeyen bir ağızla, tam bir İngiliz gibi konuşuyordu.

“A, evet! Elbette ya. Fransızların yeni sahra topları için geliştirdikleri kama gövdesi tasarımlarını ele geçirmekten kaç yıl yemiştin sen bakalım ha?”

Verloc beklenmedik bir biçimde, ama herhangi bir duygu belirtisi göstermeksizin, “Bir kalede beş yıl hapis,” diye karşılık verdi.

Vladimir’in yorumu, “Kolay atlatmışsın,” oldu. “Aslında, sırf yakayı ele verdiğin için bu kadarını hak etmişsin. Böyle bir işe neden kalkıştın ki?”

Verloc’un boğuk konuşma sesiyle, gençlikten, değersiz bir kadına pek fena tutulmuş olmaktan söz ettiği işitildi.

Vladimir, “Aha! Cherchez la femme,” diyerek sözünü kesti; biraz yumuşar gibi olmuştu, ama tavrı dostça değildi, tam tersine, lütfedip Verloc’a gösterdiği ilgide bir acımasızlık havası vardı. “Buradaki Büyükelçilik hesabına ne zamandır iş yapıyorsun?” diye sordu.

“Ta müteveffa Baron Stott-Wartenheim’in zamanından beri,” Verloc bunu söylerken, söz konusu diplomatın ölümünden duyduğu üzüntüyü belli etmek için dudaklarını hüzünlü bir biçimde uzatarak sesini yumuşatmıştı. Onun değişen bu yüz ifadesi Birinci Kâtip’in gözünden kaçmadı.

“Demek, ta onun zamanın... Her neyse!” diye durdu, sonra sert sert sordu: “Peki, kendini savunmak için neler söyleyeceksin bakalım?”

Verloc biraz şaşırmıştı; karşılık olarak, söyleyecek özel herhangi bir şeyi bulunmadığını belirtti. Bir mektupla buraya çağrılmıştı, elini paltosunun yan

cebine daldırdı ama Vladimir'in alaycı ve küçümser bakışları karşısında mektubu çıkarmadı.

Birinci Kâtip, "Puh, puh! Böyle şişmanlayıp formdan düşmek de ne oluyor? Sende daha mesleğinin gerektirdiği beden yapısı bile yok. Sen kim, açlıktan nefesi kokan işçi sınıfının üyesi olmak kim! Söyle nesin sen ha? Gözü kararmış bir sosyalist mi, yoksa anarşist mi, hangisi?"

Verloc cansız cansız, "Anarşist," dedi.

Vladimir sesini yükseltmeden, "Palavra!" diye devam etti. "Bizim ihtiyar Wurmt'u bayağı korkutmuşsun. Aslında bir budalayı bile kandıramazsın sen. Zaten bunların hepsi budala, ama sen çekilmez bir adama benziyorsun. Demek bizimle çalışmaya Fransızların top tasarımlarını çalarak başladın. Sonra da yakayı ele verdin. Hükümetimiz için son derece büyük bir sıkıntı kaynağı olmuştur herhalde. Pek becerikli biri gibi görünmüyorsun."

Verloc boğuk sesiyle kendini savunmaya çalıştı. "Daha önce söylediğim gibi, değersiz birine pek fena tutulmuş durumdaydım."

Vladimir iri, beyaz, tombul elini havaya kaldırdı.

"A, evet. Gençliğindeki şu talihsiz ilişki. Parayı aldı, sonra da seni polise sattı, değil mi?"

Verloc'un yüzünde beliren hüzünlü ifade ile tüm bedenine kısa bir an çöken halsizlik, bu üzücü gerçeği itiraf ediyordu. Vladimir bir eliyle, dizinin üstünde duran ayak bileğini kavradı. Lacivert, ipek bir çorap giymişti.

"Görüyorsun ki, pek akıllıca davranmamışsın. Belki de kadınlara çok kolay kapılan birisin."

Verloc gırtlaktan çıkan hırıltılı bir sesle, gençlik yıllarının artık geride kaldığını mırıldandı.

Birinci Kâtip, içler ürperten senli benli bir tavırla, "Ah! Yaşlanınca geçen bir kusur değildir bu," dedi. "Ama hayır, hayır! Bu tür şeyler için fazla şişmansın sen. Kadınlara zaafın olsaydı kendini bu hale sokmazdın. Senin sorunun nedir, ben sana söyleyeyim: Tembel herifin tekisin sen. Bu Büyükelçilik'ten ne zamandır maaş alıyorsun?"

Verloc bir an somurtarak durakladı, sonra, "On bir yıldır," diye karşılık verdi. "Ekselans Baron Stott-Wartenheim Paris'te büyükelçiyken, birtakım görevlerle

Londra’ya gönderiliyordum. Sonra ekselanslarının talimatıyla Londra’ya yerleştim. Ben İngilizim.”

“İngiliz’sin demek! Öyle mi?”

Verloc kuru bir sesle, “Doğuştan İngiliz uyrukluyum,” dedi. “Ama babam Fransızdı, bu yüzden de...”

Vladimir, “Açıklamaları bırak,” diye sözünü kesti. “O halde yasal bakımdan Fransa’da mareşal, İngiltere’de milletvekili olabilmene herhangi bir engel yok, mareşal ya da milletvekili olsan, işte o zaman Büyükelçiliğimize gerçekten bir yararın dokunurdu.”

Bu hayal ürünü düşünce üzerine Verloc’un yüzünde hafif bir gülümseme belirdi. Vladimir ise soğuk ciddiyetini koruyordu.

“Ama söylediğim gibi, tembel herifin tekisin sen, eline geçen fırsatları kullanmıyorsun. Baron Stott-Wartenheim’in zamanında bu Büyükelçilik’in yönetimi bir sürü budalanın elindeydi. Gizli hizmete ayrılan paranın amacı konusunda, senin gibilerin yanlış düşüncelere kapılmasına yol açmışlar. Şimdi sana gizli hizmetin ne olmadığını anlatarak bu yanlışlığı düzeltmek bana düşüyor. Gizli hizmet bir hayır kuruluşu değildir. Seni buraya bunu söylemek için çağırttım işte.”

Vladimir, Verloc’un yüzündeki zorlama şaşkınlık ifadesini görünce alaycı bir tavırla güldü.

“Bakıyorum beni çok iyi anlıyorsun. İşini yapabilecek kadar zekân var sanırım. Biz şimdi senden eylem istiyoruz, eylem.”

Bu son sözcüğü yinelerken Bay Vladimir uzun, beyaz işaret parmağını yazı masasının kenarına bastırdı. Verloc’un sesindeki boğukluktan hiçbir iz kalmadı. Paltosunun kadife yakasının üstünden görünen kalın ensesi kıpkırmızı kesildi. Konuşmak için ağzını iyice açmadan önce dudakları titriyordu.

Derinden gelen o açık seçik, kalın hitabet sesiyle haykırdı. “Şayet lütfedip sicilime bir göz atarsanız, Grandük Romuald’ın Paris seyahati konusunda ta üç ay önceden uyarıda bulunmuştum ben; bu uyarım telgrafla Fransız polisine bildirilmişti, ayrıca...”

Birinci Kâtip Vladimir, kaşlarını çatıp suratını ekşiterek, “Hadi, hadi!” diye atıldı. “Uyarın Fransız polisinin hiçbir işine yaramadı. Böyle kükremeye de kalkışma. Ne demek oluyor bu şimdi yani?”

Verloc gururlu bir alçakgönüllülükle kendini kaybettiği için özür diledi. Vladimir'e sesinin ünlü olduğunu ve yıllardır açık hava toplantılarında, koskoca salonlarda yapılan işçi kurultaylarında kendisinin güvenilir, iyi bir yoldaş olarak şöhret kazanmasına büyük katkıda bulunduğunu söyledi. İşte bu yüzden sesi, onun yararlı çalışmalarının ayrılmaz bir parçasıydı; savunduğu ilkelere karşı insanlarda güven uyandırıyordu. Böbürlenen bir tavırla, "Güç durumlarda yöneticiler eskiden hep beni konuştururlardı," dedi. Sesini her türlü kavga gürültüde duyurabildiğini anlattı, sonra aniden bir gösteriye girişti.

"İzninizle," dedi. Başı aşağıda, gözlerini kaldırmadan, hantal gövdesiyle odayı hızla geçti, yere kadar inen pencerelerden birine yaklaştı. İçinden gelen karşı konulmaz bir dürtüye uyarmışçasına pencereyi araladı. Oturduğu derin koltuktan ayağa fırlayan Vladimir, şaşkınlık içinde Verloc'un omzunun üstünden dışarı baktı; aşağıda, Büyükelçilik'in avlusunun karşısında, açık bahçe kapısının epeyce ötesinde aylak aylak durmuş, varlıklı bir ailenin çocuğunun muhteşem bir bebek arabası içinde meydanı geçişini seyreden bir polis memurunun geniş sırtı görülüyordu.

Bay Verloc kendini pek zorlamadan, fısıldarcasına, "Memur bey!" diye seslendi; polis memurunun sivri bir şeyle dürtülmüş gibi birden döndüğünü görünce Vladimir kahkahayı bastı. Verloc sessizce pencereyi kapatarak odanın ortasına döndü.

Boğuk konuşma sesini yeniden takınarak, "Böyle bir ses sayesinde, doğal olarak herkesin güvenini kazandım. Ayrıca, ne söyleyeceğimi de biliyordum," dedi.

Vladimir kravatını düzeltirken bir yandan da şöminenin üstündeki aynada Verloc'u gözlüyordu.

Küçümser bir tavırla, "Belli ki, devrimci ağızlarını fena ezberlememişsin," dedi. "Vox et... Sen hiç Latince okumadın, değil mi?"

Verloc, "Hayır, okumadım," diye homurdandı. "Latince bilmemi beklememiştiniz benden. Milyonlarca kişi gibi ben de Latince bilmem. Bilenler kim ki? Kendilerine bile bakmaktan aciz birkaç yüz budala insan, o kadar."

Vladimir arkasındaki adamın yan duran tombul yüzünü, hantal bedenini aynada otuz saniye kadar daha inceledi; aynı zamanda kendi tıraşlı, çenesinin altına doğru gitgide pembeleşen yuvarlak yüzünü, onu sosyetenin en yüksek çevrelerinde böylesine sevilen bir kişi yapan zarif nükteler için yaratılmış ince,

hassas dudaklarını da görebiliyordu. Sonra döndü, odanın ortasına doğru öyle büyük bir kararlılıkla ilerledi ki, o sevimli eski moda papyon kravatının uçları, sanki ağza alınmayacak kötülük tehditleriyle diken diken oldu. Verloc bir an o yana baktı, hareketin hızı ve şiddeti karşısında içi korkuyla titredi. Vladimir, şaşılacak bir biçimde gırtlaktan çıkardığı, yalnız İngilizceye değil, hiçbir Avrupa diline benzemeyen ve Verloc gibi büyük kentlerin kenar mahallelerini yakından tanımış birinin bile ürkütücü bulduğu bir sesle, “Bakıyorum, küstahlık etmeye kalkışabiliyorsun,” diye söze başladı. Sonra, ölçüyü kaçırmayan bir öfkeyle doğrudan doğruya Verloc’un yüzüne, “Buna cesaretin var demek! Peki, şimdi seninle açık konuşacağım. Ses bir işe yaramaz. Senin sesine ihtiyacımız yok bizim. Sesini istemiyoruz. Biz olay istiyoruz, ortalığı ayağa kaldıracak olaylar istiyoruz, kahrolası adam!” diye devam etti.

Gözleri yerdeki halıda, Verloc kendini savunmak için boğuk sesiyle, “Böyle kasırga gibi üstüme gelip beni sindirmeye çalışmayın,” dedi. Bunun üzerine Vladimir, tehditler saçan papyon kravatının üstünden alaycı alaycı gülümseyerek Fransızca konuşmaya başladı.

“Sen ajan provokatörüm diye çıkıyorsun ortaya. Bir ajan provokatörün asıl işi kışkırtıcılıktır. Büyükelçilik’te hakkında tutulmuş kayıtlara bakılırsa, son üç yıldır aldığın parayı hak edecek hiçbir şey yapmamışsın.”

Verloc kılını kıpırdatmadan, gözlerini yerden kaldırmadan, ama gerçekten duygu dolu bir sesle, “Hiçbir şey yapmamışım ha!” diye haykırdı. “Kaç kere ben önledim, yoksa işler kötüye...”

Vladimir kendini koltuğa bırakırken Verloc’un sözünü kesti: “Bu sizin ülkede, önlemek tedavi etmekten iyidir, diye bir atasözü vardır. Aslında budalaca bir söz. Önlemenin sonu gelmez. Fakat İngilizlerin karakter yapısını gösteriyor. Bu ülkenin insanları işlerin sonuçlanmasından hoşlanmıyorlar. Sen de fazla İngilizlik etmemeye bak. Ayrıca, içinde bulunduğumuz durumda saçmalığı bırak. Kötülük gelmiş kapıya dayanmış zaten. Bizim istediğimiz önlemek değil, kötülüğü kökünden tedavi etmek istiyoruz biz.”

Vladimir sustu, yazı masasına doğru döndü, üstündeki bazı kâğıtları karıştırdı; sesini değiştirerek, Verloc’un yüzüne bakmadan, bir işadamı tavrıyla konuştu:

“Milano’da toplanan uluslararası konferanstan haberin vardır elbette, değil mi?”

Verloc boğuk sesiyle, kendisinin de günlük gazeteleri okuduğunu belirtti.

İkinci bir soruya karşılık olarak da okuduklarını elbette anladığını söyledi. Bunun üzerine, bir yandan masadaki belgeleri teker teker gözden geçirmekte olan Vladimir hafifçe gülümsedi; “Latince yazılmış değillerse herhalde,” diye mırıldandı.

Verloc kuru bir tavırla, “Ya da Çince,” diye ekledi.

“Hımm. Senin şu devrimci arkadaşlarından bazılarının döktürdüğü sözler, her kelimesi Çince’ymiş gibi hiç anlaşılmayan karmakarışık bir dille yazılmış.” Vladimir küçümser bir tavırla elindeki gri bir yaprak basılı kâğıdı masaya bıraktı. “Üstünde çekiç, kalem ve meşale bulunan bütün bu İ. S. G. başlıklı el ilanları nedir, ha? Bu İ. S. G. ne anlama geliyor?” Verloc görkemli yazı masasına yaklaştı.

Koltuğun yanında hantal hantal dikilerek, “İşçi Sınıfının Geleceği” diye açıkladı; “Bu bir dernek, ilke olarak anarşist değiller, ama her türden devrimci düşünceye açıklar.”

“Sen de içlerinde misin?”

Verloc ağır ağır, “Başkan yardımcılarından biriyim,” diye mırıldandı; Büyükelçilik Birinci Kâtip’i başını kaldırıp ona baktı.

Sert sert, “Kendinden utanmalısın öyleyse,” dedi. “Derneğinizin elinden bu pis kâğıda, biçimsiz harflerle bu saçma sapan kehanetleri basmaktan öte bir şey gelmiyor mu, ha? Neden sen bir şeyler yapmıyorsun? Buraya bak. Bu işleri artık ben üstüme aldım ve sana açık açık söylüyorum: Bundan böyle alacağın parayı hak etmek zorundasın. Stott-Wartenheim’in zamanındaki eski güzel günler bitti artık. İş yoksa, para da yok.”

Verloc kalın bacaklarının garip bir biçimde kesildiğini hissetti. Bir adım geri attı, büyük bir gürültüyle sümkürdü.

Aslında şaşırmış ve korkmuştu. Londra’nın sisinden kurtulmaya çalışan pas kırmızısı güneşi, Birinci Kâtip’in özel odasına ılık bir aydınlık saçıyordu; Verloc sessizlikte pencere camında çırpınan bir sineğin hafif vızıltısını işitti, o yıl gördüğü ilk sinekti bu ve yaklaşan baharı bir sürü kırlangıçtan bile daha iyi müjdeliyordu. Camdaki küçücük çalışkan hayvanın boş yere uğraşıp duruşu, tembelliği tehlikeye düşen bu iriyarı adamın keyfini kaçırmıştı.

Bu duraklama sırasında Vladimir içinden Verloc’un yüzüyle bedenine ilişkin bir dizi aşağılayıcı söz tasarladı. Adam beklemediği kadar bayağı, hantal, küstah

ve akılsız çıkmıştı. Tıpkı ücretini istemeye gelen bir sıhhi tesisat ustasına benziyordu. Büyükelçilik Birinci Kâtip'i, ara sıra okuduğu Amerikan mizah kitaplarından, tüm sıhhi tesisat işinde çalışanların dolandırıcılık, tembellik ve beceriksizlik simgesi oldukları düşüncesine varmıştı.

Güvenilir, ünlü casus, müteveffa Baron Stott-Wartenheim'in resmi, yarı resmi ve kişiye özel tüm yazışmalarda D işareti dışında hiçbir adla sanla anılmayacak kadar gizli tutulan adam buymuş demek; uyarılarıyla kralların, imparatorların, grandüklerin çıkacakları gezilerin planlarını, tarihlerini değiştirtebilecek, kimi zaman bunları toptan erteletebilecek kadar güç sahibi, seçkin ajan D buymuş ha! Bu adam! Vladimir, biraz safça bulduğu kendi şaşkınlığını, ama daha çok herkesin eleştirdiği Baron Stott-Wartenheim'i düşünerek, içinden müthiş eğleniyor, muzip muzip gülüyordu. Efendisi yüce İmparatorun teveccüh buyurup isteksiz birkaç dışişleri bakanına yaptığı baskıyla büyükelçi olan müteveffa Baron hazretleri, tüm yaşamı boyunca ciddi görünüşlü, karamsar, safdil biri olmakla ün salmıştı. Baron Stott-Wartenheim kafasını devrimcilikle bozmuştu. Kendini, korkunç bir halk ayaklanması sonrasında, diplomasiyle birlikte neredeyse tüm dünyanın çöküşüne tanıklık etmek üzere Tanrı tarafından özellikle seçilmiş bir diplomat olarak görüyordu. Merkeze gönderdiği kehanetlerle dolu kaygılı raporlar, yıllar boyu Dışişleri Bakanlığı'nda herkesin eğlencesi olmuştu. Ölüm döşeğinde (o sırada ziyaretine dostu ve koruyucusu İmparator da gelmişti), "Ah, bahtı kara Avrupa! Kendi çocuklarının içine düştüğü bu ahlak çöküntüsü yok edecek seni!" diye haykırdığı söylenir. Vladimir, Verloc'a doğru baktı; hafifçe gülümseyerek, Baron hazretlerinin önüne çıkacak ilk dolandırıcı serserinin ağına düşmesi zaten kaçınılmaz bir şeydi, diye düşündü.

Sonra birden, "Baron Stott-Wartenheim'in anısına saygı duyman gerekir senin," diye bağırdı.

Sinirlenen Verloc'un yere dönük yüzünde ağır, bezgin bir ifade vardı.

"İzninizle belirteyim ki, ben şu anda kesin emir içeren bir mektupla çağrıldığım için buradayım. Son on bir yılda Büyükelçilik'e yalnızca iki kez geldim, ama hiçbir gelişim böyle sabahın on birinde olmadı. Bu şekilde çağrılmam pek akıllıca bir şey değil. Bir gören çıkabilir. Bu işin benim için şaka götürür yanı yok."

Vladimir omuz silkti.

Verloc öfkeli bir sesle devam etti: "Size hiçbir yararlı hizmette bulunabilme

imkânım kalmaz.”

Vladimir yumuşak, ama acımasız bir tavırla, “O senin bileceğin bir şey,” diye mırıldandı. “Hizmette bulunma imkânın kalmazsa, işine son verilir. Evet. Hem de derhal. İşin biter. Seni...” Vladimir kaşlarını çatarak durdu, günlük dilde kullanılan uygun bir ifade bulamamıştı; sonra güzel, beyaz dişlerini gösteren bir gülümsemeyle yüzü aydınlanıverdi. Karşısındakini parçalamak istercesine, “Tekmeyi basar, kapı dışarı ederiz seni,” diye haykırdı.

Verloc bacaklarından aşağı yayılan kesilme duygusuna tüm irade gücüyle bir kez daha direnmek zorunda kaldı (vaktiyle zavallı adamın birine, “Dizlerimin bağı çözülüyor,” dedirterek, pek yerinde bir deyimin bulunmasını sağlayan duygu bu olmalıydı). Bay Verloc bacaklarındaki bu kesilme duygusunu fark edince, başını cesaretle kaldırdı.

Vladimir onun ağır, soru dolu bakışları karşısında hiç istifini bozmadı.

Neşeli bir tavırla, “Milano’daki konferansı canlandırıp harekete geçirecek bir şeyler yapılmasını istiyoruz,” dedi. “Konferansta, siyasal suçların önlenmesine yönelik uluslararası eylem konusundaki görüşmelerin bir yere vardığı yok anlaşılan. İngiltere ayak sürüyor. Bu ülkenin bireysel özgürlüğe verdiği duygusal önem, saçmalık derecesinde. Düşünüyorum da, dayanılır gibi değil; arkadaşlarının hepsi sadece buraya geliyor ve bir şey yap...”

Verloc boğuk sesiyle atılarak Vladimir’in sözünü kesti: “Bu şekilde hepsi gözümün önünde oluyor.”

“Hepsi kilit altında tutulsa çok daha uygun olurdu. İngiltere’nin hizaya getirilmesi gerek. Bu ülkenin beyinsiz burjuvaları, kendilerini evlerinden atıp hendek içlerinde açlıktan ölüme terk etmek isteyen insanlarla suç ortaklığı ediyor. Aslında akıl edip kullansalar, ellerinde hâlâ kendilerini kurtaracak siyasal güç var. Orta sınıfın beyinsiz olduğu düşüncesine katılıyorsundur herhalde, değil mi?”

Bay Verloc boğuk sesiyle, “Evet, beyinsizler,” dedi.

“Hayal gücü diye bir şey yok bu insanlarda. Budalaca bir kendini beğenmişlik gözlerini kör etmiş. Onları şöyle iyice bir korkutmak gerekiyor. Şimdi arkadaşlarını harekete geçirmenin psikolojik açıdan tam zamanı. Seni buraya bir fikrimi açıklamak için çağırttım.”

Birinci Kâtip Vladimir, yükseklerden uçan, küçümseyici, kibirli bir tavırla

fikrini açıklamaya koyuldu; açıklamaları sırasında devrimci çevrelerin gerçek amaçları, düşünceleri ve yöntemleri konusunda sergilediği bilgisizliğin derecesi, kendisini sessizce dinleyen Verloc'u hayretler içinde bırakmıştı. Nedenlerle sonuçları, en seçkin propagandacılarla oraya buraya bomba savuranları bağışlanamayacak biçimde birbirine karıştırıyor; işin niteliği gereği örgütlenme yapılamayacak yerlerde kendi zihninden örgütler yaratıyor; toplumsal devrimci partiden kimi zaman başkanlarının emirlerine kesinlikle uyan tam anlamıyla disiplinli bir ordu diye, kimi zaman ise sanki bir dağ geçidini tutan, son derece dağınık bir haydut çetesiymiş gibi söz ediyordu. Verloc bir ara itiraz etmek için ağzını açtı, ama biçimli, iri, beyaz bir elin havaya kalkmasıyla söyleyecekleri boğazında tıkalı kaldı. Çok geçmeden öylesine dehşete düştü ki, bir daha itiraza bile kalkışmadı. Anlatılanları, derin bir dikkatten doğan hareketsizliğe benzer, sessiz bir korku içinde dinlemekle yetindi.

Vladimir sözlerine sakin sakin devam ediyordu: "Bu ülkede yapılacak bir dizi şiddet eylemi korkutucu olabilir, yalnızca burada tasarlanan demiyorum, tasarlanması bir işe yaramaz, çünkü kimse aldırmaz buna. Arkadaşların kıta Avrupa'sının yarısını ateşe verse bile, uluslararası baskı yasalarının çıkarılmasını desteklemek bakımından İngiliz kamuoyunu etkileyemezler. Bu insanların kendi arka bahçelerinin ötesinde bir şeye baktıkları yok ki."

Verloc konuşmak için boğazını temizledi, ama cesareti kırıldı, bir şey söyleyemedi.

Birinci Kâtip Vladimir, bilimsel bir konuşma yaparcasına, "Bu eylemlerin kanlı olması gerekmiyor," diye devam etti; "ama yeterince ürkütücü, yeterince etkili olmalılar. Arkadaşların örneğin binaları hedef alabilirler. Günümüzde tüm orta sınıf halkın taparcasına düşkün olduğu şey nedir, ha Bay Verloc, nedir bakalım?"

Verloc ellerini açtı, hafifçe omuz silkti.

Vladimir bu hareket karşısında, "Öyle tembelsin ki, düşünmek bile zor geliyor sana," dedi. "Sözüme dikkat et. Günümüzde halkın taparcasına düşkün olduğu şey ne kraliyet ailesi, ne de dindir. Onun için saraylara, kiliselere ilişilmemeli. Demek istediğimi anlıyor musunuz Bay Verloc?"

Verloc'un içindeki huzursuzluk ile küçümseme duygusu, bir hafiflik girişimi biçiminde dışa vurdu:

"Sizi çok iyi anlıyorum. Ama Büyükelçilik binalarına olabilir, ne dersiniz?

Birkaç Büyükelçilik’e yapılacak bir dizi saldırı...” diye söze başladı, ama Birinci Kâtip’in soğuk, keskin bakışları karşısında sustu.

Vladimir aldırmaz bir tavırla, “Görüyorum ki şakacı olabiliyorsun,” dedi. “Güzel bir şey bu. Sosyalist toplantılarında yaptığın konuşmalara renk katabilir. Ama bu odada yersiz kaçıyor. Benim söylediklerime dikkatle kulak verirsen, senin için çok daha güvenli olur. Senden kurt masalları yerine gerçek olaylar istendiğine göre zahmet buyurup, açıkladığım şeylerden yararlanmaya bakarsan iyi edersin. Günümüzde halkın çılgınca taptığı kutsal şey bilimdir. Arkadaşlarından bazılarını toplayıp neden bu kibir küpü, ruhsuz yüzlü toteme saldırmıyorsunuz, ha? Bilim de, İ. S. G.’nin sağlanabilmesi için kökleri kazınması gereken kurumların bir parçası değil mi?”

Verloc sesini çıkarmadı. Dudaklarını açınca ağzından derin bir iniltinin çıkmasından korkuyordu.

“Kendinize işte bunu hedef almalısınız. Bir bakıma kral ya da devlet başkanına yönelik eylemler de halkın duygularını körükleyebilir, ama bunların etkisi artık eskisi kadar güçlü değil. Bu tür olaylara genelde devlet büyüklerinin hayatlarının olağan bir parçası diye bakılır oldu şimdi. Neredeyse gelenek halini aldılar; özellikle de bunca devlet başkanı suikasta kurban gittikten sonra. Diyelim bir kiliseye saldırıldı. Kuşkusuz, ilk bakışta bu da korkunç bir şey ama gene de etkisi, sıradan bir insanın sandığı kadar büyük olamaz. Tasarlanış amacı bakımından ne kadar devrimci ve bozguncu olursa olsun, bir sürü salak çıkacak ve yapılan eyleme dinsel bir nitelik vermeye çalışacaktır. Bu ise bizim ondan özellikle beklediğimiz korkutma işlevini zayıflatır. Bir lokantaya ya da tiyatro binasına girişilecek şiddet eylemi de, aynı şekilde siyaset dışı duygular akla getirerek, değerinden bir şeyler yitirecektir; karnı aç bir adamın öfkesi derler, toplumsal intikam eylemi diyebilirler. Tüm bu tür eylemler kullanılıp bitti; devrim uğruna anarşi konusunda örnek olabilecek öğretici niteliklerini kaybettiler artık. Gazetelerin hepsinin ellerinde bu gibi şiddet olaylarının gerisindeki nedenleri açıklamak için kullanacakları hazır, basmakalıp ifadeler var. Şimdi sana kendi açımdan, bombalama eylemlerinin dayandığı felsefeyi açıklayacağım, son on bir yıldır senin de hizmet edermiş gibi göründüğün bakış açısından. Sen anlayabilesin diye, basitleştirerek konuşmaya çalışacağım. Saldırdığınız sınıftan insanlar, hassasiyetleri çabuk körlenen insanlardır. Onlar, malı mülkü yok edilemez şeyler gibi görürler. Bu insanların ne merhamet ne de korku duygularına uzun süre bel bağlayabilirsin. Bombalı bir eylemin kamuoyunda etki yaratabilmesi için, intikam ya da terör amacının sınırlarını aşması gerekiyor artık. Eylem, sırf yakıp yıkmaya yönelik olmalı. En ufak başka

bir amaç kuşkusu uyandırmadan, yalnızca –evet yalnızca– her şeyi yakıp yıkma hedefi gütmeli. Siz anarşistler herkese, tüm toplumsal yapıyı bu şekilde amaçsızca yerle bir etmeye kesin kararlı olduğunuzu açıkça göstermelisiniz. Ama bu korkunç, saçma kavramı orta sınıftan insanların kafalarına hiçbir kuşkuya yer kalmayacak biçimde nasıl sokmalı? Asıl sorun işte burada. Çözüm yolu ise şöyle: Darbeyi insanoğlunun sıradan duygularının dışında kalan bir alana yönelteceksin. Sanata indirilecek bir darbe olabilir bu elbette. Ulusal Sanat Galerisi'ne bir bomba atılsa, epeyce ses getirir, ama gene de yeterince ciddiye alınacak bir eylem olmaz. Sanat hiçbir zaman halkın taparcasına sevdiği bir şey olmadı. Ulusal Sanat Galerisi'ne bomba atmak, bir adamın evinin arka pencerelerinden birkaçını kırmaya benzer; oysa adamı gerçekten ürkütüp şaşkına çevirmek istiyorsan, en azından evin damını uçurmaya çalışacaksın. Sanata saldırılınca, yaygara koparan birkaç kişi çıkacaktır elbette, ama kimlerdir bunlar? Sanatçılar, sanat eleştirmenleri ve benzeri birtakım önemsiz insanlar. Onların ne dediklerine aldıran olmaz. Ama bir de bilgi var, bilim var. Geliri yerinde tüm et kafalı insanlar bilime inanırlar. Nedenini bilmezler, ama bir şekilde önemli olduğuna inanırlar. Bilim onların kutsal sayıp taptıkları bir şeydir. Tüm baş belası profesörler, temelde hep kökten bir değişiklikten yanadırlar. Onlar da anlasınlar ki, İşçi Sınıfının Geleceğine yer açmak üzere, o böbürlendikleri kendi görkemli bilim mabetleri de yerle bir edilmek zorundadır. Bu aydın budalaların koparacağı gürültü, Milano Konferansı'ndaki çabaların ilerlemesine kesinlikle yardım edecektir. Gazetelere yazılar yazacaklardır. Ortada açıkça tehlikeye düşecek herhangi bir maddi çıkarları bulunmadığından, onların göstereceği öfke her türlü kuşkudan uzak olacak ve etkilemeyi hedeflediğimiz sınıfın tüm bencillik duygularını ayağa kaldıracaktır. Bu sınıftan insanlar, gizemli bir biçimde, maddi refahlarının kaynağının bilim olduğuna inanıyorlar. Bu yüzden bilime karşı yapılacak bir eylemin aşırı şiddetindeki garip mantıksızlık, onlar üzerinde, kendileri gibi insanlarla dolu tüm bir caddenin –ya da tiyatro binasının– parçalanıp yok edilmesinden çok daha büyük bir etki yaratır. Tiyatro binasına saldırı için daima, "Sınıflar arasındaki nefretten oluyor işte," diyebilirler. Ama akıl almayacak –hiçbir şekilde açıklanamayacak, neredeyse düşünülemeyecek– kadar garip ve mantıksız bir biçimde (aslında tam bir zırdeli gibi) ortalığı kasıp kavuran bir şiddet eylemi karşısında insan söyleyecek ne bulabilir ki? İnsanları gerçekten korkutacak tek şey deliliktir, çünkü deliyi tehditle, ikna yoluyla ya da rüşvetle yatıştıramazsın. Ayrıca, uygar bir adamım ben. En iyi sonuçlara ulaşacağımı bile düşünsem, hiçbir zaman tutup senden, sırf insan kasaplığı denebilecek eylemler düzenlemeni istemek aklımın ucundan bile geçmez. Ama istediğim sonucun insan kasaplığı ile sağlanacağını sanmıyorum ben. Her gün cinayet işleniyor. Adam öldürmek neredeyse kurumsallaştı.

Yapılacak eylem, bilgiye karşı, bilime karşı olmalı. Ama her bilim dalı işimize yaramaz. Saldırının, kutsal bir varlığa sebepsiz yere girişilmiş bir saygısızlığın tüm anlamsız korkunçluğunu içermesi gerek. Sizlerin ifade aracınız bomba olduğuna göre, insan tutup kuramsal matematiğin tam ortasına bir bomba atabilse, bu gerçekten ses getiren bir şey olurdu. Ama mümkün değil. Seni eğitmeye çalışıyorum ben; işinde nasıl yararlı olabilirsin, şu ana kadar sana bunun yüksek felsefesini açıklamaya çalıştım ve kullanabileceğin birtakım düşünceler gösterdim. Öğrettiklerimin uygulamaya konması en çok senin ilgi alanına giriyor. Ama seninle görüşme işini üstüme aldığım andan beri, aynı zamanda sorunun uygulama yönü üstünde de biraz düşündüm. Astronomiyi denemeye ne dersin, ha?”

Bir süredir koltuğun yanı başında hareketsiz duran Verloc’un görünüşü, komaya girmiş birini andırıyordu. Tıpkı ocak başındaki minderinde uyurken kötü düşler gören bir ev köpeği gibi ara sıra hafif irkilmelerin böldüğü bir tür baygınlık nöbeti geçiriyordu sanki. “Astronomi” kelimesini tedirgin, köpeklerinkine benzer bir hırıltıyla tekrarladı:

“Astronomi”

Hızla konuşup duran Vladimir’in sivri sözlerini izleme çabasının yarattığı şaşkınlıktan daha tam kurtulabilmiş değildi. Bu sözler Verloc’un anlama gücünü çökertmiş, onu kızdırmıştı. İşittiklerine inanamadığı için, kızgınlığı karmaşık bir kızgınlıktı. Tüm bu olanlar birdenbire ona özenle hazırlanmış bir şaka gibi gelmeye başladı. Vladimir beyaz dişlerini göstererek gülümsüyordu; papyonunun öfkeyle diken diken kabaran düğümünün üstünden pek memnun bir tavırla yana eğdiği yuvarlak, dolgun yüzünde gamzeler vardı. Zeki sosyete kadınlarının gözdesi olan bu adam, ince nüktelerini yaparken takındığı o nazik salon tavrını takınmıştı gene. Beyaz eli havada, koltuğunun ucuna doğru otururken, sanki Verloc’a önerdiği ince düşünceyi başparmağı ile işaret parmağı arasında özenle tutuyor gibiydi.

“Bundan iyisi olamaz,” dedi. “Böyle bir eylem, insanlığa karşı duyulabilecek en yüce saygı ile akılsızlığın gösterebileceği en korkunç vahşet örneğini bir araya getirir. Şimdi gazeteciler gelsinler de tüm hünerlerini kullanarak kamuoyunu, işçi sınıfından herhangi bir kimsenin astronomiye karşı kişisel bir hıncının olabileceğine inandırsınlar bakalım. Açlık konusu bile kolay kolay bu işin içine çekilemez, öyle değil mi? Böyle bir eylemin başka iyi yanları da var. Tüm uygar dünya Greenwich’i duymuştur. Charing Cross Tren İstasyonu’nun bodrumundaki ayakkabı boyacıları bile Greenwich hakkında bir şeyler bilir.

Anlıyorsun, değil mi?”

Şakacı ve nazik tavırlarıyla sosyetenin en seçkin çevrelerinin yakından tanıdığı Bay Vladimir’in yüzü, alaycı bir kendini beğenmişlikle parlıyordu; görseler, onun ince nüktelerine bayılan zeki hanımları çok şaşırtacak bir ifadeydi bu. Birinci Kâtip kibirli kibirli gülümseyerek, “Evet,” diye devam etti, “dünyanın birinci meridyeninin havaya uçurulması, ortalığı lanet feryatlarıyla çınlatacaktır.”

Güvenle söyleyebileceği tek şeyin bu olduğunu hissettiği için, Verloc, “Zor bir iş,” diye mırıldandı.

“Sorun nedir ki? Tüm çete senin elinin altında değil mi? Hem de en seçkinleri? Şu yaşlı terörist Yundt buralarda. Hemen hemen her gün görüyorum; ensesini örten yeşil havelock başlığıyla Picadilly’de dolaşıp duruyor. Bir de, o şartlı tahliyeli havari Michaelis var; nerelerde olduğunu bilmiyorum, demeye kalkmazsın herhalde, ha?” Vladimir tehdit edercesine devam etti, “Çünkü bilmiyorsan, ben söyleyebilirim. Sen kendini gizli ödenekten para alanlar listesindeki tek kişi sanıyorsan eğer, aldanıyorsun.”

Bu gereksiz hatırlatma karşısında Verloc hafifçe ayak değiştirdi.

“Ayrıca, Lozan’daki adamların hepsi burada, değil mi? Milano Konferansı’nın ilk işaretini alır almaz İngiltere’ye sökün etmeye başlamadılar mı? Akıl almaz, garip bir ülke burası.”

Verloc bir tür içgüdüyle, “Bu iş için para gerekecek,” dedi.

Vladimir, şaşırtıcı derecede gerçek bir İngiliz halk ağzıyla, “Avcunu yalarsın,” diye karşılık verdi. “Paranı her ay düzenli alacaksın, ama bir şeyler yapıncaya kadar fazladan metelik yok sana. Çok yakında bir şeyler yapmazsan, o bile kesilecek. Göstermelik işin ne senin? Herkes neyle geçindiğini sanıyor?”

Verloc, “Bir dükkân işletiyorum,” dedi.

“Dükkân! Nasıl bir dükkân?”

“Kırtasiye, gazete satıyoruz. Karım...”

Vladimir gırtlaktan gelen Orta Asyalı sesiyle, “Neyin, neyin?” diye sözünü kesti.

Verloc boğuk sesini biraz yükselterek, “Karım,” dedi, “ben evliyim.”

Birinci Kâtip gerçek bir şaşkınlık içinde, “Bak sen şu işe!” diye haykırdı.

“Evliymiş? Aynı zamanda da anarşistlik taslıyorsun! Nasıl bir saçmalıktır bu, ha? Ama herhalde sözde bir evliliktir. Anarşistler evlenmez. Herkesin bildiği bir şeydir bu. Evlenemezler. Din değiştirme gibi bir şey olurdu sonra.”

Verloc somurtarak, “Karım anarşist değil,” diye mırıldandı. “Ayrıca sizi ilgilendirmez.”

Vladimir sert sert, “Evet, ilgilendirir,” diye atıldı. “Yıllardır sana verilen iş için hiç de uygun biri olmadığına inanmaya başlıyorum gitgide. Evlenmekle kendi çevrende iyice gözden düşmüşsündür. Evlenmeden edemez miydin? Bu düzgün, temiz bir sevgi bağı, öyle mi? Ama şu bağlantı, bu bağlantı derken kendini işe yarar hiçbir hizmet yapamaz duruma getiriyorsun sen.”

Verloc yanaklarını şişirip içindeki havayı şiddetle üflemekle yetindi. Baştan beri sabrı elden bırakmamaya çalışmıştı, ama artık daha fazla dayanamayacaktı. Birinci Kâtip Vladimir birden ters, kayıtsız ve kesin bir tavır takındı.

“Şimdi gidebilirsin,” dedi. “Dinamitle kışkırtıcı bir eylem yapılmalı. Sana bir ay süre tanıyorum. Konferansın oturumlarına şimdi ara verildi. Yeniden toplanmadan önce İngiltere’de bir olay gerçekleşmeli, yoksa bizimle ilişkin biter.”

Vladimir tutarlı olmaya bakmadan kolayca bir tutumdan ötekine geçtiğinden, tavrını bir kez daha değiştirdi.

Alçakgönüllülük edip Verloc’la şakalaşırmış gibi, “Benim felsefem üzerinde dikkatle düşünün Bay ... Bay ... Verloc,” diyerek elini kapıya doğru salladı. “Hedef birinci meridyen olsun. Orta sınıf halkı benim kadar tanımazsın sen. Onların duyarlılıkları körlenmiştir. Unutma, birinci meridyen. Bundan daha iyi, daha kolay bir hedef olamaz sanıyorum.”

Birinci Kâtip Vladimir ayağa kalkmıştı; hassas, ince dudaklarını muzip muzip oynatarak, şöminenin üstündeki aynada Verloc’un elinde şapkası ve bastonuyla hantal hantal odadan çıkışını seyretti. Kapı kapandı.

Birden koridorda beliren kahverengi pantolonlu uşak Verloc’un önüne düştü, başka bir yol izleyerek, onu avlunun köşesindeki ufak bir kapıdan dışarı çıkardı. Bahçe kapısında dikilmiş duran kapı bekçisi, Verloc’un ayrılışını umursamadı bile ve Bay Verloc, sanki öfke dolu bir rüyadaymış gibi, o sabah geçtiği yollardan yürüyerek evine döndü. Gerçek dünyadan öylesine kopmuştu ki, ölümlü bedeni adımlarını atarken hiç acele etmediği halde, benliğinin ölümsüz saymazsak haksız bir kabalıkta bulunmuş olacağımız kısmı, batıdan doğuya esen

büyük bir rüzgârın kanatlarında uçmuşçasına, kendini birdenbire dükkânın kapısında bulmuştu. Verloc doğruca tezgâhın arkasına geçti, orada duran tahta bir iskemleye oturdu. Kimse gelip ıssız dükkânda onu rahatsız etmedi. Stevie o sırada yukarı katı süpürüp tozunu alıyordu; üstüne giydirdikleri yeşil çuha bir önlükle, temizlikçilik oyunu oynarmış gibi özenle, canla başla çalışıyordu. Mutfaktan çatlak çıngırağın takırtısını işiten Winnie Verloc, oturma odasının camlı kapısına kadar gelmekle yetinmiş, perdeyi biraz aralayıp loş dükkâna göz atmıştı. Kocasının, iyice geriye ittiği şapkasıyla orada koca bir gölge gibi oturduğunu görünce, hemen ocağının başına dönmüştü. Bundan bir saat ya da biraz daha uzun bir süre sonra Winnie, kardeşi Stevie'nin üstündeki çuha önlüğü çıkardı, aşağı yukarı on beş yıldır (aslında çocuğun elini yüzünü temizlemeyi kestiği günden beri) kullandığı buyurgan tavrıyla ona ellerini, yüzünü yıkamasını söyledi. Yemekleri tabaklara koyarken gözlerini bir an çevirip, masaya yaklaşan Stevie'nin, sürekli kaygının kalıntılarını örten bir özgüvenle denetime sunduğu yüzüne ve ellerine baktı. Eskiden bu denetleme işlemlerinde en büyük yaptırım gücü, babanın öfkesiydi, ama eniştesinin evdeki yumuşaklığı yüzünden artık öfkeden söz etmek, zavallı Stevie gibi ürkek biri için bile inandırıcı olamazdı. Şimdi kullanılan bahane, yemek zamanında temizlik yönünden herhangi bir kusur görürse, eniştesinin dehşete kapılıp canının çok sıkılacağıydı. Babasının ölümünden sonra Winnie, bundan böyle Stevie için kaygılanmasına gerek kalmayacağını düşünerek epeyce teselli bulmuştu. Çocuğun incitildiğini görmeye dayanamıyordu, çıldırtıyordu bu onu. Daha küçük bir kızken, alev alev bakan gözlerle, gıda maddeleri toptancısı öfkeli babasının karşısına dikilir, kardeşini korumaya çalışırdı. Winnie Verloc'un şimdiki dış görünüşünde, insana onun güçlü duygular sergileyebilecek biri olduğunu düşündürecek hiçbir belirti yoktu.

Yemeği tabaklara koydu. Sofra oturma odasına kurulmuştu. Merdivenin ayağına kadar giderek, "Anne!" diye bağırdı. Sonra dükkâna açılan kapıyı araladı ve seslendi: "Adolf!" Anlaşılan Verloc bir buçuk saat boyunca kımıldamadan, olduğu yerde oturmuştu. Ağır ağır ayağa kalktı, üstünde paltosu ve şapkasıyla, tek söz etmeden yemeğe geldi. Verloc'un sessizliğinin, böyle pek güneş görmeyen karanlık, pis bir sokakta, rezil birtakım ıvır zıvırın satıldığı loş bir dükkânın arkasına gizlenmiş olan bu ev halkı için öyle olağanüstü çarpıcı bir yanı yoktu. Ancak o günkü sessizliği, masadaki iki kadını etkileyecek ölçüde açıkça düşünceli görünüyordu. Aniden gevezelik nöbetlerinden biri tutar korkusuyla gözleri zavallı Stevie'nin üstünde, onlar da seslerini çıkarmadan oturuyorlardı. Çocuk masada Verloc'un karşısındaydı, boş gözlerle bakıyor, konuşmadan uslu uslu duruyordu. Stevie'nin evin efendisini rahatsız edebilecek

şeyler yapmasını önlemek, bu kadınların yaşamına epeyce kaygı katan bir uğraştı. Aralarında alçak sesle, “şu oğlan” diye söz ettikleri Stevie, bu bakımdan neredeyse doğduğu günden beri onlar için hep bir kaygı kaynağı olagelmişti. Böylesine garip bir oğlu olduğu için müteveffa gıda maddeleri toptancısının duyduğu utanç, kendini çocuğa çok sert davranma eğilimi biçiminde göstermişti, çünkü babası, çok hassas bir adamdı; insan olarak, baba olarak çektiği acılar, kesinlikle gerçek acılardı. Daha sonra Stevie’nin, pansiyondaki bekâr beyleri – kendileri de garip olan ve her şeye çabuk kızan bu adamları– rahatsız etmemesi için önlem almak gerekmişti. Anne kız, Stevie’nin sırf varlığıyla yarattığı sürekli tedirginlik duygusuyla da baş etmek zorundaydılar. Belgravia’daki o eski evin bodrum katındaki kahvaltı odasında otururken, yaşlı annenin gözlerinin önüne sürekli, oğlunu ileride bir yoksullar evinin revirinde gösteren hayaller dikilip durmuştu. Sonradan Winnie’ye sık sık, “Eğer böyle iyi bir koca bulmamış olsaydın, bu zavallı çocuk ne hallere düşerdi bilmem, sevgili kızım,” demişti.

Verloc, Stevie’ye ancak pek hayvan sevmeyen bir adamın, karısının sevgili kedisine karşı gösterebileceği ilgi kadar bir ilgi gösteriyordu; bu iyiliksever ama üstünkörü ilgi, temelde kediye gösterilen ilgiden farksızdı. Her iki kadın da içlerinden, bundan daha fazlasını beklemenin mantıklı olmayacağını kabul ediyordu. Verloc’un bu kadarcık bir ilgi göstermesi, kayınvalidesinin saygısını ve gönlünü kazanmasına yetmişti. Yaşlı kadın ilk günlerde, dost desteğinden yoksun yaşamanın güçlüklerinden doğan bir kuşkuculukla ara sıra kaygı içinde, “Bay Verloc’un Stevie’yi ortalıkta görmekten bıkmaya başladığını düşünmüyorsun, değil mi kızım?” diye soruyor, Winnie de buna hep başını hafifçe geriye atarak karşılık veriyordu. Ancak bir keresinde annesine dik dik, “Önce benden bıkması gerekir onun,” demiş, sonra aralarında uzun bir sessizlik olmuştu. Anne, ayakları bir taburenin üstünde, kadınlara özgü derinliğiyle kendisini şaşırtan bu yanıtın anlamını kavramaya çalışıyor gibiydi. Aslında Winnie’nin Verloc’la niçin evlendiğini hiçbir zaman tam anlayamamıştı. Evlenmekle çok akıllılık etmişti ve belli ki her şey çok iyi gidiyordu, ama kızı, doğal olarak yaşına daha uygun birini bulabilmeyi ummuş olmalıydı. Sürekli görüştüğü bir genç vardı; bitişik sokaktaki kasabın oğluydu, babasının işine yardım ediyordu; Winnie’nin bu gençle gezmekten çok hoşlandığı açıkça belliydi. Doğru, oğlan hâlâ babasının eline bakıyordu, ama işleri iyiydi, geleceği parlaktı. Kızını kaç akşam tiyatroya götürmüştü. Tam nişanlanacaklar bunlar, diye korkmaya başlamıştı ki (çünkü bir yandan Stevie varken, bu koca evi kendisi tek başına nasıl çekip çevirebilirdi), o gönül ilişkisi birden kesilmiş ve Winnie ortalıkta ölü gibi bir yüzle dolaşır olmuştu. Ama bereket versin, o sırada Bay Verloc gelip birinci kattaki sokağa bakan odaya yerleşmiş, bundan sonra da

genç kasap konusu kapanmıştı. Belli ki bu adamı Tanrı göndermişti.

Bölüm 3

“... İdealleştirmenin her türlüsü hayatı yoksullaştırır. Hayatı güzelleştirmek, onun karmaşık niteliğini ortadan kaldırmak, yok etmektir. Sen bu işi ahlak hocalarına bırak, dostum. Tarihi insanlar yapar, ama kafalarının içinde değil. Olayların akışında, insan zihninden doğan fikirlerin pek önemli bir payı yoktur. Tarihe hükmeden, tarihin yönünü belirleyen, üretim ve üretim araçlarıdır; ekonomik koşulların gücüdür. Kapitalizm, sosyalizmi yarattı; anarşinin sorumlusu, kapitalistlerin mülkiyeti korumak amacıyla çıkardıkları yasalardır. Toplum düzeninin gelecekte nasıl bir biçim alacağını kimse kestiremez. O zaman geleceğe yönelik düşler kurmaya ne gerek var? Bu tür düşler, olsa olsa düşü kuran kimsenin zihin yapısını ortaya koyar; gerçek değerleri yoktur. Bırak da böyle hayallerle ahlak hocalığı edenler oyalansınlar.”

Şartlı tahliyeli havari Michaelis, sanki göğsündeki yağ tabakası bastırıp boğduğu için hırıltılı çıkan düz bir sesle konuşuyordu. Sağlık koşulları son derece iyi bir hapishaneden, saldırıya uğramış bir toplumun görevlilerince sanki on beş yıl ışıksız, nemli bir hücrede, özellikle şişmanlatıcı yiyeceklerle tıka basa doyurulmuş gibi, heybetli bir göbek ve yarı saydam, solgun, tombul yanaklarla, küp gibi yusyuvarlak çıkmıştı. O günden bu yana da kilosundan yirmi beş otuz gram bile eksilmemişti.

Çok varlıklı, yaşlı bir kadının arka arkaya üç kaplıca mevsimi Michaelis’i tedavi amacıyla Marienbad’a gönderdiği söyleniyordu; bir keresinde burada meraklı halkın ilgisini bir kralla paylaşacaktı, ama polis Michaelis’in kenti on iki saat içinde terk etmesini emretti. Bundan sonra tüm şifalı sulara yaklaşması yasaklandığı için, çektiği büyük sıkıntılar sürüp gitti. Ama şimdi kaderine boyun eğmişti artık.

Michaelis eklemsizmiş gibi görünen, ama daha çok bir vitrin mankeninin kol kıvrımını andıran dirseğini bir iskemlenin arkalığına atmıştı; şöminenin içine tükürmek için iri ve kısa kalçaları üzerinde hafifçe öne uzandı.

Pek vurgulamadan, “Evet! Birtakım şeylere biraz kafa yoracak vaktim oldu,” diye ekledi. “Toplum, uzun uzun düşünebilmem için bol zaman sağladı bana.”

Şöminenin öte yanında, bir ayrıcalık olarak genellikle Winnie Verloc’un annesinin oturduğu, at kılından yapılma kumaşla kaplanmış bir koltukta Karl Yundt, dişsiz, kara ağzını belli belirsiz açmış, acımasızca kıkır kıkır gülüyordu. Kendisine “terörist” diyen bu adam, yaşlı ve saçsızdı; çenesinden sarkan bir

tutam yumuşak, kar beyazı, ince sakalı vardı. Gözlerinin ışığı sönmüş, geride olağanüstü sinsi bir kötülük ifadesi kalmıştı. Binbir güçlükle ayağa kalkarken, damla hastalığının şişirip biçimsizleştirdiği bir deri bir kemik kalmış elini havada bir şeyler arar gibi ileri uzatışı, ölmek üzereyken geriye kalan tüm gücünü toplayarak hasmına son bir bıçak darbesi indirmeye çalışan bir katilin çabasını andırıyordu. Öteki elinin altında titreyen kalın bir bastona dayanarak, bir hatip edasıyla öfkeli öfkeli, “Ben, yol ve araç seçiminde her türlü vicdani kaygıyı bir yana bırakmaya kesin kararlı, kendilerini açıkça birer yıkım makinesi ilan edebilecek kadar güçlü ve dünyayı için için kemirip bitiren o teslimiyetçi karamsarlık illetinden tamamen uzak kimselerden kurulu bir çete hayal etmişimdir hep,” dedi. “Kendileri dahil, yeryüzünde hiçbir şeyin gözünün yaşına bakmayan, ölümü insanlığın hizmetine sokacak bir çete, benim görmek istediğim bu işte.”

Saçsız, ufak başı titriyor, titreşimler bir tutamlık beyaz keçi sakalını gülünç biçimde oynatıyordu. Yabancı biri, Karl Yundt’un söylediklerini kesinlikle anlayamazdı. Kuru boğazı ve konuşurken dilinin ucunu tutup sanki bırakmayan dişsiz dişetleri, onun aciz şiddetiyle yaşlı ve bunak bir zevk düşkününün iktidarsız heyecanını andıran o güçsüzleşmiş öfkesini göstermesine hiç de yardımcı olmuyordu. Odanın öteki ucundaki kanepenin köşesinde oturan Verloc’un ağzından, arkadaşını yürekten onayladığını gösteren iki hırıltı çıktı.

Yaşlı terörist başını sıska boynunun üstünde iki yana ağır ağır döndürdü.

“Ama bu nitelikte üç kişiyi bile bir araya getiremedim,” Michaelis’e bakarak ters ters, “Al işte, senin o karamsarlık illetin neymiş gör,” dedi. Daha önce ayak ayak üstüne atmış oturan Michaelis, uzun yastıkları andıran kalın bacaklarını indirdi, çok sinirlendiğini gösteren bir hareketle ayaklarını hızla kaydırıp iskemlesinin altına çekti.

“Ben karamsarım demek! Saçma! Çok çirkin bir suçlama bu,” diye bağırdı. Karamsarlıktan öylesine uzaktı ki, sırf kendi içinde barındırdığı kötülüğün gelişmesiyle, tüm özel mülkiyetin sonunun mantıklı ve kaçınılmaz bir biçimde yaklaştığını şimdiden görüyordu. Mal mülk sahipleri, ileride karşılarında bilinçlenmiş bir işçi sınıfı bulmakla kalmayacak, aynı zamanda birbirlerine de düşeceklerdi. Evet. Özel mülkiyetin varoluş koşulu, mücadeleydi, savaştı. Ölümcül bir şeydi özel mülkiyet. Ama bu inancını sürdürebilmek için heyecanlı duygulara bel bağladığı yoktu onun; tumturaklı sözlere, öfkeye, kan kırmızı bayraklar dalgalandırma hayallerine ya da ölüme mahkûm bir toplumun ufuklarında doğacak simgesel kızıl intikam güneşleri düşlemeye de ihtiyacı

yoktu. Böyle biri değildi! Gururla, iyimserliğinin temel dayanağının duygusallıktan arınmış akıl olduğunu söyledi. Evet ya, iyimserlik...

Güçlükle çıkan hırıltılı sesi kesildi, ama biraz soluklandıktan sonra, “Düşünsenize, iyimser biri olmasaydım eğer, on beş yıl boyunca bir yolunu bulup gırtlağımı kesmez miydim ben? Hiçbir şey bulamasam, başımı hücremin duvarlarına çarpar parçalardım,” diye ekledi.

Nefes darlığı, sesindeki tüm heyecanı, tüm canlılığı götürüyordu; titremeden hareketsiz duran solgun koca yanakları, içi dolu torbalar gibi sarkık sarkıktı; ama dikkatle bir şeye bakarmış gibi kıstığı mavi gözlerinde, kendine güvenen keskin bir zekâ ifadesi vardı; iyimserlikten yılmayan bu adamın, bir noktaya diktiği için biraz çılgınca görünen gözleri, hapishane hücresinde oturup uzun uzun düşündüğü geceler de aynı ifadeyi taşımış olmalıydı. Karl Yundt, yeşilimsi soluk başlığının sırta doğru inen kanatlarından birini çalımla omzunun üstüne atmış, hâlâ Michaelis’in önünde ayaktaydı. Eski tıp öğrencisi, İ. S. G. broşürlerinin başyazarı Yoldaş Ossipon, güçlü bacaklarını uzatmış, ayakkabılarının tabanlarını şöminedeki ateşte ısıtıyordu. Kırmızı, çilli bir yüzü, çalı gibi kıvrım kıvrım sarı saçları vardı; yassı burnu ile şişkin ağzı, zenci yüzlerinin kaba kalıbından çıkmış gibiydi. Badem gözleri, çıkık elmacık kemiklerinin üstünden kötü kötü bakıyordu. Kül rengi pazen bir gömlek giymişti; siyah ipek kravatının iki ucu şayak ceketinin ilikli göğsünden aşağı sallanıyordu; başı, iskemlesinin arkalığına dayalıydı; boynunun büyük bir bölümü açıktaydı; uzun, tahta ağızlığa takılı bir sigarayı dudaklarına götürüyor, dumanları tavana doğru üflüyordu.

Michaelis düşüncesini –cezaevindeki yalnızlık günlerinde, sanki tutukluluğu karşılığında kendisine bahşedilen ve gökten inme bir inanç gibi zihninde kök salıp gelişen bir düşünceyi– anlatmaya devam etti. Kendi kendine konuşuyordu; dinleyenler sözlerini anlayışla mı karşılıyorlar, düşmanca mı, aldırdığı yoktu; onların varlığı bile aslında umurunda değildi; çünkü hücresinin kireç badanalı dört duvarı arasında yalnızken, toplumun ölmüş saydığı kimseler için ırmak kenarına yapılmış devasa bir morg binası gibi duran o çirkin ve uğursuz, koca, kör tuğla yığınının mezar sessizliğinde, sesli ve iyimser düşünmeye alışmıştı.

Michaelis tartışmalarda hiç başarılı olamıyordu; ileri sürülen karşı görüşler inancını sarstığı için değildi bu; asıl neden, sırf başka birinin sesini işitince tedirginleşmesi, düşüncelerinin birden karmakarışık olmasıydı; susuz çöllerden bile daha çorak bir zihinsel yalnızlık içinde geçirdiği uzun hapislik yılları boyunca, bu düşüncelere hiçbir insan sesi karşı koymamış, haklarında yorumda bulunmamış ya da doğruluklarını onaylamamıştı çünkü.

Şimdi kimse sözünü kesmedi, o da göklerden inme bir lütuf gibi karşı koyulmaz bir güçle tüm varlığını saran inançlarını bir kez daha açıkladı: Kaderin bir sır olmayıp, insan yaşamının maddi koşullarıyla belirlendiğini anlattı; geçmişe yön veren, geleceği de biçimlendirecek olan küresel ekonomik koşullardan; insanoğlunun zihinsel gelişimine öncülük eden tüm düşüncelerle bunların gerisinde yatan itici güçlerin kaynağından söz etti.

Yoldaş Ossipon tatsız tatsız gülünce, Michaelis'in birden dili dolaştı, uzun konuşması kesiliverdi, hafifçe yukarı kalkık gözlerinde şaşkın bir kararsızlık ifadesi belirdi. Dağılıp giden düşüncelerini toplamak istercesine, bir an için usul usul gözlerini yumdu. Ortalığa bir sessizlik çöktü; bu arada, dükkânın arkasındaki küçük oturma odası, masanın tepesinde asılı iki gaz lambası ile harıl harıl yanan şömine yüzünden korkunç derecede ısınmıştı. Verloc ağır ağır, isteksizce kanepeden kalktı, içeriye biraz hava girsin diye mutfağa giden kapıyı açtı. Kapı açılınca orada yarım akıllı Stevie'yi gördü; uslu uslu oturmuş, hiç ses çıkarmadan mutfaktaki çam masaya daireler çiziyordu: Eş merkezli, ayrı merkezli sayısız daireler –birbirine girmiş tekrarlanıp duran kıvrımlarıyla, ortak biçimleri ve gelişigüzel kesişen çizgileriyle– evrensel bir kargaşayı betimlediği ve aklın hayalin alamayacağı şeyler canlandırmaya çalışan çılgın bir sanatın simgesi olduğu düşünülebilecek, ışıl ışıl bir daireler cümbüşüydü bu. Sanatçı başını bile çevirmedi; tüm ruhuyla kendini işine verirken sırtı titriyor, kafatasının dibinde derin bir çukura gömülmüş cılız boynu, her an kopacakmış gibi duruyordu.

Verloc canının sıkıldığını belirten bir şaşkınlıkla homurdandıktan sonra kanepesine döndü. Alexander Ossipon ayağa kalktı; alçak tavanın altında, eski püskü mavi şayak takım elbisesinin içinde olduğundan daha boylu duruyordu; silkinerek uzun süren bir hareketsizliğin tutukluğunu üstünden attı; sonra ağır ağır yürüdü, Stevie'nin omzunun üstünden bakmak için iki basamak inerek mutfağa girdi. Geri geldi, büyük bir uzman edasıyla görüşünü açıkladı: "Çok güzel. Çok belirgin, kusursuz derecede tipik."

Kanepesinin köşesine yeniden yerleşen Verloc, "Neymiş o çok güzel olan?" diye homurdandı. Ossipon ne demek istediğini, başını mutfağa doğru sallayarak kayıtsız, biraz da küçümser bir tavırla açıkladı:

"Bu tür yozlaşmanın tipik bir örneği, şu çizdiği şeyler, demek istiyorum."

Verloc, "Sen bu oğlana yozlaşmış mı diyorsun yani?" diye mırıldandı.

Doktor takma adlı diplomasız eski tıp öğrencisi, sonradan işçi derneklerinde

sağlık konusunun toplumcu yönleri üzerine konferanslar veren gezgin konuşmacı, Orta Sınıfı Kemiren Kötü Alışkanlıklar başlıklı sözde tıbbi bir incelemenin yazarı (herkesin anlayacağı ucuz bir kitapçık biçiminde yayımlanan bu inceleme polis tarafından derhal toplatılmıştı), Karl Yundt ve Michaelis'le birlikte ne olduğu pek bilinmeyen Kızıl Komite'nin yazılı propaganda işleriyle görevli özel delegesi Yoldaş Alexander Ossipon, bakışlarını Verloc'a, en az iki büyükelçiliğin perde arkasından tanıdığı bu adama çevirdi; gözlerinde budalaca, çekilmez bir özgüven ifadesi vardı.

"Bilim diliyle ona dejenerasyona uğramış denebilir. Gerçekten de bu tür yozlaşmanın çok iyi bir örneği. Çocuğun kulak memelerine bir göz atsan yeter. Lombroso'yu okuyacak olursan..."

Yayılıp oturduğu kanepede hâlâ düşünceli düşünceli yeleğinin düğmelerine bakıp duran Verloc'un yanakları hafifçe kızardı. Son günlerde "bilim" kelimesinden tuhaf bir biçimde etkilenmeye başlamıştı; aslında anlamı belirsiz, kendisi zararsız olan bu kelimenin en ufak bir türevini bile işitince, gözlerinin önüne neredeyse doğaüstü bir açıklıkla, Vladimir'in gerçek gibi canlı, saldırgan görüntüsü geliyordu. Bilimin mucizeleri arasına girmeyi hak eden bu durum onda, kendini şiddetli küfürlerle dışa vurma eğilimi gösteren bir korku ve öfke uyandırıyordu. Gene de sesini çıkarmadı. Onun yerine, sertliği son nefesine kadar elden bırakmayacağı anlaşılan Karl Yundt konuştu:

"Lombroso eşeğin teki."

Tanrısına böyle dil uzatılmasından dehşete düşen Yoldaş Ossipon, bu söze bomboş, korkunç bir bakışla karşılık verdi. Karl Yundt'un ışığı sönmüş gözleri, kemikli koca alnının altındaki derin gölgeleri daha da karartıyordu; ağzından çıkan her iki kelimeden birini öfkeyle çiğnermiş gibi dudaklarını dilinin ucuna bastırarak, belli belirsiz mırıldandı:

"Böyle bir geri zekâlı gördünüz mü siz hiç? Ona göre hapse düşen suçludur. Ne basit, değil mi? Adamı hapse atanlara, zorla deliğe tıkanlara ne demeli? Evet, zorla deliğe tıkanlara ya. Ayrıca, suç ne demek? Bu karınları tıka basa dolu soytarılar dünyasında, bir sürü talihsiz, zavallı insanın kulaklarıyla dişlerine bakarak paraya, üne kavuşan o aptal herif suçun ne olduğunu biliyor mu dersin, ha? Kulaklarla dişler suçluyu belli edermiş, öyle mi? Peki, suçluları bundan çok daha iyi belirleyen yasalara –aşırı beslenen kimselerin aç insanlara karşı kendilerini korumak için icat ettikleri o güzelim dağlama demirlerine– ne demeli? Değersiz derilerine bastıkları, ateşte kızdırılmış o damgalama araçlarına ne buyrulur? Şu anda, bu insanların cazır cazır yanan kalın derilerinin sesini

işitip, kokusunu alamıyor musun? İşte suçlular böyle yaratılıyor, senin o Lombroso gibileri, tutup haklarında saçma sapan şeyler yazabilsinler diye.”

Karl Yundt’un bacaklarıyla birlikte bastonunun sapı da öfkeden tir tir titrerken, gövdesi, başlığının kanatları altında o ünlü tarihsel direnişçi tavrını koruyordu. Toplumsal kıyımın pis havasını koklamaya çalışıyor, çıkardığı iğrenç sesleri duymak için kulak kabartıyor gibiydi. Duruş biçiminde olağanüstü bir ifade gücü vardı. Dinamit savaşlarının neredeyse can çekişen bu emekli askeri, eskiden büyük bir oyuncuydu; hatip kürsülerinde, gizli toplantılarda, özel görüşmelerde hep oyun oynardı. Ünlü teröristin kendisi, toplumsal düzene karşı ömründe küçük parmağını bile kımıldatmamıştı. Eylem adamı değildi o; halk yığınlarını, gürül gürül akan koca bir coşku selinin köpüklü suları önüne katıp sürükleyecek ateşli bir konuşmacı bile değildi. Daha sinsi bir amaçla, zehir kusan küstah bir tavır takınır; cahilliğin kör kıskançlığı ile büyük kibrinin, yoksulluğun sefaleti ile acılarının, erdemli kimselerin tüm umutlarıyla yüce hayallerinin doğurduğu o haklı öfke, merhamet ve isyan duygularının gerisinde yatan uğursuz, gizli dürtüleri kışkırtır, harekete geçirmeye çalışırdı. Onun bu habis yeteneğinin izleri, tıpkı çöpe atılmayı bekleyen boş, eski bir zehir şişesine sinmiş ölümcül bir ilaç kokusu gibi, hâlâ üstünden gitmemişti.

Şartlı tahliyeli havari Michaelis’in yapışık dudaklarında hafif bir gülümseme belirdi; ay gibi toparlak solgun yüzü, söylenenlere katılmanın hüzünlü ağırlığı altında daha da soldu. Kendisi de hapiste yatmıştı. Yumuşak bir sesle, kendi derisinin de kızgın demirle dağlanıp cazır cazır yakıldığını mırıldandı.

Ama bu arada, Doktor takma adlı Yoldaş Ossipon ilk şaşkınlığını yenmişti artık. Küçümser bir tavırla, “Anlamıyorsunuz,” diye söze başladı, ancak birden gene sustu; yalnızca sesini izleyerek, kör bir bakışla ağır ağır kendisine çevrilen çukur gözlerdeki ölüm karanlığı karşısında sinmişti sanki. Hafifçe omuz silkerek tartışmayı kesti.

Stevie, evde kimse kendisine bakmadan dolaşmaya alışıktı; şimdi, çizdiği resmi yanına alarak mutfak masasından kalkmış, yatmaya gidiyordu. Oturma odasının kapısına tam Karl Yundt’un kullandığı çarpıcı benzetmeyi işitebileceği bir sırada ulaşmış ve şaşkına dönmüştü. Dairelerle kaplı kâğıt parmaklarının arasından yere düştü; bedensel acılara karşı duyduğu hastalık derecesine varan dehşet ve korkuyla birden olduğu yere çakılmış gibi, gözleri yaşlı teröriste dikili, orada kalakaldı. İnsanın derisine basılan kızgın demirin feci acıttığını çok iyi biliyordu Stevie. Korku dolu gözleri öfkeyle alev alevdi: Kızgın demir müthiş acıtırdı. Stevie’nin çenesi sarkıp ağzı açıldı.

Michaelis gözlerini kırpmadan ateşe dikerek, düşüncelerini sürdürebilmek için gerekli olan yalnızlık duygusunu yeniden kazanmış, iyimserliği dudaklarından dökülmeye başlamıştı. İçinde rekabet ilkesinin zehrini taşıyarak doğan kapitalizmi, daha beşikteyken ölüme mahkûm bir bebek gibi görüyordu o. Büyük kapitalistler küçük kapitalistleri yutacak, işgücü ile üretim araçlarını büyük kitleler halinde bir araya toplayacak, sanayileşme süreçlerini kusursuz duruma getirecek, ama onların bu büyüme çılgınlığı, ezilmiş işçi sınıfının hak ettiği yasal mirasın yolunu açmaktan, onu örgütlemek, çoğaltmak ve hazır duruma getirmekten başka bir sonuç vermeyecekti. Michaelis, o heybetli "sabır" sözcüğünü mırıldandıktan sonra bakışlarını Verloc'un oturma odasının alçak tavanına çevirdi; duru mavi gözleri, meleklere yaraşır bir güven duygusuyla doluydu. Kapı aralığında sakinleşmiş duran Stevie'nin zihni iyice bulanmış gibiydi.

Yoldaş Ossipon'un yüzü öfkeden seğiriyordu.

"Bir şeyler yapmanın yararı yok demek, hiçbir yararı yok."

Michaelis yumuşak bir tavırla, "Ben öyle demiyorum," diye itiraz etti. Hayalinde canlandırdığı gerçek öylesine güçlenmişti ki, bir yabancı ses işitmek onu bu kez bozguna uğratmaya yetmedi. Yeniden şöminedeki kıpkırmızı korlara bakarak sözlerine devam etti. Geleceğe hazır olunmalıydı; ayrıca, o büyük değişikliğin belki bir devrim patlamasıyla gerçekleşeceğini de kabul edebilirdi. Ama devrim propagandası yapmanın yüksek vicdan gerektiren hassas bir iş olduğunu belirtti. Dünyanın efendilerinin eğitilmesiydi devrimci propaganda. Kralların eğitimi kadar özenle yürütülmeliydi. Herhangi bir ekonomik değişikliğin insanoğlunun mutluluğu, ahlak anlayışı, zihin yapısı, tarihi üzerindeki etkilerinin ne olacağını bilmediğimiz için, propaganda ilkeleri geliştirilirken ihtiyatlı, hatta kuşkucu davranmaktan yanaydı kendisi. Çünkü tarihi yapan düşünceler değil, araçlardır, ayrıca ekonomik koşullar her şeyi değiştirir: sanatı, felsefeyi, aşkı, erdem anlayışını, hatta gerçeğin kendisini bile!

Şöminede yanan kömürler hafif bir çıtırtıyla çöküp yerleşti; Michaelis – hapishanenin çöl ıssızlığında hayaller keşişi gibi yaşayan bu adam– hızla ayağa kalktı. Şişmiş bir balon gibi yusyuvarlaktı; acınacak ölçüde umutsuz bir çaba göstererek kısa, kalın kollarını, sanki kendi kendine yenilenmiş bir evreni kucaklayıp bağrına basmak istermiş gibi iki yana açtı. Soluk soluğa, ateşli bir tavırla, "Gelecek de geçmiş kadar kesinkes belli: Kölelik, toprak ağalığı, bireycilik, ardından da toplumculuk," dedi. "Boş bir kehanet değil bu, bir yasayı dile getiriyorum ben."

Yoldaş Ossipon kalın dudaklarını küçümser bir edayla bükünce, yüzünün tipik zenci yapısı iyice belirginleşti.

Sakince bir sesle, “Saçma,” dedi. “Ortada kesinlik de yok, yasa da. Eğitici türden propagandanın canı cehenneme. Edindikleri bilgiler çok sağlam da olsa, halkın ne bildiği önemli değil. Bizim için önemli tek şey, kitlelerin ne hissettikleridir. Duygunun olmadığı yerde eylem de olmaz.”

Durdu, sonra alçakgönüllü görünmeyi amaçlayan bir kesinlikle, “Ben şimdi sizinle bilimsel –evet, bilimsel– konuşuyorum,” diye ekledi. “Efendim? Ne dedin, Verloc?”

Verloc kanepedeki yerinden, “Bir şey yok,” diye homurdandı. O iğrenç kelimeye sinirlendiği için yalnızca “Lanet olsun!” demişti.

Arkadan, dişsiz yaşlı teröristin zehir dolu, cızırtılı sesi duyuldu:

“Günümüz ekonomik koşullarına ben olsam ne ad verirdim, biliyor musunuz? Yamyamlık bu, derdim. Düpedüz yamyamlık! Adamlar açgözlülüklerini halkın taze kesilmiş, hâlâ titreyen etiyle, sıcak kanıyla besliyor; yaptıkları bundan başka bir şey değil.”

Stevie, sesli sesli yutkunarak bu korkunç sözü mideye indirdi ve anında etkileyen bir zehir içmişçesine, mutfak kapısının basamaklarına külçe gibi oturuverdi.

Michaelis bir şey duymamış gibiydi. Dudakları bir daha açılmamak üzere yapışmıştı sanki, etli yanaklarında da hiçbir titreme belirmemişti. Kaygılı gözlerle yuvarlak, kalıplı şapkasını aradı, bulup yuvarlak başına geçirdi. Karl Yundt’un sivri dirseğinin altında kalan aşırı şişman, yuvarlak gövdesi iskemleler arasında, su yüzünde kayarcasına, alçaktan gidiyordu. Yaşlı terörist Yundt kıvrık tırnaklı, hayvan pençesini andıran titrek elini kaldırdı, bitkin yüzünün çukur ve tümseklerini gölgeleyen geniş kenarlı fötr şapkasını çalımla yana yatırdı. Her adımda bastonunu yere vurarak ağır ağır yürüyordu. Onu evden çıkarmak bayağı bir iş oldu, çünkü ara sıra bir şey düşünürmüş gibi duruyor, Michaelis dürtüp uyarana kadar da bir daha yerinden kımıldamıyordu. Bu yumuşak huylu havari, kardeşini korur gibi yaşlı adamın koluna yapışmıştı; onların arkasında Ossipon, elleri ceplerinde, belli belirsiz esniyordu. Sık sarı saçlarının iyice gerilerine yerleştirdiği deri siperli, mavi bir kasket, onu müthiş bir içki âleminin ardından dünyayı sıkıcı bulan Norveçli bir denizci gibi gösteriyordu. Verloc, ağır paltosunun önünü kapamadan, şapkasız, gözleri yerde, konuklarını dışarıya

kadar geçirdi. Kendini tutup, kapıyı arkalarından fazla çarpmadan kapadı, anahtarı çevirdi, sürgüyü yerine itti. Arkadaşlarında aradığını bulamamıştı. Vladimir'in bombalı eylem düşüncesiyle ilgili olarak, onlardan bir şeyler ummak boşuna gibi görünüyordu. Devrim için yürütülen çalışmalarda kendi üstlendiği görev gözlemcilik olduğundan, şimdi evinde ya da daha büyük toplantılarda, tutup birdenbire bir eylem önerisinde bulunmaya kalkışamazdı. Tedbirli davranması gerekiyordu. Kırkını iyice aşmış bir adamın hayatta en değer verdiği şeyi –huzur ve güvenliğini– yitirme tehlikesi karşısında duyacağı haklı öfkenin etkisi altında, küçümser bir tavırla kendi kendine, zaten böyle kimselerden, Karl Yundt'tan, Michaelis'ten, Ossipon'dan başka ne beklenebilirdi ki, diye sordu.

Verloc'un niyeti, dükkânın ortasında yanan gaz lambasını söndürmekti, ama bunu yapmayıp, ahlak konusunda derin düşüncelere daldı. Arkadaşlarıyla aynı yaratılışta olmaktan gelen bir anlayışla, sonunda kararını verdi: Bunların hepsi tembel adamlardı; şu Karl Yundt, şimdi kendisine bakan, uykusuzluktan gözleri kıpkırmızı yaşlı kadını yıllar önce ayartıp bir arkadaşının elinden almış, sonra da birkaç kez sokağa atıp ondan kurtulmaya çalışmıştı. Ne talihli adammış ki, kadın tekrar tekrar geri gelmekte direnmişti; yoksa şimdi, sabahları güzel havalarda sağlığı için Green Park'a yürümeye gittiği zaman, parmaklıkların önünde otobüsten inerken bu hayalete dönmüş adama yardım edecek kimse olmazdı. Yılmak bilmeyen bu şirret yaşlı cadı ölünce, şimdi ortalıkta çalım satan Karl Yundt da ister istemez yok olacak, ateşli tavırları sona erecekti. Verloc'un ahlak duygusu, yaşlı bir zengin kadının kanatları altına giren ve son zamanlarda sık sık onun köydeki evinde kalmaya başlayan Michaelis'in iyimserliğinden de rahatsız oluyordu. Bu eski mahpus, kafasındaki insancıl düşüncelerle gölgeli köy yollarında günlerce tatlı tatlı, aylak aylak dolaşabilirdi artık. Ossipon'a gelince, yeryüzünde bankada tasarruf hesabı olan budala kızlar bulunduğu sürece, o çapkın serserinin hiçbir şeyden yoksun kalmayacağı kesindi. Arkadaşlarıyla aynı yaratılışta olan Verloc, bir yandan da aralarındaki kimi önemsiz farklara dayanarak, zihninde birtakım çok ince ayrımlara ulaşmıştı. Bu ayırımları yapabilmekten mutluydu, çünkü onda geleneksel anlamda saygın bir insan olabilmek için güçlü, içgüdüsel bir istek vardı; ancak toplumca kabul gören işkollarının tümüne duyduğu nefret, onun bu isteğinden daha baskın çıkmıştı. Bu nefret, Verloc'un belli bir kesimden gelen pek çok devrimciyle paylaştığı bir kişilik bozukluğuydu. Çünkü insan, toplumsal konumunun sağladığı fırsatlara ve olanaklara değil de, bunların karşılığında, geçerli ahlak kurallarına uymak, kendi isteklerini dizginlemek ve ağır çalışma koşullarına katlanmak biçiminde ödemek zorunda bulunduğu bedele başkaldırır. Devrimcilerin çoğu genellikle disipline,

ağır işe düşmandır. Bir de öyleleri var ki, onların adalet anlayışına göre, istenen bedel insafsız derecede yüksek, iğrenç, bunaltıcı, küçültücü, ezici, acımasız, çekilmez bir bedeldir. Bunlar aşırı uçtaki insanlardır. Onların dışında kalanların topluma başkaldırma nedeni ise, alçak ya da yüce, tüm yanılgıların anası, şairlerin, reformcuların, sahtekârların, dava adamlarının ve kundakçıların sadık can yoldaşı olan kendini beğenmişliktir.

Verloc tam bir dakika süreyle düşüncelere dalıp gitti, ama gene de bu soyut konuların karanlık derinliklerine inmedi. Belki de inemiyordu. Aslında vakti de yoktu. Birden Vladimir'i hatırlayınca, içi acıyla burkularak durdu; ahlak anlayışlarındaki ince benzerlikler sayesinde, ötekiler gibi gene birlikte çalıştığı bu adamı da doğru değerlendirebiliyordu. Verloc ona tehlikeli biri gözüyle bakıyordu. İçinde hafif bir kıskançlık duygusu belirdi. Vladimir'in kim olduğundan habersiz bu adamlar ortalıkta aylak aylak dolaşabilirlerdi elbette; üstelik, onların her birinin yardımına koşacak kadınları vardı, oysa kendisi bir kadının geçimini de sağlamak zorundaydı.

Bu noktada, basit bir çağrışım yoluyla Verloc, o akşam er ya da geç yatağına girip yatması gerektiğini hatırladı. O zaman, neden şimdi, hemen gidip yatmıyordu ki? İçini çekti. Yatma düşüncesi şu anda Verloc'a, genelde onun yaş ve yaratılışındaki bir kimseye gelmesi gerektiği kadar çekici gelmiyordu. Uykusuzluk iblisinin kendisini hedef seçtiğini hissediyor, çok korkuyordu. Kolunu kaldırdı, başının üstünde yanan gaz lambasını söndürdü.

Oturma odasının kapısından dükkânın tezgâh arkasındaki bölümüne şerit biçiminde, parlak bir ışık düştü. Bu ışıkta Verloc tek bakışta kasada ne kadar para olduğunu gördü. Pek azdı; açtığı günden beri ilk kez, dükkânın ticari açıdan genel bir değerlendirmesini yaptı. Sonuç olumsuzdu. İş hayatına para kazanmak için atılmış değildi. Bu işi seçişinde, kolay para getiren karanlık işlere duyduğu eğilim etkili olmuştu. Üstelik seçtiği iş onu asıl çalışma alanından (polisin izlediği alandan) uzaklaştırmıyor, tersine bu alanda ona açıkça ilan edilmiş bir konum kazandırıyordu; üstelik Verloc'un polisleri tanımasına ama onlardan çekinmemesine olanak veren gizli ilişkileri de bulunduğundan, dükkânın kendisine büyük yararı vardı.

Para kutusunu çekmecesinden çıkardı, dükkândan ayrılmak için arkasına dönünce, Stevie'nin hâlâ aşağıda olduğunu fark etti.

Kendi kendine, ne yapıyor bu çocuk orada acaba, diye sordu. Bu saçmalıkların anlamı neydi? Kuşkulu gözlerle kayınbiraderine baktı, ama bir şey sormadı. Verloc'un Stevie'yle ilişkisi, sabahları şöyle üstünkörü bir "Günaydın,"

kahvaltıdan sonra da “Ayakkabılarım,” diye mırıldanmakla sınırlıydı; bu bile doğrudan doğruya bir emir ya da rica olmaktan çok, bir ihtiyaç belirtmek için ortaya söylenmiş bir sözdü. Verloc biraz da şaşırarak, aslında Stevie’ye ne diyeceğini bilemediğini anladı. Oturma odasının ortasında kımıldamadan durdu, sessiz sessiz mutfağın içine baktı. Bir şey dese bile, çocuğun ne tepki vereceğini de bilemiyordu. Sonra birden onun geçimini de sağlamak zorunda olduğunu düşününce, bu bilgisizlik Verloc’a çok tuhaf geldi. O güne kadar Stevie’nin varlığını hiç bu açıdan düşünmemişti.

Evet, çocukla nasıl konuşacağını kesinlikle bilmiyordu. Onun mutfakta el kol hareketleri yaparak, kendi kendine bir şeyler mırıldandığını gördü. Stevie, kafese kapatılmış vahşi bir hayvan gibi, heyecan içinde masanın çevresinde dolanıp duruyordu. Verloc, “Artık yatsan iyi olmaz mı?” demeyi denedi, ama hiçbir etkisi olmayınca, kayınbiraderinin anlaşılmaz davranışları üzerinde kafa yormayı bıraktı; para kutusu elinde, can sıkıntısıyla oturma odasından çıktı. Merdivenleri tırmanırken duyduğu genel halsizliğin nedeni yalnızca zihinsel olduğundan, bunun kaynağını açıklayamamak onu korkutuyordu. Umarım rahatsızlanmıyorumdur, diye düşündü. Kendini yoklamak için karanlık merdiven sahanlığında durdu. Ama her yanı dolduran sürekli, hafif bir horlama sesi, ne hissettiğini açık seçik anlayabilmesini engelliyordu. Horlama kayınvalidesinin odasından geliyordu. Doyuracak bir boğaz daha, diye düşündü ve bu düşünceyle yürüyüp yatak odasına girdi.

Winnie Verloc uyumuştu; yukarı katta havagazı yoktu; yatağın başucundaki sehpanın üstünde duran gaz lambası sonuna kadar açık yanıyordu. Lambadan aşağı yayılan parlak ışık, siyah saçları gece için birkaç örgüye ayrılmış yatan genç kadının başının ağırlığı altında çukurlaşan beyaz yastığı iyice aydınlatıyordu. Adını işitince Winnie kapalı gözlerini açıp uyandı ve başucunda dikilmiş, “Winnie! Winnie!” diye seslenen kocasını gördü.

Önce kımıldamadı, gözleri Verloc’un elindeki para kutusunda, sessizce yatmaya devam etti. Ama kardeşinin “aşağı katta çılgınca dolanıp durduğunu” öğrenince, doğrulup tek bir hareketle aniden yatağın ucuna oturdu. Başını kaldırıp kocasının yüzüne bakarken, bir yandan da boynuyla bilekleri sıkıca düğmelenmiş kollu, süssüz bir basma torbadan çıkıyormuş gibi duran çıplak ayaklarıyla halının üstünde terliklerini arıyordu.

Verloc ters ters, “Ben onunla nasıl baş edeceğimi bilmiyorum,” dedi. “Işıklar yanıkken aşağıda yalnız kalması hiç doğru değil.”

Winnie bir şey söylemeden hızla odadan çıktı, kapıyı kapadı ve gözden

kayboldu.

Verloc para kutusunu komodinin üstüne bıraktı, paltosunu uzaktaki bir iskemleye fırlatarak soyunmaya koyuldu. Ceketiyle yeleğini de çıkardı. Sonra çoraplarıyla odada dolaşmaya başladı; elleriyle tedirgin tedirgin boğazını tutarak, iriyarı gövdesiyle birkaç kez karısının elbise dolabının kapısındaki ince uzun aynanın önünden geçti. Pantolon askısını omuzlarından sıyırıp çıkardıktan sonra, sert bir hareketle pencerenin jaluzisini kaldırdı, alnını soğuk cama dayadı; kendisi ile dışarıdaki soğuk, kara, ıslak, çamurlu, itici tuğla, kiremit ve taş yığını kötülük yuvası yerler arasında bir tek bu ince, kırılgan cam tabakası vardı –tuğla, kiremit, taş– hepsi sevimsiz, insan düşmanı nesneler.

Verloc, dış dünyanın bu gizli düşmanlığını neredeyse içini sızlatan bir şiddetle hissetti. Polise casusluk etmek kadar nankör, insanı yüzüstü bırakan başka bir iş yoktur. Issız, kupkuru bir ovanın ortasında, bindiğiniz atın birden ölüp yıkılıvermesi gibi bir şeydir bu. Böyle bir karşılaştırma Verloc'un aklına, vaktiyle ordudayken pek çok ata bindiği ve şimdi de kendisini attan düşmek üzereymiş gibi hissettiği için gelmişti. Kendisini bekleyen günler, alnını dayadığı şu cam kadar karanlıktı. Sonra, bu ölümcül karanlığa vurulmuş pembe bir mühür gibi, gözlerinin önünde birden, gül pembesi teninin parıltısından doğma bir ışık çemberi içinde Vladimir'in sinekkaydı tıraşlı, alaycı yüzü belirdi.

Işık saçan bu kesik başın canlı görüntüsü öylesine korkunçtu ki, Verloc irkilerek büyük bir takırtıyla jaluziyi indirdi ve pencereden uzaklaştı. Sarsılmış, benzer başka hayaletler görürüm diye korkudan dili tutulmuştu. Bu durumdayken karısının odaya dönüp sakin, olağan bir tavırla yatağa girdiğini görmek, onda dünyada yapayalnızmış gibi bir duygu uyandırdı. Winnie Verloc, kocasını hâlâ ayakta gördüğüne şaşırdığını söyledi.

Verloc ellerini terli alnında dolaştırarak, "Kendimi pek iyi hissetmiyorum," diye homurdandı.

"Başın mı dönüyor?"

"Evet. Hiç iyi değilim."

Winnie deneyimli bir eşin sakin tavrıyla, rahatsızlığın ne olabileceği konusunda düşüncesini bildirdi ve geçmesi için her zamanki önerilerde bulundu, ama odanın ortasında çakılmış duran kocası yere eğdiği başını kederli kederli salladı.

Winnie, "Orada öyle ayakta durursan üşütürsün," dedi.

Verloc kendini zorladı, soyunup yatağa girdi. Kulağına, aşağıdaki sessiz dar sokakta, düzenli adımlarla eve yaklaşan ayak sesleri geldi; sonra bu acelesiz, kararlı ayak sesleri gitgide kayboldu; yoldan geçen kişi bitmek bilmez gece boyunca bir sokak lambasından ötekine yürüyerek, tüm sonsuzluğu adım adım ölçmeye çıkmıştı sanki; bu arada merdiven sahanlığındaki eski duvar saatinin uykulu tik-takları yatak odasından açıkça duyulmaya başlamıştı.

Gözlerini tavana dikmiş sırtüstü yatan Winnie Verloc, “Bugün kasaya giren para çok az,” dedi.

Kendisi de aynı biçimde sırtüstü yatan Verloc, önemli bir şey söyleyecekmiş gibi boğazını temizledi, ama yalnızca, “Aşağıdaki gazı kapadın mı?” diye sordu.

Karısı görevini bilir bir tavırla, “Evet, kapadım,” karşılığını verdi. Sustu, duvar saatinin üç tik-takının ardından, “Zavallı çocuk bu gece çok heyecanlı, çok tedirgin,” diye mırıldandı.

Stevie heyecanlıymış, tedirginmiş, Verloc’un umurunda değildi ama hiç uykusunun gelmediğini hissediyor, lambanın sönmesiyle ortalığa çökecek karanlık ve sessizlikten korkuyordu. Bu yüzden, konuşmayı uzatmak için karısına, yatmasını söylediğinde Stevie’nin kendisine kulak asmadığını anlattı. Kocasının tuzağına düşen Winnie, ona uzun uzun, bunun “saygısızlıktan” olmadığını, yalnızca “heyecandan” kaynaklandığını kanıtlamaya çalıştı. Londra’daki yaşıtları arasında Stephen’dan daha uysal, daha istekli bir genç yoktu; ayrıca, insanlar zavallının kafasını karıştırmadıkları sürece, onun kadar başkalarını sevindirmeye hazır, onun kadar sevgi dolu ve hatta yararlı biri daha bulunamazdı. Sırtüstü yatan kocasına doğru döndü, dirseğinin üstünde doğruldu ve Stevie’nin, ailenin yararlı bir üyesi olduğuna onu inandırmak kaygısıyla Verloc’un tepesinde dikildi durdu. Çocukluk yıllarında küçük kardeşinin çektiği acılarla hastalık derecesinde artan bu koruyucu acıma duygusu, Winnie’nin solgun yanaklarının hafifçe kızarmasına, esmer gözkapaklarının altından bakan iri gözlerinin pırıl pırıl parlamasına neden oluyordu. Winnie Verloc böyle zamanlarda yaşına göre çok daha genç, evlenmeden önceki Winnie kadar genç ve Belgravia günlerinde duygularını belli etmeyen Winnie’nin pansiyondaki beylere göründüğünden çok daha canlı görünürdü. O ana kadar Verloc’un kendi kaygıları, karısının ne söylediğini anlamasını engellemişti. Winnie sanki çok kalın bir duvarın arkasından konuşmuştu. Verloc’u kendine getiren şey, karısının bu genç görünüşü oldu.

Bu kadını beğenip takdir ediyordu; yüzünde fark ettiği heyecanı andıran görüntünün uyandırdığı bu takdir duygusu, Verloc’un zihnindeki acılara şimdi

bir yenisini daha katıyordu, o kadar. Karısı susunca huzursuz huzursuz kımıldanarak, “Son birkaç gündür kendimi iyi hissetmiyorum,” dedi.

Verloc bunu, karısına her şeyi anlatıp içini dökmek için bir giriş olsun diye söylemişti belki de ama Winnie başını yeniden yastığa koydu ve gözlerini yukarı dikerek sözlerine devam etti:

“Bu çocuk burada konuşulanları çok fazla duyuyor. Bu akşam onların geleceğini bilseydim, ne yapıp yapar, ben yattığım sırada onu da yatırmanın bir yolunu bulurdum. İnsanların etini yiyip kanını içmek, diye bir şeyler işitince çılgına dönmüş. Böyle sözler etmenin ne faydası var ki?”

Winnie’nin sesinde öfkeli, küçümser bir eda vardı. Verloc artık dikkat kesilip karısını dinlemeye başlamıştı.

Sert sert, “Sen onu Karl Yundt’a sor,” diye hırladı.

Winnie kesin ve kararlı bir sesle, Karl Yundt’un “yaşlı, iğrenç bir adam” olduğunu söyledi. Michaelis’e olan sevgisini açıkça belirtti. Gürbüz Ossipon hakkında tek söz etmedi; o adamın yanında takındığı kayıtsız, soğuk tavrın gerisinde, kendini hep tedirgin hissediyordu. Sonra, yıllardır kol kanat gerdiği, bir zarar gelmesin diye çırpınıp durduğu kardeşi hakkında konuşmayı sürdürdü:

“Burada söylenenleri duyması doğru değil. Her duyduğuna inanıyor. Saf bir çocuk o. İşittiği şeyler yüzünden deliye dönüyor.”

Verloc bir yorumda bulunmadı.

“Aşağıya indiğimde, tanımıyormuş gibi dik dik baktı bana. Yüreği küt küt atıyordu. Heyecanlanıp tedirgin olmamak elinde değil. Uyuyuncaya kadar yanında otursun diye gidip annemi uyandırdım. Suç onda değil. İlişen olmazsa, hiç sorun çıkarmaz o.”

Verloc bir yorumda bulunmadı.

Winnie yeniden başladı; ters ters, “Keşke hiç okula gitmeseydi,” dedi. “Okumak için durmadan vitrindeki gazeteleri alıp götürüyor. Üstlerine kapanıp okurken yüzü kıpkırmızı kesiliyor. Bir ayda on iki gazete bile satmıyoruz. Vitrinin ön sırasında yer işgal etmekten başka bir işe yaradıkları yok. Ayrıca Bay Ossipon her hafta bir yığın şu İ. S. G. broşürlerinden getiriyor, tanesi yarım peniye satılmak üzere. Tümüne yarım peni vermem ben olsam. Yazdıkları saçma sapan şeyler. Kimsenin satın aldığı yok. Geçen gün bunlardan biri Stevie’nin eline geçmiş; içinde, acemi bir askerin kulağını çekip yarısını koparan, ama

hiçbir ceza görmeyen bir Alman subayı hakkında bir yazı varmış. Hayvan herif! O gün öğleden sonra Stevie'ye söz dinletemedim. Aslında anlatılan olay, insanın kanını tepesine sıçratmaya yetecek bir şey. Ama böyle şeyleri yazmanın ne yararı var? Tanrı'ya şükür, bizler Almanların kölesi değiliz burada. Bizi ilgilendirmez, öyle değil mi?"

Verloc karşılık vermedi.

Winnie, "Et bıçağını elinden almak zorunda kaldım," diye devam etti, sesi biraz uykuluydu şimdi. "Avaz avaz bağırıyor, tepiniyor, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Zulmün düşüncesine bile dayanamıyor. O sırada eline geçirse, bıçağı saplayıp o subayı bir domuz gibi öldürürdü. Doğru da yapmış olurdu hani! Bazı insanlar merhameti hak etmiyor pek," Winnie Verloc sustu; uzun süren bu sessizlik sırasında, kımıldamadan bakan gözlerindeki ifade gitgide daha düşünceli, daha bulanık bir görünüş aldı. Uzaktan gelen hafif bir sesle kocasına, "Rahat mısın, canım?" diye sordu. "Işığı söndüreyim mi artık?"

Gözüne uyku girmeyeceği inancıyla dehşete kapılan Verloc'un karanlık korkusu onu dilsize çevirmiş, umutsuzluktan kımıldayamaz hale getirmişti. Tüm gücünü topladı. Sonunda boğuk bir sesle, "Peki. Söndür," dedi.

Bölüm 4

Beyaz desenli kırmızı örtüler yayılmış otuz kadar küçük masanın çoğu, yeraltındaki toplantı salonunun koyu kahverengi, ahşap kaplı duvarlarına dik duracak biçimde dizilmişti. Hafif kemerli alçak tavandan, bir sürü yuvarlak cam abajurlu bronz avizeler sarkıyordu; penceresiz duvarlarda boydan boya ortaçağ giysileri içinde av ve açık hava eğlence sahneleri betimleyen, renkleri uçmuş, silik soluk duvar resimleri vardı; yeşil ceketli genç şövalye yamakları ellerindeki av bıçaklarını sallıyor, bol köpüklü koca bira kadehlerini havaya kaldırıyorlardı.

Gürbüz Ossipon öne doğru eğilerek, “Yanılmıyorsam, bu lanet olayın içyüzünü olsa olsa siz bilirsiniz,” dedi. İleri uzattığı dirseklerini masaya dayamış, ayaklarını iyice iskemlesinin altına çekmişti. Gözleri çılgınca bir merak ve sabırsızlıkla bakıyordu.

Kapının yanında, saksıya dikili iki palmiye ağacının arasında duran yarım kuyruklu bir konsol piyano kendi kendine aniden, ustaca gösterişli bir vals çalmaya başladı. Çıkardığı ses kulakları sağır edecek derecede yüksekti. Piyano başladığı gibi birden susunca, bira dolu, kulplu, ağır bir cam bardağın gerisinden Ossipon’a bakan gözlüklü, kılıksız, ufak tefek adam, genel bir bildiri açıklarcasına, sakin sakin:

“İlke olarak, içimizden birinin belli bir olay hakkında ne bildiği ya da neyi bilmediği ötekiler tarafından sorulamaz,” dedi.

Yoldaş Ossipon yumuşak, alçak bir sesle, “Elbette soramaz,” diyerek bu görüşe katıldı. “İlke olarak yani.”

Gözlüklü, kılıksız, ufak tefek adam birasından sessizce bir yudum alıp bardağı masaya koyarken, Yoldaş Ossipon kırmızı, koca yüzünü elleri arasına almış, hâlâ dikkatle ona bakıyordu. Adamın iri, yassı kulakları, Ossipon’a başparmağıyla işaretparmağı arasında ezebileceği kadar zayıf görünen kafatasının yanlarından iyice ayrık duruyordu; alnının tümseği, gözlük çerçevesinin üstünde oturuyor gibiydi; sağlıksız, yağlı, yayvan yanaklarında kir gibi duran ince, seyrek, siyah sakalları vardı. Tepeden tırnağa bu acıklı, sefil hali, son derece kendine güvenen tavırları yanında gülünç görünüyordu. Konuşması kısa ve ters, susarak duruşu özellikle çarpıcıydı.

Ossipon gene elleri arasından mırıldanır gibi konuştu.

“Bugün dışarıda çok dolaştınız mı?”

Öteki, “Hayır. Bütün sabah yataktan çıkmadım,” diye karşılık verdi. “Neden?”

Ossipon ilgiyle bakıyor, içi titreyerek bir şey öğrenmek istiyordu; “Yok bir şey,” dedi ama belli ki, ufak adamın kayıtsızlığı karşısında cesareti kırılmıştı. Bu yoldaşla konuşurken (pek seyrek konuşurdu onunla), o iriyarı Ossipon kendini ruhen, hatta bedenen çok yetersiz hissederdi. Gene de, cesaretini toplayıp bir soru daha sordu: “Buraya yaya mı geldiniz?”

Ufak tefek adam duraklamadan, “Hayır, otobüsle geldim,” dedi. Uzakta, İslington’un bakımsız bir sokağındaki küçük bir evde oturuyordu; saman ve kirli gazete kâğıtları saçılı sokakta, okul dışı saatlerde bir sürü çocuk cırlak, neşesiz, kaba saba haykırışlarla koşuşup birbirleriyle dalaşırlardı. Arka tarafa bakan ve içindeki olağanüstü büyük dolapla dikkat çeken bu tek odayı eşyalı olarak, hiç evlenmemiş yaşlı iki kadından kiralamıştı; ufak çapta dikiş işleri yapan bu kadınların müşterileri çoğunlukla hizmetçi kızlardı. Dolaba ağır bir asma kilit taktırmıştı; bunun dışında, hiç sorun çıkarmayan, neredeyse tüm hizmetlerini kendisi gören örnek bir kiracıydı. Garip yanları yok değildi: Odası süpürülürken orada bulunmakta ısrar ediyor, dışarı çıktığında kapısını kilitliyor, anahtarı yanına alıyordu.

Ossipon bu kara çerçeveli yuvarlak gözlüğün, otobüsün üst katında caddelerde ilerleyişini, kendinden emin parıltısının ara sıra evlerin duvarlarına yansıyışını ya da kaldırımlarda her şeyden habersiz, sel gibi akıp giden insanların başlarına doğru eğilişini gözlerinin önüne getirdi. Gözlüğü görür görmez tüm duvarların başlarını saygıyla eğeceklerini, insanların canlarını kurtarmak için tabana kuvvet kaçacaklarını düşündü ve kalın dudaklarında tatsız, hafif bir gülümseme belirdi. İnsanlar bir bilselerdi! Ne kargaşa kopardı ama! Fısıldar gibi, “Uzun zamandır mı burada oturuyorsunuz?” diye sordu.

Öteki pek önemsemeden, “Bir saattir ya da biraz daha fazla,” diye karşılık verdi, sonra siyah birasından bir yudum aldı. Tüm hareketlerinde –bardağı tutuşunda, birayı içişinde, ağır bardağı yerine koyup kollarını kavuşturuşunda– bir kararlılık, özgüven dolu bir kesinlik vardı; bu yüzden, merakla bakan gözleri ve şişkin dudaklarıyla öne doğru eğilmiş oturan iriyarı, güçlü Ossipon onun yanında tam bir kararsızlık tablosu çiziyordu.

“Demek, bir saattir. Öyleyse, benim şimdi, sokakta öğrendiğim haberi siz daha duymadınız belki de. Yoksa duydunuz mu?”

Ufak tefek adam, “hayır” anlamında hafifçe başını salladı. Ama ondan hiçbir merak belirtisi gelmediği halde Ossipon gözünü karartarak, kendisinin de az önce tam binaya girerken öğrendiğini ekledi. Gazete satan bir oğlan, haberi burnunun dibinde avaz avaz bağırmıştı; böyle bir şey beklemediğinden çok telaşlanmış, üzülmüştü. İçeri girdiğinde heyecandan dili damağı kurumuştu. Dirsekleri masaya dayalıydı, sakin bir sesle, “Sizi burada bulacağımı hiç düşünmemiştim,” diye mırıldandı.

Öteki adam sinir bozucu kayıtsız görünüşünü koruyarak, “Arada bir uğruyorum,” dedi.

İrikıyım Ossipon, “Herkes bir yana, sizin duymamış olmanız şaşılacak şey,” diye devam etti. Göz kapaklarını, parlayan gözlerinin üstünde ürkek ürkek hızla kırptı. Ne söyleyeceğini bilemeden, “Duymamış olmanız şaşılacak şey,” diye tekrarladı. İriyarı Ossipon’un açıkça göze çarpan bu tutukluğu, o ufak tefek, sakin adam karşısında açıklanması güç, inanılmaz bir çekingenlik duyduğunu gösteriyordu. Ufak adam kısa ve kesin bir hareketle bardağını yeniden kaldırıp birasını içti, sonra yerine koydu ve bunun dışında herhangi bir harekette bulunmadı. Ossipon ondan bir söz, bir işaret bekliyordu; ama gelmeyince, kendini zorlayıp biraz kayıtsız görünmeye çalıştı. Sesini daha da alçaltarak, “Yaptığınız patlayıcıları her isteyene verir misiniz siz?” dedi.

Ufak tefek adam kararlı bir tavırla, “Benim kesin kuralım, hiç kimseyi geri çevirmemektir; yeter ki geriye azıcık bir kısmı da bana kalsın,” diye karşılık verdi.

“Bir ilke mi bu?”

“Evet, bir ilke.”

“Sizce doğru bir ilke mi?”

Adam solgun yüzüne kararlı bir özgüven ifadesi veren yuvarlak, koca gözlüklerini, soğuk ışıklar saçan, uykusuz, kapaksız iki küre gibi Ossipon’a çevirdi.

“Kesinlikle. Her zaman. Her durumda doğru,” dedi. “Beni engelleyecek ne var ki? Neden vermeyeyim? Neden tereddüt edecekmişim?”

Ossipon belli etmemeye çalıştı, ama hayretten soluğu kesilmişti; “Yani bir polis gelip istese, ona da verir miydiniz?” diye sordu.

Öteki, belli belirsiz gülümsedi.

“Gelip bir denesin bakalım, o zaman görürsün,” dedi. “Onlar bilirler beni, ama ben de onların hepsini tek tek tanırım. Yanıma yaklaşamazlar, kesinlikle yaklaşamazlar.”

Berelenmiş gibi duran mor, ince dudaklarını sımsıkı kapadı, Ossipon tartışmaya başladı.

“Ama birini gönderebilirler, tuzağa düşürebilirler sizi. Anlamıyor musunuz? Bu şekilde sizden alır, sonra da ellerindeki kanıta dayanarak sizi tutuklarlar.”

“Neyin kanıtına dayanarak? Ruhsatsız patlayıcı satıyor diye belki,” Adam bunu karşısındakini küçümsemek, onunla alay etmek amacıyla söylemişti, ama sağlıksız, sıska yüzündeki ifade değişmemişti, ayrıca umursamaz bir tavırla konuşmuştu. “Sanmıyorum ki, içlerinden beni tutuklamaya can atacak bir polis çıksın. Tutuklama izni için başvuracak birini bulamazlar bence. En iyilerinden birini yani. Tek kişi bulamazlar.”

Ossipon, “Neden?” diye sordu.

“Çünkü onlar çok iyi bilir ki, hazırladığım patlayıcıların az bir kısmını hep kendime saklarım ben. Her zaman üstümde taşırım,” Hafifçe ceketinin önüne dokundu. “Kalın, yassı bir cam şişenin içinde,” diye ekledi.

Ossipon, sesinde belli belirsiz bir hayretle, “Ben de duymuştum,” dedi. “Ama ben polisin bilip bilmediğini...”

Ufak tefek adam, iskemlesinin kendi narin başından daha yüksekte duran dik arkalığına yaslanarak, “Biliyorlar,” diye hızla sözünü kesti. “Beni hiçbir zaman tutuklayamazlar. Bu oyunu oynamak, polisten hiç kimsenin işine gelmez. Benim gibi biriyle başa çıkmak için yalın, katıksız, ün peşinde olmayan bir kahramanlık gerek.”

Dudakları özgüvenle aniden gene kapandı. Sabrı tükenen Ossipon bir an kendini tuttu. Sonra, “Ya da gözü kara, durumu bilmeyen biri gerek,” diye karşılık verdi. “Ama cebinizde, kendinizle birlikte elli altmış metre içindeki her şeyi paramparça etmeye yetecek kadar patlayıcı taşıdığınızı bilmeyen birini bulup işi ona gördürseler yeter.”

“Beni ortadan kaldıramazlar, diye bir iddiada bulunmadım ben. Ama bu tutuklama olmaz ki. Ayrıca, göründüğü kadar kolay değil o iş.”

Ossipon, “Yok canım!” diye karşı çıktı. “Çok da emin olmayın. Sokakta beş altısının arkadan üstünüze çullanmasına bir engel mi var yani? Kollarınızı

kıskıvrak yakalayıp böğrünüze yapıştırsalar, hiçbir şey yapamazsınız, öyle değil mi?”

Ufak tefek adam sakin bir sesle, “Evet, yapabilirim,” dedi, “karanlıktan sonra sokaklarda pek dolaşmam. Geç saatlere kadar asla dışarıda kalmam. Sokaktayken sağ elim hep pantolon cebimdeki lastik bir topun üzerindedir. Bu topu sıkınca, cebimde taşıdığım şişenin içindeki fünye ateş alır. Fotoğraf makinelerindeki havalı perde mekanizmasının işleyiş prensibidir bu. Şu lastik boru...”

Hızlı bir hareketle önünü bir an açıp Ossipon’a, yeleğinin kolundan çıkarak ceketinin iç göğüs cebine giren kahverengi, ince, solucanı andıran bir lastik boru gösterdi. Türlü kahverengilerin birbirine karışmasıyla artık kahverengi olmaktan çıkmış eski püskü elbisesinin her yanı leke içindeydi; kat yerleri tozlu, ilikleri yırtıktı. Kayıtsız bir tavırla, lütufta bulunur gibi, “Fünye kısmen mekanik olarak, kısmen de kimyasallarla çalışıyor,” diye açıkladı.

Ossipon hafifçe ürperdi, “Birden patlıyordur elbette, değil mi?” diye mırıldandı.

Ufak tefek adam, sanki ağzını acıyla çarpıtan bir gönülsüzlükle itiraf etti: “Hayır, birden patlamıyor. Ben lastik topu sıktıktan sonra aradan tam yirmi saniye geçmesi gerekiyor.”

Ossipon dehşet içinde, ıslık çalar gibi bir ses çıkardı. “Yirmi saniye! Korkunç bir şey! Yani, bile bile buna dayanabileceksiniz öyle mi? Aklımı kaçırırdım ben...”

“Kaçırsan da fark etmez ya. Sırf kendim için yaptığım bu özel düzeneğin zayıf yönü de bu zaten. Aslında bombaları patlatma yöntemi, bizim işin her zaman zayıf noktası olmuştur. Ben şimdi, kendini tüm eylem şartlarına, hatta şartlarda meydana gelebilecek beklenmedik değişikliklere bile uyduracak bir fünye icat etmeye çalışıyorum. Değişebilen, ama gene de kusursuz derecede kesin iş gören bir düzenek olacak bu. Gerçekten akıllı bir fünye olacak.”

Ossipon bir kez daha, “Yirmi saniye, ha!” diye mırıldandı. “Of be! Sonra arkasından güm...”

Öteki adam başını hafifçe döndürdü; gözlük camlarının parıltısı, ünlü Silenus Restaurant’ın alt katındaki bira salonunun boyutlarını ölçercesine çevreyi kolaçan etti.

Bu ölçüm sonrasında ulaştığı sonucu açıkladı: “Bu salondaki hiç kimsenin kurtuluş ümidi olmazdı. Şimdi merdivenden çıkan şu çift bile kurtulamazdı.”

Merdivenin başındaki piyano, büyük bir şiddetle ve arsız arsız bir mazurka tangırdatıyordu; sanki kaba saba, zevksiz bir hayalet tutmuş, bir sanat gösterisine girişmişti. Piyanonun tuşları gizemli bir biçimde iniyor, kalkıyordu. Sonra bir sessizlik oldu. Ossipon bir an bu aşırı aydınlık salonun iğrenç tuğla ve ceset parçalarıyla dolu, ürkütücü, kapkara bir çukura döndüğünü ve çukurdan havaya korkunç dumanların yayıldığını hayal etti. Gözlerinin önünde beliren bu kıyım ve ölüm tablosu öylesine canlıydı ki, içi bir kez daha korkuyla ürperdi.

Ufak tefek adam sakin, kendine güvenen bir tavırla, “Son kertede, insanın güvenliğini sağlayan tek şey karakter yapısıdır,” dedi. “Karakteri benimki kadar oturmuş pek az kimse vardır dünyada.”

Ossipon hırlar gibi, “Merak ediyorum, nasıl becerdiniz bunu?” dedi.

Öteki, sesini yükseltmeden, “Kişiliğimin gücüyle,” dedi; sefil durumu açıkça ortada olan bir adamın ağzından çıkan bu yanıt karşısında gürbüz Ossipon alt dudağını ısırdı; gösteriş derecesinde sakin bir sesle, “Kişiliğinizin gücüyle, ha?” diye tekrarladı.

“Evet, elimde çevreme ölüm saçabilecek bir araç var ama bu, kendimi korumak bakımından tek başına hiçbir işe yaramaz, biliyorsun. Asıl etkili olan şey, adamların benim bu aracı kullanacak irade gücüne sahip olduğuma inanmaları. Polisler bu izlenimi edindiler artık. Kesinkes biliyorlar. İşte beni ölümcül yapan da bu.”

Ossipon kötü bir haber verircesine, “Onlar arasında da kişiliği güçlü olan kimseler var,” diye söylendi.

“Olabilir. Belli ki bu bir derece meselesi, çünkü mesela ben onlardan çekinmiyorum. Bu yüzden onlar benden güçsüzler. Güçsüz olmamaları da mümkün değil zaten. Onların kişilik yapısı, geleneksel ahlak anlayışı üzerine kurulmuştur, toplum düzenine dayanır. Benim kişilik yapım, doğal olmayan her şeyden arınmıştır. Onların elini kolunu bağlayan bir sürü yasa var, gelenek var. Onlar güçlerini hayattan alır; bu açıdan düşünülürse, hayat her türlü sınırlama ve hesaplarla kuşatılmış tarihsel bir olgudur; dört bir yandan saldırıya açık, karmaşık, örgütlü bir olgu. Oysa ben gücümü, hiçbir sınırlama tanımayan, hiç kimsenin saldıramayacağı ölümden alırım. Benim onlara üstünlüğüm açıkça belli.”

Ossipon bakışlarını o yuvarlak gözlüklerin soğuk parıltısından ayırmadan, “Felsefi, soyut bir açıklama biçimi bu sizinki,” dedi. “Daha geçenlerde Karl Yundt da buna çok benzer şeyler söylemişti.”

Ufak tefek adam küçümser bir sesle, “Uluslararası Kızıl Komite üyesi Karl Yundt ömür boyu hep pozcu, boş bir adam olarak yaşadı. Siz üç delegesiniz, değil mi? Bunlardan biri de sen olduğun için, öteki ikisi nasıl kimseler, anlatmayacağım. Senin şu söylediklerinin hiçbir anlamı yok. Sizler devrim propagandası yapan değerli delegelersiniz ama mesele sadece, herhangi dürüst bir bakkal ya da gazeteci gibi, sizin de bağımsız düşünmeyi beceremememizde değil; mesele, hiçbirinizin kişilik sahibi olmamasından kaynaklanıyor.”

Ossipon içinde kabaran öfkeyi bastıramadı.

Sesini alçaltarak, “Bizden ne istiyorsunuz?” diye haykırdı. “Siz neyin peşindesiniz?”

Öteki adam karşılık olarak, “Kusursuz bir fünyenin,” diye kestirip attı. “Neden yüzünü buruşturuyorsun öyle? Görüyorsun ki kesin sonuç verecek bir şeyin sözüne bile dayanamıyorsun sen daha.”

Buna içerleyen Ossipon aksi aksi homurdandı, “Yüzümü buruşturduğum falan yok benim.”

Ufak tefek adam kendine güvenen, rahat bir tavırla, “Siz devrimciler, sizden ödü kopan bu toplumsal düzenin kölelerisiniz,” diye devam etti; “kölelikte, o düzeni korumaya çalışan polislerden geri kalır bir yeriniz yok. Devrim yapıp baştan aşağı değiştirmek istediğinize göre, belli ki gerçekten düzenin kölesisiniz. Düşüncelerinizi ve eylemlerinizi yönlendiren hep o düzen; bu yüzden ne düşünceleriniz, ne de eylemleriniz asla kesin sonuçlar almaya yönelik olamaz,” Sustu, bir daha hiç konuşmayacakmış gibi kayıtsız, sessizce durdu, bekledi; sonra neredeyse hemen gene söze başladı: “Karşınıza dikilen güvenlik güçlerinden –mesela polisten– zerre kadar daha iyi değilsiniz. Geçen gün Tottenham Court Road’un köşesinde birdenbire Başmüfettiş Heat’e rastladım. Durmuş dik dik bana bakıyordu. Ama ben başımı çevirip ona bakmadım bile. Şöyle bir görmüştüm ya, neden daha fazla bakacaktım ki? Onun aklında bir sürü şey vardı –üstlerini, şöhretini, mahkemeleri, maaşını, gazeteleri, yüzlerce şeyi düşünüyordu. Oysa benim aklım fikrim hep kusursuz fünyemdeydi. Başmüfettiş benim için hiçbir anlam taşımıyordu. Gözümdeki önemi –şu anda Başmüfettiş Heat’i çok önemsiz bir şeyle karşılaştırmak istiyorum, ama aklıma onu karşılaştırabileceğim kadar önemsiz bir şey gelmiyor– belki de Karl Yundt kadar.

Al birini vur ötekine. Teröristle polis müfettişi aynı tezgâhtan çıkmış gibiler. Devrim ile yasal düzen –aynı oyunun karşılıklı hamleleri bunlar– temelde birbirinden farksız aylaklık biçimleri. Başmüfettiş kendi küçük oyununu oynuyor –siz propagandacılar da öyle. Ama ben oyun oynamıyorum; günde on dört saat çalışıyorum ben, kimi gün aç kaldığım oluyor. Ara sıra deneylerim için para gerekiyor, o zaman bir iki gün hiçbir şey yemeden idare etmek zorunda kalıyorum. Önümdeki biraya bakıyorsun. Evet, bu ikinci bardak, birazdan üçüncüyü de içeceğim. Kendime kısa bir tatil verdim, tek başıma bunu kutluyorum. Neden olmasın? Yalnız, yapayalnız, tek başıma çalışacak yürek var bende. Yıllardır tek başıma çalışıyorum."

Ossipon'un yüzü hafifçe kızardı.

Çok alçak bir sesle, "Kusursuz fünyeyi yapmak için, öyle mi?" diye alay etti.

Öteki hemen atıldı, "Evet öyle. Durumumu iyi özetleyip tanımladın, bak. Bütün o komite ve delege toplantılarınız dahil, sizin faaliyetlerinizin niteliğini, bunun yarısı kadar bile doğru tanımlayacak bir söz bulamazdın. Asıl devrim propagandası yapan siz değilsiniz, benim."

Ossipon, kişisel düşünmenin üstüne çıkmak istermiş gibi bir havayla, "Bu konuyu tartışmayalım şimdi," dedi. "Ama gene de, korkarım ki, tatilinizi berbat etmek zorunda kalacağım. Bu sabah Greenwich Parkı'nda bir adam bombayla havaya uçmuş."

"Nereden biliyorsun?"

"Saat ikiden beri caddelerde avaz avaz bu haberi bağırıp duruyorlar. Bir gazete aldım, koşarak buraya girdim. Sonra bu masada oturduğunuzu gördüm. Gazete cebimde şimdi,"

Gazeteyi cebinden çıkardı. Büyükçe boy bir gazeteydi bu; yaydığı iyimser inançların ateşinden yüzü kızarırmış gibi pembe renkliydi. Ossipon sayfaları hızla gözden geçirdi.

"Hah, burada işte! Greenwich Parkı'nda bomba. Buraya kadar pek bir bilgi yok. Saat on bir buçukta. Sisli bir sabah. Patlamanın etkileri ta Romney Sokağı ile Park Place'e kadar hissedilmiş. Yerde, bir ağacın altında, parça parça olmuş kök ve kırık dallarla dolu, koca bir çukur. Her yanda bir erkeğin vücudundan kopmuş parçalar. Hepsi bu kadar. Ötesi sadece gazeteci çenesi. Şüphe yok ki, Gözlemevi'ni havaya uçurmak için haince bir girişim bu diyorlar. Hımm. Pek inandırıcı görünmüyor."

Gazeteye bir süre daha göz gezdirdi, sonra ötekine uzattı; ufak tefek adam yazılara dalgın dalgın baktı, bir yorumda bulunmadan gazeteyi masanın üstüne bıraktı.

İlk konuşan Ossipon oldu, kızgınlığı hâlâ geçmemişti.

“Tek bir adamın parçaları, dikkat buyurun. O halde: Adam kendi kendini havaya uçurmuş. Tatil gününüzün keyfini kaçıracak şimdi bu, öyle değil mi? Siz böyle bir girişim bekliyor muydunuz? Burada, İngiltere gibi bir yerde, böyle bir şey yapılabileceği benim hiç aklıma gelmezdi, zerre kadar bile. Mevcut şartlar altında düpedüz bir suçtur bu eylem.”

Ufak tefek adam küçümser, soğuk bir tavırla, seyrek kara kaşlarını kaldırdı.

“Suç demek! O da neymiş? Suç dediğin nedir ki? Böyle bir iddianın anlamı ne olabilir?”

Ossipon sabırsızlanarak, “Başka nasıl söyleyeyim ki?” dedi. “Herkes hangi kelimeleri kullanıyorsa biz de onları kullanmak zorundayız. Bu iddianın anlamı şu: Bu olay bizim ülkedeki durumumuzu ters etkileyebilir. Sizce böyle bir eylem suç sayılmaz mı? Eminim son günlerde birilerine patlayıcılarınızdan vermişsinizdir.”

Ossipon gözlerini dikmiş bakıyordu. Öteki adam hiç irkilmeden ağır ağır başını indirip kaldırdı.

İ. S. G. broşürlerinin yazı işleri sorumlusu Ossipon gergin, alçak bir sesle, “Vermişsiniz!” diye patladı. “Olamaz! Gerçekten böyle her isteyene, önünüze gelen her budalaya veriyor musunuz?”

“Tam üstüne bastın! Yıkılmaya mahkûm bu toplum düzeni kâğıt ve mürekkeple kurulmadı ve sen ne düşünürsen düşün, sonunun da hiçbir zaman kâğıtla, mürekkeple geleceğini sanmıyorum ben. Evet, erkek, kadın ya da budala, isteyen herkese diledikleri kadar patlayıcı vermeye hazırım. Senin ne düşündüğünü biliyorum. Ama ben, nasıl davranacağına Kızıl Komite’nin önerilerine göre karar veren biri değilim. Topunuzun bu ülkeden sürüldüğünü ya da tutuklandığını –hatta kafalarınızın koparıldığını– kılımı kıpırdatmadan seyredebilirim. Bireyler olarak bizim başımıza gelenlerin zerre kadar önemi yoktur.”

Hiçbir şeye aldırmadan, heyecanlanmadan, hatta duygusuzca konuşuyordu; için için çok etkilenen Ossipon da onun gibi kayıtsız bir tavırla konuşmaya

çalıştı:

“Polisler işlerini bilen kimseler olsa, tabancalarını çekip delik deşik ederlerdi sizi ya da güpegündüz arkadan yaklaşıp kum torbasından coplarıyla vurup yere yıkmaya çalışırlardı.”

Ufak tefek adam kendine güvenen, telaşsız tutumuyla böyle bir olasılığı da düşünmüşe benziyordu.

Hiç duraklamadan, “Evet, doğru,” diye karşılık verdi. “Ama o zaman kendi kurumlarına hesap vermek zorunda kalırlardı. Anlıyor musun? Bu ise olağanüstü bir cesaret, özel bir babayiğitlik ister.”

Ossipon gözlerini kırpıştırdı.

“Laboratuvarınızı Amerika’da kursaydınız, başınıza gelecekler harfi harfine benim dediğim gibi olurdu sanıyorum. Amerikalı polislerin kendi kurumlarına fazla aldırdıkları yok.”

Öteki adam kabul ediyordu. “Gidip görecek değilim herhalde. Aslında söylediğin doğru,” dedi. “Onların kişiliği daha güçlü ve temelde anarşist bir yapıları var. Bizler için verimli bir toprak bu Birleşik Devletler, son derece uygun bir yer. Bu büyük cumhuriyette, yıkım için gereken her şeyin tohumu var. Ülkenin karakterinin ortak özelliği yasa tanımazlık. Harika. Kurşunu basıp bizi öldürürler belki, ama...”

Ossipon kaygılı bir sesle, “Bu söylediklerinizi bana fazla felsefi ve soyut geliyor,” diye homurdandı.

Ufak tefek adam, “Mantıklı ama,” diye karşı çıktı. “Birçok mantık türü vardır. Bu benimkisi önyargılardan, kör inançlardan, bilgisizlikten arınmış bir mantık. Amerika’da durum iyi. Tehlikeli olan ülke, yasallık kavramının yüceltildiği İngiltere. İngiltere’de halkın toplumsal ruhunun elini kolunu bağlayan titiz önyargılar var, bu da bizim çalışmalarımızın can düşmanıdır. Sen İngiltere için barınabileceğimiz tek yer diyorsun! Daha da kötü ya. Anarşistlerin zevk ve sefa sürebileceği Capua kenti sanki burası! Barınacak yerden beklediğimiz nedir bizim? Siz burada konuşuyor, yazıyor, entrikalar çeviriyorsunuz, ama aslında hiçbir iş yaptığınız yok. Karl Yundt gibileri için Londra biçilmiş kaftan bence.”

Hafifçe omuz silkti, sonra aynı rahat, kendinden emin tavırla devam etti: “Bizim amacımız, yasallık konusundaki boş inançları, yasallığa duyulan kutsal saygıyı yok etmek olmalı. Müfettiş Heat ile onun gibilerin, halkın da onayıyla,

bizleri güpegündüz takır takır vurmaya başlamaları kadar beni sevindirecek bir şey olamazdı. O zaman savaşı yarı yarıya kazanmışız demektir. Böylece, eski ahlak anlayışının çöküşü kendi mabedinde başlamış olur. Kendinize hedef diye bunu seçmelisiniz. Siz devrimciler asla anlamayacaksınız bunu. Gelecek konusunda planlar yapıyor, şimdikinden türeme ekonomik sistemler hayal ederek kendinizden geçiyorsunuz. Oysa gereken şey, yeni bir hayat anlayışı uğruna iyi bir temizlik ve kesin bir başlangıç. Siz yerini açıp hazırlayın, o zaman hayallerini kurduğunuz gelecek kendiliğinden gerçekleşir. Onun için elimde yeterli miktarda patlayıcı olsa, sokak köşelerinde herkese kürek kürek dağıtırdım ama olmadığı için gerçekten güvenilir bir fünye geliştirmeye bakarak, elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışıyorum.”

Şimdiye kadar zihince derin sularda yüzmekte olan Ossipon, bu son söze can simidi gibi sarıldı.

“Evet. Şu sizin fünyeler. Parktaki adamın işini tertemiz bitiren de sizin fünyelerden biriyse hiç şaşmam doğrusu.”

Ossipon’un karşısında duran adamın kararlı, solgun yüzü sinirden kararır gibi oldu.

“Benim güçlüğüm, değişik fünye türleriyle gerçek deneyler yapamamaktan ileri geliyor,” dedi. “Ne de olsa, fünyelerin denemeden geçmeleri gerek. Ayrıca...”

Ossipon sözünü kesti.

“Ölen adam kim olabilir ki? Sizi temin ederim, Londra’da bizden hiç kimsenin bu konuda bir bilgisi yok. Patlayıcıyı verdiğiniz kişiyi tarif edemez misiniz?”

Ufak tefek adam gözlüklerini bir çift ışıldak gibi Ossipon’a çevirdi.

Ağır ağır, “Adamı tarif edeyim, ha?” dedi. “Bunda en ufak bir sakınca olabileceğini sanmıyorum artık. Sana tek kelimeyle tarif edeyim: Adam, Verloc’tu.”

İskemlesinden on beş yirmi santim doğrulmuş merak içinde bekleyen Ossipon, yüzüne sıkı bir yumruk yemiş gibi yerine çöküverdi.

“Verloc, ha! Olamaz.”

Soğukkanlı ufak adam başını bir kez hafifçe salladı.

“Evet. Ona vermiştim. Bu durumda, önüme gelen her budalaya patlayıcı dağıttığımı söyleyemezsin. Anladığım kadarıyla Verloc sizin grubun seçkin bir üyesiydi.”

Ossipon, “Doğru,” dedi; “Seçkin bir üyesiydi. Hayır, hayır, pek de öyle değildi. Genel istihbarat işleri sorumlusuydu Verloc; çoğu zaman Londra’ya dışarıdan gelen yoldaşları o karşılardı. Önemli olmaktan çok, yararlı biriydi. Düşünce adamı değildi. Yıllar önce toplantılarda konuşurmuş, Fransa’da zannedersem. Çok iyi konuşamazdı aslında. Latorre, Moser ve o eski takımdan başka adamlar ona güvenirdi. Aslında Verloc’un tek gerçek yeteneği, bir şekilde polisin dikkatinden kaçabilmekti. Mesela, burada pek sıkı bir gözetim altında tutuluyormuş gibi değildi. Yasal olarak, usulünce evlenmiş bir adamdı, biliyorsunuz. Zannedersem o dükkânı karısının parasıyla açmıştı. Gelir getirecek bir yola da sokmuştu anlaşılan.”

Ossipon bir an durdu, kendi kendine, “Kadın şimdi ne yapacak acaba?” diye mırıldandı, ardından da derin düşüncelere daldı.

Ufak tefek adam, gösterişe kaçan bir kayıtsızlık içinde bekliyordu. Onun anne babasının kim olduğu belli değildi; kendisi de genellikle yalnız “Profesör” takma adıyla bilinirdi. Bu adı kazanmasının nedeni, bir zamanlar teknoloji enstitüsünün kimya bölümünde yardımcı uygulama görevlisi olarak çalışmış olmasıydı. Burada, kendisine haksız yere kötü davrandıklarını ileri sürerek yetkililerle kavga etti. Sonradan bir boya imalathanesinin laboratuvarında iş buldu. Orada da korkunç bir haksızlığa uğradı. Çabaları, sıkıntıları, toplumda yükselmek için gece gündüz demeden çalışıp didinmesi, kendisinin değerli bir insan olduğu yolunda kafasını öyle büyük bir inançla doldurmuştu ki, adalet düşüncesinin ölçüsü bireyin sabır derecesine sıkı sıkıya bağlı olduğundan, dünyanın ona adaletli davranabilmesi gerçekten çok güçtü. Profesör üstün yetenekli bir insandı, ama büyük bir toplumsal erdem olan tevekkülden yoksundu.

Ossipon, Bayan Verloc’un acısı ve işi hakkında daldığı düşüncelerden birden sıyrılarak yüksek sesle, “Fikir adamı olarak bir hiçti Verloc. Pek sıradan bir kişiliği vardı,” dedi. Sitemli bir edayla, “Yoldaşlarla daha sıkı bir temas içinde olmamakla hata ediyorsunuz Profesör,” diye ekledi. “Verloc size, ne yapmak istediği konusunda ipucu olabilecek bir şey söyledi mi? Ben bir aydır görmüyordum onu. Ölmüş olması inanılacak gibi değil.”

“Bir binaya karşı eylem yapılacağını söyledi bana,” dedi Profesör. “Bombayı hazırlamak için bu kadarını bilmek zorundaydım. Tüm binayı havaya uçurmaya yetecek kadar patlayıcım olmadığını bildirdim, ama o elimden geleni yapmam

için çok üstüme vardı. Herkesin içinde açıkça elde taşınabilecek bir şey istiyordu; bu yüzden tesadüfen evde bulunan bir galonluk reçineli vernik tenekesini kullanmayı teklif ettim. Fikrimi beğendi. Benim için biraz güç oldu çünkü önce tenekenin tabanını kesmem, sonra yeniden yerine lehimlemem gerekti. Sonra kalın, cam bir kavanoza dört yüz elli gram X2 yeşil barut doldurdum, geniş ağzını mantar tapayla sıkıca kapayıp etrafını çamurla sıvadım ve bunu hazırladığım tenekenin içine yerleştirdim. Fünye, tenekenin burgulu kapağına bağlıydı. Zekice hazırlanmış bir fünyeydi; hem zaman, hem çarpma ayarlıydı. Sistemi kendisine anlattım. İnce bir teneke boru, onun içinde de...”

Ossipon’un dikkati dağılmıştı.

“Sizce ne olmuştur?” diye Profesör’ün sözünü kesti.

“Bilemem. Teması sağlayacak kapağı çok sıkmış, sonra da zaman süresini unutmuştur. Yirmi dakikaya ayarlıydı. Öte yandan, zaman bağlantı ayarı yapılmış olduğuna göre, sert bir çarpma bombayı derhal patlatmış olabilir. Ya zamanı fazla geçirdi ya da düpedüz tenekeyi elinden düşürdü. Temas gerçekleşmiş, bundan eminim. Sistem kusursuz çalışmış. İnsan gene de, budala birinin, bağlantıyı yapmayı aceleyle tamamen unutmasının daha yüksek bir ihtimal olduğunu düşünüyor. Ben en çok bu tür bir aksiliğin çıkmasından kaygılanıyordum. Ama dünyada o kadar çok değişik türden budala var ki, bunların hepsine karşı tedbir almak mümkün değil. Bir fünyeden de ‘budalalığa karşı tam bir bağışıklık’ beklenemez ki.”

Profesör bir garsona işaret etti. Ossipon, çetin düşüncelere dalmış bir kimsenin boş bakışlarıyla put gibi oturuyordu. Garson parayı alıp gittikten sonra Ossipon kendini toparlayıp canlandı, üstünde derin bir hoşnutsuzluk havası vardı.

“Benim için son derece tatsız bir durum,” diye düşündü. “Karl bir haftadır bronşitten yatıyor. Artık bir daha ayağa kalkamayacak belki de. Michaelis şehir dışında bir yerlerde keyif çatıyor. Moda kitaplar basan bir yayımcı, bir kitap yazması için kendisine beş yüz sterlin teklif etmiş. Kitap korkunç bir fiyasko olacak. Hapisteyken tutarlı düşünme alışkanlığı diye bir şey kalmamış adamda anlaşılan.”

Profesör şimdi ayağa kalkmış, paltosunu ilikliyordu; tam bir kayıtsızlık içinde çevresine bakındı.

Ossipon çekine çekine, “Ne yapmayı düşünüyorsunuz?” diye sordu. Merkezi Kızıl Komite’den gelecek suçlamalardan korkuyordu; bu komitenin sürekli bir

binası yoktu, üyelerinin kim olduklarını da iyi bilmiyordu. Bu olay yüzünden eğer İ. S. G. broşürlerinin basılması için verdikleri ufak para desteği kesilecek olursa, işte o zaman Verloc'un bu akıl almaz saçmalığına gerçekten yakınması gerekecekti.

Canının sıkkınlığından gelen bir sertlikle, "En aşırı eylemlerle dayanışma içinde olmak başka, aptalca bir gözü karalığa arka çıkmak başka," dedi. "Verloc bunu nasıl yaptı bilmem. Bu işin içinde bir bityeniği var ya. Her neyse, Verloc öldü gitti. Siz ne derseniz deyin, ama bu şartlar altında militan devrimci kesimin izleyeceği tek siyaset, sizin şu kahrolası hilkat garibesi Verloc'unuzla hiçbir ilişkisinin bulunmadığını açıklamak olmalı. Beni düşündüren şey, böyle bir iddiayı nasıl yeterince inandırıcı yapacağız."

Düğmelerini iliklemiş, gitmeye hazır ayakta duran ufak tefek adamın boyu, yerinde oturan Ossipon'dan daha uzun değildi. Gözlüklerini tam Ossipon'un yüzüyle aynı düzeye getirdi.

"Başvurun da, polis sizin için bir iyi hal belgesi yazsın bari. Her biriniz dün geceyi nerede geçirdi, bilir onlar. Rica ederseniz, resmi bir açıklama falan yapmaya da razı olabilirler."

Ossipon acı acı, "Bu işle hiçbir ilgimizin bulunmadığını iyi bildiklerine şüphe yok," diye homurdandı. "Bilirler, ama bakalım ne söyleyecekler," Yanında ayakta dikilen kısa boylu, baykuş görünüşlü, kılıksız adama aldırmadan, düşünceli düşünceli durdu. Sonra, "Hemen Michaelis'i bulup toplantılarımızın birinde kendisine şöyle yürekten bir konuşma yaptırmam gerekiyor. Halkın bu adama karşı duygusal bir saygısı var. Adını biliyorlar. Yüksek tirajlı günlük gazetelerde çalışan birkaç gazeteci tanıyorum. Michaelis birtakım boş laflar edecektir, ama adamın gene de dinleyenleri doyuran çok etkili bir konuşma biçimi var," dedi.

Profesör kayıtsız havasını bozmadan, alçak bir sesle, "Tatlı, şeker gibi yani," diye atıldı.

Ossipon şaşkınlık içindeydi; yalnız başına düşüncelere dalmış bir adam gibi kendi kendine, yarı işitilir bir biçimde mırıldanmayı sürdürdü.

"Lanet olası eşek herif! Başıma böylesine aptalca bir iş sarıp gittin. Bense daha bilmiyorum bile bakalım..."

Dudaklarını sıkmış oturuyordu. Bilgi almak için doğruca dükkâna gitmek ince bir davranış olmazdı. Verloc'un dükkânının şimdiden bir polis tuzağı haline

gelmiş olabileceğini düşünüyordu. Haklı gibi gözüken bir öfkeyle (çünkü kendisinin işlemediği bir hata yüzünden devrimci yaşamının pürüzsüz akışı tehlikeye girmişti şimdi) aklından, mutlaka birilerini tutuklayacaklardır, diye geçirdi. Ancak dükkâna uğramadığı sürece, kendisi için belki son derece önemli olan birtakım bilgilerden yoksun kalma tehlikesi vardı. Sonra, parktaki adam eğer akşam gazetelerinin dediği gibi paramparça olmuşsa, kimliği belirlenememiştir, diye düşündü. Bu durumda, Verloc'un dükkânını her zamankinden daha sıkı bir gözetim altında tutmak için polisin özel bir nedeni olamazdı; mimli anarşistlerin ayaklarının eksik olmadığı bilinen başka yerleri ne kadar gözetliyorsa (aslında Silenus'un kapılarını ne kadar gözetliyorsa), orayı da o kadar gözetlerdi. Nereye giderse gitsin, her yer gözetim altında olacaktı. Ama gene de...

Kendi kendine mırıldandı, "Ne yapsam acaba?"

Dirseğinin dibinden pürüzlü bir ses, soğuk, küçümser bir edayla, "Kadının fazla bir parası olsun olmasın, sen sımsıkı yapışmaya bak ona,"dedi.

Profesör bunları söyledikten sonra yürüyüp masadan uzaklaştı. Bu sözlerdeki sezgi gücüne hazırlıksız yakalanan Ossipon, belli belirsiz irkildi; çaresiz gözlerle boş boş bakarak, iskemlesine çakılmış gibi, hareketsiz öyle kalakaldı. Kendisine yardım edecek bir iskemlesi bile olmayan piyano, yapayalnız durduğu yerden yiğitçe birkaç akorla başlayıp, ardından bir dizi ulusal ezgi çalmaya koyuldu, sonunda "İskoçya'nın Mavi Çançiçekleri"ni çalarak Yoldaş Ossipon'u salondan uğurladı. O, merdivenlerden ağır ağır yukarı kata tırmanır, holü geçerek sokağa çıkarken, iç sızlatan bir duygusuzlukla çalan müzik, arkasından gitgide zayıflayarak uzaklaştı.

Büyük kapının önünde bir sıra sefil gazete satıcısı kaldırımdan yola inmiş, gelip geçenlere gazete satıyordu. İlkbahar başlarında soğuk, yağışlı, karanlık bir gündü; gökyüzünün tozu, kurumu, sokakların çamuru, kir içindeki adamların lime lime olmuş giysileri, aniden ortalığa çıkıveren, matbaa mürekkebine bulanmış ıslak, pespaye gazetelerle tam bir uyum içindeydi. Kirden benek benek olmuş haber afişleri, kaldırım taşlarını duvar halıları gibi süslüyordu. İkindi gazeteleri iyi satıyordu, ancak gene de, ardı arkası kesilmeden hızla akan yaya sayısıyla karşılaştırılınca, ortaya çıkan sonuç hiç de parlak değildi, insanların haberlere pek aldırdığı yoktu. Bu iki yönlü insan seline karışmadan önce Ossipon çarçabuk sağına soluna bir göz attı ama Profesör ortadan kaybolmuştu bile.

Bölüm 5

Profesör soldaki bir sokağa sapmış, neredeyse herkesin onun bodur boyundan daha yüksek durduğu bir kalabalığın içinde, başı dimdik ilerliyordu. Düş kırıklığına uğramamış gibi yapıp kendini aldatmaya çalışmanın anlamı yok, diye düşündü. Ama düş kırıklığı dediğin, duygudan öte bir şey değildi ki; ondaki düşünce gücü, bu ya da herhangi başka bir başarısızlığın sarsamayacağı kadar sağlamdı. Gelecek sefer –olmadı, ondan sonra– ses getirecek, gerçekten göz korkutacak bir darbe indirilecek, yasallık adına toplumun ezici adaletsizliğine kol kanat geren o koca "adaletsizlik" sarayının görkemli cephesinde ilk çatlağı açabilecek güçte bir saldırı gerçekleştirilecekti. Fakir bir aileden geldiği ve dış görünüşü büyük doğal yeteneklerinin önünü kesecek ölçüde biçimsiz olduğu halde, Profesör'ün hayal gücü daha ilk yıllardan, yoksulluk çukurundan kurtulup yüksek mevkilere erişerek artık bolluk içinde yüzen insanların öyküleriyle beslenip ateşlenmişti. Düşüncelerinin aşırı (neredeyse kör) saflığı ile hayatın gerçeklerine ilişkin şaşırtıcı bilgisizliği el ele vermiş, genç adamın önüne sanat, zarafet, incelik ve para olmadan, sırf yetenek gücüyle ulaşılabilir sandığı bir nüfuz ve itibar hedefi koymuştu. Bu yüzden, hayatta kesin bir başarıyı hak ettiği düşüncesindeydi. İnce yapılı, basık alınlı, esmer bir adam olan babası, Hıristiyanlığın az bilinen ama katı bir mezhebi hakkında heyecanlı konuşmalar yapan, sofu bir gezici vaizdi –doğruluğunun ödülsüz kalmayacağına yürekten inanan biriydi. Bireyci bir kişilik yapısına sahip olan oğlunun zihninde, gizli din toplantılarında edindiği inancın yerini okullarda öğrendiği bilim alınca, doğruluğa ilişkin bu düşünce çılgın, kör bir hırsa dönüştü. Genç çocuk, laik nitelikli kutsal bir duygu saydığı bu hırsı özenle besleyip büyüttü. Hırsının engellendiğini görünce gözleri açıldı; toplumun gerçek yüzünü öğrendi, insanların ahlak anlayışının yapay, kokuşmuş ve dine karşı saygısız olduğunu anladı. En haklı sayılacak devrimlere giden yolu bile, ilke kılığına bürünmüş kişisel içgüdüler hazırlar. Profesör'ün öfkesi, hırsını gerçekleştirmek uğruna kıyıma başvurmanın günahını bağışlatan son bir gerekçeyi de, gene bu öfkenin içinde buldu. Onun kılı kırk yaran kuralcı aşırılığının bulduğu çıkış yolu, halkın yasallığa olan inancını yok etmekti. Bu sakat bir yoldu ama onun katı bir toplumsal düzenin ancak örgütlerce topluca ya da bireylerce tek tek girişilecek şiddet eylemleriyle temelinden yıkılabileceği konusunda duyduğu bilinçaltı inanç, kesinlikle doğruydu. Bir ahlak elçisiydi o; bundan hiçbir kuşkusu yoktu. Bu görevi yasa, kural tanımadan, amansız bir kararlılıkla yaparak, insanların gözünde güç ve kişisel itibar kazanmıştı. Bu güç ve itibar duygusu onun kinle beslenen acılarına son derece iyi gelmiş, acılarının yarattığı huzursuzluğu

dindirmişti. Aslında belki en ateşli devrimciler bile eylemleriyle, bir bakıma tüm öteki insanlar gibi huzur aramaktan –okşanan boş gururların, doyuma ermiş isteklerin, hatta yatışan vicdanların sağladığı huzuru aramaktan– öte bir şey yapmıyorlar.

Kalabalığın içinde kaybolup giden kılıksız cüce Profesör, pantolonunun sol cebindeki eliyle o uğursuz özgürlüğünün en büyük güvencesi saydığı lastik topu hafifçe kavramış, kendinden emin bir tavırla, ne kadar güçlü olduğunu düşünüyordu. Gene de bir süre sonra, taşıt araçlarının kaynaştığı yolun, kadın ve erkeklerle dolup taşan kaldırımların kalabalık görüntüsü onda tatsız bir duygu yarattı. Uçsuz bucaksız insan yığınlarının ancak küçücük bir bölümünün gelip geçtiği uzun, düz bir sokaktaydı ama tüm çevresinde ta uzaklara, koca koca tuğla yığınlarının gerisinde saklı ufuk çizgisinin sınırlarına kadar uzanan her yerde, ürkütücü sayıda insan kitlelerinin varlığını hissediyordu. Bu insanlar çekirge sürüleri gibi bir arada hareket ediyor, karıncalar gibi çalışıyor, doğa güçleri gibi düşüncesiz davranıyor, duygu, mantık (ve belki korku da) nedir bilmeden kendilerini kaptırmış, körü körüne, düzen içinde, yollarına gidiyorlardı.

En korktuğu kuşku, bu tür bir kuşkuydu işte. Ya korkmazlarsa! Sokaklarda dolaşırken (daldığı düşüncelerden sıyrılıp o sırada tesadüfen çevresinin farkına vardığında) sık sık, insan soyuna karşı ürkütücü ama mantıklı bir güvensizlik duygusuna kapıldığı anlar oluyordu. Ya büyük kalabalıkları hiçbir şey etkileyip harekete geçiremiyorsa? Böyle anların, insan yüreğini doğrudan kavramayı amaçlayan herkese –sanatçılara, siyasetçilere, düşünürlere, reformculara, hatta azizlere bile– geldiği olur. Küçümsenmesi gereken, değersiz bir ruh halidir bu; üstün karakterli bir kişi için kendini böyle bir kuşkuya karşı güçlendirmenin yolu yalnızlıktır; Profesör büyük bir sevinçle, bir sürü yoksul ev arasında kaybolup giden kendi odasının yalnızlığını düşündü; asma kilitli dolabıyla, katıksız bir anarşist için tam bir inziva yeriydi burası. Otobüsüne binebileceği en yakın noktaya bir an önce ulaşmak amacıyla, kalabalık sokaktan hızla kayarak taş döşeli dar, karanlık bir yola saptı. Yolun bir yanındaki alçak tuğla evlerin tozlu pencerelerinde amansız bir çürüme sürecinin cansız, kör görüntüsü vardı; yıkılmayı bekleyen içi boş evlerdi bunlar. Hayat, yolun öteki yanından elini eteğini büsbütün çekmemişti daha. Oradaki tek sokak lambasının karşısında, eski ev eşyaları satan, koca ağzını esnercesine açmış, mağara gibi bir dükkân vardı; elbise dolaplarının ağaçlara benzediği, karmakarışık masa ayaklarının çalıları andırdığı garip bir ormanın içinde kıvrıla kıvrıla giden karanlık, dar bir patikanın gerilerinden yüksek bir duvar aynası, ormandaki bir su birikintisi gibi ışıl ışıl parlıyordu. Yerini yurdunu yitirmiş zavallı bir kanepe, birbiriyle eş olmayan iki

iskemleyle birlikte ortada öyle kalakalmıştı. Profesör'ün dışında bu yolu kullanan tek kişi, karşı yönden ağır ağır yaklaştı ve birden durdu; uzun boylu, güçlü kuvvetli bir adamdı.

"Kimleri görüyorum!" dedi ve dikkatle biraz yana çekildi.

Profesör de hemen yarım bir dönüş yaparak durmuş, omuzlarını iyice öteki duvara yaklaştırmıştı. Sağ eli hafifçe, kapı dışarı edilmiş kanepenin arkalığına düştü; sol eli kararlı bir tavırla derin pantolon cebinde kaldı; kalın çerçeveli yuvarlak gözlük camları telaşsız, asık yüzüne baykuşu andıran bir ağırbaşlılık veriyordu.

Bu karşılaşma, cıvıl cıvıl hayat dolu, koca bir evin yan koridorlarından birinde geçen bir buluşmaya benziyordu. Güçlü kuvvetli adamın üstünde, düğmeleri baştan sona iliklenmiş koyu renk bir palto, elinde şemsiye vardı. Geriye yatırdığı şapkasının altından, karanlıkta bembeyaz görünen geniş alnı iyice ortaya çıkmıştı. Göz yuvarlakları, çevrelerindeki koyuluklar yüzünden insanın içine işlercesine ışıldıyordu. Olgun mısır rengindeki uzun, sarkık bıyıklarının uçları, tıraşlı, dört köşe çenesini bir çerçeve gibi sarmıştı.

Birden sertçe, "Senin peşinde değilim," dedi.

Profesör yerinden bir santim bile kımıldamadı. Koca kentin birbirine karışan sesleri zayıflamış, anlaşılmaz, ölgün bir uğultuya dönmüştü. Özel Suçlar Dairesi'nden Başmüfettiş Heat ses tonunu değiştirdi. Saflık taslayan alaycı bir tavırla, "Eve gitmekte acele etmiyorsun galiba, ha?" diye sordu.

Yıkımın sağlıksız görünüşlü küçük ahlak elçisi Profesör için için, tehdit altındaki bir toplumu korumakla görevli bu adamın elini kolunu bağlayacak kadar güçlü bir kişisel itibara sahip olmanın sevinçli gururunu yaşıyordu. Profesör, korkunç arzularını daha iyi gerçekleştirebilmek için Roma Senatosu'nun tek başlı olmasını dileyen Caligula'dan daha şanslıydı çünkü onun meydan okuduğu bütün güçler –yasaların, servetin, zulüm ve adaletsizliğin tüm gücü– bir tek bu adamda toplanmıştı. Böylece o, düşmanlarının hepsini bir arada görüyor, boş gururunu olağanüstü biçimde okşayan bir duyguyla, topunun karşısında korkusuzca dikiliyordu. Sanki uğursuz, tüyler ürpertici bir kehanetle yüz yüze gelmişler gibi, hepsi şaşkın şaşkın önündeydiler işte. Tüm insan kitlelerine üstünlüğünü kanıtlayan bu beklenmedik karşılaşma, Profesör'ü içten içe çok keyiflendirmişti.

Gerçekten de beklenmedik bir buluşmaydı bu. O sabah dairesine

Greenwich’ten ilk telgraf saat on bire birkaç dakika kala gelmiş ve bunun ardından Başmüfettiş Heat bütün günü tatsız bir çalışma içinde geçirmişti. Her şey bir yana, böyle bir eyleme üst düzey bir görevliye korkulacak hiçbir anarşist faaliyetin yapılmayacağı yolunda güvence vermesinin üstünden henüz bir hafta geçtikten sonra girişilmiş olması, Başmüfettiş için yeterince can sıkıcıydı. Ömründe hiçbir açıklamayı doğruluğuna bunun kadar güvenerek yapmış değildi. Üst düzey görevlinin duymayı en çok istediği şeyin de bu olduğu açıkça belliydi; bu yüzden o açıklamayı büyük bir zevkle yapmıştı. Amirine, böyle bir eylem daha düşünce aşamasındayken bile, bundan yirmi dört saat içinde haberleri olacağını söylemiş ve alanında değerli bir uzman olmanın bilinciyle konuşmuştu. Daha da ileri giderek, gerçekten olgun kişilerin ağzından çıkmayacak sözler etmişti. Ancak Başmüfettiş Heat çok akıllı, olgun (en azından, gerçekten olgun) bir adam değildi. Gerçekten akıllı biri bu çelişkiler dünyasında hiçbir şeye kesin gözüyle bakmayacağından, akıllı oluşu onun şimdiki görevine gelmesini zaten engellerdi çünkü aklı, deneyimi üstlerini telaşa düşürür, mesleğinde yükselme fırsatlarını ortadan kaldırırdı. Oysa Başmüfettiş’in yükselişi çok hızlı olmuştu.

“Gece gündüz, istediğimiz anda yakalayamayacağımız hiç kimse yok aralarında, efendim. Her birinin ne yaptığını saat saat biliyoruz,” demiş, üst düzey görevli de lütfedip gülümsemişti. Tam Başmüfettiş Heat gibi ünlü bir polise yakışan bu sözleri söyleyebilmek gerçekten çok hoştu. Üst düzey görevli dünyada adil bir düzenin bulunduğunu düşündüğü için kendi görüşüne uyan bu iddiaya inanmıştı. Ancak üst düzey görevlinin akıl ve olgunluğu, bir devlet memurunun aklı ve olgunluğuyla sınırlıydı; böyle olmasa, konuya kuramsal olarak değil de gerçekler açısından bakar, suikastçı ile polis arasındaki yakın ilişkiler ağında beklenmedik kopuklukların, zaman ve mekân bakımından ani boşlukların ortaya çıkabileceğini görürdü. Belli bir anarşistin her adımını dakikası dakikasına izleyebilirsiniz, ama daima öyle bir an gelir ki, bir şekilde, birkaç saatliğine onunla tüm bağlantıyı kaybedersiniz ve tam o sırada, az ya da çok üzücü bir eylem (genellikle bir patlama) olur. Ne var ki üst düzey görevli, zihnindeki adaletli dünya düzeninin güçlü etkisiyle Başmüfettiş’in sözleri karşısında gülümsemişti; işte şimdi o gülümsemeyi hatırlayınca, anarşistlerin çalışma yöntemlerinin önde gelen uzmanı Başmüfettiş Heat’in canı çok sıkılıyordu.

Aklına geldikçe bu seçkin uzmanın her zamanki serinkanlılığını sarsan tek olay bu değildi. Daha o sabah geçen başka bir şey daha vardı. Acele çağrıldığı Müdür Yardımcısı’nın özel odasında şaşkınlığını gizleyemediğini düşündükçe, Başmüfettiş’in gerçekten sinirleri bozuluyordu. Başarılı adam içgüdüsü yıllar

önce genel bir kural olarak ona, şöhretin başarı kadar insanın davranış biçimi üzerine kurulduğunu öğretmişti. Oysa Başmüfettiş, telgrafı gördüğü andaki davranış biçiminin hiç de hoş olmadığını hissediyordu. Gözlerini koca koca açıp, "Mümkün değil!" diye haykırmış, bu yüzden de Müdür Yardımcısı'nın parmak ucunu sertçe üstüne basarak kendisine telgrafı göstermesine ve yüksek sesle okuduktan sonra masanın üstüne fırlatmasına neden olmuştu. Bir işaret parmağının ucu altında böyle basbayağı ezilmek çok tatsız bir duygu, şöhretine ağır bir darbeydi! Ayrıca, Başmüfettiş Heat kendini tutamayıp bir inancını dile getirerek işleri daha da kötüleştirdiğinin de farkındaydı. Müdür Yardımcısı'na, "Size derhal şu kadarını söyleyebilirim: Bizim adamlardan hiçbirinin bu işle bir ilgisi yok," demişti.

Başmüfettiş iyi bir dedektifti, herkesin gözünde sağlam bir güvenilirliği vardı ama şimdi görüyordu ki, bu olay karşısında renk vermeden kendini tutup sessiz kalsa, ününe daha yaraşır bir davranışta bulunmuş olacaktı. Öte yandan, dışarıdan birtakım ilgisiz kimseler işe karışınca, insanın şöhretini korumasının güç olduğunu da kabul ediyordu. Dışarıdan karışan kimseler, başka mesleklerde olduğu gibi polislikte de baş belasıdır. Müdür Yardımcısı o sabah, Başmüfettiş'in tüylerini diken diken edecek kadar tatsız bir ses tonuyla konuşmuştu.

Bir de, kahvaltıdan beri Başmüfettiş Heat vakit bulup da ağzına bir lokma koyamamıştı. Hemen olay yerine giderek soruşturmasına başladığından, parkta bir hayli soğuk, nemli, sağlıksız sisi solumuştu. Oradan yürüyerek hastaneye gitmişti; sonunda Greenwich'teki soruşturma tamamlandığında, gözü artık yiyecek içecek görmek istemiyordu. Parçalanmış insan cesetlerini yakından incelemeye doktorlar gibi alışık olmadığı için, hastanenin bir odasında masanın üstündeki muşamba örtüyü kaldırdıkları zaman gördükleri, onu allak bullak etmişti.

Aynı masaya örtü biçiminde bir muşamba daha yayılmış, muşambanın uçları bir tür tümseğin (kana bulanmış, yanık bir paçavra yığınının) üstüne kıvrılmıştı; bez parçalarının altından yer yer, bir yamyam ziyafeti için pişirilmek üzere toplanmış olabilecek bir küme çiğ et göze çarpıyordu. Bu manzara karşısında irkilmemek için epeyce bir irade gücü gerekirdi. Dairesinin başarılı bir görevlisi olan Başmüfettiş Heat sarsılıp geri çekilmedi, ama tam bir dakika boyunca da bir adım bile ileri gitmedi. O bölgeden üniformalı bir polis memuru göz ucuyla masaya şöyle bir baktı, sonra sakin ve safça bir tavırla, "Adamın tamamı burada. Her parçası. Toplamak çok zor oldu," dedi.

Patlamanın arkasından oraya ilk gelen kişi oydu. Adam bu noktayı bir kez

daha belirtti. Sisin içinde şimşek çakmasını andıran şiddetli bir parıltı görmüştü. Kendisi o sırada King William Street Bekçi Evi'nin kapısında durmuş, bekçiyle konuşuyordu. Sarsıntı yüzünden her yanı tepeden tırnağa titremişti. Ağaçların arasından Gözlemevi'ne doğru koşmuştu. İki kez, "Bacaklarımın var gücüyle koştum," diye yineledi.

Dehşet içinde, çekine çekine masaya doğru eğilen Başmüfettiş Heat, polisin konuşmasını kesmedi. Hastane odacısı ile başka biri muşambanın köşelerini indirerek geri çekildiler. Başmüfettiş'in gözleri, mezbaha ve paçavra satıcılarından toplanmışa benzeyen bu karmakarışık yığının iç ürperten korkunç ayrıntılarını dikkatle inceledi.

Yığında tek tük çakıl taşları, kahverengi ufacık ağaç kabukları ile iğne gibi incecik tahta parçaları görünce adama, "Kürek kullanmışsın," dedi.

Sakin tavırlı polis memuru, "Bir yerde kullanmam gerekti," dedi. "Bir bekçiyi kürek getirmeye yolladım. Ben kürekle yeri kazımaya başlayınca, bekçi alnını bir ağaca dayayıp köpekler gibi kustu."

Başmüfettiş temkinli bir tavırla masanın üstüne eğilirken, boğazında yükselen tatsız bir duyguyu bastırmaya çalıştı. Tüm bedenini parça parça edip karmakarışık bir yığına çeviren o şiddetli patlamanın adamda uyandırdığı korkunç acıyı kendi içinde hissettiyse de mantığı ona, acının etkisinin yıldırım hızıyla gelip geçmiş olması gerektiğini söylüyordu. Her kimse, adam bir anda ölmüştü; ancak gene de, bir insanın bedeninin akla hayale sığmaz acılar yaşamadan böylesine parçalanabileceğine inanmak, ona olmayacak bir şey gibi geliyordu. Başmüfettiş Heat fizyolojiden pek anlamazdı; doğaötesi olaylar konusundaki bilgisi ise daha da kıttı ama ölen adamın hissettiklerini kendi içinde duymanın sağladığı bir güçle (ki bu bir tür korkudur) sıradan zaman kavramının üstüne çıkabiliyordu. Adam bir anda ölmüşse de, Başmüfettiş genel okuyucular için yazılmış kitap ve dergilerde, insanların uykudan uyanış anında uzun ve korkunç düşler gördüklerini; boğulan bir adamın, talihsiz başı suyun üstüne çıktığında son kez acı acı haykırırken, tüm geçmişini korkunç bir yoğunlukla yeniden yaşadığını okumuştu; şimdi tüm bu okudukları aklına geldi. Hayatın uyanıkken yaşanan akıl almaz gizemleri dört bir yandan gelip beynine öylesine üşüştü ki, Başmüfettiş Heat sonunda, dayanılmaz acılar ve zihinsel işkencelerle geçen uzun yılların, göz açıp kapayıncaya kadar süren bir zaman parçasına sığabileceği yolunda korkunç bir düşünceye ulaştı. Bir yandan da sakin bir yüzle masaya doğru eğilmiş, kendine pazar günü için ucuz, güzel bir yemek çıkarmak amacıyla gözlerini kasap dükkânındaki ıskarta etlere diken züğürt bir müşterinin

hafiften kaygılı dikkatiyle hâlâ üstündekileri süzüyordu. Hiçbir bilgi edinme fırsatını küçümsemeyen, yetenekli, iyi eğitim görmüş, kusursuz bir soruşturmacı olduğu için, bir yandan da kulağı, kendinden pek memnun bir tavırla konuşup duran polis memurunun tutarsız sözlerindeydi hep.

Adam sakin bir sesle, “Kumral saçlı biri,” dedi ve biraz durdu. “Çavuşla konuşan yaşlı kadın, Maze Hill Tren İstasyonu’ndan kumral saçlı birinin çıktığını görmüş.” Yeniden durdu. Sonra ağır ağır, “Kumral saçlı biriymiş. Tren gittikten sonra kadın istasyondan iki adamın çıktığını görmüş,” diye devam etti. “Birlikte olup olmadıklarını bilemiyor. İriyarı olanına pek dikkat etmemiş ama öteki, bir elinde boya tenekesi taşıyan ince yapılı, kumral gençmiş.” Polis memuru yeniden sustu.

Başmüfettiş’in içinden, şimdi kim olduğunu belki de hiçbir zaman öğrenemeyeceğimiz bir kişi hakkında soruşturma başlatmak gerekecek, diye belli belirsiz bir düşünce geçti; gözlerini masadan ayırmadan, homurdanır gibi sordu; “Kadını tanıyor musun?”

Polis memuru ağır ağır, “Evet, tanıyorum. Emekliye ayrılmış bir meyhanecinin ev işlerini gören bir kadın; ara sıra Park Place’teki küçük kiliseye geldiği de oluyor,” dedi; göz ucuyla masaya bir kez daha bakarak sustu. Derken birden, “Evet, adam burada işte, seçebildiğim her parçası burada. Kumral. İnce yapılı, epeyce ince yapılı. Şuradaki ayağa bir bakın. İlkin bacakları topladım; önce birini yerden aldım, sonra ötekini. Adam öyle darmadağın olmuştu ki, işe nereden başlayacağımı bilemiyordum,” dedi.

Polis memuru sustu; toparlak yüzünde övünen, saf, belli belirsiz bir gülümsemenin verdiği çocuksu bir ifade vardı.

Kesin bir tavırla, “Kapaklanmış,” diye kararını açıkladı. “Ben de bir keresinde koşarken kapaklanıp, tepe taklak gitmiştim. Her yer, toprağın üstüne çıkmış kök dolu. Bu ağaç köklerinden birine takılıp düşmüştür; elinde taşıdığı şey de tam göğsünün altında patlamış olmalı. Ben öyle düşünüyorum.”

“Meçhul kalmış kişiler” kelimeleri Başmüfettiş’in zihninde yankılanıp duruyor, içten içe onu çok rahatsız ediyordu. Sırf kendi merakını gidermek için bu olayı, gerisinde yatan sırra ulaşıncaya kadar izlemek isterdi. Meslek merakı olan bir insandı o. Adamın kimliğini saptayarak kamuoyu önünde, çalıştığı müdürlüğün işinin ehli olduğunu kanıtlamak isterdi. Devlete sadakatle hizmet eden bir memurdu kendisi. Ama bir sonuca ulaşmak olanaksız görünüyordu. Olayın başlangıç noktası anlaşılır gibi değildi; korkunç bir vahşet gösterisi

dışında, ortada hiçbir ipucu yoktu.

Başmüfettiş Heat midesindeki tiksinti duygusunu bastırdı; sonra bir şey bulacağına inanmadan, sırf vicdanını rahatlatmak için elini uzattı ve bez parçalarından en az kirlenmiş olanı aldı. Ensiz, uzunca bir kadife parçasıydı bu ve ucundan üçgen biçiminde, daha büyük, lacivert bir kumaş parçası sallanıyordu. Başmüfettiş lacivert parçayı gözüne doğru kaldırdı, polis memuru atıldı:

“Kadife yaka. Yaşlı kadının kadife yakaya dikkat etmiş olması tuhaf. Kadife yakalı lacivert bir palto, dedi bize. Kadının gördüğü adam buydu, hiç şüphe yok. Kadife yakası ve her şeyiyle tastamam karşımızda kendisi işte. Pul kadar bir parçasını bile gözden kaçırdığımı sanmıyorum.”

Başmüfettiş’in eğitimli kulakları bu noktada polisin sesini duymaz olmuştu artık. Daha iyi bir ışıkta bakmak için pencerelerden birine yaklaştı. Sırtını odaya dönmüş, elindeki üçgen kumaş parçasını dikkatle incelerken, yüzünde heyecanlı, yoğun bir ilgi ifadesi belirdi. Ani bir hareketle bu parçayı çekip kopardı ve cebine koydu; sonra odaya doğru dönerek, kadife yakayı yeniden masanın üstüne attı.

Masaya bir daha bakmadan görevlilere, “Kapatın!” diye emretti; polis memuru kendisini selamlarken, cebindeki ganimetle acele oradan uzaklaştı.

Başmüfettiş kendine uygun saatte kalkan bir tren buldu; üçüncü mevki kompartımanında tek başına, derin düşünceler içinde hızla kente döndü. Üstünde isim yazılı o kumaş parçası inanılmayacak ölçüde değerliydi; Başmüfettiş onun böyle beklenmedik bir biçimde eline geçişi karşısında duyduğu şaşkınlıktan kendini alamıyordu. Sanki bu ipucunu kader tutuşturmuştu ellerine. Olayları yönlendirme hırsı güden tüm sıradan insanlar gibi, Başmüfettiş de rastlantı sonucu havadan gelen bu başarıya –sanki sırf tepeden inme oluşu yüzünden– kuşkuyla bakmaya başlamıştı. Başarının gerçek değeri, büyük ölçüde, ona ne gözle baktığınıza bağlıdır. Oysa kader hiçbir şeye bakmaz, hiçbir şeye aldırmaz. Başmüfettiş, o sabah kendi kendini böylesine korkunç bir biçimde paramparça eden adamın kimliğini saptayıp herkese açıklamayı çok arzu edilecek bir şey saymıyordu artık. Ama dairesinin bu olay karşısında nasıl bir tutum takınacağından emin değildi. Bir kurum, çalışanlarının gözünde kendi düşünceleri, hatta geçici hevesleri olan karmaşık bir kimliğe sahiptir. Varlığı, tüm görevlilerin kendilerini sadakatle işlerine vermelerine bağlıdır ama sanki kurumun tadı kaçmasın diye, bu güvenilir görevlilerin kusursuz sadakatlerinde az da olsa sevecen bir küçümseme duygusu vardır. Doğanın cömert lütfu

sayesinde, hiç kimse uşağının gözünde kahraman değildir; yoksa tüm kahramanlar üstlerini başlarını kendileri fırçalayıp temizlemek zorunda kalırlardı. Benzer biçimde, hiçbir kurum onu yakından tanıyan çalışanlarına kusursuz bir bilgeliğe sahipmiş gibi gözükmez. Kurumlar, bazı çalışanlarının bildikleri kadar çok şey bilmezler. Heyecandan yoksun varlıklar oldukları için, hiçbir zaman tam bilgiye ulaşamazlar. Gereğinden fazla şey bilmek, kurumların etkili çalışabilmelerine engeldir. Başmüfettiş trenden, dairesine karşı en ufak bir sadakatsizlik izi taşımayan düşüncelerle indi ama düşünceleri, kadınlara ya da kurumlara tam bir sadakatin söz konusu olduğu yerlerde sık sık ortaya çıkan kıskançlık ve güvensizlik duygusundan büsbütün de uzak değildi.

Başmüfettiş, Profesör'e işte bu ruh hali içinde rastlamıştı; midesi bomboştu, ama gördükleri hâlâ içini bulandırıyordu. Onunla sağlıklı, normal bir insanı bile huysuzlaştıracak bu koşullarda karşılaşmak, Başmüfettiş Heat için özellikle tatsız olmuştu. Profesör'ü hiç düşünmemişti; aslında bildiği hiçbir anarşisti düşünmüş değildi. Eylemin niteliği, onu insan davranışlarının genelde saçma ve mantıksız olduğunu düşünmeye zorlamıştı; soyut açıdan bu mantıksızlığın kendisi, yaşama filozofça bakabilecek mizaçta olmayan kimseleri epeyce huzursuz eder; somut örnekleri ise onları çileden çıkarır. Başmüfettiş mesleğinin ilk yıllarında, hırsızlığın daha bir canla başla yapılan türleriyle uğraşmıştı. İlk şöhretini bu alanda kazanmış, terfi edip başka bir daireye atandıktan sonra da içinde, pek doğal olarak, hırsızlara karşı sevgiye benzer bir duygu beslemeye devam etmişti. Hırsızlık mantıksız, saçma bir şey değildi, bir tür meslekti; evet, sapkın da olsa, çalışan insanların dünyasında yürütülen bir işti; çömlek atölyelerinde, kömür ocaklarında, tarlalarda, bileyici dükkânlarında görülen işlerle aynı amaca yönelikti. Hırsızlık da emek gerektiren bir uğraştı; uygulamada öteki iş kollarından farkı, taşıdığı tehlikenin niteliğindeydi; tehlikesi, eklem kireçlenmesi, kurşun zehirlenmesi, gaz patlaması ya da toza toprağa bulanmak değil de, kendi özel deyimiyle "yedi yıl ağır hapis"ti. Başmüfettiş Heat ahlaki bakımdan aradaki farkın önemini umursamıyor değildi elbette. Ama bu farkı, peşine düştüğü hırsızlar da önemsiyorlardı. Yazgılarına boyun eğiyor, Başmüfettiş Heat'in bildiği ahlak anlayışının sert yaptırımlarına razı oluyorlardı. Onlar Başmüfettiş'in, kusurlu eğitimleri yüzünden yoldan çıkmış yurttaşlarıydılar; o bu farkı göz önünde tutuyor, ama gene de, ev soyan bir hırsızın zihin yapısını ve içgüdülerini anlayabiliyordu çünkü aslında hırsızların zihin yapısı ve içgüdüleri ile polislerinki aynı türdendir. Her ikisi de aynı gelenekleri gözetirler; birbirlerinin çalışma yöntemleri ve mesleklerinin günlük akışı hakkında yararlı bilgilere sahiptirler. Birbirlerini anlarlar; bu anlayış her iki tarafın da çıkarınadır ve ilişkilerinde belli bir yumuşaklık sağlar. Aynı

tornadan çıkan polisle hırsızdan biri yararlı, öteki zararlı diye tanımlanır; ikisi de kendilerine can veren torna makinesini değişik biçimlerde kötüye kullanır, ama bunu temelde birbirinden farksız bir ciddiyet havası içinde yaparlar. Başmüfettiş Heat'in aklı isyan diye bir kavram kabul etmiyordu. Ama onun hırsızları isyancı değildi. Başmüfettiş gücü kuvveti, sakin ve ödünsüz tavırları, cesareti ve dürüstlüğüyle ilk başarılarını elde ettiği hırsızlar arasında büyük saygı ve övgü kazanmıştı. Hırsızların kendisini sayıp takdir ettiklerini o da hissetmişti. Şimdi Profesör takma adlı anarşistin altı adım yakınında dururken, hasretle hırsızlar dünyasını düşündü, sağlıksız idealler peşinde koşmayan, işlerini düzen içinde yürüten, polislere, yargıçlara saygılı, her türlü nefret ve umutsuzluktan uzak, aklı başında insanlardı onlar.

Başmüfettiş Heat, toplum yapısında olağan saydığı hırsızlara (çünkü çalma kavramı ona, içgüdüsel olarak, mülkiyet kavramı kadar doğal geliyordu) bunca övgüde bulunduktan sonra, Profesör'ü görünce durduğu, onunla konuştuğu ve istasyondan merkeze kestirme diye bu yolu seçtiği için kendine çok kızdı. Değişip yumuşayınca bir tehdit ifadesi kazanan o buyurgan, koca sesiyle yeniden söze başlayarak tekrarladı: "Dedim sana, senin peşinde değiliz biz."

Anarşist Profesör yerinden kımıldamadı. Kıs kıs gülünce, yalnız dişleri değil, dişetleri de göründü; en ufak bir ses çıkarmadan tüm bedeni sarsıldı. Bunu gören Başmüfettiş, iyi etmediğini bile bile ekledi:

"Şimdilik aramıyoruz. Sırası geldiğinde, nerede olursan ol bulurum ben seni."

Bunlar, bir polisin kendi özel gözetimi altındaki kişilerden biriyle konuşurken pekâlâ kullanabileceği uygun, geleneksel sözlerdi. Ama Başmüfettiş'in aldığı karşılık, gelenekten de uygunluktan da uzaktı. Çok çirkindi. Önündeki bodur, çelimsiz adam sonunda şöyle konuşmuştu:

"O zaman gazetelerde ölüm haberin çıkacak demektir. Bunun senin için bir değeri var mı, yok mu, gene en iyi kendin bilirsin. Ne tür şeyler yazacaklarını kolayca tahmin ediyorsundur sanırım. Arkadaşların ellerinden geldiğince parçalarımızı birbirinden ayırmaya çalışacaklardır ama gene de benimle birlikte gömülmek gibi tatsız bir duruma hazır olmalısın."

Sağlıklı bir tutumla böyle küstahlıklara gülüp geçen bir adam olduğu halde, Başmüfettiş Heat bu sözlerin taşıdığı korkunç anlamdan etkilenmişti. Profesör'ün söylediklerine saçma deyip geçemeyecek kadar büyük bir sezgiye ve sağlam bilgilere sahipti. Sırtını duvara vermiş, cılız ama özgüvenli bir sesle konuşan bu kara kuru, ufak tefek adam, varlığıyla o dar yoldaki alacakaranlığa

uğursuz bir hava katıyordu. Başmüfettiş gibi kanlı canlı, güçlü birinin gözünde, onun yaşamın yükünü kaldıramayacağı açıkça belli sefil varlığı bir ölüm habercisiydi; bu yüzden, ben böyle zavallı biri olmak bahtsızlığına uğramış bulunsam, fazla yaşamak istemezdim, diye düşünüyordu. Başmüfettiş hayata öylesine bağlıydı ki, o sırada içinde yeni bir bulantı dalgası kabarmış, alnı terden hafifçe nemlenmişti. Kentin yaşayan uğultusu, o kirli dar yolun sağ ve solundaki gözle görünmeyen iki caddeden kulaklarına ulaşan boğuk tekerlek gürültüleri şimdi ona değerli, tatlı, hoş bir dost sesi gibi geliyordu. Sonunda Başmüfettiş de bir insandı. Ama aynı zamanda bir erkekti, dolayısıyla bu tür sözleri duymazlıktan gelemezdi.

“Bu laflarla sen ancak çocukları korkutabilirsin,” dedi. “Seni yakalayacağım gün de gelecek.”

İyi söz etmiş, küçümsemeden, ciddiliğe varan bir soğukkanlılıkla konuşmuştu.

Profesör, “Hiç şüphem yok,” diye karşılık verdi; “ama inan ki, beni yakalamanın şimdi tam sırası. Gerçekten inançlı bir kimsenin kendini feda etmesi için çok iyi bir fırsat bu. Eline bir daha bu kadar uygun, bu kadar insancıl bir fırsat geçmeyebilir. Yakınımızda tek bir kedi bile yok; ayrıca zaten yıkılmayı bekleyen şu evler, senin şimdi durduğun yerde güzel bir tuğla yığını haline gelecektir. Beni bir daha böyle, korumak için maaş aldığın can ve mala bu kadar az zarar verecek durumda yakalayamazsın.”

Başmüfettiş Heat sert sert, “Sen kiminle konuştuğunu bilmiyorsun,” dedi. “Seni şimdi yakalayacak olsam, benim de senden farkım kalmazdı.”

“Ah! Şu bildik oyun!”

“Eninde sonunda bizim tarafın kazanacağından emin olabilirsin. Belki halkı, içinizden bazılarını kuduz köpekler gibi görüldükleri yerde vurmanın ahlaki bir görev olduğuna inandırmamız gerekecek. Bunu yapabilirsek oyun işte asıl o zaman başlayacak. Ama nasıl bir oyun oynadığınızı bilmiyorum. Sizin bildiğinizi de sanmam. Bu yoldan elinize asla bir şey geçmeyecek.”

“Bu arada, bundan eline bir şeyler geçen kişi sen oldun; şimdiye kadar yani. Hem de kolay kazanıyorsun. Aldığın maaşı bir yana bırakalım, ama sen şimdiki şöhretini sırf bizim neyin peşinde koştuğumuzu anlamamak yüzünden yapmadın mı?”

Başmüfettiş Heat, acelesi olan ve zamanını boşa harcadığını gören bir kimse gibi, küçümser bir tavırla hemen atıldı: “Peki, ne peşindesiniz öyleyse?”

Katıksız bir anarşist olan küçük adam buna renksiz, ince dudaklarını aralamadan gülümseyerek karşılık verince, ünlü Başmüfettiş'e bir üstünlük duygusu geldi; bu duygunun etkisiyle uyarıda bulunurcasına parmağını havaya kaldırdı. Büyüklük gösterip, adı çıkmış bir hırsıza öğütte bulunurmuş gibi, ama sert bir dille, "Her ne peşindeyseniz, vazgeçin!" dedi. "Vazgeçin bu işten. Göreceksiniz, bizlerle başa çıkamayacaksınız. O kadar kalabalığız ki."

Sanki içindeki alaycılık ruhu güvenini yitirmiş gibi, Profesör'ün dudaklarındaki sürekli gülümseme biraz bocaladı. Başmüfettiş Heat devam etti:

"İnanmıyor musun bana? Aslında etrafına bir göz atsan, inanırsın. Gerçekten çok kalabalığız. Zaten işinizi de iyi yaptığınız yok. Her şeyi elinize yüzünüze bulaştırıp duruyorsunuz. Hani şu hırsızlar işlerini sizden daha iyi bilmeseler, açlıklarından ölürlerdi."

Başmüfettiş'in, arkasında kale gibi sağlam bir yığın insan bulunduğunu ima eden bu sözleri, Profesör'ün yüreğinde büyük bir öfke uyandırdı. O alaycı, gizemli gülümsemesi silinip gitmişti artık. Büyük insan kitlelerinin sayıca çokluktan kaynaklanan direnme güçleri ile sarsılması olanaksız vurdumduymazlıkları, o uğursuz yalnızlık anlarında Profesör'ün içini aklından hiç çıkmayan bir korkuyla dolduruyordu. Dudakları bir süre titredikten sonra boğuk bir sesle, "Ben işimi senden daha iyi yapıyorum," diyebildi.

Başmüfettiş Heat acele araya girerek, "Şimdilik bu kadarı yeter," diye sözünü kesince, Profesör bu kez açıkça güldü. Yürümeye başladığı sırada hâlâ gülüyordu, ama gülmesi uzun sürmedi. Dar yoldan hareketli, geniş caddeye çıktığında, kederli yüzlü, ufak tefek, sefil bir adam görünüşü aldı. Yere göğe aldırmadan, yağmura güneşe bakmadan, tekinsiz bir kayıtsızlık içinde başıboş dolaşıp duran bir serserinin cansız adımlarıyla yürüyordu şimdi. Öte yandan, bir süre Profesör'ün arkasından baktıktan sonra Başmüfettiş Heat de dar yoldan çıktı; aslında o da kötü hava koşullarını umursamayan bir tavırla yürüyordu ama onun adımlarında, yeryüzünde resmi bir görevi bulunduğunun, kendisi gibi insanlarca manen desteklendiğinin bilincinde olan bir kimsenin kararlı canlılığı vardı. Bu koca kentte yaşayanlar, ülkenin tüm insanları, hatta bu gezegende çalışıp didinen milyonlarca kişi –hırsızlarla dilenciler bile– hep ondan yanaydı. Evet, şimdiki görevinde hırsızların bile kendisinden yana çıkacakları kesindi. Yaptığı işlerin genelde herkesçe desteklendiğini bilmek, önündeki sorunun üstesinden gelebilme konusunda Başmüfettiş'i yüreklendiriyordu.

Başmüfettiş'in karşı karşıya bulunduğu sorun, bir üst amiri olan Müdür Yardımcısı'nı yola getirmekti. Güvenilir ve sadık memurların süregelen

sorunudur bu; anarşi bu soruna yalnızca kendi özel niteliklerini ekliyordu, o kadar. Aslına bakılırsa, Başmüfettiş Heat'in anarşiyi pek önemsediği yoktu; gözünde fazla büyütmüyor, ciddiye alamıyordu. Anarşi daha çok, toplum düzenine, genel ahlaka aykırı bir davranış biçimiydi; sarhoşlar da gürültü patırtı koparır ama, onların bu tür davranışlarının hiç değilse kendini bağışlatacak neşeli, iyi niyetli, sevimli ve insancıl bir yanı vardır. Yasalara karşı gelen kimseler arasında anarşistler açıkça belli bir sınıf oluşturmuyordu; kesinlikle böyle bir sınıf yoktu. Başmüfettiş Heat'in aklına Profesör geldi; hızlı adımlarını yavaşlatmadan, dişleri arasından mırıldandı: "Kaçık herif!"

Hırsızları yakalamak bambaşka bir işti. Avcılık sporunun bütün türlerinde olduğu gibi ciddi bir havası, herkesin anladığı açık seçik kuralları vardı; buna göre kim en iyiyse, o kazanırdı. Oysa anarşistlerle uğraşmanın kuralı yoktu ve bu durum Başmüfettiş'in hiç hoşuna gitmiyordu. Onlarla uğraşmak düpedüz budalalıktı, ama kamuoyuna heyecan veriyor, yüksek mevkilerdeki insanları yerlerinden ediyor, uluslararası ilişkileri etkiliyordu. Başmüfettiş Heat yürüdükçe, yüzünde sert, acımasız bir küçümseme ifadesi belirdi. Aklından kendi denetimi altındaki anarşistleri geçiriyordu; içlerinden hiçbirinde, tanıdığı bazı hırsızlardaki cesaretin yarısı yoktu. Yarısı şöyle dursun, onda biri bile yoktu.

Merkezde Başmüfettiş'i hemen Müdür Yardımcısı'nın özel odasına aldılar. Başmüfettiş onu elinde kalem, sanki önündeki bronz ve kristalden yapılma iki gözlü, koca bir mürekkep hokkasına tapıyormuş gibi, üstü kâğıt saçılı büyük bir yazı masasına doğru eğilmiş durumda buldu. Ahşap iskemlesinin arkalığında, başlarından arkalığa tutturulmuş, yılana benzeyen konuşma boruları vardı; boruların açık ağızları, Müdür Yardımcısının dirseklerini ısırdı ısıracaktı sanki. Başmüfettiş içeri girince, Müdür Yardımcısı yalnızca gözlerini kaldırmakla yetindi; çok kırışık olan gözkapaklarının rengi, yüzünün renginden daha koyuydu. Raporlar gelmişti; bunlarda, anarşistlerin her birinin olay sırasında nerede olduğu açıkça belirtiliyordu.

Müdür Yardımcısı bunları söyledikten sonra gözlerini yeniden indirdi, hızla birer sayfalık iki yazı imzaladı ve kalemini ancak o zaman masaya bıraktı; soru dolu bakışlarını ünlü memuruna dikerek iyice geriye yaslandı. Başmüfettiş bu bakışlara iyi dayandı, saygılıydı ama hiç renk vermiyordu.

Müdür Yardımcısı, "Daha baştan Londra'daki anarşistlerin bu işle ilgisi bulunmadığını bana söylerken haklı olduğunuz anlaşılıyor," dedi. "Adamlarınız onları son derece iyi gözetlemişler, bunu takdirle karşılıyorum. Ama diğer yandan, bilgisizliğimizi itiraf etmekten öte bir anlamı yok ki halkın gözünde

bunun.”

Müdür Yardımcısı bu sözleri ihtiyatlı davranmak istercesine ağır ağır söylemişti. Yanılgılar selinin içinden karşıya geçmeye çalışan zihni sözcükleri basamak taşları olarak kullanıyormuş gibi, düşünceleri sanki önce tek bir sözcük üzerinde durup dengesini buluyor, daha sonra adımını ötekine atıyordu. “Greenwich’ten işe yarar bir bilgiyle geliyorsanız, o başka tabii,” diye ekledi.

Başmüfettiş yaptığı soruşturmayı hemen, açık seçik bir dille, olduğu gibi anlatmaya başladı. Müdür Yardımcısı iskemlesini biraz çevirdi, sıska bacaklarını birbiri üstüne attı, yana doğru eğilip dirseğine dayandı, bir elini gözlerine siper etti. Anlatılanları dinlerken oturuş biçiminde köşeli, hüzün dolu bir zarafet vardı. Başmüfettiş Heat susunca, başını ağır ağır eğdi, abanoz karası başının iki yanı, ovulup parlatılmış gümüş gibi ışıldadı.

Başmüfettiş, az önce söylediklerinin tümünü zihninde evirip çeviriyormuş gibi bir görüntü içinde bir süre bekledi ama aslında daha fazla konuşmanın akıllıca bir şey olup olmayacağını düşünüyordu.

Müdür Yardımcısı araya girdi. Elini gözlerinden çekmeden, “İki kişi olduklarına inanıyorsunuz, öyle mi?” diye sordu.

Başmüfettiş bundan neredeyse kesinlikle emindi. Ona göre, bu iki adam Gözlemevi duvarlarının yüz metre kadar uzağında birbirlerinden ayrılmışlardı. Öteki adamın kimseye görünmeden nasıl hızla parktan çıkmış olabileceğini de anlattı. Sis çok yoğun değildi, ama gene de adamın işini kolaylaştırmıştı. Anlaşılan adam olay yerine kadar ötekine eşlik etmiş, sonra işi tek başına yapması için onu orada bırakmıştı. Yaşlı kadının bu ikisini Maze Hill tren istasyonundan çıkarken gördüğü saat ile patlamanın işitildiği saati göz önüne alan Başmüfettiş’e göre, arkadaşı paramparça olurken öteki adam aslında belki de Greenwich Park İstasyonu’nda kente gidecek bir sonraki treni bekliyordu.

Müdür Yardımcısı elinin gölgesi altından, “Paramparça, ha?” diye mırıldandı.

Başmüfettiş çarpıcı birkaç cümleyle ceset kalıntılarının görünüşünü anlattı. Sonra acı acı, “Ölüm nedenini araştıracak jüri heyetindekilerin bakınca içleri açılacak,” diye ekledi.

Müdür Yardımcısı elini gözlerinin üstünden çekti. İsteksizce, ağır ağır, “Elimizde onlara verecek hiçbir bilgi olmayacak,” dedi.

Gözlerini kaldırdı ve bir süre, gerçek düşüncelerini sakladığı açıkça belli olan

Başmüfettişi'ni seyretti. Müdür Yardımcısı kolayca boş hayallere kapılacak yaratılışta bir adam değildi. Bir kurumun başarısının, hepsi ayrı sadakat anlayışıyla çalışan alt düzey görevlilere bağlı olduğunu bilirdi. Meslek yaşamı tropikal bir İngiliz sömürgesinde başlamıştı. Oradaki işini seviyordu. Yaptığı iş polislikti. Yerli halkın kurduğu fesat yuvası birtakım gizli dernekleri izleyip çökertmekte son derece başarılı olmuştu. Sonra yıllık iznine çıkmış ve pek hesapta yokken, ani bir kararla evlenmişti. Maddi açıdan iyi bir evlilik yapmıştı, ama evlendiği kadın kulaktan dolma bilgilere dayanarak, çalıştığı ülkenin ikliminin kötü olduğu düşüncesine varmıştı. Öte yandan, karısının toplumda sözü geçen kimseler arasında tanıdıkları vardı. Müdür Yardımcısı her bakımdan son derece uygun biriyle evlenmişti. Ama şimdi yaptığı işi sevmiyordu. Kendini bir sürü amir ve memura bağlı hissediyordu. Kamuoyu denen o garip duygusal güç, sürekli varlığıyla hep şevkini kırıyor, mantıksızlığıyla içine korku salıyordu. Müdür Yardımcısı, kuşkusuz bilgisizliğinden ötürü, kamuoyunun iyilik ya da kötülük gücünü –özellikle de kötülük gücünü– gözünde fazla büyüten bir adamdı. Ayrıca, baharda İngiltere'nin (karısına iyi gelen) o sert gündoğu rüzgârları esmeye başlayınca, genel olarak insan davranışlarının gerisinde yatan etkenlere ve insanoğlunun yarattığı örgütlerin yeterliliğine karşı duyduğu güvensizlik iyice artıyordu. Masa başında yapılan işlerin yararsızlığı, özellikle hassas karaciğerine çok dokunan bu rüzgârlı günlerde ona korkunç geliyordu.

Doğrulup ayağa kalktı; boyu tam yüksekliğine erişince, böylesine ince, uzun bir adamda çok tuhaf duran ağır adımlarla odayı baştan başa geçerek pencereye yaklaştı. Camlardan yağmur suları iniyordu; aşağıda, gözlerini diktiği kısa cadde, sanki aniden büyük bir sel silip süpürmüş gibi ıslak ve boştu. Çok sıkıntılı bir gündü; sabahın ilk saatlerinde ortalık nemli, koyu bir sisle kaplıydı; şimdi ise soğuk bir yağmur altında her yer sırılsıklamdı. Sokaktaki gaz lambalarının bulanık, titrek alevleri, sulu bir gökyüzünde eriyor gibiydi. Havanın bu sefil, aşağılayıcı baskısı altında yaşayan insanoğlunun tasladığı yücelikler küçümsenmeyi, acımayı ve hayranlığı hak eden devasa, onulmaz bir kibirlilik göstergesiydi sanki.

Yüzünü pencere camına yaklaştıran Müdür Yardımcısı içinden, "Korkunç, korkunç!" diye söylendi. "Bu hava on gündür aşağı yukarı hep böyle, hayır on beş gündür, tam on beş gündür." Bir süre hiçbir şey düşünmeden durdu. Beyninin bu tam durgun hali üç saniye kadar sürdü. Sonra, kayıtsız bir tavırla, "Şu öteki adamın trenle nereden gelip nereye gittiğini araştırmaya başladınız, değil mi?" dedi.

Gereken her şeyin yapıldığından kuşkusu yoktu. Başmüfettiş Heat adam

avlama işini çok iyi bilirdi elbette. Ayrıca, mesleğe ilk başlayanların bile kendiliklerinden atacakları sıradan adımlardı bunlar. O iki küçük tren istasyonunda biletleri toplayan görevlilerle hamallara sorulacak birkaç soru, iki adamın kılık kıyafetlerinin ayrıntıları hakkında ek bilgiler sağlayacak, toplanan biletlerin incelenmesiyle de, o sabah nereden geldikleri hemen ortaya çıkacaktı. Bunlar temel işlemlerdi ve ihmal edilmiş olmaları düşünülemezdi. Onun için Başmüfettiş karşılık olarak, tüm bunların yaşlı kadının ifadesi alınır alınmaz yapıldığını söyledi. Ve bir istasyon adı vererek, "Oradan geliyorlarmış, efendim," diye devam etti. "Maze Hill'de biletleri toplayan görevli, verilen tarife uyan görünüşte iki kişinin önünden geçtiğini hatırlıyor. İyice bir işte çalışan, efendiden kişiler gibi gelmiş ona; tabelacı ya da boyacı ustası falan. İri olanı elinde parlak, teneke bir kutuyla üçüncü mevki bir kompartımandan geri geri inmiş. Peronda tenekeyi, taşıması için arkasından gelen sarışın gence vermiş. Tüm bunlar, yaşlı kadının Greenwich'teki polis memuruna anlattıklarına tıpatıp uyuyor."

Yüzü hâlâ pencereye dönük duran Müdür Yardımcısı, bu iki adamın patlamayla bir ilişkilerinin olabileceği konusundaki kuşkusunu dile getirdi. Tüm bu varsayımlar, bir adamın acelesinden çarpıp neredeyse yere yuvarladığı yaşlı bir temizlikçi kadının sözlerinden çıkıyordu. Kadının söyledikleri çok sağlam bilgilere dayanmıyordu doğrusu; kadına aniden bir ilham gelmişse o başka, ama bu da pek olacak şey değildi.

Ciddi bir tavırla, alay yollu, "Bakın, gerçekten bu kadına ani bir ilham gelmiş olabilir mi?" diye sordu, sırtı hâlâ odaya dönüktü; kentin gece karanlığında yarı yarıya kaybolan değişik biçimdeki o koca koca karartıları karşısında düşüncelere dalarak büyülenmiş gibiydi. Dairesinin en üst görevlisi olan ve adı ara sıra gazetelerde çıktığı için kamuoyunca halkın yılmaz ve çalışkan koruyucularından biri diye bilinen Başmüfettiş'in "Gelmiş olabilir," diye mırıldandığını işittiğinde bile dönüp arkasına bakmadı. Başmüfettiş Heat sesini biraz yükseltip, "Açıkça seçilebilen parlak teneke parçaları, teneke şeritleri gördüm," dedi. "Bunlar, söylenenleri epeyce doğruluyor."

Müdür Yardımcısı hayret içinde, yüksek sesle, "Demek adamlar o küçük köy istasyonundan yola çıkmışlar," diye düşündü. Başmüfettiş, Maze Hill'de toplanan üç biletten ikisinin üstündeki adın bu istasyonun adı olduğunu söyledi. Trenden çıkan üçüncü kişi, istasyondaki hamalların yakından tanıdıkları Gravesendli bir seyyar satıcıymış. Başmüfettiş bu bilgileri, sadakatten ayrılmadan canla başla yürüttükleri hizmetlerin değerini iyi bilen güvenilir devlet memurlarının genellikle yaptıkları gibi kesin bir tavırla, biraz da

terslenerek aktarmıştı. Müdür Yardımcısı yüzünü dışarıdaki o denizler kadar uçsuz bucaksız karanlıktan ayırmadan, pencere camıyla konuşurcasına, “O köyden trene binen yabancı iki anarşist, ha?” dedi. “Anlaşılır gibi değil.”

“Haklısınız efendim. Ancak şu Michaelis denen adam o civardaki bir köy evinde kalıyor, yoksa durum daha da anlaşılmaz olurdu.”

Michaelis’in adının böyle beklenmedik bir biçimde bu can sıkıcı olaya karıştığını gören Müdür Yardımcısı, her gün kulüpte oynadığı ve o sırada belli belirsiz zihninden geçirdiği briç partisini hızla aklından uzaklaştırdı. Becerilerini hiçbir ast memurunun yardımı olmadan (çoğu zaman) başarıyla sergileyebildiği bu oyun, Müdür Yardımcısı’nın yaşamının en huzur verici alışkanlığıydı. Akşam yemeği için eve gitmeden önce kulübünün yolunu tutar, saat beşten yediye kadar kâğıt oynar, oynadığı oyun sanki içindeki manevi sıkıntıların acısını yatıştıran iyi bir ilaçmış gibi, iki saatliğine hayatındaki tüm tatsızlıkları unuturdu. Briç arkadaşları, ünlü bir derginin yazı işleri müdürlüğünü yapan, asık suratlı ama şakacı bir adam; ufak gözleri kötü kötü bakan, yaşlıca, sessiz bir avukat ile, esmer elleri sinirli ve ürkek, kendisi epeyce sert ve saf, yaşlı bir albaydı. Bu adamlar yalnızca kulüp arkadaşlarıydı. Oyun masası dışında onlarla hiçbir yerde görüşmezdi. Ama hepsi de oynadıkları oyuna aynı derdi çeken kimselerin ortak ruh haliyle yaklaşıyor ve onu gerçekten yaşamın gizli acılarına karşı bir ilaç gibi görüyordu. Her gün, güneş kentin sayısız damlarının üstüne doğru inerken, Müdür Yardımcısı’nın içinde güvenli ve derin bir dostluk özlemini andıran tatlı, hoş bir sabırsızlık belirir, günlük çalışmalarının ağır yükünü hafifletirdi. İşte bu tatlı sabırsızlık duygusu şimdi tüm bedenini sarsarcasına yüreğinden çıkıp gitmiş; onun yerini, toplumu koruma görevine karşı duymaya başladığı özel bir ilgi almıştı; mesleğine pek yakışmayan bu yeni ilgi, en iyi biçimde, emrindeki güçler hakkında Müdür Yardımcısı’nda aniden uyanan büyük bir güvensizlik olarak tanımlanabilecek bir ilgiydi.

Bölüm 6

İnsancıl umutlar havarisi şartlı tahliyeli Michaelis'in koruyucusu hanımefendi, Müdür Yardımcısı'nın karısının en seçkin, en etkili dostlarından biriydi; ilk adını kullanarak ona "Annie" der, hâlâ pek akıllanmamış, son derece toy bir genç kızmış gibi davranırdı. Ama hanımefendi, karısının öteki etkili tanıdıklarının çoğunun yapmadığı bir şey yapmış, Müdür Yardımcısı'nın kendisini de dost saymıştı. Çok eskilerde kalan bir tarihte, genç yaşta harika bir evlilik yapan bu hanım, bir süre önemli olayların içinde, hatta kimi büyük adamların yakın çevresinde bulunmuştu. Kendisi de büyük bir kadındı. Geride bıraktığı yılların sayısı bakımından artık yaşlanmıştı ama yıllara küçümser bir kayıtsızlık içinde meydan okuyan ender bir yaradılışı vardı; zaman olgusunu, yalnızca aşağı tabakadan insanların boyun eğdiği pek bayağı bir gelenek sayıyordu sanki. Gene yaratılışı nedeniyle, daha kolay göz ardı edilebilen pek çok başka gelenek de, ya sıkıcı oldukları ya da kızgınlık ve sevgisini göstermesini engelledikleri için, ne yazık ki kendilerini ona kabul ettirememişti. Hanımefendi hayranlık diye bir duygu bilmezdi (pek soylu kocasının karısında kusur diye görerek için için üzüldüğü şeylerden biriydi bu), çünkü hayranlığa her zaman az çok bir bayağılık bulaştığını; ayrıca başkalarına hayranlık duymanın bir bakıma insanın kendi değersizliğini kabul etmesi anlamına geldiğini düşünüyordu. Bunların ikisi de onun doğasına açıkça aykırıydı. Her şeyi yalnız kendi toplumsal konumu açısından değerlendirdiğinden, düşüncelerini korkmadan söylemek ona kolay geliyordu. Davranışlarını dizginleyecek bir engel de yoktu önünde; nezaketi gerçek bir insan sevgisinden kaynaklandığından, bedence şaşılacak derecede dinç kalmıştı; üstün tavırları ise vakur ve içtendi. Üç kuşak insan ona sonsuz bir hayranlık beslemiş, görebileceği belki de son kuşak olan dördüncüsü, onun harika bir kadın olduğu yargısına varmıştı. Gösterişsiz ama büyük bir zekâsı vardı, ayrıca, büyük hanım gerçekten meraklı bir insandı, ama pek çok kadın gibi yalnızca sosyete dedikodularıyla ilgilenmezdi. Bu yüzden, neredeyse tarihe geçen o büyük toplumsal itibarının gücü sayesinde, yasal ya da yasadışı yollardan aklını, cesaretini, mevkiini, talihini ya da talihsizliğini kullanarak, insan yaşamının renksiz, sıradan düzeyinin üstüne çıkabilmiş kim varsa hepsini çevresine topluyor, herkese hoşça vakit geçirtiyordu. Kraliyet ailesinden yüksek kişileri, bilim adamlarını, sanatçıları, genç devlet adamlarını, boş ve hafif olduklarından şişe mantarları gibi suda batıp çıkarak yüzeydeki akıntıları en iyi biçimde gösteren her yaşta ve konumdaki şarlatanları evinde ağırlar, onları dinler, anlar, değerlerini tartar ve tüm bunları bir şeyler öğrenmek amacıyla yapardı. Kendi deyimiyle, dünyanın ne hallere düştüğünü görmek hoşuna

gidiyordu. Bilgiyi kullanmaya yönelik bir zihin yapısına sahip olduğu için kişisel birtakım önyargılara dayansalar bile, insanlara ve olaylara ilişkin yargılarının tümüyle yanlış çıktığı pek enderdi; ancak kendi doğru bildiği şeylere saplanıp kaldığı hemen hemen hiç görülmemişti. Onun oturma odası, bu koca dünyada Müdür Yardımcısı düzeyinde bir polisin şartlı salıverilmiş bir mahkûmla, işi gereği olmadan, resmi bir neden dışında karşılaşabileceği belki de tek yerdi. Bir gün öğleden sonra Michaelis'i oraya kim getirmişti, Müdür Yardımcısı anımsamıyordu. Ünlü bir ailenin çocuğu olan bir parlamento üyesi vardı; toplumca yadırganan şeylere duyduğu yakınlık yüzünden mizah gazetelerinin sürekli alaya aldığı bu adam getirmiştir, diye düşünüyordu. Günün ünlü kişileri, hatta adı kötüye çıkmış birtakım sıradan kimseler, birbirlerini hiç çekinmeden bu yaşlı kadının bayağılıktan uzak merak tapınağına getirirlerdi. Koskoca salondaki altı yüksek pencereden içeriye süzülen ışığın altında, ayakta duran ya da oturan küme küme insanlar olurdu; konuşanların uğultuya boğduğu salonun bir köşesinde yaldız çerçeveli, uçuk mavi ipek bir paravanın gizlediği, içinde bir kanepe ile birkaç koltuk bulunan bir bölme vardı; işte bu sevimli bölmenin göreceli yalnızlığına davet edildiğinizde, kiminle karşılaşacağınızı hiçbir zaman kestiremezdiniz.

Yıllar önce birkaç mahkûmu kapalı bir polis arabasından kurtarmaya yönelik çılgınca bir girişime suç ortaklığı ettiği için ömür boyu hapis cezasına çarptırıldığında, bu sert cezayı yürekten alkışlayan halk kitlelerinin Michaelis hakkındaki olumsuz tutumu şimdi birden değişmişti. Olayı düzenleyenlerin planı, arabanın atlarını vurup, muhafızları etkisiz duruma getirmekti. Bu arada ne yazık ki, polis memurlarından biri de vurulmuştu. Adamın geride karısıyla üç küçük çocuk bırakarak ölümü, savunması, refahı, şan ve şerefi uğruna insanların her gün görev bilip canlarını verdikleri ülkenin her yanında büyük bir öfke fırtınası estirmiş, yaşamını yitiren polis için dinmek bilmez, keskin bir acıma duygusu uyandırmıştı. Olayın üç elebaşısı asılmıştı. Michaelis, kendini yetiştirmek için gece okullarına devam eden uzun boylu, ince yapılı, genç bir çilingirdi; olayda birinin öldüğünden bile habersizdi; onun görevi, yanında birkaç kişiyle birlikte, özel olarak yapılmış polis aracının arkasındaki kapıyı zorlayıp açmaktı. Tutuklandığında bir cebinden bir deste maymuncuk, bir başka cebinden kalın bir keski çıkmıştı; elinde de kısa bir levye vardı: Ev soyan bir hırsızdan farkı yoktu. Ama hiçbir hırsızın böylesine ağır bir cezaya çarptırıldığı görülmemiştir. Polis memurunun ölümü Michaelis'in de yüreğini sızlatmıştı ama o, planın başarısız oluşuna da aynı derecede üzülüyordu. Michaelis bu iki duygusunu da jüri görevi yapan yurttaşlarına açıkladı; ne var ki, mahkeme salonunu tıka basa dolduran kalabalıklar böyle bir pişmanlık belirtisini çok

yetersiz bularak öfkeyle karşıladı. Yargıç kararı açıklarken, duygusal sözlerle tutuklunun ahlaksızlığından, yüreğinin nasırlaşmış olduğundan dem vurdu.

Hüküm giydiği sırada, Michaelis'i hiç yoktan ünlü yapan bu olmuştu; salıverildiği zaman kazandığı ün de daha sağlam bir temele dayanmıyordu: İnsanlar onu bu kez, hapis yatmasının duygusal yönünü kendi çıkarları ya da anlaşılmaz birtakım başka amaçlar uğruna kullanmak için ünlü yaptılar. Michaelis yüreğinin temizliği, zihninin saflığı yüzünden onlara karşı çıkmamıştı. Birey olarak kendisinin başına gelen hiçbir şeyin önemi yoktu Michaelis için. İnançları üzerinde iyice yoğunlaştıkça kişilikleri silinip giden aziz gibi insanlardandı o. Michaelis'in fikirleri, düşünüp akıl yürüterek benimsenmiş kanaatler değildi; mantıklı bir yanları yoktu; tüm çelişkileri ve belirsizlikleriyle çok güçlü, insancıl bir inanç oluşturuyorlardı. Michaelis bu inancını vaaz verircesine anlatmaktan çok, hiç değişmeyen yumuşak bir tavır içinde, bir itirafta bulunurcasına, dudaklarında sakin, güven dolu bir gülümsemeyle açıklıyordu; o sırada dürüst mavi gözleri hep yere çevrilmiş olurdu, çünkü insanların yüzlerine bakınca, onlardan uzaktayken geliştirdiği düşünceleri sarsılıyordu. Emniyet Müdür Yardımcısı, şartlı tahliyeli havari Michaelis'i ilk kez işte bu kendine özgü yere bakar haliyle görmüştü. Adam paravanın içinde, bir kürek mahkûmunun ayağındaki demir gülle gibi ömrünün sonuna kadar sürümek zorunda bulunduğu o garip, acınacak, onulmaz ölçüde aşırı şişman bedeniyle, ev sahibesi yaşlı kadının kanepesinin başucundaki ayrıcalıklı bir koltuğu iyice doldurmuş, sessiz sakin oturuyor, küçük bir çocuk kadar rahat, yumuşak bir sesle konuşuyordu; üstünde güven duygusunun verdiği hoş, çocuksu bir sevimlilik vardı. Olayların gelişme biçimi, ünlü bir hapishanenin dört duvarı arasında gökten inmişçesine gözlerinin önüne serildiğinden, Michaelis'in geleceğe güveni tamdı; bu yüzden hiç kimseye kuşkuyla bakması için bir neden yoktu. Dünyayı bekleyen olaylar konusunda meraklı, seçkin ev sahibesi hanıma çok kesin bir fikir verebilmiş olmasa da iyimserliğinin üstün niteliği ve inancının yumuşaklığıyla onu kolayca etkilemeyi başarmıştı.

Toplumun en alt ve en üst katlarındaki huzurlu insanların düşüncelerinde belli bir saflık vardır. Seçkin hanımefendinin saflığı, kendine özgü bir saflıktı. Michaelis'in görüş ve inançlarında, ona sarsıcı ya da ürkütücü gelen hiçbir şey yoktu çünkü bunları hep kendi yüksek konumunun bakış açısından değerlendiriyordu. Aslında duyguları, böyle bir adamı kolayca anlayabilmesine uygundu. Başkalarını sömüren bir kapitalist değildi o; deyim yerindeyse, ekonomik koşulların etki alanının üstünde bir kadındı. Ama kendisi maddi sıkıntı nedir bilmediği ve bu yüzden yoksul kimselerin çektikleri acıların

şiddetini anlayabilmek için bunları önce zihninde manevi acılara dönüştürmek zorunda kaldığından, büyük hanımda yoksullara karşı büyük bir acıma yeteneği vardı. Müdür Yardımcısı, o gün Michaelis ile koruyucusu arasında geçen konuşmayı çok iyi hatırlıyordu. Onları sessizce dinlemişti. İşittikleri, bir bakıma, birbirinden uzak gezegenlerde yaşayan iki insanın ahlak konusunda giriştikleri bir düşünce alışverişi kadar ilginçti; başarısız kalacağı daha baştan belli olduğu için aynı zamanda acıklıydı da. Ama ateşli insancıl duyguların garip ve gülünç bir simgesi olan bu adamın, insanın hayal gücünü okşayan bir yanı vardı. Konuşmanın sonunda Michaelis ayağa kalkmış, seçkin ev sahibesinin uzattığı eli sıkmış, ezilip büzülmeden kendi tombul, iri avcunda dostça bir an tuttuktan sonra, kısa tüvit ceketinin altında şişmiş gibi duran dört köşe koca sırtını oturma odasının paravanlı yarı özel bölmesine dönerek, sıkışık kümeler halinde oturan öteki konukların arasından, sakin ve sevecen bir tavırla iki yanına baka baka, paytak adımlarla salonun öbür ucundaki kapıya doğru yürümüştü. Bu sırada tüm konuşma sesleri durmuştu. Rastlantı sonucu göz göze geldiği uzun boylu, alımlı bir kıza bir çocuk saflığıyla gülümsemiş, oda boyunca kendisini izleyen bakışları fark etmeksizin dışarı çıkmıştı. Michaelis'in toplum içindeki bu ilk görünüşü başarılı geçmişti; bir tek alaycı mırıltının bile gölgelemediği, takdir duygularıyla dolu bir başarıydı bu. O sırada kesilen konuşmalar kendi ciddi ya da hafif havaları içinde yeniden başlamış ve yalnızca, pencerelerden birinin yanında iki kadınla konuşan, kırk yaşında, düzgün yapılı, uzun bacaklı, çevik görünüşlü bir adam hiç beklenmedik, duygulu, yüksek bir sesle, "Yüz otuz kilo çekiyordur herhalde, boyu ise bir altmış sekiz bile yok. Zavallı adam! Korkunç, gerçekten korkunç!" demişti.

Ev sahibesi hanım dalgın gözlerini paravanın özel bölmesinde baş başa kaldığı Müdür Yardımcısı'na dikmişti; yaşlı, güzel yüzündeki düşünceli hareketsizliğin gerisinde, zihnindeki izlenimlere yeniden bir çekidüzen vermeye çalışıyor gibiydi. Kır bıyıklı, tombul, sağlıklı yüzlü birtakım erkekler hafifçe gülümseyerek paravana yaklaşmış, çevresinde dolanıyorlardı; zarif, vakarlı bir kararlılık havası takınmış olgun iki kadın ile enli, siyah bir kurdeleye bağlı altın çerçeveli tek gözlüğü yakasından (bir zamanlar moda olduğu biçimde) züppece sallanan, avurtları çökük, sakalsız bir adam da onlara katıldı. Bir an, saygılı ama açığa vurulmayan düşüncelerle yüklü bir sessizlik oldu; arkasından, seçkin ev sahibesi kinle değil de öfkeyle itiraz ederek, "Bir de resmen bu adamın adı devrimciye çıkmış! Ne kadar saçma!" diye haykırdı. Dik dik Müdür Yardımcısı'na bakıyordu.

Müdür Yardımcısı özür dileyen bir tavırla, "Pek tehlikeli olmayan bir devrimci

belki,” dedi.

Seçkin hanımefendi sert bir sesle, “Tehlikeli değilmiş; elbette tehlikeli değil. Yalnızca inançlı bir kişi o. Aziz gibi bir insan,” dedi. “Yirmi yıl içeride tutmuşlar. Böyle bir budalalık karşısında tüyleri ürperiyor insanın. Şimdi salıvermişler ama eşi dostu kim varsa hepsi bir yerlere dağılıp gitmiş ya da ölmüş. Anne babası hayatta değiller; evleneceği kız, o hapisteyken ölmüş; bu arada kendisi de eski mesleği için gereken el becerisini kaybetmiş. Tüm bunları son derece tatlı bir metanetle kendisi anlattı bana, ama hapiste her şeyi enine boyuna düşünebilmek için bol bol vakit bulduğunu söylüyor. Hapse karşılık bol vakit, ne güzel!” Basmakalıp bir saygıyla kendisine çevrilmiş dünyevi yüzlerdeki bayağı sosyete gülücükleri donup kalırken, büyük hanım hafiften alaycı bir sesle devam etti: “İhtilalciler böyle mayası sağlam kişilerse eğer, bazılarımız önlerinde saygıyla diz çökse, yeridir. Bu zavallı adam artık kendine bakabilecek durumda değil. Birinin çıkıp onu biraz kollaması gerekecek.”

Çevik görünüşlü adamın asker sesiyle uzaktan ciddi ciddi, “Kendini tedavi ettirmesi tavsiye edilmeli ona,” dediği işitildi. Adamın her yanından sağlık fışkırıyordu; uzun frak ceketinin kumaşında bile, yaşayan bir dokuymuş gibi bir esneklik, bir canlılık vardı. Duygulandığını açıkça belli eder biçimde, “Zavallı neredeyse kötürüm olmuş,” diye ekledi.

Konunun açılmasına sevinmişler gibi, başka sesler de üstünkörü acıma duyguları mırıldandılar: “Korkunç şey!” “Büyük acımasızlık!” “Bakınca insanın içi parçalanıyor.” Enli, siyah kurdeleye bağlı tek gözlüklü ince uzun adam, zarifliğe özenen yapmacıklı bir tavırla, “Bir ucube!” diye seslendi; yanında duranlar bu sözcüğü çok yerinde bularak pek beğendiler. Birbirlerine bakıp gülümsediler.

Müdür Yardımcısı ne o sırada, ne de daha sonra herhangi bir düşünce belirtti; resmi görevi, şartlı salıverilmiş bir hükümlü hakkında bağımsız bir görüş açıklamasına engeldi. Ancak aslında, karısının dostu ve koruyucusu olan büyük hanımın görüşünü o da paylaşıyordu: Gerçekten de Michaelis biraz kaçık, ama genelde isteyerek bir sineği bile incitemeyecek, insancıl, duygusal bir adamdı. Dolayısıyla bu sinir bozucu bomba olayında adı birdenbire ortaya atılınca, Müdür Yardımcısı durumun şartlı tahliyeli havari için taşıdığı büyük tehlikeyi gördü ve aklına hemen yaşlı hanımın ona duyduğu, herkesçe bilinen aşırı tutkunluk geldi. Hanımefendinin kimseyi umursamadan Michaelis’e gösterdiği iyilik, adamın özgürlüğüne yapılacak herhangi bir müdahale karşısında sessiz kalmayacaktı. Onun Michaelis’e ilgisi derin, sakin, inançlı bir tutkunluktu. Yaşlı

kadın Michaelis’in zararsız biri olduğunu sezmekle kalmamış, bunu açıkça söylemişti; söyleyince de kendi bildiğinden şaşmayan kafası karışmış, bu duygu zihninde doğruluğu tartışılmaz bir kanıt niteliği kazanmıştı. Saf çocuk gözleri ve tombul, melek gülümsemesiyle adamın o biçimsiz koca bedeni yaşlı kadını büyülemiş gibiydi. Kendi önyargılarına aykırı düşmediğinden, Michaelis’in geleceğe ilişkin kuramsal düşüncelerine neredeyse inanmaya başlamıştı. Büyük hanım, varlıklı kimselerin toplumda yeni bir güç haline gelmelerine içerliyordu; ayrıca, mekanik ve duygusuz niteliğiyle sanayileşme, insanlığın gelişmesinde bir yöntem olarak ona çok itici görünüyordu. Ilımlı bir adam olan Michaelis’in insancıl umutlarının hedefi toptan bir yıkım değildi; düzenin yalnızca ekonomik yönden çökertileceği umudundaydı o. Koruyucusu büyük hanıma göre, bu düşüncenin ahlak bakımından hiçbir zararlı yanı yoktu. Ekonominin çökmesi, hiç hoşlanmadığı ve güvenmediği sonradan görme insanların tümünü ortadan kaldıracaktı. Aslında sonradan görme insanları sevmemesinin nedeni, toplumda saygın bir yerlere gelmiş olmaları değildi (geldiklerini kabul etmiyordu o); başlıca neden, bu tür insanların dünyadan habersiz oluşlarıydı; görüşlerinin hamlığı, yüreklerinin çoraklığı da temelde bu derin bilgisizlikleri yüzündendi. Tüm sermaye yok edilince, onlar da yok olup gideceklerdi; ama bu evrensel yıkım (yıkım, Michaelis’in içine doğduğu gibi gerçekten evrensel olursa), toplumsal değerlere hiçbir zarar vermeyecekti. Paranın son kırıntılarının da ortadan kalkması, yüksek mevki sahibi kimseleri etkileyemezdi. Büyük hanım bunun, örneğin kendi durumunu etkileyebileceğini düşünemiyordu. Yeni edindiği tüm bu görüşleri, Müdür Yardımcısı’na kayıtsızlık illetinin eline düşmemiş yaşlı bir kadının o korkusuz, vakur tavrıyla uzun uzun anlatmıştı. Müdür Yardımcısı, hem siyaset hem de kişisel eğilimi gereği bu tür şeyleri, yakışıksız kaçmamasına dikkat ettiği bir sessizlik içinde dinlemeyi kural edinmişti. İçinde Michaelis’in yaşlı müridine karşı sıcak bir sevgi vardı; kısmen büyük hanımın toplumdaki saygınlığına ve kişiliğine dayanan, ama daha çok Müdür Yardımcısı’nın okşanan gururundan kaynaklanan gönül borcunun yarattığı karmaşık bir duyguydu bu. Müdür Yardımcısı büyük hanımın evinde gerçekten sevildiğini hissediyordu. Yaşlı kadın tam bir sevecenlik simgesiydi. Aynı zamanda, görmüş geçirmiş kadınlarda rastlanan etkin bir bilgeliği vardı. Büyük hanım, Annie’nin kocası olarak Müdür Yardımcısı’nın tüm haklarını cömertçe tanımış, böylece evlilik yaşamının çok daha rahat geçmesini sağlamıştı. Ufak tefek bir sürü bencilliğin, küçük kıskançlıkların, çekememezliklerin yiyip bitirdiği karısı Annie üzerindeki etkisi de son derece iyiydi. Ama ne yazık ki hanımefendinin sevecenliği de, bilgeliği de mantığa dayanmıyordu ve kesinlikle kadınlara özgü olan bu nitelikteki birini idare etmek güçtü. Büyük hanım tüm yaşamı boyunca tam bir kadın olarak kalmış, hiçbir

zaman kimileri gibi, etek giymemiş, kaypak, baş belası yaşlı bir erkeğe dönüşmemişti. Müdür Yardımcısı da ona bir kadın gözüyle –kadınlığın özellikle seçkin bir örneği diye– bakıyor ve onu, gerçek ya da sahte, güçlü bir duygunun etkisi altında konuşan herkesin (vaizlerin, kehanette bulunanların, dava adamlarının ya da reformcuların) sevecen, içten ve ateşli bir koruyucusu olarak görüyordu.

Müdür Yardımcısı, karısının (ve kendisinin) iyi yürekli seçkin dostu hakkında bu değerlendirmeyi yaptıktan sonra, hükümlü Michaelis'in başına gelebilecekleri düşünerek büyük bir telaşa kapıldı. Bu şiddet olayına uzaktan bile olsa herhangi bir biçimde karıştığından kuşkulanılarak tutuklanırsa, en azından mahkûmiyetinin geri kalan kısmını tamamlamak üzere yeniden hapse atılmaktan kurtulamayacaktı. Bu da adamın sonu demekti, bir daha oradan asla canlı çıkamazdı. Müdür Yardımcısı'nın aklından, mesleki konumuna hiç yakışmayan, ama insancıl duygularına da itibar kazandırmayacak bir düşünce geçti: "Adam yeniden yakayı ele verirse, büyük hanım beni hiçbir zaman affetmeyecektir."

Bu gizli ama açık sözlü düşüncedeki içtenliğin alaycı bir özeleştiriye yol açması kaçınılmazdı. Hoşlanmadığı bir işte çalışan hiç kimse, kendi hakkında beslediği parlak düşünceleri uzun zaman sürdüremez. Yapılan işin sönüklüğü ve tatsızlığı, onu yapanın kişiliğini de geçer. Uğraşlarımız şans eseri doğamızın özel isteklerine uygun düşüyorsa, bizler ancak işte o zaman kendimizi tam aldatabilmenin huzurunu tadabiliriz. Müdür Yardımcısı kendi ülkesinde yaptığı işi sevmiyordu. Yeryüzünün uzak bir bölgesindeyken yürüttüğü polislik görevinin iyi yanı, hiç değilse düzensiz bir savaş niteliği taşıması ya da en azından açık havada yapılan bir spor gibi tehlikeli ve heyecanlı olmasıydı. Müdür Yardımcısı'nın gerçek yetenekleri, büyük ölçüde yöneticilik alanındaydı, ama onda maceracı bir ruh da vardı. Oraya buraya koşuşup duran dört milyon insan arasında, çalışma masasına zincirlenmiş bir kimse olarak, kendini alaycı bir kaderin kurbanı sayıyordu; kuşkusuz onu, zayıf bir bünye ve zor beğenen bir kişilik gibi öteki sınırlayıcı niteliklerin yanı sıra, sömürge ülkelerinin iklim koşullarına aşırı duyarlı bir kadınla evlendiren de aynı alaycı kaderin cilvesi olmalıydı. Müdür Yardımcısı kapıldığı telaşı acı acı eleştirdi, ama gene de o yakışıksız düşünceyi aklından çıkarmadı; kendini koruma içgüdüsü çok güçlüydü. Aklından çıkarmak şöyle dursun, içinden birkaç kez, üstüne basa basa ve daha büyük bir açıklıkla, "Lanet olsun! Bu kahrolası Başmüfettiş bildiğini okuyacak olursa, adam hapishanede kendi yağ tulumunun içinde boğulup gider, büyük hanım da beni hiçbir zaman affetmez," dedi.

Müdür Yardımcısı'nın kara, ince bedeni hiç kımıldamıyordu; beyaz yakasının

üstünde gümüş gibi parıldayan kısa kesilmiş saçları ile ensesi de hareketsizdi. Sessizlik öylesine uzun sürmüştü ki, Başmüfettiş Heat cesaretini toplayıp boğazını temizledi. Çıkardığı ses istenen sonucu vermişti. Sırtı hâlâ dönük duran amiri, yerinden kıpırdamadan akıllı ve çalışkan memuruna sordu: “Siz bu olayda Michaelis’in parmağı var, diye mi düşünüyorsunuz?”

Başmüfettiş Heat bundan emindi, ama ihtiyatlı davranarak, “Elimizde yeterince ipucu var, efendim,” dedi. “Onun gibi biri ortada serbestçe dolaşmamalı zaten.”

Müdür Yardımcısı homurdanarak görüşünü bildirdi: “Bunun için birtakım kesin kanıtlarınızın olması gerek.”

Başmüfettiş Heat, amirinin kendisi gibi çalışkan ve zeki birine ısrarla dönük duran kara, ince sırtına bakıp kaşlarını kaldırdı. Haklı bir özgüvenle, “Michaelis aleyhine yeterince kanıt toplamak zor olmayacaktır,” dedi. Sonra hiç gerek yokken, neşe içinde, “Bu konuda bana güvenebilirsiniz, efendim,” diye ekledi; çünkü eğer halk bu olay karşısında aşırı bir öfkeye kapılarak kükremeye kalkışırsa, önlerine fırlatılmak üzere böyle bir adamı elinde tutmanın son derece yararlı olacağını düşünüyordu. Kükreyip kükremeyecekleri şimdiden kestirilemezdi. Son kertede, gazetelere kalmış bir şeydi bu elbette. Ama gene de, yasalara içgüdüsel bir bağlılığı bulunan, mesleği hapishanelere adam yollamak olan Başmüfettiş Heat’in mantığı ona, yasalara meydan okuyan herkesin eninde sonunda hapsedilmesi gerektiğini söylüyordu. Bu inanca dayanarak bir düşüncesizlik etti, kibirli bir tavırla hafifçe güldü, “Bu konuda güvenin bana, efendim,” diye tekrarladı.

Müdür Yardımcısı dairesindeki çalışma yöntemine ve astlarına karşı duyduğu kızgınlığı, on sekiz ayı aşkın bir süredir zorlama bir sakinlik perdesi gerisinde gizlemişti ama bu kadarı da fazlaydı. Kendini yuvarlak bir deliğe çakılmış köşeli bir tahta çivi gibi hissettiği için, köşeleri daha az keskin bir adamın birkaç kez omuz silktikten sonra büyük bir keyifle uyum sağlayacağı o kurulu düzenin pürüzsüz yuvarlaklığı, ona her gün katlandığı bir işkence gibi gelmişti. En çok da, kendisine söylenen bir yığın şeye doğruluklarını sorgulamadan inanmak zorunda oluşuna içerliyordu. Başmüfettiş Heat’in hafifçe gülüşü karşısında Müdür Yardımcısı elektriğe çarpılarak pencere camından geriye fırlamışçasına, topuklarının üstünde hızla arkasına döndü; Başmüfettiş’in yüzünde, bıyıklarının altına gizlenmiş, o sıradaki kibirli haline pek uygun düşen bir kendini beğenmişlik ifadesi yakaladı. Ayrıca, adamın belli ki az öncesine kadar Müdür Yardımcısı’nın sırtında dikili duran yuvarlak gözlerinde, karşısındakini

yoklamaya çalışan bir dikkatin izleri vardı; derken, Başmüfettiş'in bakışlarındaki bu dikkat değişip yerini salt şaşkınlığa bırakmaya vakit bulamadan, bir an için göz göze geldiler.

Müdür Yardımcısı gerçekten, görevinin gerektirdiği birtakım becerilere sahipti. İçinde aniden bir kuşku uyanmıştı. Ama doğrusu, Müdür Yardımcısı'nın polisin kullandığı yöntemlerden kuşkulanması (polis kendi örgütlediği, yarı askeri bir yapıda olmadığı sürece) hiç de güç değildi. Kuşkuları daha önce sırf bıkkınlıktan bir süre uykuya geçmiş bile olsa, bu çok hafif bir uykuydu. Ayrıca, Başmüfettiş Heat'in çalışkanlığını ve becerilerini az çok takdir etmekle birlikte, ona ahlak yönünden zerre kadar güveni yoktu. Zihninden, "Bu adam bir işler çeviriyor!" diye haykırdı ve birden öfkelendi. Başı önde, uzun adımlarla masasına doğru yürüdü, hışımla yerine oturdu. Mantıksız bir öfkeyle, "Burada bir yığın kâğıt içine gömülüp kaldım," diye düşündü; "benden tüm ipleri elimde tutmam bekleniyor, ama elime ne verilirse ancak onu tutabiliyorum, o kadar. Ayrıca adamlar iplerin öteki uçlarını diledikleri yere bağlayabiliyorlar."

Başını kaldırdı ve atılgan bir Don Kişot'un belirgin çizgilerini taşıyan uzun, zayıf yüzünü astına doğru çevirdi.

"Şimdi, her ne ise, ağzınızdaki baklayı çıkarır mısınız?"

Başmüfettiş Heat tam bir hareketsizlik içinde bakakaldı; yuvarlak gözlerini kırpmadan amirine dikmiş, ona tıpkı, gereğince uyarıldıktan sonra ifadelerini verirken, haksızlığa uğramış kimselerin masum tavrını takınan ya da sahte bir saflık taslayan ya da somurtkan bir uysallığa bürünen değişik pek çok suçluya baktığı gibi bakıyordu. Ancak bu resmi, soğuk bakışın ardında bir şaşkınlık da vardı çünkü dairesinin sağ kolu olan Başmüfettiş, hiç kimsenin kendisiyle kızgınlık ve küçümseme duygusunu pek güzel birleştiren bir sesle konuşmasına alışık değildi. Söze, aniden yeni bir deneyimle karşı karşıya gelen bir kimsenin oyalayıcı tavrıyla başladı.

"Şu Michaelis denen adam aleyhine elinde ne delil var, mı demek istiyorsunuz efendim?"

Müdür Yardımcısı, Başmüfettiş'in yuvarlak başını, Viking bıyıklarının o koca çenesinin altına kadar sarkan uçlarını ve aşırı etli oluşundan ötürü kararlı yapısı bozulan tombul, solgun yüzünü dikkatle süzdü; gözlerinin kuyruklarından yayılan çizgilerdeki kurnaz ifadeyi gördü ve yürüttüğü bu sıkı gözlemin sonunda, güvenilir, değerli memuru hakkında, ani oluşuyla kendisini bir ilham gibi etkileyen kesin bir kanıya ulaştı.

Ölçülü bir sesle, “Bu odaya girdiğiniz sırada aklınızdaki kişi Michaelis değildi, böyle düşünmek için nedenlerim var. Asıl konu o değildi; belki aklınızda bile yoktu Michaelis,” dedi.

Birazı yapmacık da olsa, çok şaşırmış gibi görünen Başmüfettiş Heat; “Böyle düşünmek için nedenleriniz mi var, efendim?” diye mırıldandı. Bu olayın, kendisini bir ölçüde içtenliksiz davranmaya zorlayan nazik ve şaşırtıcı bir yanının bulunduğunu keşfetmişti, insanlar arası ilişkilerin pek çoğunda zaman zaman ortaya çıkan ve beceri, sağduyu, incelik gibi adlar verilen türden bir içtensizlikti bu. Başmüfettiş o sırada kendini bir ip cambazı gibi hissetti: Gösterinin tam ortasında, tiyatronun müdürü tek başına oturduğu yönetim odasından birden sahneye fırlasa ve ipi sallamaya başlasa, cambaz neler hissederse, o da aynı şeyleri hissediyordu. Cambazın öfkesi ve böyle haince bir davranışın ahlak yönünden onda uyandıracağı güvensizlik duygusu az sonra boynunun kırılabileceği korkusuyla birleşince, halk diliyle, adam kendini kaybedip büyük bir telaşa kapılacaktır. Ayrıca, bir insanın kendini, kişiliğinden daha somut bir şeyle tanımlaması ve birtakım şeylerden, örneğin toplumdaki yerinden ya da yapmak zorunda bulunduğu işi iyi yapmaktan, ya da boş gezebilecek kadar talihliyse, aylaklığın sağladığı üstünlükten dolayı gurur duyması gerektiği için, cambazın kafasında, sanatına ilişkin ciddi kuşkular da belirecektir.

Müdür Yardımcısı, “Evet, var,” dedi. “Michaelis’i aklınızdan bile geçirmediniz demek istemiyorum. Ancak Michaelis konusunda sözünü ettiğiniz noktaya benim pek samimi bulmadığım bir önem veriyorsunuz, Başmüfettiş Heat. Eğer olayı aydınlatmak için izlenecek yol gerçekten buysa, o zaman neden kendiniz giderek ya da adamlarınızdan birini kaldığı köye yollayarak derhal peşine düşmediniz?”

Başmüfettiş Heat, sesine yalnızca karşısındakinin düşüncesini öğrenmek istediğini belirten bir ifade vermeye çalışarak, “Bu konuda görevimi yapmadığımı mı düşünüyorsunuz, efendim?” diye sordu. Başmüfettiş beklenmedik bir anda tüm yeteneklerini dengesini korumak için kullanmak zorunda kalınca, dört elle bu soruya sarılmış ve paylanmayı hak edecek bir duruma düşmüştü. Müdür Yardımcısı hafifçe kaşlarını çatarak, ona böyle bir şey sormasının çok yakışıksız olduğunu söyledi.

Soğuk bir tavırla, “Ama madem ki sordunuz, söyleyeyim,” diye devam etti, “benim demek istediğim bu değil.”

Durdu, çökük gözleriyle dosdoğru Başmüfettiş’e baktı; bakışında, sözlerinin

sonuna eklemediği, “ve olmadığını siz de biliyorsunuz” sözüne eşdeğer bir anlam vardı. Özel Suçlar denen dairenin başı olarak bulunduğu mevki, sokaklarda dolaşıp suçluların yüreklerinde gizli sırların peşine düşmesini engellediğinden, Müdür Yardımcısı da suç kanıtları bulma alanındaki hatırı sayılır yeteneklerini kendi astları üzerinde kullanma eğilimindeydi. Bu garip içgüdüsel eğilime zayıflık denemezdi. Doğal bir şeydi. Müdür Yardımcısı doğuştan bir dedektifti. Kendisi fark etmemişti ama onun meslek seçimini etkileyen de bu içgüdüydü; içgüdüsünün ömründe işe yaramadığı bir zaman olmuşsa, o da belki evlendiği zamandı ki bu da doğal bir şeydi. İşte sokaklarda dolaşamadığı için, Müdür Yardımcısı suçlu bulma içgüdüsünü dairedeki ıssız odasında ayağına getirilen insan manzaralarıyla besliyordu. Bizler yedisinde neysek, yetmişinde de oyuz.

Dirsekleri masanın üstüne dayalı, ince bacaklarını üst üste atmış, yanağını okşarcasına sıska elinin avuç içine dayayarak oturan Özel Suçlar Dairesi’nden sorumlu Müdür Yardımcısı, bomba olayının gerisinde yatanları gitgide artan bir ilgiyle kavramaya başlıyordu. Kendi adamı Başmüfettiş Heat olup bitenleri tam anlamıyla öğrenmesini engelleyebilecek çapta bir düşman değildi belki, ama gene de çevresindeki düşmanlar arasında en çok ona dikkat etmeliydi. Yaygın şöhretlere kuşkuyla bakmak, Müdür Yardımcısı’nın dedektiflik yeteneğinin ayrılmaz bir parçasıydı. Aklına o uzak sömürge ülkesinde tanıdığı yaşlı, şişman, varlıklı bir kabile reisi geldi; orada arka arkaya görev yapan sömürge valileri geleneksel olarak bu adama, beyazların kurduğu düzen ve hukukun sağlam bir dostu ve destekçisi diye hep güvenir, büyük önem verirlerdi. Oysa kuşkulanılıp araştırılınca, aslında yerli reisin kendisinden başka hiç kimsenin dostu olmadığı ortaya çıkmıştı. Tam bir hain değildi ama sürekli kendi çıkarını, kendi rahat ve güvenliğini gözettiği için, sadakatinde tehlikeli pek çok kesintiler bulunan bir adamdı. Toy ikiyüzlülüğünün safça bir yanı da vardı, ama gene de tehlikeli biriydi. Durumun anlaşılması epeyce bir zaman almıştı. O da iriyarı bir adamdı ve (aradaki renk farkı bir yana bırakılırsa) Başmüfettiş Heat’in görünüşü amirine şimdi onu anımsatmıştı. Aslında ne gözleri, ne de dudakları tam benziyordu. Durum gerçekten çok garipti. Ama Malay Takımadaları hakkındaki ünlü kitabında Alfred Wallace, Aru Adası’nda rastladığı kara derili, yaşlı, çıplak, vahşi, yerli bir adamla, kendi anayurdundaki sevgili bir dostu arasında tuhaf bir benzerlik gördüğünü anlatmaz mı?

Müdür Yardımcısı göreve başladığından beri ilk kez maaşını hak edecek gerçek bir iş yapacağını hissediyordu. Hoş bir duyguydu bu. Gözleri dalgın dalgın Başmüfettiş Heat’in üstünde, içinden, “Eski bir eldiven gibi içini dışına

çevireceğim onun,” dedi. Yeniden konuşmaya başladı: “Hayır, düşüncem bu değildi. İşinizi bildiğinize hiç kuşku yok; ben de zaten işte bu yüzden...” Birden sustu, sonra sesini değiştirerek, “Michaelis aleyhine kesin kanıt diye gösterebileceğiniz ne var? Zanlı iki kişinin –iki kişi olduklarından eminsiniz, değil mi?– en son Michaelis’in şu anda yaşadığı köye üç mil mesafedeki bir tren istasyonundan çıktıklarını söylüyorsunuz; elinizde bunun dışında bir şey var mı, demek istiyorum,” dedi.

Başmüfettiş kendini yeniden toplamıştı, “Böyle bir adam söz konusu olunca, harekete geçmemiz için bir tek bu bile yeterli, efendim,” diye karşılık verdi. Müdür Yardımcısı onaylar biçimde başını hafifçe sallayınca, ünlü memurunun öfkeli şaşkınlığı iyice yatıştı. Çünkü aslında Başmüfettiş Heat iyi yürekli bir adam, kusursuz bir eş, çocuklarına düşkün bir babaydı; kamuoyundan ve kendi meslektaşlarından gördüğü güvenin sevimli kişiliği üzerindeki olumlu etkileri, onun bu odadan sırayla geçip giden tüm müdür yardımcılarına karşı hep dostça duygular beslemesini sağlıyordu. O güne kadar üç ayrı müdür yardımcısı tanımıştı. İlki asker tavırlı, kırmızı yüzlü, beyaz kaşlı, çabuk parlayan, kaba saba, ama ipek bir iple kolayca idare edilebilen bir adamdı. Yaş sınırını doldurunca işten ayrılmıştı. İkincisi, toplumda kendisinin de, başkalarının da yerini iyi bilen ve bu konuda çok titiz davranan kusursuz bir beyefendiydi; İngiltere dışında daha yüksek bir göreve başlamak üzere istifa ettiği zaman, kendisine gerçekte Başmüfettiş Heat’in yaptığı hizmetler karşılığı olan bir nişan verildi. Başmüfettiş onunla çalışmaktan zevk ve gurur duymuştu. Baştan beri biraz içine kapanık bir adam olan üçüncüsü, aradan geçen on sekiz aydan sonra bile dairedekiler açısından hâlâ az çok kapalı bir kutuydu. Başmüfettiş Heat onun genelde zararsız (garip görünüşlü, ama zararsız) biri olduğuna inanıyordu. Bu adam işte şimdi karşısındaydı ve konuşuyordu; Başmüfettiş de müdürünü dışından saygıyla (görev gereği olduğundan, bu tür bir saygının anlamı yoktur), içinden ise iyi niyetli bir hoşgörüyle dinliyordu.

“Michaelis, köye gideceğini Londra’dan ayrılmadan önce yetkililere bildirmiş mi?”

“Evet efendim. Bildirmiş.”

Kendisine bu konuda daha önce ayrıntılı bilgi verildiği halde Müdür Yardımcısı, “Peki orada ne yapıyor olabilir?” diye sordu. Michaelis, dam kiremitleri yosun tutmuş dört odalı bir köy evinin üst katındaki bir odada, içine zar zor sığdığı, her yanını sızlatan eski, tahta bir koltuğa oturmuş, önünde kurt yenikleriyle dolu meşe bir masa, titrek, eğik el yazısıyla gece gündüz, insanlık

tarihinde gökten inmiş kutsal bir kitap gibi yerini alacak olan kitabını, Bir Mahkûmun Özyaşamı'nı yazıyordu. Bu ufak evin darlığı, insanlardan uzaklığı, yalnızlığı, Michaelis'in yaratıcı gücüne uygun koşullar sağlamıştı. Burası da hapishane gibi bir yerdi; ancak şu farkla ki, eski hapishanesinin zorbalığa varan yönetmeliğine göre, hava almak amacıyla iğrenç bir avluya çıkıp dolaşmak zorundaydı; oysa insan burada böyle bir şey için hiç rahatsız edilmiyordu. Güneş hâlâ yeryüzünü aydınlatıyor muydu, Michaelis'in bildiği yoktu. Yazma eyleminin ağır yükü ter olup alnından akıyor, o ise tatlı bir heyecana kapılmış, yazıp duruyordu. Yazmak, iç dünyasını özgürleştirmek, ruhunu tüm dış dünyaya açmaktı. Ayrıca Michaelis, (ilk başta kitabına beş yüz sterlin teklif eden bir yayımcının uyandırdığı) boş ama gerçek bir gururdan doğan bu heves ve çabasına kutsal bir alın yazısı diye bakıyordu.

Müdür Yardımcısı içtenliksiz davranıp, "Bana etraflı bilgi verirseniz çok memnun olurum," diye üsteledi.

Bu titizlik gösterisi karşısında yeniden sinirlenmeye başlayan Başmüfettiş Heat, Michaelis köye ulaşır ulaşmaz bunu yöre polisine bildirildiğini, birkaç saat içinde onlardan ayrıntılı bir rapor alınabileceğini söyledi. Şeflerine bir telgraf...

Başmüfettiş ağır ağır konuşuyordu; bir yandan da zihninde bu işin nereye varacağını tartıyor gibiydi. Kaşlarını hafifçe çatmış olması, bunun dışa vuran bir göstergesiydi. Ama konuşması bir soruyla kesildi.

"Peki, telgrafı çektiniz mi?"

Başmüfettiş şaşırmış gibi, "Hayır, efendim," diye karşılık verdi.

Müdür Yardımcısı bacağını birden indirdi. Bu hareketin sertliği ile arkasından gelen sözleri söylerken gösterdiği rahatlık arasında büyük bir zıtlık vardı.

"Örneğin, sizce bombanın hazırlanışında Michaelis'in parmağı olmuş mudur?"

Başmüfettiş düşünürmüş gibi bir tavır takındı.

"Olduğunu söyleyemem. Şimdiden herhangi bir şey söylemenin gereği yok. Michaelis tehlikeli diye sınıfladığımız adamlarla arkadaşlık ediyor. Şartlı tahliye edildikten sonra, aradan daha bir yıl geçmeden, kendisini Kızıl Komite'ye delege yaptılar. Takdirlerinin bir göstergesi olarak sanırım," dedi.

Ardından biraz öfkeli, biraz da küçümser bir tavırla güldü. Michaelis gibi biri söz konusu olunca titizlikti, vicdandı, bunlar yersiz, hatta yasalara aykırı duygulardı. Sıradışı haberler bulmakta sıkıntı çeken sansasyon peşindeki bazı

gazetecilerin iki yıl önce salıverildiğinde Michaelis'e kazandırdıkları şöhretin acısı o günden beri Başmüfettiş'in içinden çıkmamıştı. Bu adamı en ufak bir kuşku durumunda tutuklamanın yasal olmayan hiçbir yanı yoktu. Tutuklanması kesinlikle yasaldı ve görünüşe bakılırsa yararlıydı da. Daha önceki iki müdürü olsa, buradaki amacı hemen görürdü; oysa bu adam ne evet, ne hayır diyor, hayallere dalmış gibi orada öyle oturuyordu. Michaelis'in tutuklanması yasal ve yararlı olmanın yanı sıra, Başmüfettiş Heat'i biraz kaygılandıran kişisel bir güçlüğe de çözüm getirecekti. Söz konusu güçlük, şöhretini, huzurunu, hatta görevlerini iyi yapmasını etkileyebilecek nitelikte bir şeydi. Çünkü Michaelis bu olay hakkında belli ki bir şeyler biliyordu, ama Başmüfettiş gene de onun pek fazla bir şey bilmediğinden neredeyse emindi. Aslında bilmemesi iyiydi. Aklına gelen bazı kişilerin Michaelis'ten çok daha fazla bilgi sahibi oldukları kesindi, ancak Başmüfettiş onların tutuklanmasında bir yarar görmüyordu; üstelik, oyunun kuralları yüzünden, onları tutuklamak daha karışık bir işti. Oyunun kuralları, eski bir mahkûm olan Michaelis'i o kadar korumuyordu. Eldeki yasal kolaylıklardan yararlanmamak budalalık olurdu; ayrıca, eskiden sulu gözlü, duygusal yazılarıyla Michaelis'i göklere çıkaran gazeteciler şimdi kolları sıvayıp, gene duygusal bir öfkeyle adamı yerin dibine batırırlardı.

Başaracağına güvenle baktığı bu plan, Başmüfettiş Heat'i kişisel bir zafer kazanmışçasına sevindirecekti. Bir de sıradan, evli bir adam olan Başmüfettiş'in temiz yüreğinin derinlerinde, olayların kendisini Profesör'ün çılgın vahşetine bulaşmaya zorlayabileceği kaygısından doğan bir huzursuzluk vardı ve Başmüfettiş'in varlığını neredeyse fark etmediği, ama gene de çok sarsıcı olan bu tatsız duygu, o dar yolda Profesör'e rastladıktan sonra iyice artmıştı. Bu karşılaşma Başmüfettiş'te, polislerin suçlu takımından kimselerle görev dışında yüz yüze görüşürken hissettikleri üstünlük duygusunu yaratmamıştı; oysa böyle zamanlarda, güçlülükten kaynaklanan gururlar okşanır, başkalarına hükmetme aşkımız, hak ettiği biçimde bol bol tatmin olanağı bulur.

Başmüfettiş Heat, kusursuz anarşist Profesör'e insan gözüyle bakmıyordu. Çekilmez bir adam, bulaşılmaması gereken kudurmuş bir köpekti o. Başmüfettiş ondan korkmuyordu, tersine, aklına koymuştu, bir gün mutlaka ensesine yapışacaktı onun. Ama şimdi değil; niyeti Profesör'ü uygun gördüğü bir zamanda, oyunun kurallarından ayrılmadan, doğru dürüst, kıskıvrak ele geçirmekti. Ancak böylesine cesurca bir işe girişmenin sırası değildi; hem kişisel, hem kamu yararı açısından pek çok nedenle daha sırası değildi. Bu güçlü duygu yüzünden Başmüfettiş, bomba olayının şu anda üzerinde bulunduğu ve nerelere varacağı kestirilemeyen uygunsuz, karanlık yoldan alınıp, Michaelis

adında, sessiz sakin (ve de yasal) bir yan yola aktarılmasının doğru ve hakça bir davranış olacağını düşünüyordu.

Başmüfettiş, amirinin sorusunu titiz bir dikkatle yeniden düşünmüş gibi tekrarladı: “Bomba, dediniz. Hayır, kesinlikle onun parmağı var diyemem. Olup olmadığını belki hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz. Ancak belli ki, Michaelis’in olayla bir şekilde ilişkisi var; bunu kolayca öğrenebiliriz.”

Başmüfettiş Heat’in yüzünde, büyük işler yapan hırsızların bir zamanlar pek iyi bildikleri ve çok korktukları o ciddi, tepeden bakan soğuk ifade vardı. Başmüfettiş, insan denen soydandı ama gülen bir hayvan değildi. Ancak gene de söylediklerini sessizce dinleyen amirinin bu tutumuna için için seviniyordu. Müdür Yardımcısı yumuşak bir sesle, “Ve siz soruşturmanın gerçekten bu yönde yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz, öyle mi?” diye mırıldandı.

“Evet, efendim.”

“Bundan iyice emin misiniz?”

“Eminim, efendim. Bizim için izlenecek doğru yol budur.”

Müdür Yardımcısı, yana yatmış başını dayadığı elini öylesine ani bir hareketle çekti ki, oturuşunun gevşekliği yüzünden tüm bedeni birdenbire yere yığılabilirdi. Ama böyle olmadı, tersine, eli şiddetli bir ses çıkararak masaya düştü, kendisi de arkasına yaslanıp, koca yazı masasının gerisinde dimdik oturdu, dikkat kesilmişti.

“Benim bilmek istediğim, şu ana kadar size bunu unutturan şeyin ne olduğu.”

Başmüfettiş son derece ağırdan alarak, “Bana unutturan şey,” diye yineledi.

“Evet. Bu odaya çağrılıncaya kadar yani.”

Giysileri ile teni arasındaki hava Başmüfettiş’e sanki tatsız bir biçimde ısınmış gibi geldi. Daha önce hiç yaşamadığı inanılmaz bir duyguydu bu.

Düşünme süresini abartıp olabildiğince uzattıktan sonra, “Tabii, mahkûm Michaelis’e ilişmemek için ortada benim bilmediğim bir neden varsa, yöre polisini peşine düşürmediğim iyi olmuş belki de,” dedi.

Bu sözleri öyle ağır ağır söylemişti ki, Müdür Yardımcısı’nın dikkati dağılmadan dinleyebilmesi, olağanüstü bir dayanıklılık başarısıydı sanki. Karşılığını hemen yapıştırdı:

“Benim bildiğim kadarıyla hiçbir neden yok. Hadi, Başmüfettiş, beni böyle ustaca idare etmeye çalışmak size hiç mi hiç yakışmıyor. Ayrıca, haksızlık bu. Kafa patlatıp kendisi çözsün, diye her şeyi böyle bana bırakmamanız gerekir. Gerçekten şaşırtıyorsunuz beni.”

Sustu, sonra yumuşak, nazik bir tavırla, “Size söylememe gerek yok elbette, bu konuşma tamamen özel,” diye ekledi.

Bu sözler Başmüfettiş Heat’i yatıştırmaya yetmedi. Heat’in yüreğinde ihanete uğramış bir ip cambazının güçlü öfkesi vardı. Güvenilir bir memur olmanın gururuyla inanıyordu ki, Müdür Yardımcısı’nın ipi sallamaktaki amacı, kendisinin boynunu kırmak değildi, bu bir küstahlık gösterisiydi, o kadar. Kimi korkutuyordu yani! Müdür yardımcıları gelir ve giderlerdi ama değerli bir başmüfettiş geçici bir masa başı adamı değildir. Boynum kırılır, diye korktuğu yoktu onun. Gösterisinin bozulmaya çalışılması, yüreğini alev gibi saran öfkeyi açıklamak için yeter de artardı bile. İçimizden düşünürken insanlara saygı göstermek gereği duymadığımızdan, Başmüfettiş’in düşünceleri şimdi amirine gözdağı veren, ona başına gelecekleri bildiren bir biçim aldı: Genellikle çevrede dolaştırdığı yuvarlak gözlerini Müdür Yardımcısı’nın yüzüne dikerek kendi kendine, “Bak, oğlum,” dedi, “yerini bilen bir adam değilsin sen ve eminim ki, o yerde uzun süre kalamayacaksın.”

Başmüfettiş’in bu düşüncesine sinir bozucu bir karşılık verirmiş gibi, Müdür Yardımcısı’nın dudaklarından belli belirsiz, dostça bir gülümseme geçti. Sakin, rahat bir hali vardı, ama bir yandan da cambazın gergin ipini bir kez daha sallamaktan geri durmadı:

“Olay yerinde neler buldunuz, şimdi ona gelelim, Başmüfettiş?” dedi.

Başmüfettiş Heat’in kafasındaki geleceğe ilişkin düşünceler zinciri, “Budalaysa kişi, çabuk kaybeder elindeki işi,” sözüyle devam etti. Ancak bunun hemen ardından aklına bir düşünce daha geldi: Yüksek mevkiden bir görevli “işten atılsa” bile, apar topar kapıdan çıkarken (zihninde aynen böyle bir görüntü canlanıyordu) hâlâ astlarından birinin kaval kemiğine kötü bir tekme savuracak zamanı bulacaktır. Başmüfettiş, bakışlarındaki ölümcül ifadeyi fazla yumuşatmadan, soğuk bir tavırla, “Soruşturmamın o kısmına şimdi geliyoruz, efendim,” dedi.

“Peki, tamam. Bu konuda bana neler getirdiniz bakalım?”

Gergin ipten artık inmeye karar veren Başmüfettiş Heat, sıkıntı içinde açıkça

yere atladı. Ağır hareketlerle cebinden lacivert, yanık bir bez parçası çıkararak, “Bir adres getirdim,” dedi. “Patlamada parçalanan adamın giydiği paltodaydı. Palto kendisinin olmayabilir elbette, belki de çalıntıdır. Ama şuna bir bakarsanız, böyle bir ihtimalin bulunmadığını görürsünüz.”

Başmüfettiş masaya yaklaştı, lacivert kumaş parçasını özenle düzeltip açtı. Yakanın içine bazen terzinin adı yazıldığından, bu bez parçasını morgdaki o iğrenç yığının içinden almıştı. Terzi adı çoğu zaman bir işe yaramaz, ama gene de belli olmazdı... Yararlı bir şeyler bulacağını az çok tahmin etmişti ama yakanın içinde değil de, klapasının altına elle dikilmiş, üzerinde sabit mürekkeple bir adres yazılı, kare biçiminde bir bez parçası bulacağını kesinlikle düşünmemişti.

Başmüfettiş parçayı düzelten elini kumaştan çekti.

“Kimse fark etmeden aldım. Böylesi daha iyi diye düşündüm. Gerektiğinde her zaman ortaya çıkarabiliriz bunu,” dedi.

Müdür Yardımcısı iskemlesinde hafifçe yükseldi, masadaki kumaş parçasını kendine doğru çekti. Oturup sessizce baktı. Sıradan bir sigara kâğıdından biraz büyük olan bu bez parçasında yalnızca 32 rakamı ile Brett Sokağı’nın adı yazılıydı. Gerçekten çok şaşırmıştı. Gözlerini kaldırıp Başmüfettiş Heat’e baktı.

“Neden üzerinde böyle bir yazıyla dolaşmış, anlamıyorum. Çok garip bir şey,” dedi.

Başmüfettiş, “Bir otelin sigara salonunda yaşlı bir adama rastlamıştım; kaza ya da ani hastalık korkusuyla adını ve adresini bütün ceketlerine diktirmiş, dışarıda hep öyle dolaşırdı,” dedi. “Seksen dört yaşındaymış, ama yaşını hiç göstermiyordu. Gazetelerde okuduğu kimseler gibi birden hafızasını kaybetmekten korktuğunu söyledi bana.”

Brett Sokağı No. 32’de ne olduğunu öğrenmek isteyen Müdür Yardımcısı’ndan gelen bir soru, bu anıları birden kesintiye uğrattı. Dürüstlüğe sığmayan oyunlarla ipten yere inmeye zorlandıktan sonra, Başmüfettiş tam bir açıklık içinde hareket etmeye karar vermişti. Çalışanların çok fazla şey bilmesinin dairenin yararına olmadığına kesinlikle inandığına göre, iyi düşünüp sadakat sınırını aşmamaya dikkat ederek bildiklerini kendine saklaması, gene dairenin yararınaydı. Müdür Yardımcısı bu olayı yüzüne gözüne bulaştırmak istiyorsa, hiçbir şey onu durduramazdı elbette. Ama Başmüfettiş kendi hesabına, şu anda aceleci davranmak için ortada bir neden görmüyordu. Bu yüzden yanıtı kısa oldu:

“Bir dükkân var, efendim.”

Müdür Yardımcısı, gözlerini indirmiş lacivert kumaş parçasına bakarken, daha fazla bilgi bekledi. Gelmeyince, istediği bilgileri nazik bir sabırla uzun uzun sorduğu bir dizi soruyla elde etmeye koyuldu. Böylece Verloc’un uğraştığı işin niteliği ile adamın dış görünüşü hakkında bir fikir edindi, sonunda adını da öğrendi. Bir duraklama sırasında Müdür Yardımcısı gözlerini kaldırınca, Başmüfettiş’in yüzüne bir parça hareket geldiğini fark etti. Sessizce birbirlerine baktılar.

“Dairede bu adam hakkında elbette hiçbir kayıt yok,” dedi Başmüfettiş.

Müdür Yardımcısı dirseklerini masaya dayadı, dua edecekmiş gibi birleştirdiği ellerini yüzüne doğru kaldırdı, ama gözlerinde inançlı bir ifade yoktu; sonra, “Benden önceki müdür yardımcıları arasında, şimdi bana anlattıklarınız hakkında herhangi bir şey bilen var mıydı?” diye sordu.

“Hayır efendim, kesinlikle. Bilseler ne olacaktı ki? Böyle bir adamı ortaya çıkarmanın hiçbir yararı olmazdı. Kim olduğunu bilmek ve onu kullanarak kamuya hizmet etmek benim için yeterliydi.”

“Peki, bu tür bilgileri kendinize saklamak yaptığınız resmi görevle bağdaşır mı?”

“Kesinlikle, efendim. Uygunsuz hiçbir yanı yok bence. Cüretimi bağışlayın ama size söyleyebilirim ki, beni ben yapan, bu gizliliktir ve herkes beni görevini iyi yapan biri olarak tanır. Verloc’la benim aramda bir iş bu. Fransız polisinden bir arkadaşım, adamın bir büyükelçiliğin casusu olduğu yolunda bana bir şeyler çıtlatmıştı. Özel bir dostluk, özel bir bilgi ve bu bilginin özel olarak kullanılması, konuya böyle bakıyorum ben.”

Müdür Yardımcısı önce içinden, “Ünlü Başmüfettiş’in ruh hali sanki çenesinin biçimini etkiliyor; mesleğinde çok başarılı olduğu inancı anatomisinin çene kısmında toplanmış anlaşılan,” dedi; ardından sakin bir tavırla, “Anlıyorum,” diyerek bu konuyu şimdilik kapattı. Sonra yanağını, kenetlediği ellerine yaslayarak sordu. “Peki öyleyse, özel konuşacak olursak, bu büyükelçilik casusuyla ne zamandır özel temastasınız?”

Başmüfettiş’in bu soruya verdiği, çok özel niteliği yüzünden hiçbir zaman işitilebilir sözlere dökülmeyen özel karşılık şu oldu: “Çok uzun zamandır; o sıralar buradaki görev için senin adın daha düşünülmemişti bile.” Özel olmayan, işitilebilir yanıtı ise, bundan çok daha açık ve kesindi:

“Hayatta onu ilk kez, yedi yıl önce gördüm ya da bundan biraz daha önce; İmparator ve İmparatoriçe hazretleri ile Ekselans Başbakanın İngiltere ziyaretleri sırasındaydı. Onların güvenliklerini sağlamak için gerekli tüm düzenlemeleri yapmakla görevlendirilmiştim. O tarihte Baron Stott-Wartenheim büyükelçiydi. Baron son derece işkilli, yaşlı bir adamdı. Bir akşam, Belediye Sarayı’nda verilecek büyük ziyafetten üç gün önce, bana haber yolladı; birkaç dakika görüşmek istiyormuş. Ben o sırada aşağıdaydım; arabalar İmparator, İmparatoriçe ve Başbakan’ı operaya götürmek üzere kapıda bekliyordu. Hemen yukarı çıktım. Büyükelçi’yi yatak odasında zavallı bir durumda buldum; sıkıntı içinde ellerini ovuşturarak bir aşağı bir yukarı dolanıyordu. İngiliz polisine de, benim yeteneklerime de inancının sonsuz olduğunu söyledi ama Paris’ten yeni gelen, verdiği bilgilere kesinlikle güvenilir bir adamı varmış. Bu adamın söyleyeceklerini işitmemi istedi benden. Beni hemen bitişikteki bir gardırop odasına götürdü; orada üstünde kalın bir palto, elinde şapkası ve bastonuyla bir iskemleye oturmuş tek başına bekleyen, iriyarı bir adam gördüm. Baron ona Fransızca, ‘Konuş, dostum.’ dedi. Odanın ışığı pek iyi değildi. Adamla belki beş dakika kadar konuştum. Bana verdiği haber gerçekten ürkütücüydü. Derken, Baron tedirgin tedirgin beni bir kenara çekti, onun hakkında bana övgü dolu sözler söyledi; yeniden arkamı döndüğümde, adam hayalet gibi ortadan yok olmuştu. Belli etmeden usulca kalkıp, arkadaki bir merdivenden aşağı inmiş olmalı. Arkasından koşacak vaktim yoktu, çünkü Büyükelçi’nin peşisıra benim de acele büyük merdivenlerden inip, operaya gidecek konukların güven içinde yola koyulmalarını sağlamam gerekiyordu. Ama ben daha o gece, adamın verdiği bilgiye göre harekete geçtim; doğruluğu kesin olsun olmasın, gerçekten ciddiye benziyordu. Bu bilgi büyük bir ihtimalle, İmparator hazretlerinin Londra’nın iş merkezine yaptığı ziyaret sırasında çıkabilecek kötü bir olaydan kurtardı bizi.

“Bir süre sonra (başmüfettişliğe yükseltilmemin üstünden bir ay kadar geçmişti) Strand Sokağı’ndaki bir kuyumcudan telaş içinde çıkan iriyarı, güçlü kuvvetli bir adam dikkatimi çekti; kendisini daha önce bir yerde görmüştüm gibi geldi bana. Ben de Charing Cross’a doğru gittiğim için arkasından yürüdüm; yolun karşı tarafında bizim dedektiflerden birini fark edince yanıma çağırdım ve adamı işaret ederek, birkaç gün hareketlerini izlemesini, sonra da gelip gördüklerini bana anlatmasını emrettim. Hemen ertesi gün, ikindi vakti dedektif geldi ve adamın o gün saat 11. 30’da sicil dairesinde ev sahibesinin kızıyla evlendiğini, ardından da onunla bir haftalığına Margate’e gittiğini söyledi. Eşyaların arabaya konduğunu görmüş. Çantalardan birinin üstünde birtakım eski Paris etiketleri varmış. Adamı bir türlü aklımdan çıkaramıyordum; Paris’e bir

sonraki görevli gidişimde, Paris polisindeki arkadaşıma ondan söz ettim. Arkadaşım, ‘Anlattıklarınıza bakılırsa söylediğiniz kişi, Devrimci Kızıl Komite’nin casusu olmalı; burada herkesin çok iyi tanıdığı bir asalaktır o.’ dedi. ‘İngiltere’de doğduğunu ve İngiliz olduğunu söylüyor. Biz kendisinin yıllardır Londra’daki yabancı büyükelçiliklerden birinin casusu olduğunu düşünüyoruz.’ Bu söz hafızamı birden harekete geçirdi. Baron Stott-Wartenheim’ın gardırop odasında iskemlede otururken gördüğüm, ortadan kayboluveren kişiydi bu. Arkadaşıma gerçekten haklı olduğunu söyledim. Adamın casus olduğunu artık kesinlikle biliyordum. Arkadaşım sonradan zahmet edip araştırdı ve benim için adamın tüm dosyasını buldu. Hakkında ne var ne yok her şeyi öğrenmenin yararlı olacağını düşünmüştüm ama bütün geçmişini şu anda dinlemek istemezsiniz herhalde, değil mi efendim?”

Müdür Yardımcısı ellerine dayalı başını salladı. Yorgun, çökük gözlerini önce ağır ağır yumdu, ardından son derece canlı bir bakışla hemen yeniden açarak, “Şu anda önemli olan tek şey var, o da sizinle bu yararlı kişi arasındaki ilişkilerin geçmişi,” dedi.

Başmüfettiş acı acı, “İlişkilerimizin resmi bir yanı yok,” dedi. “Bir gün dükkânına gittim, ona kim olduğumu söyledim ve ilk görüşmemizi hatırlattım. Kaşını bile oynatmadı. Bana, artık evlenip düzgün bir hayat yaşadığını ve tek isteğinin, kurduğu küçük işe karışılmaması olduğunu anlattı. Ben de tutup kendisine, büyük gürültü koparacak bir eyleme kalkışmadığı sürece polisin kendisine ilişmeyeceği konusunda söz verdim. Bu onun önemsediği bir şeydi, çünkü bizden gümrük memurlarına gidecek tek bir söz, Paris’ten, Brüksel’den getirttiği o paketlerden bazılarının Dover’de açılması için yeterliydi; açılınca da mutlaka içindekilere el konurdu; sonunda iş belki de mahkemeye kadar giderdi.”

Müdür Yardımcısı, “Pek istikrarlı bir ticaret değil bu,” diye mırıldandı. “Neden böyle bir iş seçmiş ki?”

Başmüfettiş alaylı bir tavırla sakin sakin kaşlarını kaldırdı.

“Büyük ihtimalle bu tür mallar satan kimseler arasında tanıdıkları var –bunlar, kıta Avrupa’sındaki dostları olabilir. Tam onun düşüp kalkacağı türden insanlardır mutlaka. O da ötekiler gibi tembel köpeğin teki.”

“Peki, koruma karşılığında siz ondan ne alıyorsunuz?”

Başmüfettiş, Verloc’un hizmetlerinin değeri konusunda daha fazla konuşmak istemiyordu.

“Benden başka kimsenin işine yarayacak bir adam değil. Böyle birinden yararlanmak için insanın önceden epeyce bilgi sahibi olması gerekir. Onun verebileceği üstü kapalı bilgileri ben anlayabilirim. Ayrıca, ne zaman bilgiye ihtiyacım olsa, genellikle verebiliyor.”

Başmüfettiş birden susarak temkinli ve düşünceli bir hal aldı; Müdür Yardımcısı içinden, “Belki de Başmüfettiş şöhretini büyük ölçüde Casus Verloc’a borçlu,” diye geçirdi ama gülümsememeye çalıştı.

“Daha genel anlamda da bize yararı dokunuyor: Özel Suçlar Dairesi’nde çalışıp da Charing Cross ile Victoria tren istasyonlarında görev yapan bütün adamlarımıza talimat verdim; Verloc’la birlikte gördükleri kimselere dikkat ediyorlar. Londra’ya yeni gelenleri çoğu zaman o karşılıyor ve sonradan tüm hareketlerini izliyor. Anlaşılan kendisine böyle bir görev verilmiş. Acele bir adrese ihtiyacım olunca, ondan alabiliyorum. İlişkilerimizi nasıl yürüteceğimi biliyorum elbette. Son iki yıldır onunla üç defa bile yüz yüze görüşmüş değilim. Kendisine imzasız birkaç satır yazıyorum, o da cevabını aynı şekilde yazıp ev adresime yolluyor.”

Müdür Yardımcısı ara sıra hafifçe başını sallıyordu. Başmüfettiş, Verloc’un Uluslararası Devrim Konseyi’nin önde gelen üyeleriyle içli dışlı olduğunu sanmadığını, ama kendisini genellikle güvenilir bir kişi saydıkları konusunda kuşkusu bulunmadığını ekledi. Sözlerini, “Şimdiye kadar ne zaman havada bir olay kokusu sezsem, bana hep işe yarar birtakım bilgiler verebildiğini gördüm,” diyerek bitirdi.

Müdür Yardımcısı anlamlı bir gözlemde bulundu: “Bu sefer verememiş ama.”

Başmüfettiş Heat altta kalmadı. “Benim elimde de olay çıkabileceğini düşündürecek, başka kanallardan edindiğim herhangi bir bilgi yoktu. Ben kendisine bir şey sormadım ki, bana bilgi verebilsin. Bizim kendi dedektiflerimizden biri değil o. Kendisine maaş falan bağlamış da değiliz.”

Müdür Yardımcısı, “Hayır, değiliz,” diye mırıldandı. “Adam yabancı bir devletin maaşlı casusu. Hiçbir zaman bizim sayıp, ondan hizmet bekleyemeyiz.”

Başmüfettiş, “İşimi kendi bildiğim gibi yapmalıyım,” diye atıldı. “Sırasında, şeytanla bile alışverişte bulunurum ben, sonuçlarına da katlanırım. Öyle şeyler vardır ki, bunları herkesin bilmesi doğru değildir.”

“Sizin gizlilikten anladığınız, bilgiyi dairenizin başındaki kişiden saklamaktan ibaretmiş gibi geliyor bana. Biraz aşırı gitmek olmuyor mu bu, ne dersiniz, ha?

Adam dükkânın üstünde mi oturuyor?”

“Kim? Verloc mu? A, evet, dükkânın üstünde oturuyor. Sanırım karısının annesi de onlarla birlikte.”

“Ev gözetleniyor mu?”

“Hayır, hayır. Hiç uygun olmaz bu. Gözetlenenler, oraya girip çıkan birtakım insanlar. Bence Verloc bu olay hakkında hiçbir şey bilmiyor.”

Müdür Yardımcısı başını, önünde duran kumaş parçasına doğru salladı. “Peki, bunu nasıl açıklıyorsunuz?”

“Hiçbir şekilde açıklayamıyorum, efendim. Düpedüz anlaşılmaz bir şey. Elimdeki bilgilerle açıklamak mümkün değil.” Başmüfettiş bu sözleri, itibarı kaya gibi sağlam temellere dayanan bir kimsenin açık yürekliğiyle söylemişti. “En azından şu anda açıklayamıyorum. Bana bu olayda en çok parmağı bulunan kişinin Michaelis olduğu ortaya çıkacak gibi geliyor.”

“Öyle mi?”

“Evet efendim çünkü ötekilerin hepsinden eminim.”

“Peki, parktan kaçtığı düşünülen öteki adam ne oldu?”

Başmüfettiş, “Artık oradan çoktan uzaklaşmıştır herhalde,” dedi.

Müdür Yardımcısı büyük bir dikkatle ona baktı, sonra ne yapacağına karar vermiş gibi birden ayağa kalktı. Aslında tam o sırada, kendisine çok çekici gelen, ama yapmayı uygun bulmadığı bir düşünceye boyun eğmişti. Başmüfettiş Heat, amirinin kendisine olayı daha ayrıntılı görüşmek üzere ertesi sabah erkenden buluşma talimatı vererek, “Gidebilirsiniz,” dediğini işitti. Bu sözleri, duygularını dışa vurmayan bir yüzle dinledi ve ölçülü adımlarla odadan çıktı.

Müdür Yardımcısı’nın planları her neydiyse, bunların, kendisini bir odaya kapatan ve görünürde gerçeklikten uzak oluşu yüzünden tüm yaşamını zehirleyen masa başı işiyle bir ilgisi yoktu. Çünkü olsaydı, şimdi üstüne gelen bu neşe ve canlılık havasına bir anlam verilemezdi. Yalnız kalır kalmaz, içgüdüsel bir hareketle şapkasını arayıp buldu ve başına geçirdi. Bunu yaptıktan sonra, durumu enine boyuna bir kez daha değerlendirmek için yeniden yerine oturdu. Ama kararını zaten vermiş olduğundan, çok uzun düşünmesi gerekmedi. Evinin yolunu tutan Başmüfettiş daha oradan pek fazla uzaklaşmadan, Müdür Yardımcısı da binadan ayrıldı.

Bölüm 7

Müdür Yardımcısı çamurlu, ıslak bir siperi andıran kısa ve dar bir yoldan yürüdü, sonra çok geniş bir caddeyi geçerek görkemli bir kamu binasına girdi; yüksek bir şahsiyetin (maaşsız çalışan) genç özel kalem müdürüyle konuştu.

Bu pırıl pırıl yüzlü sarışın genç, ortadan ayırdığı saçlarıyla düzgün ve temiz giyinmiş, iriyarı bir öğrenciyi andırıyordu; Müdür Yardımcısı'nın ricasını kararsız bir bakışla karşıladı ve soluk soluğa, "Beyefendi sizi kabul eder mi? Bu konuda size bir şey söyleyemem," dedi. "Yarım saat önce Bakanlık Daimi Müsteşarı'yla konuşmak için Parlamento'dan buraya kadar yürüdü, şimdi gene yürüyerek oraya dönmeye hazırlanıyor. Müsteşar'ı buraya çağırabilirdi, ama sırf biraz spor olsun diye böyle yapıyor sanırım. İçinde bulunduğumuz yasama dönemi boyunca yapmaya vakit bulabildiği tek spor, yürümek. Şikâyet ediyor değilim, bu küçük yürüyüşler benim de çok hoşuma gidiyor. Sayın Bakan koluma yaslanıyor ve ağzını açıp tek kelime etmiyor. Ama bakın, şu anda çok yorgun ve ayrıca keyfi hiç yerinde değil."

"Greenwich'teki olay yüzündendir."

"Aa! Evet, bakın, sizlere ateş püskürüyor. Ama ısrar ediyorsanız, gidip bir bakarım."

Müdür Yardımcısı, "Evet, bir zahmet, bakıver," dedi.

Maaşsız kalem müdürü, Müdür Yardımcısı'nın bu cesaretine şaşmıştı. Yüzüne masum bir ifade takındı, sonra ayrıcalık sahibi uslu bir çocuğun kendine güvenen havası içinde odaya girdi. Çok geçmeden yeniden çıkıp başıyla işaret edince, Müdür Yardımcısı onun açık bıraktığı kapıdan geçti ve kendini koca bir odada, o yüksek şahsiyetle karşı karşıya buldu. Hem enine hem boyuna iriyarı gövdesi altta çift gerdanına doğru genişleyen, seyrek, kırçıl favorilerle çevrili yumurta biçimindeki uzun, beyaz yüzüyle Sayın Bakan, gitgide şişen bir adama benziyordu. Düğmeleri son kertesine kadar zorlanıyormuş gibi gergin duran ilikli siyah ceketinin ortasındaki (terzilik bakımından bir talihsizlik olan) çapraz kıvrımlar bu izlenimi daha da artırıyordu. Kalın bir boynun üstüne oturan başında, alt kapakları şişkin gözleri, solgun koca yüzünde heybetle yükselen saldırgan, kanca gibi bir burnun iki yanından yere doğru kibirle dik dik bakıyordu. Uzun bir masanın ucunda hazır bekleyen parlak ipek bir şapkayla bir çift eski eldiven de sanki genişleyerek dev boyutlara ulaşmış gibiydiler.

Bakan bey büyük ve bol ayakkabılarıyla şöminenin önündeki halının üstünde ayakta duruyordu, ağzından selam olarak tek kelime çıkmadı.

Derinden gelen, son derece pürüzsüz bir sesle hemen, “Söyleyin bana, yeni bir dinamitli eylem döneminin başlangıcı mı bu yoksa?” diye sordu. “Ayrıntılara girmeyin. Hiç vaktim yok.”

Bu irikıyım, kaba saba görünüşlü adamın yanında Müdür Yardımcısı bir meşe ağacıyla konuşan ince, cılız bir kamış gibi kalmıştı. Aslına bakılırsa Bakan beyin soyağacı, görüp geçirdiği yüzyılların sayısı bakımından ülkedeki en yaşlı meşeyi bile geride bırakırdı.

Müdür Yardımcısı, “Hayır, değil. İnsan herhangi bir şey hakkında ne kadar emin olabilirse, ben de sizi o kadar kesinlikle temin edebilirim ki, ortada böyle bir şey yok,” dedi.

Yüksek şahsiyet, horlayıcı bir tavırla elini geniş caddeye açılan bir pencereye doğru sallayarak, “Evet, ama dairece sizin teminat kavramınız, Bakan’ınızı budala durumuna düşürmekten öte bir anlam taşımıyor galiba. Daha bir ay bile geçmedi, gene bu odada bana kesin bir dille, böyle bir şeyin söz konusu bile olamayacağını söylemişlerdi.”

Müdür Yardımcısı sakin sakin pencereye doğru baktı.

“İzninizle belirteyim ki, Sir Ethelred, ben bugüne kadar size hiçbir teminatta bulunmadım.”

Yüksek şahsiyetin yere dönük kibirli bakışı şimdi Müdür Yardımcısı’na odaklandı.

Derinden gelen pürüzsüz sesiyle, “Doğru,” diye kabul etti, “Heat’i çağırmıştım. Bu görevde siz daha pek yenisiniz diye. Nasıl, işlere alışıyor musunuz?”

“Sanırım her gün bir şeyler öğreniyorum.”

“Elbette, elbette. Umarım böyle devam eder.”

“Teşekkür ederim, Sir Ethelred. Bugün bir şey öğrendim; daha doğrusu, şu son bir iki saat içinde. Bu olayda –çok dikkatle de baksak– her zamanki anarşik eylemlerde gözümüze çarpmayan pek çok nokta var. İşte size bu yüzden geldim zaten.”

Sayın Bakan iri ellerini beline götürdü, tersinden kalçalarına dayayarak öyle durdu.

“Pekâlâ. Devam edin. Ama ayrıntı yok, lütfen. Ayrıntı istemiyorum.”

Müdür Yardımcısı sakin, rahat bir güvenle, “Ayrıntılarla başınızı ağrıtacak değilim, Sir Ethelred,” diye söze başladı. O konuşurken, yüksek şahsiyetin arkasındaki saatin (şöminenin rafıyla aynı siyah mermerden yapılmış, koca kıvrımlarla süslü, ışıl ışıl, ağır bir saatti bu) akreple yelkovanı, hayalet gibi uçup giden tik-taklarla yedi dakikalık bir yol almıştı. Müdür Yardımcısı dikkat edip hep parantezler açarak konuşmaya çalışıyor ve bunların içlerine her türlü bilgiyi –yani her ayrıntıyı– kolayca yerleştiriyordu. Sözlerini kesme girişimi sayılacak tek bir mırıltı, hatta tek bir hareket olmuyordu. Yüksek şahsiyet, kendi soylu atalarından birinin heykelinden farksızdı; yalnızca, haçlı seferlerindeki savaş zırhını üstünden çıkarıp atmış, onun yerine bedenine uymayan bir frak giymişti sanki. Müdür Yardımcısı, bir saat konuşmasına izin varmış gibi hissediyordu. Ama kendini kaybetmedi ve yukarıda belirtilen zaman süresinin bitiminde, sonuç olarak baştaki sözlerini tekrarladı ve aniden sustu; konuşmasının böyle çabuk ve güçlü bitmesi Sir Ethelred’i şaşırtmış, pek memnun etmişti.

“Aslında olayın kendisi çok önemli değil ama gerisinde ne var diye bakınca, karşımıza garip bir durum çıkıyor –en azından, anlattığım şekliyle garip– ve bu yüzden de özel bir yöntemle ele alınması gerekiyor.”

Sir Ethelred sesini alçalttı, büyük bir inançla, “Bence de öyle; işin içinde yabancı bir ülkenin büyükelçisi de olunca!” dedi.

İnce, uzun boyuyla dimdik duran Müdür Yardımcısı hafifçe gülümsemeye çalışarak, “Aa, evet! Büyükelçi! Onun adını ortaya sürmek budalalık olur benim için,” diye itirazda bulundu. “Ayrıca hiç gereği de yok, çünkü eğer tahminim doğruysa, ilgili kişinin büyükelçi ya da kapı bekçisi olması önemsiz bir ayrıntı.”

Sir Ethelred ağzını mağara gibi iyice açtı, kanca burnu bu mağaranın içine bakmaya can atıyor gibiydi; mağaranın derinliklerinden, öfkeli sesler düğmesine basılmış uzak bir orgdan yükselen küçümser bir ses gibi dalga dalga, boğuk bir ses geldi.

“Hayır! Çekilir gibi değil bu adamlar. Kendi barbarca yöntemlerini nasıl sokarlarmış bu ülkeye? Bir ilkel, bir vahşi olsa, bunlardan daha edepli davranırdı.”

“Unutuyorsunuz Sir Ethelred, aslında elimizde kesin bir bilgi yok, şimdilik.”

“Hayır yok! Ama sizce nedir bu yaptıkları? Kısaca...”

“Bir tür çocukluğa varan, arsızca bir küstahlık.”

Yüksek ve şişkin şahsiyet sanki biraz daha şişerek, “Edepsizlik eden küçük çocukların saflıklarını hoşgörüyle karşılayamayız,” dedi. Yarı kapalı kibirli gözlerini hışımla Müdür Yardımcısı’nın ayaklarının altındaki halıya dikti. “Bu olaydan dolayı onlara iyi bir kötek atmak gerekiyor. Bizim tutumumuz öyle olmalı ki... Kısaca söyleyin, sizin genel görüşünüz nedir? Ayrıntılara girmeye gerek yok.”

“Peki, Sir Ethelred. İlke olarak, bir ülkede casusların varlığı hoşgörüyle karşılanmamalı, diye düşünüyorum çünkü birtakım kötülüklere karşı kullanılan casuslar, bu kötülüklerin bilinen tehlikelerini daha da artırabiliyorlar. Düzmece bilgiler uydurmak casusların hep yaptığı bir şeydir. Ama siyasal ve ihtilalci eylemlerin kısmen şiddete bel bağlayan dünyasında, meslekten casus olan kimselerin ellerinde uydurma bilgiler yaratmak için her türlü imkân var. Bunlar, bir yandan başka casusları kendileri gibi davranmaya cesaretlendiriyor, bir yandan da korkuların, temelsiz nefret duygularının doğmasına, aceleye getirilmiş birtakım yasaların çıkarılmasına sebep olarak kötülüğün iki yönden yayılmasını sağlıyorlar. Ancak içinde yaşadığımız dünya kusursuz bir dünya değil ki...”

İki yana açtığı koca dirsekleriyle şöminenin önündeki halının üstünde hareketsiz duran, derin sesli yüksek şahsiyet, “Açık konuşun, lütfen,” diye atıldı.

“Evet, Sir Ethelred, kusurlu bir dünya. Dolayısıyla bu olayın niteliğini kavrar kavramaz, özel bir gizlilik içinde ele alınması gerektiğini düşündüm ve cesaretimi toplayıp size gelmeye karar verdim.”

Yüksek şahsiyet, iki kat gerdanının üstünden kendinden memnun bir tavırla yere bakarak, “İyi ettiniz,” diye onayladı. “Sizin dairede, itimat buyurulup ara sıra Dışişleri Bakanı’na bilgi verilebileceğini düşünen birinin çıktığına sevindim.”

Müdür Yardımcısı bu sözleri komik bularak gülümsedi. “Aslında ben bu aşamada şöyle bir şeyin daha iyi olacağını düşünüyorum: Heat görevden alınıp yerine...”

Yüksek şahsiyet açıkça kızgın bir tavırla, “Ne! Heat mi? Eşeğin teki öyle mi?” diye haykırdı.

“Hiç de değil. Lütfen sözlerimden böyle haksız bir anlam çıkarmayın Sir

Ethelred.”

“Peki nedir öyleyse? Çok mu sivri akıllı?”

“İkisi de değil –en azından genellikle. Benim yürüttüğüm tahminler, tamamen ondan aldığım bilgilere dayanıyor. Kendi keşfettiğim tek şey, uzun zamandır Heat’in bu adamı şahsen kullanıyor oluşu. Bundan dolayı kim suçlayabilir ki onu? Heat tecrübeli, eski bir polistir. Bana açıkça, elinde kullanabileceği birtakım araçlar olması gerektiğini söyledi. Bu araç Başmüfettiş’in kişisel malı olmaktan çıkarılmalı ve bütün Özel Suçlar Diresi’ne devredilmeli, diye düşündüm ben. Özel Suçlar Dairesi’nin görevleri konusundaki anlayışım, adamın casusluk faaliyetlerinin durdurulmasını gerektiriyor. Ne var ki, Başmüfettiş Heat Özel Suçlar’ın eski bir çalışanı. Beni dairedeki ahlak anlayışını bozmakla, başarılı çalışmaları baltalamakla suçlayacaktır. Acı acı yakınıp, bunun bütün suçlu devrimcileri korumak anlamına geldiğini söyleyecektir. Onun gözünde, benim bu isteğimin başka hiçbir anlamı olmaz.”

“Peki, ama sizin niyetiniz nedir?”

“Ben önce şunu söylemek istiyorum: Maddi zarara neden olan ya da cana kıyan herhangi bir şiddet eyleminin, anarşistlerin değil de tamamen başka birilerinin (yetkili birtakım hain kimselerin) işi olduğunu söylemenin pek iç rahatlatıcı bir yanı yoktur. Sanırım bu tür eylemler bizim düşündüğümüzden daha sık oluyor. Sonra, açıkça görülüyor ki, yabancı devletlerden maaş alan böyle adamların ülkemizdeki varlığı, bizim denetim faaliyetlerimizin etkisini bir ölçüde yok ediyor. Bu tür bir casusun elinde, en gözü kara suikastçılardan bile daha pervasız davranabilme imkânı var. Yaptığı iş her türlü kontrolden uzak. İnancı olmadığından, hiçbir ilke tanımıyor; hak hukuk nedir bilmediğinden, yasaları hiçe sayıyor. Üçüncü olarak, ülkemizde barındırmakla suçlandığımız devrimci gruplar arasında bu tür casusların da bulunuşu yüzünden, hiçbir şeyden emin olamıyoruz. Bir süre önce Başmüfettiş Heat size bir teminatta bulundu. Söylediği şey kesinlikle asılsız değildi, ama gene de bu münferit olay patlak verdi. Münferit, diyorum çünkü affınıza sığınarak, bunun önü arkası bulunmayan bir eylem olduğunu söylüyorum ben; çılgınca bir girişim de olsa, büyük çapta düzenlenmiş genel bir eylemin parçası değil. Olayın Başmüfettiş Heat’i şaşırtan, onun kafasını karıştıran garip yönleri, bence işin özünü ortaya koyar nitelikte. Ayrıntıları bir yana bırakıyorum, Sir Ethelred.”

Şöminenin önündeki halının üstünde ayakta duran yüksek şahsiyet anlatılanları derin bir dikkatle dinlemişti.

“İyi ediyorsunuz. Sözlerinizi elinizden geldiği kadar kısa ve öz tutun.”

Müdür Yardımcısı içten ve saygılı bir hareketle, az ve öz konuşmaya çalıştığını belirtti.

“Bu olayın gerçekleştiriliş biçiminde garip bir budalalık ve beceriksizlik var, işte bu yüzden çok ümitliyim; eylemin perde arkasına ulaşacağımı ve orada gözü dönmüş birinin rasgele yaptığı bir çılgınlıktan öte bir şeyler bulacağımı sanıyorum. Çünkü girişimin önceden planlandığına kuşku yok. Öyle görünüyor ki, birileri adamı elinden tutup olay yerine kadar götürmüş, sonra da acele oradan uzaklaşarak tek başına bırakmış. Buradan, adamın bu iş için yurtdışından getirilmiş olduğu sonucu çıkıyor. Aynı zamanda, gideceği yeri soracak kadar İngilizce bilmediği sonucuna da varmak zorundayız; sağır ve dilsiz biridir belki diye de düşünebiliriz, ancak bu fazlaca hayali bir faraziye olur. Şimdi acaba, diyorum, ama hayır, akla yakın bir şey değil bu. Belli ki, adam kazara paramparça etti kendini. Kaza olağandışı bir kaza değil. Ama ortada olağandışı küçük bir gerçek, gene sırf tesadüf eseri adamın üstünde bulunan o adres var. İnanılmaz küçük bir nokta, öylesine inanılmaz ki, buna getirilecek bir açıklama, olayın temeline ulaşmamızı sağlayacaktır. Heat’e araştırmaya devam talimatı vermektense, işte o açıklamayı şahsen yerinde kendim –yani tek başıma– arayıp bulmak niyetindeyim. Yer, Brett Sokağı’nda bir dükkân, dükkânın sahibi ise, müteveffa Baron Stott-Wartenheim’in vaktiyle özel ve güvenilir casusu olan bir adam. Baron Stott-Wartenheim, güçlü bir ülkenin Britanya büyükelçisiydi.”

Müdür Yardımcısı durdu, sonra, “Tam bir baş belasıdır bu adamlar,” diye ekledi. Şöminenin önündeki halının üstünde ayakta duran yüksek şahsiyet, düşük kapaklı gözlerini karşısındaki kişinin yüzüne doğru kaldırmak için başını giderek daha arkaya yatırmış ve bu hareket ona son derece kibirli bir görünüş vermişti.

“Bu işi neden Heat’e bırakmıyorsunuz?”

“Çünkü Heat dairenin eski bir çalışanı. Onların kendi ahlak anlayışları var. Benim soruşturma biçimim Başmüfettiş Heat’e görevin fena halde yozlaştırılması gibi görünecektir. Başmüfettiş için görev açıkça belli ve basittir: Olay yerindeki araştırmaları sırasında bulduğu önemsiz birtakım delillere dayanarak suçu olabildiğince çok sayıda ünlü anarşistin üstüne yıkmak; oysa benim bu anarşistlerin suçsuzluklarını ispatlamak peşinde olduğumu söyleyecektir. Bu karmaşık konuyu size anlatırken ayrıntılara girmeden, elimden geldiğince açık seçik konuşmaya çalışıyorum.”

Sir Ethelred’in gururlu başı yükseklerden, “Heat böyle bir şey söyler mi?” diye

mırıldandı.

“Korkarım söyleyecektir –hem de, sizin ya da benim düşünemeyeceğimiz ölçüde büyük bir öfke ve nefretle söyleyecektir. Heat son derece iyi bir memurdur. Sadakatini fazla zorlamamalıyız. Böyle bir şey yapmak her zaman yanlış olur. Ayrıca, ben serbest hareket etmek; belki de Başmüfettiş Heat için uygun görülecek olan daha büyük bir yetkiy-le hareket etmek –istiyorum. Verloc denen adamı kesin-

likle koruyacak değilim. Her neyse, bu olayla bağlantısının böyle kısa zamanda ortaya çıktığını anlayınca çok büyük bir telaşa kapılacağını sanıyorum. O zaman gözünü korkutmak hiç de zor olmaz. Ama bizim asıl ulaşacağımız hedef, onun gerisinde bir yerlerde. Kendisine herhangi bir zarar gelmeyeceği konusunda uygun gördüğüm güvenceleri vermek için sizden yetki istiyorum, efendim."

Şömine halısının üstündeki yüksek şahsiyet, "Elbette," dedi. "Elinizden geldiği kadar çok şey öğrenin, kendi usulünüzle öğrenin."

Müdür Yardımcısı, "Vakit kaybetmeden işe koyulmam lazım, hemen bu akşam," dedi.

Sir Ethelred ceket kuyruklarının altındaki ellerinden birinin yerini değiştirdi, başını geriye eğerek sakin gözlerle bir süre ona baktı. "Bu akşam geç saatte bir oturum var," dedi. "Eğer daha evlerimize gitmemişsek, öğrendiklerinizle Parlamento'ya gelin. Toodles'a sizi beklemesini söyleyeceğim. O sizi alıp benim odama getirir."

Toy görünüşlü özel kalem müdürünün kalabalık ailesi ve geniş çevresindeki herkes, ileride onu ciddi ve yüce bir geleceğin beklediği umudunu taşıyordu. Bu arada, delikanlının boş zamanlarında varlığıyla renk kattığı toplum kesimi, sevgi ifadesi olarak ona "Toodles" adını takmıştı. Sir Ethelred de, her gün karısı ve kızlarından (çoğu zaman kahvaltı sırasında) duyduğu bu adı hiç gülümsemeden benimsemiş, böylece "Toodles" sözcüğüne özünde bulunmayan bir ağırlık kazandırmıştı.

Müdür Yardımcısı şaşırdı ve çok sevindi. "Öğrendiklerimle Parlamento'ya gelirim elbette, eğer sizin vaktiniz olur da..."

Yüksek şahsiyet, "Vaktim olmayacak," diye sözünü kesti. "Ama sizinle görüşürüm. Şimdi de vaktim yok, siz kendiniz gidiyorsunuz, öyle mi?"

"Evet, Sir Ethelred. En iyisi bu, diye düşünüyorum."

Yüksek şahsiyet başını o kadar arkaya eğmişti ki, Müdür Yardımcısı'nı tam görebilmek için neredeyse gözlerini kapatması gerekiyordu. "Hımm. Demek öyle! Nasıl gitmeyi tasarlıyorsunuz –kılık değiştirerek mi gideceksiniz?"

"Gizliliğe pek gerek yok! Ama bu üstümdekilerle gitmeyeceğim elbette."

Sayın Bakan farkında olmadığı bir azametle, "Elbette," diye tekrarladı. İri

başını ağır ağır omzunun üstüne doğru çevirdi; göz ucuyla, sinsi ve cansız tik-taklar çıkaran koca mermer saate kibirli bir bakış fırlattı. Yaldızlı akreple yelkovan, ondan habersiz tam yirmi beş dakikasını alıp götürmüştü.

Saati göremeyen Müdür Yardımcısı bu arada biraz tedirginleşti. Ama büyük şahsiyetin ona doğru çevirdiği yüzü sakin ve sıkıntısızdı. “Pekâlâ,” dedi ve saati özellikle küçümsercesine durdu. “Söyleyin, böyle bir şey yapmak aklınıza ilk defa nereden geldi?”

Müdür Yardımcısı, “Ben hep şöyle düşünürüm,” diye söze başladı.

“Evet, evet! Düşünürsünüz. Gayet tabii. Ama başta aklınıza nereden geldi?”

“Nasıl söyleyeyim, Sir Ethelred? İşinde yeni olan birinin eski yöntemlere duyduğu husumet, birtakım şeyleri ilk elden öğrenme isteği, biraz da sabırsızlık, diyebilirim. Bu benim eski işim, ama buradaki koşullar farklı; bu koşullar, hassas olduğum bir iki konuda beni biraz rahatsız ediyor.”

Büyük şahsiyet sevecen bir tavırla elini uzatarak, “Umarım bu akşam her şey yolunda gider,” dedi; eli yumuşak, ama soylu kılığına girmiş bir çiftçininki kadar iri ve güçlüydü. Müdür Yardımcısı uzatılan eli sıktı ve odadan çıktı.

Dışarıda, bir masanın ucuna tünemiş bekleyen Toodles, her zamanki neşesini dizginleyerek Müdür Yardımcısı’na doğru ilerledi. Kendini pek önemser bir tavırla, “Nasıl? İyi geçti mi?” diye sordu.

Müdür Yardımcısı, “Çok iyi geçti. Sonsuz minnettarlığımı kazandın,” diye karşılık verdi. Toodles’un her an tatlı tatlı ya da kıkır kıkır gülmek üzereymiş izlenimi veren tuhaf ağırbaşlılığının yanında, Müdür Yardımcısı’nın uzun yüzünün kuru, ruhsuz bir görünüşü vardı.

“Rica ederim, ama ciddi söylüyorum, beyefendi çok sinirli; şu balıkçılık kurumlarının özelleştirilmesi konusunda hazırladığı yasa tasarısına yapılan saldırılar onu ne denli çileden çıkarıyor bilemezsiniz. Bu tasarı toplumsal devrimin ilk adımıymış, öyle diyorlar. Elbette devrim niteliğinde bir tasarı. Ama bu adamlarda dürüstlük diye bir şey yok ki. Beyefendinin şahsına yapılan saldırılar...”

Müdür Yardımcısı, “Gazeteleri okudum,” dedi.

“Ne iğrenç değil mi? Beyefendinin her gün bitirmesi gereken ne çok işi var bilemezsiniz. Tüm bunları tek başına yapıyor. Anlaşılan şu balıkçılık konusunu da güvenip kimseye bırakamıyor.”

Müdür Yardımcısı araya girdi: “Ama gene de benim ufacık balığım üzerine düşünmek için tam yarım saatini verdi.”

“Ufacık, öyle mi? Bunu işittiğime sevindim. Ama çok yazık, siz de balıkçılıktan konuşmuşsunuz. Bu konudaki çekişmeler onda güç kuvvet bırakmıyor. Adamcağız yorgunluktan bitti bitecek. Meclisten buraya yürürken koluma yaslanışından hissediyorum bunu. Ayrıca, sokakta dolaşırken can güvenliği var mı bakalım? Bugün öğleden sonra Mullins adamlarıyla ta buraya kadar yürüdü. Yoldaki her lamba direğinin yanında bir polis memuru dikilmiş duruyor; burayla Palace Yard arasında karşılaştığımız her iki kişiden biri de belli ki sivil polis. Bu durum yakında beyefendinin sinirine dokunmaya başlayacak. Bakın, bu yabancı haydutlar tutup adamın üstüne bir şeyler fırlatmazlar değil mi? Böyle bir şey ulusal bir felaket olurdu. Bu ülke onsuz yapamaz.”

Müdür Yardımcısı ciddi bir tavırla, “Bu ülke sensiz de yapamaz. Bakan bey koluna yaslanıyor ya,” dedi. “Giderseniz, birlikte gidersiniz.”

“Genç biri için tarihe geçmenin kolay bir yolu olurdu bu, öyle değil mi? İngiltere’de o kadar çok bakan suikasta uğramadığına göre, böyle bir olayı kimse önemsiz sayamaz. Neyse, şimdi ciddi konuşacak olursak...”

“Tarihe geçmek istiyorsan, korkarım ki bu uğurda kendin bir şeyler yapmak zorundasın. Şaka bir yana, ikiniz için de –aşırı çalışmanın dışında– ortada herhangi bir tehlike yok.”

Sevimli Toodles bu fırsatı kaçırmayıp kıkır kıkır güldü. Toy bir hafiflikle, “Balıkçılık konusu beni öldürmez. Geç saatlere kadar çalışmaya alışkınım ben,” dedi. Ama aniden üstüne bir tedirginlik geldi; ardından, eldivenini eline geçirircesine, sıkıntılı bir devlet adamı havası takınmaya başladı. “Beyefendinin müthiş zekâsı, her türlü işin altından kalkacak güçtedir. Ben sinirleri bozulacak diye korkuyorum. Başlarında o Cheeseman denen ağzı bozuk herif, tüm tutucular çetesi, her akşam adamcağıza hakaretler yağdırıyor.”

Müdür Yardımcısı mırıldandı, “O da devrim başlatacağım diye tutturmasa ya!”

Devrimci Toodles, Müdür Yardımcısı’nın sakin ve düşünceli bakışları karşısında birden parlayarak, “Devrim vakti gelip çatmış bulunuyor ve bu işi omuzlayacak güçteki tek kişi odur,” diye itiraz etti. Uzaktaki bir koridordan acı bir çıngırak sesi geldi; tetikte duran Toodles dikkatle kulak kabarttı. Fısıldarcasına, “Hazırlanmış, gidiyoruz artık,” diye haykırdı, şapkasını kaptı ve odadan uçup gitti.

Müdür Yardımcısı da, onunki kadar çevik olmayan bir hareketle, başka bir kapıdan çıktı. Geniş caddeyi bir kez daha geçti, dar bir sokaktan yürüdü ve aceleyle yeniden dairesinin bulunduğu binaya girdi. Kendi odasının kapısına varıncaya kadar adımlarını yavaşlatmadı. Kapıyı daha tam kapatmadan, gözlerini çalışma masasına çevirdi. Bir an hareketsiz kaldı, sonra masaya doğru yürüdü, yerlere baktı, iskemlesine oturdu, zili çaldı ve bekledi.

“Başmüfettiş Heat çıktı mı?”

“Evet, efendim. Yarım saat önce ayrıldı.”

Müdür Yardımcısı başını salladı. “Peki, gidebilirsin.” Şapkasını alnından geriye itmiş kımıldamadan otururken, eldeki somut tek kanıtı böyle sessiz sedasız alıp götürmek tam Heat’in o kahrolası küstahlığına yakışır bir davranış, diye düşündü. Ama bunu düşünürken içinde herhangi bir düşmanlık yoktu. Kıdemli ve değerli memurlar arada bir küstahlık edebilirlerdi ne de olsa. Ayrıca, üzerinde adres dikili palto parçası ortalıkta bırakılacak bir şey değildi elbette. Müdür Yardımcısı, Başmüfettiş Heat’teki bu güvensizlik belirtisini zihninden uzaklaştırdı; sonra karısına kısa bir mektup yazıp yolladı; o akşam Michaelis’in koruyucusu büyük hanıma yemeğe davetliydiler; mektupta karısından, kendisinin yemeğe gelemeyeceğini söyleyerek ev sahibesinden özür dilemesini istedi.

Odada perdeyle ayrılmış bir bölme vardı; içinde bir lavabo, bir dizi tahta askılık ve bir raf bulunan bu bölmede üstüne giydiği kısa ceketle başına geçirdiği yuvarlak, basık şapka, Müdür Yardımcısı’nın esmer, ciddi yüzünün uzunluğunu büsbütün artırdı. Yeniden odanın aydınlığına çıktığında, gizli işler çeviren ateşli bir dava adamının çökük gözleri ve son derece kararlı tavırlarıyla tıpkı sakin, düşünceli bir Don Kişot’un hayaletine benziyordu. İşyerinden, kimseye görünmeden bir gölge gibi hızla uzaklaştı. Sokağa çıkınca, suyu boşaltılmış çamurlu bir akvaryuma girmiş gibi oldu. Her yanı bulanık, kasvetli, nemli bir hava sarmıştı. Evlerin duvarları ıslaktı; yolun çamuru fosfor gibi ışıldıyordu. Charing Cross Tren İstasyonu’nun yanındaki dar bir yoldan Strand Sokağı’na geçince, Müdür Yardımcısı da tiyatrolarıyla ünlü bu caddenin bir parçası oluverdi. Akşamları caddenin karanlık köşelerinde dolaşıp duran acayip yabancılardan hiçbir farkı yoktu.

Kaldırımın hemen kenarındaki bir araba durağına geldi ve bekledi. Deneyimli gözleri, yolu dolduran ışık ve karanlıkların sürekli karmaşası içinde ağır ağır yaklaşan tek atlı bir araba gördü. Herhangi bir işarette bulunmadı, ama arabanın kaldırım taşları boyunca süzülerek giden alçak basamağı ayağına iyice yaklaşır

yaklaşmaz, koca tekerleğin önünden büyük bir beceriyle kendini içeri attı; arkada oturduğu yüksek yerden eğilip bakan arabacı daha bir müşterinin bindiğini anlamaya vakit bulamadan, tavandaki küçük pencereden gideceği yeri söyledi.

Uzun gitmediler. Bir işaretle yolculuk aniden bitti; durdukları yer, oluklu sac kepenkleri gece için indirilmiş uzun bir dizi dükkânın oluşturduğu büyük bir kumaşçılar çarşısına varmadan önceki iki sokak lambası direği arasında bir yerdi. Tavandaki küçük pencereden parasını uzatan yolcunun göz açıp kapayıncaya kadar inip uzaklaşması, arabacıda garip bir hayalet etkisi bırakmıştı. Ama madeni paranın avucunda hissettiği büyüklüğüne diyecek yoktu; edebiyat eğitimi görmediği için, paranın az sonra cebinde kuru bir yaprağa dönüşebileceğinden de korkmuyordu. Yaptığı işin gereği olarak yolculara oturduğu yüksek yerden bakan arabacı, onların nasıl davrandıklarıyla pek fazla ilgilenmezdi. Atını birden dizginleyip gerisin geriye gitmesi, onun bu felsefesinin açık bir ifadesiydi.

Bu arada Müdür Yardımcısı, köşeyi döndükten hemen sonra girdiği ufak, dar ve uzun bir İtalyan lokantasında garsona yiyeceği şeyleri ısmarlıyordu. Lokanta, yem olarak kullanılan dizi dizi aynaları, beyaz masa örtüleri ve peçeteleriyle, aç insanlar için kurulmuş tuzaklardan biriydi; tüm bu tuzak lokantalar havasız yerlerdir, ama kendilerine özgü –sefil insanların acınacak ihtiyaçlarından en güçlü olanıyla alay eden sahte bir İtalyan mutfağının yarattığı– bir havaları vardır. Önündeki işi düşündükçe Müdür Yardımcısı'na, lokantanın bu ahlaksız havasında kişiliğinden bir şeyler daha yitiriyormuş gibi geldi. İçinde bir yalnızlık, kötü bir özgürlük duygusu doğdu. Çok hoş bir duyguydu bu. Kısa yemeğinin hesabını ödedikten sonra ayağa kalkmış paranın üstünü beklerlerken, aynada kendini gördü ve kıyafetini pek garip buldu. Aynadaki görüntüsünü bir süre hüzünlü ve meraklı bakışlarla izledi, sonra aniden gelen bir ilhamla ceketinin yakasını kaldırdı. Bu yeni düzenlemeyi beğenmişti; etkisini tamamlamak için siyah bıyıklarının uçlarını yukarı kıvırdı. Bu ufak değişikliklerin dış görünüşünde ustaca yarattığı fark hoşuna gitti. "Şimdi çok iyi oldu," diye düşündü. "Biraz ıslanır, üstüme başıma biraz da çamur sıçrattım mı..."

Dirseğinin dibinde dikilmiş duran garson ile önündeki masanın ucuna bıraktığı küçük bozuk para yığınını fark etti. Garsonun bir gözü paradaydı; öteki gözüyle de, etrafına hiç bakmadan pek kurumlu bir tavırla uzaktaki bir masaya doğru yürüyen uzun boylu bir kızın sırtını izliyordu. Yaşı biraz geçkince görünen kız, anlaşılan devamlı bir müşteriydi.

Müdür Yardımcısı dışarı çıkarken kendi kendine, lokantanın müşterileri, karınlarını doyurdukları sahte mutfağın etkisiyle tüm ulusal ve kişisel özelliklerini yitirmiş, diye bir gözlemde bulundu. İtalyan lokantası aslında Britanya'ya özgü bir kurum olduğundan, bu tuhaf bir durumdu. Ancak tıpkı nereden geldiği belirsiz birtakım nezaket gösterileriyle önlerine konan yemekler gibi, bu insanlar da ulusal özelliklerinden uzaklaşmışlardı. Kişilikleri de, mesleklerinin, sınıf ya da ırklarının herhangi belirgin bir özelliğini taşımıyordu. Sanki hepsi İtalyan lokantası için yaratılmıştı ya da belki İtalyan lokantası onlar için yaratılmıştı. Ama ikinci varsayım doğru olamazdı, çünkü onların bu lokantaların dışında yaşayabilecekleri bir yer düşünemezdiniz. Bu anlaşılmaz insanlara başka hiçbir yerde rastlanmıyordu. Gündüzleri ne iş yaptıkları, geceleri nerede yattıkları hakkında bir tahminde bulunmanın olanağı yoktu. Müdür Yardımcısı'nın kendisi de şimdi yersiz yurtsuz biri olup çıkmıştı. Onun ne iş yaptığını da hiç kimse tahmin edemezdi. Gece nerede yatacağına gelince, bu konuda kendi zihninde bile bir belirsizlik vardı. Belirsizlik eviyle ilgili değildi, ama oraya ne vakit dönebileceğini hiç kestiremiyordu. Lokanta kapısının cam kanatları, arkasından hafif bir "tak" sesi çıkararak kapandı; bu sesi işitince, Müdür Yardımcısı'nın içi tatlı bir bağımsızlık duygusuyla doldu. Kararlı adımlarla derhal, orasına burasına sokak lambaları serpiştirilmiş uçsuz bucaksız bir balçık ve ıslak duvar yığınının içine doğru ilerledi; yağışlı bir Londra akşamının kurum ve su damlalarından oluşan karanlığı her yanı sarmış, tıka basa doldurmuş, nefes alınamaz duruma getirmişti.

Brett Sokağı pek uzakta değildi. Bu dar sokağa, gece vakti satıcıların kapayıp gittiği garip, karanlık dükkânlarla çevrili, üçgen biçiminde açık bir alandan sapılarak giriliyordu. Sokağın köşesinde, çevreye keskin ışıklar, renkler saçan bir meyve tezgâhı vardı. Onun dışındaki her yer kapkaraydı; ışığın içinden az sayıda insan geçiyor, bunlar da tek bir adımda portakal ve limon yığınlarının parıltısından çıkıp karanlıklara karışıyorlardı. Hiçbir ayak sesi duyulmuyordu. Bu insanları bir daha gören, işiten de olmayacaktı. Özel Suçlar Dairesi'nin cesur başkanı, onların gözden kaybolup gidişlerini uzaktan ilgiyle izledi. Kendini dairedeki çalışma masalarından, resmi mürekkep hokkalarından binlerce kilometre uzaktaki sık bir ormanda tek başına pusuya yatmış gibi hissettiği için neşesi yerindeydi. Önemli sayılacak bir görevle karşı karşıyayken insanın böyle bir sevinç ve kaygısızlık duyabilmesi, içinde yaşadığımız şu dünyanın pek de ciddi bir yer olmadığını kanıtlıyor sanki. Çünkü Müdür Yardımcısı, kolayca hafiflik ve düşüncesizlik edecek yaradılışta bir kimse değildi.

Oralarda devriye gezen polis memurunun karartısı bir an portakal ve

limonların görkemli ışığından geçerek yavaş yavaş Brett Sokağı'na girdi. Müdür Yardımcısı, kendisi de suçlular takımından biriymiş gibi, belli etmeden oralarda oyalanarak, polisin dönmesini bekledi. Ama güvenlik güçleri bu polisi temelli yitirmişe benziyordu, çünkü adam bir daha geri gelmedi: Brett Sokağı'nın öteki ucundan çıkmış olmalıydı.

Bu sonuca ulaşınca, Müdür Yardımcısı da sokağa daldı ve az ileride, aşevinin yarı aydınlık pencerelerinin önüne bağlanmış, üstü kapalı büyük bir yük arabasıyla karşılaştı. Arabacı içeride karnını doyuruyor, atlar da koca başlarını yere eğmiş, boyunlarına asılı torbalardan yemlerini yiyorlardı. Daha ileride, sokağın karşı tarafında kuşkulu, ölgün bir başka ışık da Verloc'un dükkânının gazeteler asılı, bir yığın karton kutu ve kitaba benzeyen nesnelerle dolu vitrininden sızıyordu. Müdür Yardımcısı yolun öteki yanında durup bir süre dükkânı gözledi. Yanılıyor olamazdı. Ne olduğu anlaşılmayan birtakım karartıların tıka basa doldurduğu o vitrinin yanında hafifçe aralık bir kapı vardı ve bu kapıdan kaldırıma çizgi halinde dar, parlak bir ışık düşüyordu.

Müdür Yardımcısı'nın arkasında kalan yük arabası ile atları, birleşerek kara, tek bir görüntü olmuştu; yolu yarı yarıya kapatan bu karartı, canlı bir yaratığa – demir nallarıyla arada bir aniden yeri döven, şiddetli şıngırtılar çıkaran, iç çekercesine ağır ağır soluyan, iri omuzlu, siyah bir canavara– benziyordu. Brett Sokağı'nın öteki ucu, geniş bir caddenin karşı tarafındaki kalabalık, büyük bir meyhaneden saçılan cırlak, neşeli, sinsi bir parıltıya bakıyordu. Bu göz alıcı parlaklık, Verloc'un mutlu bir aile hayatı yaşadığı gösterişsiz evini saran karanlıkların önüne bir duvar gibi dikiliyor, Brett Sokağı'nın kendi karanlığını sanki üstüne geri iterek onu daha kasvetli, ürkütücü ve uğursuz bir yer yapıyordu.

Bölüm 8

Bayan Verloc'un annesi, bahtsız müteveffa kocasının bir zamanlar tanıdığı bazı gıda toptancılarına giderek, binbir yalvar yakarla, kendisine soğuk duran bu adamların ilgisizliklerini biraz yumuşatmış, sonunda varlıklı bir han sahibinin bu meslekten kimselerin yoksul dul eşleri için kurduğu düşkünler yurduna kabul edilmeyi başarmıştı.

Yaşlı kadın, kaygılı yüreğinin kurnazca tasarladığı bu amaca gizlice ve kararlılıkla ulaşmaya çalışmıştı. Onun bu çabaları, kızı Winnie'nin kendini tutamayıp kocası Verloc'a, "Bu hafta boyunca annem, araba parası olarak neredeyse her gün iki buçuk şilin ya da beş şilin harcadı," dediği sıralardaydı. Winnie bunu, parayı esirgediği için söylememişti. Annesinin rahatsızlıklarını, bacaklarının güçsüzlüğünü ciddiye almıyor değildi. Ne var ki, aniden beliren bu aşırı gezme merakı karşısında biraz şaşırmıştı. Kendi çapında yeterince cömert bir adam olan Verloc, düşünmesini engellediği için ters ters homurdanmış, karısının sözüne fazla kulak asmamıştı. O günlerde Verloc sık sık derin düşüncelere dalıyordu; beş şilinden daha önemli bir konu üzerinde düşünüyordu; üstelik bu, kesinlikle daha önemli ve tüm yönleriyle, filozofça bir serinkanlılık içinde ele alınması çok daha güç bir konuydu.

Kahraman yaşlı kadın kurnazca ve gizlice amacına ulaştıktan sonra durumu kızına açıklamıştı. Ruhu zafer coşkusuyla doluydu, ama yüreği kaygılıydı. Korkudan içi titriyordu; Winnie'nin az konuşan, sakin bir karakter yapısı vardı; annesi onun bu yönünü hem takdirle karşılıyor, hem de ondan ödü patlıyordu çünkü Winnie kızdı mı, değişik biçimler alan korkunç sessizliği öfkesinin şiddetini büsbütün artırırdı. Yaşlı kadın gene de içindeki bu korku ve kaygılar yüzünden, üç kat gerdanının, duba gibi şişmiş yaşlı bedeniyle gücü çekilmiş bacaklarının yarattığı saygıdeğer, ağırbaşlı dış görünüşünün kendisine sağladığı üstünlüğü yitirmek istemiyordu.

Winnie Verloc beklenmedik bir anda gelen bu açıklamayla öylesine sarsılmıştı ki, ona bir şey söylendiğinde genellikle yaptığının tersine, gördüğü ev işine ara vermişti. O sırada dükkânın arkasındaki oturma odasında eşyanın tozunu alıyordu. Başını annesine doğru çevirdi. Gücenmiş bir sesle, şaşkınlık içinde, "Neden böyle bir şey yaptınız?" diye haykırdı.

Winnie gerçekleri serinkanlılıkla, sorgusuz sualsiz kabullenen bir kadındı; hayatta kendisine güç ve koruma sağlayan bu alışkanlığını şimdi bir yana

bıraktığına göre, geçirdiği sarsıntı şiddetli olmalıydı.

“Burada yeterince rahat ettiremedik mi sizi?”

Winnie Verloc her zamanki tutumuna aykırı düşen bu soruları sormuştu ama, hemen yeniden toz almaya başlayarak davranışlarındaki tutarlılığı kurtardı; yaşlı kadın bu sırada, donuk siyah takma saçları ve kirli beyaz başlığıyla korkudan dili tutulmuş gibi oturuyordu.

Winnie iskemleyi bitirmiş, toz bezini kocası Verloc’un, şapkasıyla paltosunu çıkarmadan rahatça oturmayı çok sevdiği at kılı kanepenin maun arkalığında dolaştırıyordu. Tüm dikkati yaptığı işteydi, ama çok geçmeden bir soru daha sordu.

“Peki, bunu nasıl becerebildiniz?”

Winnie Verloc olayların derinine inmemeyi kendine ilke edinmiş bir kadındı; sorusu olayın içyüzüne ilişkin olmadığından, şimdiki merakı bağışlanabilirdi. Sırf yöntemle ilgili bir soruydu bu. Yaşlı kadın, içtenlikle konuşabileceği bir konu açıldığından, soruyu sevinçle karşıladı.

Kızına isimlerle dolu, zamanın kendini insan yüzlerinde yarattığı değişikliklerde açıkça gösteren yıkıcı etkisi üstüne ek yorumlarla süslenmiş, ayrıntılı bir yanıt verdi. Saydığı isimler, daha çok hancıların adlarıydı. “Zavallı babanın arkadaşları bunlar, canım,” dedi. Özellikle tutup uzun uzun, yardım kurulunun başkanı olan, “Baronet” unvanlı, büyük bir içki fabrikası sahibi bir milletvekilinden gördüğü iyilik ve ilgiden söz etti. Bu adam hakkında özel bir övgüyle konuşmasının nedeni, randevu alıp özel kalem müdürüyle görüşmesine izin vermiş olmasıydı; yaşlı kadın, özel kalem müdürü için, “Baştan aşağı siyahlar giymiş, çok kibar bir bey, ama sıska mı sıska, sesi yumuşak ve hüzünlü, çok da sakin bir adam. Gölge gibi biriydi, canım,” dedi.

Winnie toz alma işini annesinin anlattıkları bitene kadar uzatmış, sonra en ufak bir yorumda bulunmadan, her zaman yaptığı gibi, oturma odasından (iki basamak inerek) mutfağa geçmişti.

Winnie Verloc’un annesi, çok korktuğu bu olaya kızının verdiği yumuşak tepkiye sevincini gösteren birkaç damla gözyaşı dökmüş; ardından, kurnazlığını bu kez evdeki eşyalar konusuna yöneltmişti çünkü eşyalar onundu ama bazen keşke olmasaydı, diyordu. Kahramanlık çok iyidir de kimi durumlarda birkaç masanın, iskemle, pirinç karyola ya da benzeri eşyanın dağıtılması, beklenmedik feci sonuçlara gebe olabiliyor. Bunlardan bir iki tanesi ona gerekecekti, çünkü

pek çok ricadan sonra kendisini yardımsever bağrına basan hayır kurumu, bakımını üstlendiği kimselere çıplak bir tahta döşeme ve ucuz duvar kâğıtlarıyla kaplı tuğla duvarlar dışında hiçbir şey vermiyordu. Yaşlı kadının kendine eşyaların en eskilerini, en değersizlerini seçmekte gösterdiği inceliğe dikkat eden kimse olmamış, Winnie'nin felsefesi olayların içyüzünü kurcalamamak ilkesine dayandığı için, annem herhalde işine en çok yarayacak şeyleri almıştır, diye düşünmüştü. Verloc'a gelince, içine daldığı derin düşünceler onu bir tür Çin Seddi gibi dört bir yandan sarıyor, bu asılsız görüntüler ve boş çabalar dünyasında olup bitenlerle ilgisini tam anlamıyla kesiyordu.

Eşyalardan kendi götüreceklerini seçtikten sonra geri kalanların paylaştırılması, garip bir biçimde çetrefil bir sorun olmuştu. Yaşlı kadın bunların hepsini Brett Sokağı'nda bırakacaktı elbette. Ama onun iki çocuğu vardı. Winnie akıllılık edip çok iyi bir adamla evlendiği için kocası ona bakıyordu. Oysa Stevie'nin parası pulu yoktu, ayrıca Stevie bir parça garipti de. Onun durumunu düşünürken, annesinin yasal zorunlulukları, hatta içindeki taraf tutma eğilimini bir yana bırakması gerekiyordu. Eşyaları Stevie'ye bırakmak, hiçbir şekilde onun geçimini sağlamak anlamına gelmezdi. Evet, doğru olan, her şeyi zavallı Stevie'nin almasıydı. Ama her şeyi ona vermek, şimdi tümüyle eniştesinin eline bakan Stevie'nin bu durumunu değiştirmeye çalışmak gibi olurdu. Oysa kendisi, oğlunun bu bağımlılığını zayıflatmaktan korkuyordu. Ayrıca, Bay Verloc belki de alınganlık edip, üstünde oturduğu iskemleler için kendini kayınbiraderine borçlu hissetmek istemeyecekti. Winnie Verloc'un annesi, pansiyonunda kalan erkek konuklarıyla yaşadığı uzun deneyimden, insan doğasının garip yönleri hakkında hiç de iç açıcı olmayan şeyler öğrenmiş ve çaresiz bunları kabullenmişti. Ya Bay Verloc tutup Stevie'ye, o külüstür iskemlelerini, masalarını alarak başka bir yere götürmesini söylerse? Öte yandan dikkatle yapılmış bile olsa, eşyaları bölüştürmek Winnie'yi gücendirebilirdi. Hayır, Stevie parasız pulsuz ve eniştesine bağımlı kalmalıydı. Yaşlı kadın, Brett Sokağı'ndan ayrılma anı gelince, kızına, "Ben ölünceye kadar beklemenin bir yararı yok Winnie, öyle değil mi? Burada bıraktığım her şey artık senin, canım," dedi.

Winnie başında şapkasıyla annesinin arkasında durmuş, sessizce yaşlı kadının mantosunun yakasını düzeltiyordu. Sonra, ifadesiz bir yüzle çantasıyla şemsiyesini aldı. Annesinin belki de son kez yapacağı bu araba yolculuğu için toplam üç buçuk şilin harcamanın vakti gelip çatmıştı artık. Dükkân kapısından sokağa çıktılar.

Binecekleri araba, "gerçekler bazen karikatürlerden daha zalimdir," diyen

atasözüne bir kanıt olarak gösterilebilirdi – böyle bir atasözü varsa elbette. Londra'nın dört bir yanında çalışan bu araba, sıska bir atın arkasında emeklercesine gelip, yalpalayan tekerlekleri üstünde durdu; sürücü yerinde sakat bir arabacı oturuyordu. Arabacının durumu biraz sıkıntı yarattı. Adamın ceketinin sol kolundan kancalı demir bir aletin çıktığını görünce, Winnie Verloc'un annesinin son günlerdeki kahramanca cesareti birden yitiriverdi. Canını böyle birine emanet edemezdi. "Sen ne dersin, Winnie?" dedi. Arabaya binmeye korkuyordu. Hiddetten köpüren koca suratlı arabacının itirazları, tıkalı bir gırtlaktan zorlanarak çıkıyordu sanki. Oturduğu yerden eğilmiş, şaşılacak bir öfkeyle, fısıldarcasına söyleniyordu. Mesele neydi yani? Bir insana böyle davranmak olur muydu? Arabacının koskoca kirli yüzü, çamur kaplı sokakta kıpkırmızı parlıyordu. Çaresizlikten deliye dönmüş gibi sordu: Kendisine hiç arabacılık belgesi verirler miydi, eğer...

Bölgenin polis memuru dostça bir bakışla adamı yatıştırdı; sonra iki kadına dönerek, fazla bir saygı göstermeksizin, "Bu adam yirmi yıldır araba sürüyor, hiç kaza yaptığını duymadım," dedi.

Arabacı fısıltı gibi çıkan küçümser bir sesle, "Kazaymış, peh!" diye bağırdı.

Polis memurunun sözleri sorunu çözmüştü. Çevrede toplanan çoğu çocuk yaşta yedi kişilik küçük kalabalık oradan uzaklaştı. Annesinin arkasından Winnie de arabaya bindi. Stevie yukarı tırmanıp arabacının yanındaki yere oturdu. Açık ağzı, kaygılı gözleri, onun biraz önce olup bitenler karşısındaki duygularını gösteriyordu. Arabanın dar sokaklarda ilerleyişi, cepheleri yola yakın evlerde oturan insanlar tarafından açıkça fark ediliyordu, çünkü iki yandan ağır ağır akıp giden bu evler, araba geçtikten az sonra sanki büyük bir gümbürtü ve cam şangırtısı içinde yıkılacakmışçasına sarsılıyordu. Arabanın sıska atı, kemikleri çıkmış sırtından sallanan koşumları uyluklarına hafifçe çarpa çarpa, toynaklarının ucunda sonsuz bir sabırla zarif bir dansa kalkmış gibiydi. Birazdan Whitehall'un daha geniş açıklığına varılınca, hiçbir hareket belirtisi görülmez olmuştu. Upuzun Hazine binasının önünden geçerlerken, önceki gümbürtü ve cam şangırtısı kulaklarda hâlâ çınlamaya devam ediyordu, zamanın akışı bile durmuştu sanki.

Sonunda Winnie, "Bu at pek iyi değil," diye bir gözlemde bulundu. Arabanın yarı karanlığında kımıldamadan parıldayan gözlerini dosdoğru ileriye dikmişti. Arabacının yanında oturan Stevie açık ağzını ilk kez kapayıp heyecanla haykırdı: "Yapma!"

Demir kancasına doladığı dizginleri iyice havada tutan arabacı hiç aldırmadı.

Belki de işitmemişti. Stevie soluk soluğaydı.

“Atı kırbaçlamayın.”

Adam beyaz kıllarla kaplı, donuk görünüşlü, balon gibi şişmiş renk renk yüzünü ağır bir hareketle ona doğru çevirdi. Kızarmış, ıslak küçük gözleri parıl parıldı. Kımıldamadan duran iri dudaklarının cırlak bir rengi vardı. Kırbacı tutan kirli elinin tersiyle koca çenesindeki kısa kılları sıvazladı.

Stevie sert sert, “Bunu yapmamalısınız, canını acıtır,” diye kekeledi.

Adam düşünceli bir tavırla, fısıldar gibi, “Kırbaçlamak yok, ha?” diye seslendi ve arkasından ata kırbacı bastı. Kötü ruhlu, zalim yürekli biri olduğu için yapmış değildi bunu ama arabasıyla para kazanmak zorundaydı. Aziz Stephen Kilisesi’nin duvarları, burçları, sivri kuleleri bir süre kımıldamadan sessizce, önlerinden şıngır mıngır giden bir arabayı izlediler. Ancak köprü üstüne gelindiğinde bir kargaşa yaşandı. Stevie tutup birden aşağı inmişti. Kaldırımdan bağrışanlar oldu, insanlar oraya doğru koşuşuyorlardı; arabacı öfke ve şaşkınlık içinde küfürler savurarak arabayı durdurdu. Winnie pencerenin camını indirdi, hayalet gibi bembeyaz kesilmiş başını dışarı çıkardı. Annesi arabanın derininden ıstırap dolu bir sesle, “Oğlana bir şey oldu mu? Oğlana bir şey oldu mu?” diye bağırıyordu.

Stevie’ye bir şey olmamıştı, hatta yere bile düşmemişti ama heyecanlanınca hep olduğu gibi dili tutulmuş, düzgün konuşamıyordu. Pencereye doğru bakıp, “Çok ağır. Çok ağır,” diye kekeleyebildi ancak. Winnie pencereden eliyle kardeşinin omzuna dokundu.

“Stevie! Çabuk arabaya çık ve yerine otur, bir daha da ineyim deme.”

“Hayır, hayır. Yürümem... Yürümem gerek.”

Neden yürümesi gerektiğini anlatmak için kekeleyip dururken, sözleri büsbütün anlaşılmaz olmuştu. Ortada, onun bu yürüme sevdasını engelleyecek herhangi bir bedensel güçlük yoktu; dans eder gibi giden sıskası çıkmış ata, soluğu kesilmeden kolayca ayak uydurabilirdi. Ama ablası kesinlikle buna izin vermiyordu. “Şu düşündüğüne bak! Arabanın arkasından koşacakmış! Duyulmuş bir şey mi bu!” Annesi arabanın derininden, çaresiz, korku içinde yalvarıyordu: “N’olur izin verme, Winnie. Kaybolur. İzin verme.”

“Elbette vermem. Daha neler! Bay Verloc böyle bir saçmalığı işitirse çok üzülür, Stevie, söyleyeyim sana. Bundan hiç hoşlanmayacaktır o.”

Bay Verloc’un hoşlanmayacağı ve üzüleceği düşüncesi, temelde uysal bir çocuk olan Stevie’nin üstünde her zamanki güçlü etkisini göstermişti; direnmeyi bırakarak, umutsuz bir yüzle yeniden arabacının yanındaki yerine tırmandı.

Arabacı, balon gibi şişmiş koca kırmızı yüzünü ters ters ona çevirdi. “Sakın bir daha böyle aptalca bir oyuna kalkayım deme, delikanlı.”

Adam bu sözleri, neredeyse boğazında sıkışıp kalan sert bir fısıltıyla söyledi, sonra yoluna devam etti. Bir yandan da ciddi ciddi düşünüyordu. Olay biraz kafasını karıştırmıştı. Ama, yıllarca açıkta oturduğu arabacı koltuğunda havanın uyuşturucu etkisiyle ilk kıvraklığını yitirmiş de olsa, akıl sağlığı yeterli ve yerindeydi. Düşününce, Stevie’nin sarhoş bir genç olabileceği savını kafasından uzaklaştırdı.

Arabanın içindeki iki kadın, yolculuk boyunca tüm tangırtılara, sarsıntılara, şangırtılara omuz omuza, birlikte, sessizce katlanmışlardı; Stevie’nin yaptığı taşkınlık sessizliklerini bozdu. Winnie sesini yükselterek, “Siz gönlünüzün dilediği şeyi yaptınız, anne. Sonradan mutlu olamazsanız, suç sizde. Mutlu olacağınızı da sanmıyorum. Hiç sanmıyorum. Bizim evde yeterince rahat değil miydiniz ki? Tutup bu şekilde bir hayır kurumuna sığındığınız için insanlar hakkımızda ne düşünecekler?”

Yaşlı kadın gürültüde sözleri işitilebilsin diye bağırarak, içten bir sesle, “Bence, dünyadaki kız evlatların en iyisisin sen,” dedi. “Bay Verloc’a gelince, o da...”

Bay Verloc’un kusursuz iyiliğini yeterince ifade edecek söz bulamayınca, yaşaran gözlerini arabanın tavanına dikti. Sonra, pencereden dışarı bakıp ne kadar yol aldıklarını anlamak istermiş gibi, başını öte yana çevirdi. Pek az yol almışlardı; araba kaldırım taşlarına yakın gidiyordu. Gece –güney Londra’nın yaygaracı, uğursuz, umutsuz, gürültülü patırtılı gecesinin o kirli ilk saatleri– çıktığı bu son araba yolculuğunda, arkasından koşup ona yetişmişti. Yaşlı kadının koca yanakları alçak vitrinli dükkânlardan yayılan gaz ışığında parlıyor, siyah ve uçuk mor başlığının altında turuncu bir renk alıyordu.

Winnie Verloc’un annesinin yüzü bir yandan yaşlılığın etkisi, bir yandan da önce eş, sonra dul bir kadın olarak geçirdiği güç ve sıkıntılı yaşamın ondaki doğal huysuzluk eğilimine katkılarıyla sararmıştı. Bu sarılık, yüzü kızardığı zamanlar turuncuya dönüyordu. Aslında utangaç biriyken çektiği sıkıntıların ateşinde çelik gibi sertleşen bu kadın, artık kendisinden yüz kızarması beklenmeyecek bir yaşa erişmişti ama gene de kızının karşısında kıpkırmızı

kesilmişti. Dört tekerlekli, kapalı bir arabada, hayır kurumunun kendisine sağladığı, ufaklığı ve eşyasının sadeliği bakımından pekâlâ insanları mezarın daha da yoksul koşullarına alıştırmak amacıyla tasarlanmış olabilecek bir kulübeye (bir sıra kulübeden birine) gittiği şu anda, vicdan azabı ve utançtan kızaran yüzünü kendi çocuğundan gizlemek zorunda kalıyordu.

İnsanlar ne düşüneceklerdi ha? Yaşlı kadın, Winnie'nin aklından geçirdiği insanların ne düşündüklerini zaten çok iyi biliyordu; kocasının eski dostlarıydı bunlar; başkaları da vardı; onların hepsine yalvarıp yakarmış, yardımlarını isteyerek, sonunda şimdiki koltuk kabartıcı başarıya ulaşmıştı. Daha önce kendisinin bu kadar usta bir dilenci olabileceğini fark etmemişti. Ama Winnie'nin annesi, döktüğü dillerden insanların ne gibi bir sonuç çıkardıklarını çok iyi tahmin ediyordu. Erkeklerin yapısında, saldırgan bir kabalığın yanı sıra çekingen bir duyarlık da vardır; bu yüzden, yaşlı kadının durumuna ilişkin soruşturmalar pek fazla ileri götürülmemişti. Dudaklarını gözle görülür bir biçimde büzüp kararlı bir sessizliğe gömülüyor, pek çok şey anlatan birtakım duygu gösterilerinde bulunarak, kendisine soru sorulmasını önlüyordu. Karşısındaki adamlar, böyle zamanlarda tüm erkeklerin yaptıkları gibi, birden öğrenmek istedikleri şeyle ilgilenmez olmuşlardı. Birkaç kez, işim iyi ki kadınlarla değil, diye sevinmişti çünkü kadınlar erkeklerden daha katı, ayrıntılara daha düşkün oldukları için kızıyla damadının ne gibi kötü davranışları yüzünden böylesine üzücü bir işe girişimde bulunmak zorunda kaldığını iyice öğrenmeye çalışırlardı. Bir tek şu büyük içki fabrikasının sahibi yardım kurulu başkanı milletvekilinin adına hareket ettiği için, başvuru sahibinin gerçek durumunu iyice öğrenmeyi kendine vicdani bir görev bilen özel kalem müdürünün önünde birden gözlerinden yaşlar boşanmış, köşeye sıkıştırılan her kadının yapacağı gibi, hüngür hüngür ağlamıştı. Bu zayıf, nazik adam, yaşlı kadına bir süre "çarpılmış" gibi baktıktan sonra, yatıştırıcı sözler söylemeye başlayarak, ilk tutumunu bir yana bırakmıştı. Kendini böyle üzmemeliydi. Hayır kurumunun yönetmeliği, kesin olarak "çocuksuz dullar" diye belirtmiyordu. Aslına bakılırsa, yönetmelikte kendisinin kabulüne engel hiçbir madde bulunmuyordu. Ne var ki, karar yetkisini kullanabilmek için komisyonun elinde birtakım bilgiler olmalıydı. İnsanlar onun yük olmak konusundaki isteksizliğini çok iyi anlayacaklardı. Buna benzer şeyler söyledi. Ancak Bayan Verloc'un annesi gene de artan bir şiddetle ağlamaya devam edince, özel kalem müdürü pek üzüldü.

Başında siyah, tozlu peruğu, sırtında beyaz pamuklu bezden rengi atmış dantellerle süslü eski püskü ipek elbisesiyle oturmuş ağlayan bu iriyarı kadının

gözyaşları, aslında gerçek bir mutsuzluktan kaynaklanıyordu. Kahramanca davrandığı, vicdansızlık ettiği, iki çocuğunu da canı gibi sevdiği için ağlıyordu. İnsanlar genellikle oğlan çocuklarının dirliği uğruna kızlarını feda ederler. Bu durumda kendisi de Winnie'yi feda ediyordu. Gerçekleri gizleyerek ona kara çalıyordu. Winnie kimsenin eline bakıyor değildi, bu yüzden, hiçbir zaman görmeyeceği ve kendisini hiçbir zaman görmeyecek kimselerin hakkında ne düşündüklerine aldırması gerekmezdi. Oysa zavallı Stevie'nin, annesinin gösterdiği kahramanlık ve vicdansızlık dışında, hayatta benim diyebileceği hiçbir şeyi yoktu.

Winnie'nin evlenmesiyle gelen ilk güven duygusu zamanla zayıflamıştı (çünkü hiçbir şey sürekli değildir); Winnie Verloc'un annesi tek başına kaldığı arka odada, yaşam deneyiminin dul bir kadına iyice öğrettiği bir dersi hatırlamıştı. Ama bunu, içinde yararsız bir burukluk duymadan hatırlamıştı; yaşlı kadının acıları kabullenme derecesi, neredeyse vakar mertebesindeydi. Bir filozof tavrıyla, hayatta her şeyin aşınıp yavaş yavaş yok olduğunu, iyi yürekli kimselere iyilik yolunun açık tutulması gerektiğini, kızı Winnie'nin gerçekten kardeşine son derece düşkün bir abla ve sevildiğini çok iyi bilen bir eş olduğunu düşündü. Winnie'nin kardeşine düşkünlüğü konusunda felsefesi biraz bocalıyordu. Ondaki kardeş sevgisini, tüm insanlar ve kimi kutsal varlıklar için geçerli olan sürekli aşınma ve çürüme kuralının dışında tutmuştu. Tutmamak elinde değildi, yoksa korkudan aklı başından giderdi. Ne var ki, kızının evlilik hayatının koşullarını göz önüne alınca, kendisini umutlandıran boş hayallerden kesinlikle vazgeçti. Duyguları bir yana bırakıp mantıklı olarak düşündü; Bay Verloc'un iyilikseverliği ne kadar az zorlanırsa, etkisi o kadar uzun sürebilirdi. Bu harika adam belli ki karısını seviyordu ama karısının bakımını üstlendiği yakınlarının sayısı, sevgisini gereği gibi göstermesini engelleyecek kadar fazla olsun istemezdi elbette. Bay Verloc'un tüm iyiliğini zavallı Stevie'nin üzerinde toplaması daha uygun olacaktı. İşte kahraman yaşlı kadın, çocuklarına düşkünlüğünü gösteren bir eylem ve derin bir siyasi hamleyle, onlardan ayrılmaya karar vermişti.

Bu siyasetin "gücü", böyle bir hareketin sonuçta Verloc'un Stevie'ye karşı duyduğu ahlaki sorumluluğu artıracağı düşüncesine dayanıyordu. Verloc'un annesi, kendine göre ince hesaplar yapabilen bir kadındı. Zavallı çocuğun (birtakım gariplikleri de olsa işe yarar, iyi bir çocuktu Stevie) konumu yeterince sağlam değildi. Belgravia'deki evin eşyaları taşınırken, sanki sırf annesinin olduğu için, eşyalarla birlikte onu da yanlarına almışlardı. Yaşlı kadın kendi kendine, "Peki, ben ölünce ne olacak?" diye soruyordu (çünkü Winnie Verloc'un

annesi, bir ölçüde, hayal gücü de olan bir kadındı). Bu soruyu kendine hep korka korka soruyordu. Kendisi öldükten sonra zavallı çocuğa ne olduğunu hiçbir zaman bilemeyeceğini düşünmek de korkunç bir şeydi. Ama böyle evden uzaklaşıp onu ablasına devrederek, oğluna doğrudan bakıma muhtaç bir insan konumu kazandırmış oluyordu. Winnie Verloc'un annesinin kahramanlığı ile vicdansızlığının gerisindeki ince hesap buydu işte. Oğlunu terk etmekle, aslında onun ömür boyu sürekli güven altında yaşamasını sağlıyordu. Başka insanlar böyle bir amaç uğruna maddi özverilerde bulunurken, kendisi bu yolu seçmişti. Elindeki tek yol buydu. Ayrıca, bu yaptığının ne kadar işe yaradığını görebilecekti. Sonuç iyi de olsa kötü de, ölüm döşeğinde korkunç bir belirsizlik duygusu yaşamaktan kurtulacaktı. Ama güç, işkence derecesinde güç bir şeydi yaptığı.

Araba takırdıyor, şangırtılı sesler çıkarıyor, sarsılıyordu. Sarsıntı olağanüstüydü; aşırı şiddeti ve büyüklüğü ile arabanın ilerlediğini hissetmelerini önlüyor, sanki ortaçağda içine suçluların kapatıldığı ceza makinelerine –ya da karaciğer tembelliğine karşı yeni çıkmış bir tedavi aletine– benzer bir aygıtın içinde, oldukları yerde sallanıp duruyorlarmış gibi bir etki uyandırıyordu. Bu son derece rahatsız durumda, Winnie Verloc'un annesinin sesi acıyla inler gibi yükseldi.

"Biliyorum canım, vakit buldukça beni görmeye geleceksin. Gelirsin değil mi?"

Winnie, gözleri dosdoğru önüne bakarak, kısaca, "Elbette," dedi.

Araba, sokağa kızarmış balık kokuları ile buharlar saçan, gaz lambalarıyla pırıl pırıl aydınlanmış, yağ içinde bir dükkânın önünden geçerken aniden sarsıldı.

Yaşlı kadın bir kez daha inler gibi konuştu.

"Ayrıca, her pazar bu zavallı oğlanı görmek isterim. Pazar günlerini yaşlı annesiyle birlikte geçirmeye itiraz etmeyecektir..."

Winnie duygusuz bir sesle bağırdı: "İtiraz etmek ne söz! Acı acı özleyecek sizi zavallı. Bunun böyle olacağını keşke önceden biraz düşünseydiniz."

Düşünmemişti sanki! Kahraman kadın, boğazından dışarı fırlamaya çalışan bilardo topuna benzer, oynak, çetin bir nesneyi bastırıp yuttu. Winnie gözlerini arabanın önüne dikmişti; sesini çıkarmadan, asık bir suratla bir süre durdu, sonra alışık olmadığı bir sesle terslendi. "Başta öyle huzursuz olacak ki, sanırım onu idare etmekte çok güçlük çekeceğim..."

“Ne yaparsan yap, Stevie’nin kocanı üzmesine izin verme kızım.”

Böylece, yeni durumun Stevie üzerinde yapacağı etkileri konuşmaya başladılar. Araba sarsıla sarsıla ilerliyordu. Winnie Verloc’un annesi birtakım kaygılarını belirtti. Bıraksalar, Stevie tüm o yolu tek başına gelebilir miydi ki? Winnie onun “dalgınlığının” artık çok azaldığını söyledi. Bu konuda aynı görüşteydiler. Azaldığı kesindi. Çok azalmış, neredeyse hiç kalmamıştı. Arabanın şangırtıları arasında seslerini yükseltmiş, göreceli bir neşe içinde birbirlerine bağırıyorlardı. Ama annenin kaygıları birden gene alevlendi. Stevie iki otobüse binecek ve ilkinden inince, biraz yürümesi gerekecekti. Stevie’nin bunu yapması çok zordu! Yaşlı kadın büyük bir üzüntü ve korkuya kapıldı.

Winnie gözlerini dikmiş, ileriye bakıyordu.

“Kendinizi böyle üzmeyin, anne. Stevie’yi görmemeniz söz konusu olamaz elbette,” dedi.

“Hayır, kızım. Kendimi tutup görmemeye çalışacağım.”

Winnie’nin annesi gözünden boşanan yaşları sildi.

“Ama senin onunla gelmeye vaktin olmaz, o zaman da aklı karışır yolunu kaybederse –ayrıca, biri tutup sert bir laf ederse– adı da, adresi de aklından çıkabilir, o zaman günlerce kayıp kalır...” dedi.

Zavallı Stevie’yi –yalnızca araştırmalar sürerken bile olsa– bir düşkünler yurdunun revirinde hayal edince, yüreği acıyla burkuldu. Çünkü gururlu bir kadındı o. Winnie’nin bakışları keskinleşti; düşünüyor, bir yol bulmaya çalışıyordu.

“Onu size her hafta kendim getiremem anne,” diye bağırdı. “Ama üzülmeyin. Uzun süre kayıp olmaması için bir çare bulurum ben.”

Bir yere çarpmış gibi tuhaf bir ses hissettiler; arabanın takırdayan pencerelerinin önünde birtakım tuğla sütunlar beliriyordu; korkunç sarsıntılar, keskin şangırtılar birden kesilince, iki kadının da akılları başlarından gitmişti. Neler oluyordu? Kapı açılıncaya ve hırlar gibi çıkan pürüzlü bir ses, “Buyrun işte geldik!” deyinceye kadar, bu derin sessizlikte kımıldamadan, korku içinde oturdular.

Her birinin alt kat penceresinden ölgün sarı bir ışık sızan dik çatılı bir sıra küçük ev, otlarla kaplı karanlık bir alanın çevresine dizilmişti; çalılar dikilmiş bu açık alan, gelip geçen araçların gürültüye boğduğu geniş bir caddenin

birbirlerine yamanmış gibi duran ışık ve gölgelerinden parmaklıklarla ayrılıyordu. Araba, bu küçük evlerden birinin –alt kat penceresinde ışık olmayan bir evin– kapısında durmuştu. Önce, elinde anahtarla Winnie Verloc'un annesi arabadan arka arka indi. Winnie arabacının parasını vermek için taş döşeli dar yolda biraz oyalandı. Stevie bir sürü küçük paketin içeri taşınmasına yardım ettikten sonra çıkıp geldi, bir süre hayır kurumuna ait sokak lambasının altında durdu. Arabacı kocaman, kirli avcunda ufacık görünen paralara baktı; bu birkaç kuruş, şu kötülükler dünyasındaki kısacık ömürlerinde, insanların canla başla, yılmadan çalışmalarının karşılığında elde ettikleri ödülün yetersizliğini simgeliyordu.

Aslında iyi bir ücret almıştı, avcundaki dört tane birer şilini hüzünlü bir aritmetik probleminin şaşırtıcı parçalarıymış gibi, tam bir sessizlik içinde dikkatle inceledi. Bu hazinenin partal giysilerinin derinliklerindeki bir iç cebe indirilmesi, el yordamıyla yavaş ve zorlu bir araştırma gerekirdi. Arabacının tıknaz bedeninde esneklik diye bir şey yoktu. Stevie uzun boylu, omuzları biraz kalkık, elleri sıcacık paltosunun ceplerinde, suratını asmış, yolun kenarında duruyordu.

Arabacı ağır ve düşünceli hareketlerini birden kesti, yarım yamalak hatırladığı bir şeyden çok etkilenmiş gibiydi.

"Burdasın demek ha, delikanlı," diye fısıldadı. "Gene görsen, onu tanırsın, öyle değil mi?"

Stevie gözlerini dikmiş, yükten kurtulmanın etkisiyle sağrısı fazlaca yüksek görünen ata bakıyordu. Kaskatı küçük kuyruğu, acımasız bir şaka gibi arkasına tutturulmuştu sanki; hayvanın öbür ucunda, eski bir at derisiyle kaplanmış bir tahta parçasına benzeyen sıska, yassı boynu, kemikleri çıkmış koskoca kafasının ağırlığıyla yere eğilmişti. Kulakları değişik açılarla gelişigüzel sallanıyordu; bu boğucu, nemli havada, yeryüzünün dilsiz bir sakini olan, kadavraya dönmüş bu hayvanın sırtından, böğürlerinden buharlar yükseliyordu.

Arabacı ceketinin yırtık pırtık, yağlı kolundan çıkan demir kancasıyla Stevie'nin göğsüne dokundu.

"Bana baksana, delikanlı," dedi. "Sabahın belki ta ikisine kadar bu atın arkasında sen de oturup durmak ister miydin, ha?"

Stevie boş bakışlarla, adamın kapaklarının kenarları kızarmış öfkeli, küçük gözlerine baktı.

Arabacı, kısık ama heyecanlı bir sesle, “Topal değil,” diye devam etti. “Hiçbir yerinde yara falan da yok. Bak işte karşında duruyor. Sen de ister miydin, ha?”

Gergin, kısık sesi, söylediklerine müthiş bir gizem havası katıyordu. Stevie’nin bakışlarındaki boşluk yavaş yavaş değişerek korkuya dönüşüyordu.

“Bak ona, bak! Sabahın üçüne, dördüne kadar. Soğukta, aç açına. Yolcu bulacam diye. Hepsi sarhoş.”

Arabacının neşeli mor yanakları beyaz kıllarla diken dikendi; Vergilius’un şiirindeki yüzü böğürtlen sularına bulanmış Silenus, dünyadan habersiz saf Sicilyalı çobanlara nasıl Olimpos tanrılarından söz ederse, o da tutmuş Stevie’ye ev geçindirmekten, büyük acılar çeken, ama gene de cennete gidecekleri kuşkulu olan insanlardan dem vuruyordu.

“Ben geceleri çalışıyorum, evet geceleri,” dedi, umutsuz bir tür böbürlenmeyle. “Kısmetim neyse, onla yetinmek zorundayım. Evde elime bakan bir karı, dört de çocuk var.”

Bir babanın bu acı feryadı karşısında tüm dünyanın dili tutulmuştu sanki. Ortalıkta çıt yoktu; o sırada, kurumun hayırsever sokak lambasının ışığı altında, yaşlı atın (evrensel sefaletin simgesi olan bu küheylanın) böğründen buharlar yükseliyordu.

Arabacı homurdandı, sonra o gizemli fısıltısıyla, “Kolay bir dünya değil bu,” diye ekledi.

Stevie’nin yüzü bir süredir seğirip duruyordu, sonunda duyguları her zamanki yoğun biçimiyle birden patladı:

“Kötü! Çok kötü!”

Dünyanın kötülüğünü görmemek için çevresine bakmaktan korkarcasına, sıkıntılı, utangaç gözlerini atın kaburgalarından ayırmıyordu. Yanaklarını kaplayan altın sarısı ayva tüylerine rağmen ince yapısı, pembe dudakları, açık tenli solgun yüzüyle Stevie narin bir oğlan çocuğuna benziyordu. Korkmuş bir çocuk gibi somurtuyordu. Kısa boylu, kalın yapılı arabacı, keskin küçük gözleriyle delikanlıyı süzdü; duru, yakıcı bir sıvıyla dolu gözleri acı içindeymiş gibiydi.

Zar zor işitilen, hırıltılı bir sesle, “Atlara karşı zalim, amma benim gibi yoksullar takımına kat kat daha zalim bir dünya,” dedi.

Stevie yüreğini burkan bir acıma duygusuyla ellerini iyice ceplerine daldırarak, “Zavallı! Zavallı!” diye kekeledi. Konuşamıyordu, tüm acı çekenlere, tüm dertlilere olan şefkati, atı da, arabacıyı da mutlu etme isteği öyle garip bir noktaya ulaşmıştı ki, götürüp onları da kendi yatağında yatırmaya can atıyordu. Böyle bir şey yapamazdı, Stevie bunu biliyordu. Çünkü deli değildi. Deyim yerindeyse, simgesel bir özlemdi onunki; bilgeliğin anası olan deneyimden kaynaklandığı için, aynı zamanda çok açık seçikti. Çocukken, ruhunda kapkara bir mutsuzlukla korku ve acı içinde karanlık bir köşeye büzüldüğünde, ablası Winnie hep yanına gelir, kucaklayıp onu sanki tüm dertlerin dindiği bir huzur cenneti olan kendi yatağına götürürdü. Stevie, örneğin kendi adı ve adresi gibi olguları unutabilirdi, ama duygular konusunda belleği onu hiç yanıltmazdı. Şefkatle bir yatağa yatırılmak, dertlere bulunacak en büyük devaydı, ama bir tek sakıncası vardı, o da geniş çapta uygulanmasının güç oluşuydu. Arabacıya bakınca, Stevie bu güçlüğü açıkça görüyordu, çünkü o mantıklı bir gençti.

Arabacı, sanki Stevie orada değilmiş gibi hazırlıklarına ağır ağır devam ediyordu. Sürücü yerine çıkacakmış gibi yaptı, ama bilinmeyen bir nedenle, belki de sırf gerekli tırmanma hareketinden nefret ettiği için, son anda vazgeçti. Onun yerine, kımıldamadan duran iş ortağına yaklaştı, eğilip geminden tuttu, güç gösterisinde bulunurcasına, sağ kolunun tek hareketiyle hayvanın yorgun, koca başını omzunun hizasına kadar kaldırdı. Gizlice, “Haydi gidelim,” diye fısıldadı.

Arabacı topallaya topallaya arabasının önünde yürümeye başladı. Arabanın oradan uzaklaşışında, yoldaki çakıl taşlarının yavaş yavaş dönen tekerlekler altında çıkardığı, çığlığı andıran çatırtı seslerinde, sıska atın çileci bir vakar içinde aydınlıktan çıkarak yurdun dik çatılı evlerinin pencerelerinden sızan ölgün ışıklarla çevrili açık alanın karanlığına dalışında ağırbaşlı bir hava vardı. Çakılların feryadı yoksullar yurdunun araba yolu boyunca ağır ağır ilerliyordu. Bu ağır geçit alayı, yurdun bahçe kapısının iki lambası arasındaki aydınlıkta bir an yeniden göründü: Kısa boylu, tıknaz arabacı atın başını kaldırmış, büyük bir çabayla topallıyor; bir deri bir kemik kalmış hayvan katı, umutsuz bir vakarla yürüyor; onun arkasından da tekerlekleri üzerinde gülünç bir biçimde yalpalayarak yol alan o alçak boylu, kara kutu geliyordu. Birlikte sola döndüler. Yolun az aşağısında, bahçe kapısının elli metre ötesinde bir meyhane vardı.

Yurdun bahçesindeki lambanın yanında tek başına kalan Stevie’nin boş, asık suratı ateşler püskürüyordu. Ceplerinin iyice dibine daldırdığı zayıf, çaresiz elleri kızgınlıktan kaskatı sıkılmış birer yumruk olmuştu. Stevie’de acıya karşı hastalığa varan bir korku vardı, bu korkuyu doğrudan doğruya ya da dolaylı

biçimde harekete geçiren herhangi bir şeyle karşılaşınca çok hırçınlaşırdı. Cılız göğsü cömert, yüce bir öfkeyle patlarcasına şişer, dürüst gözleri şaşı bakardı. Üstün bir bilgelikle kendi güçsüzlüğünün farkında olan Stevie, içini kasıp kavuran duyguları dizginlemekte aynı bilgeliği gösteremiyordu. Onun şefkatli evrensel iyilikseverliğinde bir madalyanın iki yanı gibi birbirine kopmaz bağlarla kenetlenmiş iki aşama vardı. Duyduğu aşırı merhametin arkasından, yüreği saf ama amansız bir öfkenin acısıyla dolardı. Stevie'de bu iki aşama da kendilerini aynı çaresiz bedensel kıvranışlar biçiminde gösterdikleri için, ablası Winnie kardeşini yatıştırırken heyecanındaki bu ikili niteliği hiç anlamıyordu. Winnie Verloc, şu gelip geçici dünyada vaktini olayların temeline inen bilgiler edinmeye çalışarak ziyan etmezdi. Bu, insana sağduyunun tüm görünüşü ile birtakım yararlarını kazandıran bir tür tutumluluktur. Çok fazla şey bilmemenin de bir yararı olabiliyor anlaşılan. Böyle bir düşünce, yaratılıştan üşengeç kimselerin doğasına çok uygundur.

Çocuklarından sürekli ayrılmakla, Winnie Verloc'un annesinin bu dünyadan göçüp gittiği söylenebilir. O akşam Winnie, kardeşinin içinde bulunduğu ruh halini fazla kurcalamadı. Belli ki çocukcağız heyecanlanmıştı işte. Annesiyle vedalaştıkları sırada Winnie, yaşlı kadına bir kez daha güvence verdi; Stevie'nin evlatlık görevini yapmak için kendisini görmeye gelirken sokaklarda uzun süre kaybolmasını önlemenin bir yolunu bulacaktı; sonra kardeşinin koluna girerek yürümeye başladı. Stevie kendi kendine söylenmeyi bile kesmişti artık ama Winnie ilk çocukluk yıllarında gelişen özel bir ablalık duygusuyla, kardeşinin aslında çok heyecanlı olduğunu seziyordu. Yaslanır gibi yaparak Stevie'nin koluna sımsıkı sarılırken, duruma uygun düşecek birkaç söz düşündü.

"Bak Stevie, iyi bir kardeş olarak şimdi karşıdan karşıya geçişlerde beni koruman, otobüse önden senin binmen gerekecek."

Stevie erkek olarak kendisinden istenen bu koruma görevini her zamanki uysal tavrıyla karşıladı. Gururu okşanmıştı. Başını yükseltti, göğsünü şişirdi.

Hemen çocuk ürkekliği ile erkek kararlılığı karışımı bir sesle, mırıldanırcasına kekeleyerek, "Kaygılanma, Winnie. Kaygılanmana gerek yok! Otobüs tamam," diye karşılık verdi. Stevie kolundaki kadınla korkusuzca yürüyordu, ama alt dudağı sarkmıştı. Gene de, sokak lambalarının çılgın bir savurganlığa varan bol ışığıyla yaşamın tüm güzelliklerinden ne denli uzak olduğu budalaca gözler önüne serilen o bakımsız, geniş caddenin kaldırımında yan yana yürürlerken, iki kardeş arasındaki benzerlik, oradan geçenlerin dikkatini çekecek kadar belirgindi.

Işık bolluğu, köşedeki meyhanenin önünde doruk noktasına çıkarak düpedüz bir kötülük düzeyine ulaşıyordu. Meyhane kapısının önündeki kaldırımın kenarında dört tekerlekli, sürücü yeri boş, onulmaz eskiliği yüzünden yola atılmışa benzeyen bir araba duruyordu. Winnie arabayı tanımıştı. Olağanüstü acayip, sefil hali tekinsiz, garip ayrıntılarıyla Ölüm Arabasının ta kendisiydi sanki; öylesine içler acısı bir görünüşü vardı ki, Winnie, kadınların içlerinde atlara karşı hemen uyanan (atların arkalarında bir yerde oturmuyorlarsa eğer) o bildik acıma duygusuyla hafif bir çığlık attı.

“Zavallı hayvan!”

Birden geride kalan Stevie, çekip ablasını da durdurdu. Onun bu duygusunu takdir eden bir tavırla, “Zavallı! Zavallı!” diye haykırdı. “Arabacı da zavallı. Bana kendisi söyledi.”

Yaşlılıktan güçsüz düşmüş bu yapayalnız küheylana baktıkça içi parçalanıyordu. Ablası dürtse de Stevie inatla orada durup, insanlarla atların birlikte çektikleri sıkıntılar konusunda yeni kazandığı bir görüşü ona anlatmaya çalışacaktı. Ama çok güç bir işti bu. Tek yapabildiği, “Zavallı hayvan, zavallı insanlar!” deyip durmaktı. Bu sözler yeterince güçlü gelmiyordu ona, bu yüzden öfkeyle, “Rezalet!” diye kekeleyerek sustu. Stevie laf ustası değildi, işte belki de bundan ötürü, düşünceleri açıklık ve kesinlikten uzaktı. Ama Stevie’nin duyguları çok daha tutarlıydı ve derin sayılırdı. Bu küçücük sözcük onun, bir zavallının bir başka zavallının çektiği acılarla beslenmesi karşısında (zavallı arabacının, zavallı atını sanki evindeki zavallı çocukları adına kırbaçlaması karşısında) duyduğu tüm hiddet ve dehşeti içeriyordu ve Stevie dayak yemenin ne olduğunu bilen biriydi. Kendi yaşadıklarından biliyordu bunu. Kötü bir dünyaydı bu dünya. Kötü! Kötü!

Stevie’nin biricik ablası, koruyucusu, velisi Winnie Verloc, böylesine derin duyguları anlayamazdı. Ayrıca, arabacının dokunaklı sözlerinin büyüsüne kapılmamıştı o. “Rezalet” sözünün dile getirdiği sezginin derinliğinden de habersizdi Winnie. Sakin bir sesle, “Hadi yürü, Stevie. Senin yapabileceğin bir şey yok,” dedi.

Stevie uysal uysal yürüdü, ama artık gururlanmadan, ayaklarını sürüyerek, yarım yamalak sözcükler (hatta ayrı sözcüklerin yarılarının birleştirilmesiyle ortaya çıkmış olmasalar, tam sayılabilecek sözcükler) mırıldanarak yürüyordu. Hatırlayabildiği tüm sözcükleri deneyip, aradığı anlama uygun düşecek bir ifade bulmaya çalışıyordu sanki. Sonunda gerçekten de aradığını buldu. Durup birden, “Yoksullar için dünya kötü,” dedi.

Bu sözler ağzından çıkar çıkmaz, Stevie onların tüm etkileriyle, kendisinin de çoktandır yakından bildiği bir gerçeği dile getirdiğini fark etti. Bunu fark edince, inancı iyice pekişti, ama hiddeti de artmıştı. Birilerinin cezalandırılması –hem de çok ağır cezalandırılması– gerekiyor, diye düşündü. Stevie yargılarının doğruluğundan kuşku duymayan dürüst biri olduğu için, bir bakıma, haklı öfkesi onu nereye çekerse oraya gidiyordu.

Kısaca, “Berbat!” diye ekledi.

Winnie Verloc kardeşinin büyük bir heyecan içinde olduğunu açıkça görüyordu. “Bu konuda kimsenin yapabileceği bir şey yok,” dedi. “Yürü hadi. Böyle mi koruyacaksın sen beni?”

Stevie söz dinleyerek yürümeye başladı. İyi bir kardeş olmaktan ötürü gururluydu. İçindeki üstün ahlak duygusu bunu gerektiriyordu. Gene de, iyi bir kadın olan ablası Winnie’nin verdiği bilgi yüreğine işlemişti. Demek kimsenin yapabileceği bir şey yokmuş! Kara düşüncelere dalmış yürürken, Stevie’nin içi aniden mutlulukla doldu. Evrenin akıl ermez halleri karşısında akılları karışan tüm öteki insanlar gibi, o da ara sıra yeryüzünün örgütlü güçlerine bel bağlayıp rahatlıyordu.

Kendine güvenen bir tavırla, “Polis var ya,” dedi.

Winnie Verloc acele yoluna devam ederken kısaca, “Polisin işi bu değil,” diye karşılık verdi.

Stevie’nin yüzü iyice asıldı. Düşünüyor, düşündükçe alt çenesi gevşeyip daha da sarkıyordu. Sonunda yüzünde ümitsiz, boş bir ifade belirdi ve zihnini zorlamaktan vazgeçti. Durumu kabullenmişti, ama şaşkındı; “Polisin işi bu değil, ha?” diye mırıldandı. “İşi bu değil, ha?” Kendi kafasında ideal bir kavram yaratarak, polisliğin kötülükleri önleyen bir tür hayır kurumu olduğunu düşünmüştü. Hayır kavramı, Stevie’nin özellikle bu mavi üniformalı insanların gücü konusundaki düşüncelerinin ayrılmaz bir parçası gibiydi. O güne kadar Stevie tüm polis memurlarını gerçek bir güvenle ve içli duygularla sevmişti hep. Yüreği sızladı. Ayrıca, ikiyüzlülük ettiklerinden kuşkulanarak onlara kızmaya başladı. Çünkü Stevie içi dışı bir, saklısı gizlisi olmayan bir gençti. Bu adamlar ne demeye hayırsever kimselermiş gibi davranıyorlardı öyleyse? Her şeyi görünen anlamıyla kabullenen ablasının tersine, Stevie sorunların en derin noktalarına inmek isterdi. Soruşturmasına öfkeli bir çıkışla devam etti:

“Peki, nedir onların işi Winn? Polisler ne işe yarar? Söyle bana.”

Winnie insanlarla çekişmekten hoşlanmazdı. Ama Stevie'nin daha ilk başta annesini çok özleyerek ruhsal bir çöküntüye girmesinden korktuğu için, tartışmayı büsbütün kesmek istemedi. Alay etmeyi hiç aklından geçirmeden, Merkezi Kızıl Komite Delegesi, birtakım anarşistlerin yakın dostu, toplumsal devrim âşığı Bay Verloc'un karısı için belki de doğal sayılacak bir karşılık verdi:

"Polislerin işi nedir bilmiyor musun Stevie? Polislerin varlık nedeni, hiçbir şeyi olmayanların, her şeyi olanlardan bir şeyler almalarını önlemektir."

Winnie kardeşini her zaman rahatsız eden "çalmak" sözünü kullanmaktan kaçınmıştı. Çünkü Stevie'nin ince, duyarlı bir dürüstlüğü vardı. (Garipliği yüzünden) anlamayacağı kaygısıyla, birtakım kolay anlaşılır ilkeleri ona öylesine güçlü bir biçimde aşılamışlardı ki, bazı uygunsuz davranışların adı bile onu dehşete düşürüyordu. Stevie duyduğu şeylerden oldum olası kolayca etkilenirdi. Şimdi de etkilenmiş ve ürkmüş, baştan aşağı dikkat kesilmişti.

Kaygılı bir sesle hemen sordu, "Ne yani? Karınları aç olsa bile mi?"

İkisi de yürümeyi bırakmıştı.

Bir yandan yola bakıp doğru renkte bir otobüsün gelip gelmediğini görmeye çalışan Winnie Verloc, servet dağılımı sorununa aldırmayan bir kimsenin sakin tavrıyla, "Karınları çok aç olsa bile," dedi. "Kesinlikle alamazlar. Ama tüm bunları konuşmanın ne yararı var Stevie? Sen hiç aç kalmıyorsun ki."

Winnie, yanında genç bir erkek gibi duran çocuğa hızla göz attı: Sevimli, çekici, sevgi dolu ve biraz da –ama çok az– garipti. Winnie kardeşini başka türlü göremezdi, çünkü şu tatsız tuzsuz yaşamında, heyecanlı duygular adına –öfke, cesaret, acıma, hatta fedakârlık adına– ne varsa, hepsi Stevie'yle ilgiliydi. "Ben hayatta olduğum sürece hiçbir zaman da kalmayacaksın," diye eklemedi, ama aslında pekâlâ ekleyebilirdi, çünkü bu uğurda zaten etkili adımlar atmış bulunuyordu. Bay Verloc son derece iyi bir kocaydı. Winnie hiç kimsenin bu çocuğu sevmemezlik edebileceğini sanmıyordu. Birden bağırdı:

"Çabuk Stevie. Durdur şu yeşil otobüsü."

Ablası Winnie'yi koluna takmış yürürken Stevie kendini pek önemli hissediyor, yüreği gururla çarpıyordu; öteki kolunu hızla havaya kaldırarak yaklaşan otobüsü durdurdu.

Bundan bir saat sonra Verloc, dükkân tezgâhının arkasında okuduğu ya da en azından okurmuş gibi baktığı gazeteden gözlerini kaldırdı ve kapının çıngırak

sesi hafiflerken karısı Winnie'nin içeri girdiğini, dükkândan geçerek yukarı çıktığını, arkasından da kayınbiraderi Stevie'nin geldiğini gördü. Karısına bakmak Verloc'un hoşuna gidiyordu, böyle garip bir huyu vardı. Oysa son zamanlarda kendisi ile dış dünya arasına bir perde gibi inen kara düşünceler yüzünden kayınbiraderinin varlığını fark etmez olmuştu. Sanki bir hayalete bakarmış gibi, tek söz etmeden karısının arkasından uzun uzun baktı. Verloc evde her zaman kısık ve sakin bir sesle konuşurdu, ama şimdi sesi hiç çıkmaz olmuştu. O gün karısının her zamanki gibi kısaca "Adolf" diye seslenerek çağırdığı akşam yemeğinde de hiç konuşmadı. Başında geriye ittiği şapkasıyla masada oturdu ve gönülsüz gönülsüz yemeğini yedi. Adolf Verloc'u, aslında çok bağlı bulunduğu aile ocağından her an kalkıp gidecekmiş gibi gösteren bu alışkanlığın sorumlusu, sokağa çıkmaya can atması değildi; yabancı ülkelerde sık sık gittiği kafelerde edinilmiş bir alışkanlıktı bu. Dükkândan gelen çatlak çıngırak sesleriyle Verloc iki kez, tek söz etmeden kalkıp dükkâna geçti, sonra sessizce geri geldi. Kocasının masadan her ayrılışında sağındaki boş iskemleye ifadesiz gözlerle bakan Winnie Verloc annesinin yokluğunu acı acı hissediyor, içi anne özlemiyle doluyordu; Stevie de aynı nedenle, sanki masanın altındaki döşeme rahatsız edecek ölçüde sıcakmış gibi, ayaklarını sürtüp duruyordu. Verloc dönüp, bir sessizlik anıtı gibi yerine oturunca, Winnie'nin bakışının niteliğinde belli belirsiz bir değişiklik oldu ve Stevie, eniştesine beslediği korkuyla karışık derin saygı yüzünden ayaklarını sürtmeyi bıraktı, saygılı bir sevecenlikle gözlerini ona çevirdi. Eniştesi üzgündü. Ablası Winnie otobüste ona, Bay Verloc'u evde kederli bir durumda bulacaklarını ve rahatsız edilmemesi gerektiğini iyice anlatmıştı. Babasının öfkesi, pansiyonda kalan adamların sinirliliği ile eniştesi Verloc'un aşırı kederlere kolayca kapılan bir insan oluşu, Stevie'yi o zamana kadar hep kendini dizginlemek zorunda bırakmıştı. Öfke, sinirlilik, aşırı keder: Bunların hepsi de kolayca uyanan ama neden uyandıkları her zaman kolay anlaşılamayan duygulardı ve aralarında ahlak açısından Stevie üzerinde en etkili olanı, sonuncusuydu; çünkü Bay Verloc iyi bir insandı. Stevie'nin annesi ile ablası, bu gerçeği sarsılmaz bir temele oturtmuşlardı. Bay Verloc'tan habersiz temeli kazmış, binayı dikmiş, takdis etmiş ve tüm bunları ahlak kavramıyla uzaktan yakından ilgisi olmayan nedenlerle yapmışlardı. Verloc'un kendisi hiçbir şeyin farkında değildi. Doğruyu söylemek gerekirse eniştesi, Stevie'nin ona iyi bir insan gözüyle baktığından da habersizdi. Ama gerçekten böyle bakıyordu. Hatta Stevie'nin bildiği kadarıyla Bay Verloc, iyi diye niteleyebileceği tek kişiydi; çünkü pansiyonda kalan adamlar ya kısa sürede oradan ayrıldıkları ya da Stevie'ye mesafeli durdukları için, Stevie onlar hakkında (belki ayakkabıları dışında) öyle pek açık seçik bir izlenim edinememişti. Babasına gelince, oğlunu terbiye etmek adına onun Stevie'ye

verdiği cezalara çok üzülen anne ile abla, zavallı çocuğun önünde babasıyla ilgili herhangi bir iyilik kavramından söz etmekten kaçınmışlardı. Etseler, aşırı bir acımasızlık olurdu bu. Ayrıca, Stevie belki de onlara inanmazdı. Oysa Stevie'nin eniştesi Verloc'un iyiliğine duyduğu inancı hiçbir şey sarsamazdı. Bay Verloc açık ama gene de gizemli bir biçimde iyiydi. İyi bir insanın kederi de büyük olur elbet.

Stevie ara sıra eniştesine saygı dolu, sevecen bakışlarla bakıyordu. Bay Verloc üzgündü. Winnie'nin kardeşi bu adamın iyiliğindeki gizemi daha önce hiç böylesine yakından hissetmemişti. Anlaşılabilir bir üzüntüydü bu. Stevie'nin kendisi de üzgündü. Çok üzgündü. Onunki de aynı türden bir kederdi. Bu tatsız gerçeği fark edince, Stevie ayaklarını yere sürtmeye başladı. Stevie duygularını hep kol ve bacaklarıyla sıkıntılı hareketler yaparak belli ederdi.

Winnie Verloc kesin ama yumuşak bir sesle, "Ayaklarını oynatma, canım," dedi; sonra kocasına döndü, içgüdüsel bir ince düşüncelilik ürünü, kayıtsız bir sesle, "Bu akşam dışarı çıkacak mısın?" diye sordu.

Dışarı çıkma sözü bile Verloc'a son derece tatsız gelmiş gibiydi. Canı sıkkın sıkkın başını iki yana salladı, sonra gözlerini önüne eğip tabağındaki peynir parçasına bakarak, tam bir dakika kımıldamadan durdu. Bu sürenin bitiminde ayağa kalktı, odadan ayrıldı ve dükkândan gelen kapı çıngırağı sesleri arasında sokağa çıktı. Böylesine tutarsız davranmasının nedeni, tatsızlık çıkarmak değildi, içinde yenemediği bir tedirginlik vardı. Evden uzaklaşmasının kesinlikle bir yararı olmayacak, aradığı huzuru Londra'nın hiçbir yerinde bulamayacaktı. Gene de evden çıkmıştı. Karanlık sokaklarda, ışıklı caddelerde, iyi bir akşam geçirmek için gönülsüz bir çabada bulunurcasına girip çıktığı gösterişli iki meyhanede, bir alay kasvetli düşünceyi de peşinden sürükledi; sonunda tehdit altındaki evine dönüp, yorgun argın yeniden tezgâhın arkasına oturunca, kara düşünceleri aç bir köpek sürüsü gibi koşup yeniden tepesine üşüştü. Kapıları kilitleyip gaz lambasını söndürdükten sonra, kara köpek sürüsünü de yanına katıp yukarı yatmaya çıktı; uyumak isteyen bir insan için korkunç bir refakatçi takımıydı bu. Karısı daha önce yatmıştı; yorganın altında hafifçe belli olan koca bedeni, yastıktaki başı ve yanağının altına yerleştirdiği eliyle, Verloc onda uykusu gelmiş bir kimsenin dingin ruh halini gördü, aklını kaçıracak gibi oldu. Karısının boş bakan, iyice açılmış iri gözleri, bembeyaz yatak takımının üstünde kapkara ve hareketsizdi. Kendisi de hiç kımıldamıyordu.

Winnie Verloc dingin ruhlu bir kadındı. Yüreğinde, hiçbir şeyin derinine fazla inmeye gelmez, diye köklü bir duygu vardı. Gücünü de bilgeliğini de bu

içgüdüsel inançtan alıyordu Winnie. Ama kocası Verloc'un suskunluğu, günlerdir Winnie'nin üstüne ağır bir yük gibi çökmüştü. Aslına bakılırsa, bu suskunluk sinirine de dokunmaya başlamıştı. Kımıldamadan, yattığı yerden, "Çoraplarınla odada böyle dolaşıp durursan üşütürsün sonra," dedi.

Bir eşin kaygılarına ve bir kadının tedbirliliğine yakışan bu sözler Verloc'u şaşırttı. Ayakkabılarını aşağıda çıkarmış, ama terliklerini giymeyi unutmuştu; bir süredir yatak odasında, kafesteki bir ayı gibi, yumuşak tabanları üzerinde sessizce dolanıyordu. Karısının sesini işitince durdu ve bir uyurgezerin ifadesiz bakışlarıyla ona öyle uzun uzun baktı ki, Winnie yorganın altında biraz kımıldandı. Ama beyaz yastığa gömülü siyah başını, yanağının altındaki elini yerinden oynatmadı, iri kara gözlerini kırpmadı.

Kocasının ifadesiz bakışları altında, annesinin merdiven sahanlığının karşısındaki odasının boş olduğunu hatırlayınca, Winnie'nin içini keskin bir yalnızlık acısı kapladı. Winnie o güne kadar annesinden hiç ayrılmamıştı. Anne kız birbirlerine hep destek olmuşlardı. Evet, gerçekten olmuşlardı, bunu hissediyordu; Winnie kendi kendine, ama annem yok artık, dedi –bir daha dönmemek üzere gitmişti annesi. Winnie Verloc boş hayallere bel bağlayacak değildi. Ama Stevie yanındaydı ya. Kocasına:

"Annem aklına koymuş, istediğini yaptı," dedi. "Bence yaptığı şey çok anlamsız. Eminim ki, senin kendisinden usandığını düşünmüş olamaz. Bizi böyle bırakıp gitmekle çok kötü davrandı."

Verloc fazla okumuş bir adam değildi, yapabileceği benzetmelerin kapsamı sınırlıydı, ama kaynanasının hareketi ona hemen, batacak gemiyi terk eden fareleri düşündürdü. Bunu neredeyse karısına da söyleyecekti. Son zamanlarda kuşkucu ve hırçın biri olup çıkmıştı. Yaşlı kadının burnu bu kadar iyi koku alıyor olabilir miydi? Ama böyle bir kuşkunun mantıksızlığı açıkça ortadaydı, bu yüzden dilini tuttu. Ancak gene de, üzgün bir sesle ağır ağır, "Belki de gitmesi iyi oldu," demekten kendini alamadı.

Verloc soyunmaya başladı. Karısı hareketsiz, dalgın gözlerini bir noktaya dikmiş, hiç sesini çıkarmadan duruyordu. Kısa bir an yürek atışları da durmuştu sanki. Winnie o akşam, yaygın kullanılan bir ifadeyle, "hiç kendinde değildi", ayrıca, basit bir sözün bile değişik –çoğu zaman tatsız– birkaç anlama gelebileceğini anlamıştı. Gitmesi belki de nasıl iyi olabilirdi ki? Sonra, neden iyi olacakmış? Ama Winnie, kısır soyut düşüncelere dalarak aylaklık etmemeye kararlıydı. Hiçbir şeyin derinine fazla inmeye gelmez, yolundaki inancı şimdi iyice pekişmişti. Becerikli ve bir bakıma kurnaz bir kadın olduğundan, vakit

geçirmeden Stevie konusunu açtı; çünkü Winnie bir şeyi aklına koydu mu, onu güçlü ve şaşmaz içgüdüsünden gelen tam bir kararlılıkla yapardı.

“İlk birkaç günde bu oğlanı oyalamak için ne yapacağım bilmiyorum. Annemin yokluğuna alışıncaya kadar sabahtan akşama, bütün gün kendini yiyip bitirecek. Çok da iyi bir çocuk. Onsuz ben ne yapardım, bilmem.”

Verloc ıssız, umutsuz, koskoca bir çölde, çevresine aldırmadan soyunan bir adamın tüm içe dönük dikkatiyle üstündekileri çıkarmaya devam etti. Ortak mirasımız olan bu güzel dünya, Verloc’a gerçekten böylesine soğuk ve çorak bir yer olarak görünüyordu. İçeride de, dışarıda da her şey o kadar sessizdi ki, sahanlıktaki saatin tik-takları, kendilerine bir can yoldaşı bulmak istercesine odaya sızıyordu.

Verloc kendi tarafından yatağa girerek, ses çıkarmadan karısının arkasına uzandı. Kalın kolları, terk edilmiş silahlar ya da işe yaramadıkları için bir yana atılmış aletler gibi, yorganın dışında kalmıştı. O sırada, her şeyi karısına açıkça anlatacaktı. Tam zamanıymış gibi geldi ona. Göz ucuyla, Winnie’nin beyazlar giyinmiş geniş omuzlarına, gece için üç parçaya ayırarak ördüğü ve uçlarına siyah kurdeleler bağladığı saçlarına baktı. Ve anlatmaktan vazgeçti. Verloc karısını bir kocanın eşini sevmesi gerektiği gibi, yani insan sahip olduğu en önemli şeyi nasıl severse öyle seviyor, ona öyle değer veriyordu. Gece için yapılmış bu saçlarda, bu geniş omuzlarda, yakından tanıdığı kutsal bir görünüş vardı; sakin bir aile yaşamının kutsallığıydı bu. Winnie yerde yatan, bitmemiş, biçimsiz, koca bir heykel gibi hareketsizdi; Verloc onun boş odaya bakan, iyice açılmış gözlerini düşündü. Gizemli bir kadındı karısı, tüm canlı varlıkların gizemiyle gizemliydi. Müteveffa Büyükelçi Baron Stott-Wartenheim’ın ortalığı telaşa veren resmi yazılarının ünlü casusu D, bu tür gizleri anlamaya çalışacak biri değildi. Kolayca korkup sinen bir adamdı o. Ayrıca, üşengeçti de; genellikle iyi huyluluğun gerçek nedeni olan bir üşengeçlikti onunki. Sevgisinden, ürkeklik ve üşengeçliğinden dolayı bu gizeme el atmaktan kaçındı. İleride buna her zaman yeterli vakti olacaktı. Verloc odanın uykulu sessizliğinde acılarına birkaç dakika daha sessizce katlandı. Sonra kararlı bir açıklamada bulunarak sessizliği bozdu.

“Yarın Avrupa’ya gidiyorum.”

Karısı belki de uyumuştu. Bilemiyordu. Aslında Winnie kocasını işitmişti. Gözleri apaçık duruyor, hiçbir şeyin fazla derinine inmeye gelmez, yolundaki içgüdüsel inancı iyice pekişmiş olarak, kımıldamadan yatıyordu. Gene de Verloc’un böyle bir yolculuğa çıkmasının olağandışı bir yanı yoktu. Dükkândaki

mallar eksildikçe bunları Paris ile Brüksel'den tamamlıyordu. Satın alma işini çoğu zaman oralara gidip kendisi yapardı. Brett Sokağı'ndaki dükkânın çevresinde şimdi ufak, seçkin bir amatör müşteri topluluğu oluşuyordu; Verloc gibi, karakteri ile ihtiyaçları akıl almaz bir biçimde denk düştüğü için sanki ömür boyu casusluk yapmak için yaratılmış bir adamın yapacağı tüm işlere son derece uygun, gizli bir topluluktu bu.

Verloc bir süre bekledi, sonra, "Bir hafta, belki de on beş gün yokum. Söyle, gündüzleri Bayan Neale gelsin," diye ekledi.

Bayan Neale, Brett Sokağı'ndaki temizlikçi kadındı. Zevk ve eğlence düşkünü bir doğramacıyla yaptığı evliliğin kurbanı olan bu bahtsız kadın, bir sürü küçük çocuğu geçindirmenin yükü altında eziliyordu. Koltuklarına kadar çıkan kaba çul önlüğünü kuşanıp kıpkırmızı kesilmiş kollarıyla yerleri fırçalamaya giriştiğinde, fırçasından kopan gürültüler, teneke kovalarından yükselen takırtılar arasında, soluğundan ortalığa rom ve sabun kokularıyla birlikte yoksulluğun acıları yayılırdı.

Zihni gizli niyetlerle dopdolu olan Winnie Verloc, son derece açık bir kayıtsızlıkla, "Kadının bütün gün burada bulunmasına gerek yok. Stevie ile birlikte ben işleri kolayca idare edebiliriz," dedi. Winnie yapayalnız, merdiven sahanlığında saatin tik-taklarını sonsuzluğun dipsiz kuyusuna gönderinceye kadar bekledi. Sonra "Işığı söndüreyim mi?" diye sordu.

Verloc boğuk bir sesle, sert sert, "Söndür," dedi.

Bölüm 9

Verloc on gün sonra Avrupa'dan geri geldiğinde, zihni belli ki dış ülkelere seyahatin harika etkileriyle rahatlamış değildi; yüzünde de eve dönmenin sevincini gösteren bir aydınlık yoktu. Sıkıntılı, bitkin bir halde, dükkân çıngırağının eşliğinde içeri girdi. Yol çantası elinde, başı eğik, büyük adımlarla doğru tezgâhın arkasına yürüyüp, sanki Dover'den oraya tüm yolu taban teperek gelmiş gibi, kendini iskemlenin üstüne bırakıverdi. Sabahın erken bir vaktiydi. O sırada ön vitrinlerdeki birtakım nesnelerin tozunu almakta olan Stevie arkasına dönmüş, ağzı açık, saygı ve huşu içinde eniştesine bakıyordu.

Verloc yerdeki çantayı ayağının ucuyla hafifçe iterek, "Al şunu!" dedi; Stevie çantanın üzerine atıldı, gurur dolu bir sevgiyle alıp götürdü. Öyle çabuk davranmıştı ki, eniştesi şaşıp kalmıştı.

O sırada Bayan Neale oturma odasındaki şöminenin ızgarasını karartıyordu; çıngırağın sesini duyunca kapı aralığından bakmış, dizlerinin üstünde doğrularak, bitmez tükenmez işlerinin kir pas içinde bıraktığı önlüğüyle gidip, mutfaktaki Winnie Verloc'a "evin efendisinin döndüğünü" haber vermişti.

Winnie dükkânın iç kapısından öteye geçmedi.

Kocasına uzaktan, "Kahvaltı etmek istersin herhalde," dedi.

Verloc olmayacak bir teklif karşısında çaresiz kalmış gibi hafifçe ellerini oynattı. Ama oturma odasına gitmeye razı edildikten sonra, önüne konan yiyeceklere el sürmemezlik etmedi. Alnının gerisine itilmiş şapkası, ağır paltosunun iskemlenin her iki yanına üçgen biçiminde sarkan etekleriyle oturmuş, bir lokantada yemek yiyordu sanki. Karısı Winnie, kahverengi muşamba örtülü masanın öbür ucunda sakin sakin konuşuyor, ona, evine dönen bir eşe söylenecek türden sözler söylüyordu. Hiç kuşku yok ki, duruma uygunluk bakımından bunlar, diyar diyar dolaşan Odysseus eve döndüğünde, karısı Penelope'nin ona söylediklerinden aşağı kalmayan bir ustalıkla düşünülmüş sözlerdi. Her ne kadar kocası uzaktayken Winnie bir şey örmediyse de yukarı kattaki odayı tepeden tırnağa temizletmiş, dükkânda ufak tefek satışlar yapmış, birkaç kez Michaelis ile görüşmüştü. Son görüştüklerinde Michaelis ona yakında Londra-Chatham-Dover tren yolu üzerinde bir yerlerdeki bir köy evine taşınacağını söylemişti. Bir kez de, evine bakan "şu kötü yaşlı kadının" kolunda Karl Yundt uğramıştı. "Yaşlı, iğrenç" bir adamdı Yundt. Winnie suratını asıp gözlerini uzaklara dikerek, tezgâhın arkasındaki yerinden hiç kımıldamadan ters

ters konuştuğu Yoldaş Ossipon'dan hiç söz etmedi; bu iri yapılı anarşisti anımsayınca biraz durmuş, yüzü belli belirsiz kızarmıştı. Evde olup bitenler konusunda sözü bir an önce kardeşi Stevie'ye getirmeye çalışarak, kocasına o yokken çocuğun somurtup durduğunu anlattı.

"Hep annem bizi bırakıp gittiği için oluyor bunlar," dedi.

Verloc ne öfkelenip lanet okudu, ne de "Stevie'nin canı cehenneme," dedi.

Ancak kocasının düşüncelerinden habersiz olan Winnie, onun kendini tutmakla gösterdiği cömertliği takdir edebilmekten uzaktı.

"Ama gene de eskisi kadar çok çalışıyor," diye devam etti. "Her işe koşuyor. Bize yardım etmek için kendini paralıyor."

Verloc dalgın bakışlarını uyurgezerler gibi ilgisizce, sağ yanında pembe dudakları alık alık açılmış oturan, ince yapılı, solgun yüzlü Stevie'ye çevirdi. Eleştiren bir bakış değildi bu. Herhangi bir amacı yoktu. Ama Verloc bir an karısının kardeşinin pek işe yarar birine benzemediğini düşünmüşse bile bu, kimi zaman dünyayı yerinden oynatabilecek türden sürekli, güçlü bir düşünce değil de, ancak yüzeysel, geçici bir düşünce olabilirdi. Verloc arkasına yaslanıp şapkasını çıkardı. Daha kolunu uzatıp masaya koymadan Stevie atılıp şapkayı kaptı ve büyük bir saygıyla mutfağa götürdü. Bay Verloc bir kez daha şaşırdı.

Winnie Verloc, o hiç değişmeyen sakinliğinin en güzel biçimiyle, "Bu çocuğa istediğini yaptırabilirsin sen, Adolf," dedi. "Senin için kendini ateşe bile atar o."

Winnie dikkat kesilip birden sustu, mutfak kapısına doğru kulak kabarttı.

Bayan Neale yerleri fırçalıyordu. Stevie mutfağa girince, kadın acıklı acıklı inlemeye başladı çünkü daha önce Stevie'yi, ablası Winnie'nin ara sıra harçlık diye verdiği bir şilinleri kendi küçük çocuklarına göndermeye kolayca razı edebildiğini görmüştü. Hem çöp tenekelerinde, hem kirli sularda yaşayabilen amfibik bir evcil hayvan gibi, üstü başı ıslak, kir pas içinde, su birikintilerinin arasında dizleriyle dirsekleri üstünde dört ayak olmuş durumda, her zamanki giriş sözlerine başladı: "Senin işin iş, çalışmadan beyler gibi bakılıyor sana," dedi. Arkasından, yoksulluğun boyutları acınacak derecede şişirilmiş, ama aslında doğruluğu ucuz içki ve sabun kokan iğrenç nefesiyle feci biçimde kanıtlanan bitmez tükenmez yakınmalarına geçti. Hep burnunu çekiyor, durmadan konuşuyor, bir yandan da harıl harıl yerleri fırçalıyordu. Söyledikleri içtendi. Kırmızı ince burnunun iki yanında, bulanık şiş gözleri yaşlarla dolmuştu çünkü gerçekten, sabah sabah içini ısıtacak bir şeyler içmesi gerektiğini

hissediyordu.

Winnie Verloc olup bitenlerin farkındaydı; oturma odasında, “Neale hanım küçük çocukları hakkındaki o acıklı masallarını tutturdu gene,” dedi. “Çocukların hepsi dediği kadar küçük olamaz. Bazıları isteseler kendi başlarının çaresine bakabilecek yaşa gelmiş olmalı artık. Ama anlattıkları Stevie’yi çileden çıkarıyor.”

Sanki bu sözleri doğrularcasına, mutfaktan masaya “küt” diye inen bir yumruk sesi geldi. Acıma duygusu gitgide kabaran Stevie, cebinde bir şilin bulamayınca öfkelenmişti. Bayan Neale’in “küçük kuzularının” sıkıntılarını gideremediği için, birinin cezalandırılması gerekir, diye düşünüyordu. Winnie Verloc yerinden kalktı, “bu saçmalığa bir son vermek” üzere mutfağa gitti ve kesin ama yumuşak bir tavırla kardeşini yatıştırdı. Winnie, parasını alır almaz Bayan Neale’in sert bir içki içmek için köşeyi kıvrılıp, doğruca –yaşamının kederli yolundaki kaçınılmaz duraklardan biri olan– bayağı, izbe bir meyhanenin yolunu tuttuğunu çok iyi biliyordu. Hiçbir şeye dış görünüşünden öte bakmak istemeyen birinden geldiği düşünülürse, Winnie’nin bu alışkanlığa ilişkin yorumunda beklenmedik bir derinlik vardı. Kendi kendine, “Ayakta kalmak için ne yapsın ki kadıncağız? Onun yerinde olsam ben de öyle davranırdım,” dedi.

Aynı gün öğleden sonra, oturma odasındaki ateşin başında uyuklayıp duran Verloc sonunda irkilerek uyandı; dışarı çıkıp biraz yürümek istediğini söyleyince, karısı dükkândan seslendi:

“Keşke şu oğlanı da yanına alsan, Adolf.”

Adolf Verloc o gün üçüncü kez şaşırdı. Gözlerini dikip karısına aptal aptal baktı. Winnie her zamanki kararlı tavrıyla devam etti: Bir iş yapmadığı zamanlar oğlan evde somurtup duruyordu. Açık açık, bunun kendisini üzdüğünü, ayrıca tedirgin de ettiğini söyledi. Sakin bir kadın olan Winnie’nin ağzından çıktığı için bu sözler abartılı sayılabilirdi. Ama gerçekten de Stevie, mutsuz bir ev hayvanı gibi gözle görülür bir biçimde somurtuyordu. Karanlık merdiven sahanlığına çıkıyor, yerde dizlerini göğsüne çekip başını elleri arasına alarak, ayaklı saatin dibinde oturuyordu. Solgun yüzüyle, karanlıkta ışıldayan koca gözleriyle birden karşılaşmak ürkütücüydü; onun orada olduğunu düşünmek insanı rahatsız ediyordu. İnsan karanlıkta onun solgun yüzüyle, ışıldayan koca gözleriyle birden karşılaşınca ürküyor, orada olduğunu düşünmekten bile rahatsız oluyordu.

Verloc çok şaşırtıcı bulduğu bu yeni teklife kendini alıştırdı. O da karısını, her erkeğin karısını sevmesi gerektiği gibi severdi, yani ona çok düşkündü. Ama

aklına önemli bir sakınca geliyordu; bunu, “Beni gözden kaçırıp sokakta kaybolur,” biçiminde ifade etti.

Karısı ne dediğini bilen bir tavırla başını salladı.

“Hayır, kaybolmaz. Sen tanımıyorsun onu. Bu çocuk seni taparcasına seviyor. Ama yanında olmadığını görürsen,” Bir an durakladı, ancak kısa bir an. “Sen yoluna devam edip yürüyüşünü tamamla. Merak etme. Ona bir şey olmaz. Çok geçmeden sağ salim eve dönecektir kesin,” dedi.

Bu iyimserlik o gün Verloc’u dördüncü kez şaşırttı.

“Döner ha?” diye kuşkuyla homurdandı. Ama kayınbiraderi belki de göründüğü kadar geri zekâlının biri değildi. Karısı durumu herkesten iyi bilirdi elbet. Kaygılı gözlerini kaçırarak kısık bir sesle, “Eh, gelsin öyleyse,” dedi ve belki bir atlının terkisine binmeyi yeğleyen, ama örneğin Verloc gibi at sahibi olacak kadar parası bulunmayan kimselerin ayaklarının dibinde yürümesini de bilen kara düşüncelerin pençesine yeniden düştü.

Dükkânın kapısında duran Winnie, çıktığı yürüyüşlerde kocasına hep eşlik eden bu ölümcül yol arkadaşını fark etmedi. O sefil sokakta uzaklaşan iki kişinin arkasından bir süre baktı; bunların biri iriyarı, uzun; öteki incecik boynu, yarı saydam koca kulaklarının altında hafifçe kalkık duran cılız omuzlarıyla sıska ve kısaydı. Paltoları aynı kumaştan yapılmıştı; şapkalarının rengi siyah, biçimi yuvarlaktı. Giyim kuşamlarındaki benzerliğe bakarak hayal gücünü işleten Winnie içinden, “Baba oğul sanki,” dedi. Aynı zamanda, Verloc’un zavallı Stevie’ye, ömründe görüp görebileceği kadar babalık ettiğini düşündü. Bunu kendisinin sağladığını da biliyordu. Huzurlu bir gurur içinde, birkaç yıl önce verdiği bir karardan dolayı kendini kutladı. Bu kararı verirken epeyce zorlanmış, hatta biraz gözyaşı bile dökmüştü.

İlerleyen günlerde Winnie, kocasının Stevie’yle birlikte bulunmaktan hoşlanır gibi olduğunu gördükçe kendini daha çok kutladı. Şimdi, yürüyüşe çıkmaya hazırlandığı zaman Bay Verloc, evin köpeğini çağırır gibi yüksek perdeden Stevie’ye sesleniyor, ama bunu elbette köpek çağırmaktan farklı bir tavırla yapıyordu. Winnie evde onun sık sık gözünü dikip merakla Stevie’ye baktığını fark ediyordu. Kocasının davranışları değişmişti. Hâlâ fazla konuşmuyordu, ama eskisi kadar her şeye kayıtsız değildi. Winnie zaman zaman onun çok sinirli olduğunu düşünüyorsa da, bu yeni durumu iyi bir gelişme sayıyordu. Stevie’ye gelince, Stevie artık saatin dibine oturup somurtmuyor, ama bunun yerine evde köşede bucakta pinekleyip, kendi kendine tehdit dolu sözler homurdanıyordu.

Ablası, “Ne söylüyorsun, Stevie?” diye sorduğunda ağzını açıyor, gözlerini kısarak ona bakmakla yetiniyordu. Beklenmedik anlarda ve ortada belli hiçbir neden yokken yumruklarını sıkıyor; tek başına görüldüğü zamanlar ise, daireler çizsin diye kendisine verilen kalem kâğıt mutfak masasının üstünde bomboş dururken, o kaşlarını çatıp duvara bakıyordu. Stevie’de de bir değişiklik olmuştu, ama onunki bir gelişme değildi. Kardeşinin bu garip davranışlarını genel bir heyecan tanımlaması içine sokan Winnie, kocasıyla arkadaşları arasında geçen konuşmaları Stevie’nin gereğinden fazla işittiğini ve bunun çocuk için hiç iyi bir şey olmadığını düşünmeye başlamıştı. Bay Verloc yürüyüşleri sırasında birtakım insanlarla karşılaşıyor ve onlarla konuşuyordu elbette. Bunun tersi düşünülemezdi. Çıktığı yürüyüşler onun dışarıdaki işlerinin ayrılmaz bir parçasıydı; Winnie bu işlerin niteliğini hiçbir zaman fazla kurcalamamıştı. Ortada hassas bir durum bulunduğunu seziyor, ama bunu, dükkânın müşterilerini etkileyen, hatta şaşırtan, öteki ziyaretçilerin ise hayret içinde kendisine mesafeli durmalarına neden olan o anlaşılmaz sakin tavrıyla karşılıyordu. Hayır! Kocasına, “Stevie’nin duymaması gereken bazı şeyler var”, diye yakındı. Bunları işitince, yoksullara yardım edemediği için, zavallı çocuk heyecanlanıyordu. Onlara kimse yardım edemezdi ki.

Dükkânda konuşuyorlardı. Verloc bir yorumda bulunmadı. Verebileceği iyi bir karşılık olduğu halde, sesini çıkarmadı. Karısına, sokağa çıkarken Stevie’yi de yanıma alma düşüncesi benden değil, senden çıktı, demedi. Tarafsız bir gözlemci, o sırada Bay Verloc’un insanüstü bir büyüklük gösterdiğini düşünürdü. Verloc raftan karton bir kutu indirdi, içine bir göz atıp doğru şeyi indirdiğinden emin olunca, kutuyu usulca tezgâhın üstüne bıraktı. Ancak bu işi bitirdikten sonradır ki, sessizliği bozarak, belki bir süre şehirden uzaklaşmanın Stevie’ye iyi geleceğini, ama karısının ondan ayrılmak isteyeceğini pek sanmadığını söyledi.

Winnie ağır ağır, “Ondan ayrılmak istemezmişim!” dedi. “İyiliği içinse, ayrılmaz olur muyum hiç! Şu söylediğine bak! Elbette ayrılabilirim. Ama gidebileceği bir yer yok ki.”

Verloc bir parça kahverengi kâğıtla bir yumak sicim çıkardı; o sırada da mırıldanır gibi, Michaelis’in köyde küçük bir evde oturduğunu söyledi. Michaelis, Stevie’ye yatacak bir oda verebilirdi. Orada konuklar, konuşmalar falan yoktu. Michaelis bir kitap yazıyordu.

Winnie Verloc, Michaelis’i sevdiğini, o “iğrenç yaşlı adam” Karl Yund’tan nefret ettiğini söyledi ama Ossipon’un adını anmadı. Stevie’ye gelince, Stevie

olsa olsa bu işe çok sevinirdi. Bay Michaelis ona her zaman iyi ve sevecen davranıyordu. Anlaşılan seviyordu onu. Ne de olsa Stevie iyi bir çocuktu.

Biraz durdu, sonra sarsılmaz bir güvenle, “Son zamanlarda sen de onu sevmeye başladın sanki,” diye ekledi.

Verloc, postaya verilmek üzere paket yaptığı karton kutuyu bağlarken, sicimi yanlış yerinden çekip kopardı, işitilmeyecek biçimde mırıldanarak birkaç küfür savurdu. Sonra her zamanki boğuk sesini biraz yükselterek, Stevie’yi köye kendisinin götüreceğini, Michaelis’in yanında çocuğun güven içinde olacağını söyledi.

Bu düşüncesini hemen ertesi gün yerine getirdi. Stevie’den bir itiraz gelmemişti, kafası karışmış gibiydi, ama çok istekli görünüyordu. İçten bakışlarını soru sorarcasına sık sık, özellikle de ablasının bakmadığı bir sırada Verloc’un yorgun yüzüne çeviriyordu. Kendi yüzünde ise, güvenilip eline ilk kez bir kutu kibrit verilerek ateş yakabileceği söylenen küçük bir çocuğun gururlu, korkulu ve dikkatli ifadesi vardı. Ama kardeşinin gösterdiği uysallığa çok sevinen Winnie tutup, köyde üstünü başını fazla kirletmemesini söyledi. Bu söz üzerine Stevie, ablası, bakıcısı ve koruyucusu olan bu kadına, sanki ona beslediği tüm çocuksu güveni ömründe ilk kez yitirmişçesine bir bakış fırlattı. Üzgün ama kurumlu bir bakıştı bu. Winnie gülümsedi.

“Aman Tanrım! Kızmana gerek yok Stevie. Eline fırsat geçince üstünü başını neye çevirdiğini sen de biliyorsun.”

O zamana kadar Verloc sokakta epeyce yol almıştı.

Annesi kahramanca bir davranışla evden ayrılıp, kardeşi de böyle köy gezmesine gidince, Winnie artık hem dükkânda, hem evde eskisine göre daha çok yalnız kalmaya başladı. Çünkü Verloc yürüyüşlerini yapmak zorundaydı. Kocası o sabah evden çok erken çıktığı ve neredeyse akşam karanlığına kadar dönmediği için, Greenwich Park’ta bombalama girişimi olduğu gün, yalnızlığı her zamankinden uzun sürmüştü. Winnie’nin tek başına kalmayı dert ettiği yoktu. Sokağa çıkayım, diye en ufak bir istek duymuyordu. Hava çok kötüydü, dükkânın içi sokaklardan daha sıcak, daha rahattı. Tezgâhın arkasında oturmuş bir şeyler dikiyordu; Verloc yaygaracı çıngırak sesleri arasında içeri girince, Winnie gözlerini işinden kaldırıp bakmadı. Kocasının kaldırımdan gelen ayak seslerini tanımıştı.

Winnie gözlerini kaldırmamıştı, ama şapkasını alnına kadar indirmiş olan

Verloc konuşmadan doğruca oturma odasının kapısına yürürken arkasından sakin sakin, “Ne berbat bir gün,” dedi. “Stevie’yi görmeye mi gittin yoksa?”

Verloc hafif bir sesle, “Hayır! Gitmedim,” dedi ve oturma odasının camlı kapısını beklenmedik bir şiddetle çarptı.

Winnie Verloc diktiği şeyi kucağına bıraktı, bir süre kımıldamadan öyle durdu; sonra dikişini tezgâhın altına koyup, lambayı yakmak için ayağa kalktı. Bu iş bitince, mutfağa geçmek için oturma odasına girdi. Kocası birazdan çayıyla yiyecek bir şeyler isterdi. Winnie güzelliğinin gücüne güvendiğinden, evlilik yaşamlarının günlük ilişkilerinde kocasından kendisine nezaket gereği hoş sözler etmesini, gösterişli kibar davranışlarda bulunmasını beklemezdi. Bunlar olsa olsa, modası geçmiş şeylerdi; belki geçmişte de hiçbir zaman tam uygulanmayan, şimdilerde ise en yüksek çevrelerce bile bir yana bırakılmış (ayrıca Winnie’nin kendi sınıfının ölçülerine de hiç uymayan) boş kalıplardı. Kocasında nazik tavırlar aradığı yoktu, ama iyi bir kocaydı; bu yüzden kendisi de onun kocalık haklarına büyük bir saygı gösteriyordu.

Winnie Verloc, güzelliğinin gücünden emin bir kadının sonsuz rahatlığı içinde oturma odasından geçip mutfaktaki işlerine gidecekti ama o sırada kulağına hafif –çok hafif ve hızlı– bir takırtı sesi çalındı. Bu anlaşılmaz, garip ses dikkatini çekmişti. Sonra, bunun ne sesi olduğunu anlayınca, hayret ve telaşla birden durdu. Elindeki kutudan bir kibrit çaktı, yemek masasının yukarısındaki iki gaz lambasından birini açıp yaktı; lamba bozuk olduğundan önce şaşırmış gibi ıslık sesi çıkardı; arkasından, bir kedi gibi rahat rahat mırlamaya koyuldu.

Kocası, her zamanki alışkanlığının tersine paltosunu çıkarmıştı. Palto kanepenin üstündeydi. Şapkasını da çıkarıp atmış olmalıydı, çünkü o da kanepenin bir kenarının altında ters dönmüş, yerde duruyordu. Kendisi şöminenin önüne bir iskemle çekmiş, ayaklarını ocağın ızgarasından içeri uzatmıştı; iki elinin arasına aldığı başını yanan ateşe doğru iyice eğmişti. Dişleri önleyemediği bir şiddetle birbirine vuruyor, koca sırtını da aynı hızla tir tir titretiyordu. Winnie şaşkınlık ve korku içindeydi.

“Dışarıda ıslanmışsın,” dedi.

Verloc iliklerine kadar titreyerek, güçlükle “Fazla değil,” diyebildi. Büyük bir çabayla dişlerinin takırdamasını bastırdı.

Karısı gerçekten kaygılı bir tavırla, “Yatağa düşüp başıma kalacaksın,” dedi.

Verloc hırıltılı bir sesle burnunu çekerek, “Hiç sanmam,” diye karşılık verdi.

Belli ki, sabahın yedisiyle öğleden sonra beş arasında, nasıl yaptıysa, korkunç bir soğuk algınlığına yakalanmıştı. Winnie'nin gözleri kocasının öne eğilmiş sırtındaydı.

"Bugün nerelerdeydin?" diye sordu.

Verloc, burundan gelen boğuk, alçak bir sesle, "Hiçbir yerde değildim," dedi. Tavrı, bir şeye kızıp somurtan ya da şiddetli baş ağrısı çeken birini andırıyordu. Odanın ölüm sessizliğinde, verdiği yanıtın yetersizliğini, içtenlikten uzaklığını acı acı görmüştü. Burnunu çekerek özür diledi ve ekledi: "Bankaya gittim."

Winnie dikkat kesildi.

Sakin sakin, "Bankaya mı? Neden ki?" diye sordu.

Burnu şömine ızgarasının tepesinde duran Verloc, belirgin bir isteksizlikle mırıldandı:

"Parayı çekmek için!"

"Ne demek yani? Tamamını mı?"

"Evet, tamamını."

Winnie küçük masa örtüsünü özenle yaydı, masanın çekmecesinden iki bıçak, iki çatal çıkardı; işlerini düzen içinde yaparken birden durdu.

"Neden tamamını çektin?"

Ettiği hesaplı düşüncesizliklerinin sonuna yaklaşan Verloc hafifçe burnunu çekerek, "Yakında gerekebilir," dedi.

Karısı, her zamanki sesinde en ufak bir değişiklik olmadan, ama yemek masasıyla dolap arasında hiç kımıldamadan durarak, "Ne demek bu, anlamıyorum," dedi.

Verloc ızgarayla konuşurmuş gibi, boğuk sesiyle, "Bana güvenebileceğini biliyorsun," dedi.

Winnie yavaşça dolaba doğru dönerken, üstüne basa basa, "Evet, elbette. Sana güveniyorum," dedi ve sırasıyla bir bir yaptığı işlere devam etti.

Masaya iki tabak koydu, ekmek ve tereyağı çıkardı; evinin huzur dolu sessizliği içinde, kendisi de ses etmeden masayla dolap arasında gidip geliyordu. Tam reçeli çıkarmak üzereyken, akıl edip, bütün gün dışarıda olduğundan, karnı

iyice acıkmıştır, diye düşündü; dana söğüşünü almak için bir kez daha dolaba gitti. Eti, duvarda mırıltılar çıkararak yanan gaz lambasının altına koydu; ateşi kucaklamış, hareketsiz duran kocasına doğru bir bakış fırlattıktan sonra, iki basamak inip mutfağa geçti. Ancak elinde büyük et bıçağı ve çatalıyla geri dönerken yeniden konuştu:

“Güvenmeseydim, seninle evlenmezdim.”

Başını ellerinin arasına almış, şömine rafının altında iki büklüm oturan Verloc uyuyakalmış gibiydi. Winnie yiyecekleri hazırlamıştı, hafifçe, “Adolf,” diye seslendi.

Verloc hemen ayağa kalktı, biraz sendeleyerek masaya oturdu. Karısı, et bıçağının keskin ağzını inceledikten sonra tabağın üstüne koydu, kocasına söğüş eti gösterdi. Çenesi göğsüne düşmüş oturan Verloc pek oralı olmadı.

Winnie bilgiç bir tavırla, “Soğuk algınlığına karşı beslenmen gerek,” dedi.

Kocası gözlerini kaldırıp baktı, başını salladı. Gözleri kan çanağına dönmüş, yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Parmaklarıyla karıştırdığı saçları darmadağınıktı. Uzun bir içki âleminden sonra huzursuz, kızgın ve sıkıntılıymış izlenimi veren berbat bir görünüşü vardı. Ancak Verloc sefahat düşkünü bir adam değildi. Davranışları ölçülüydü. Şimdiki perişan görünüşü, ateşli bir soğuk algınlığının etkisinden olabilirdi. Üç fincan çay içti, ama yiyeceklere elini bile sürmedi. Karısı yemesi için ısrar ettikçe, tiksinti içinde, sıkıntılı sıkıntılı geri çekiliyordu. Sonunda Winnie, “Ayakların ıslak, değil mi? Terliklerini giysene. Bu akşam sokağa çıkmayacaksın nasıl olsa,” dedi.

Verloc somurtarak, birtakım homurtular ve işaretlerle ayaklarının ıslak olmadığını, aslında ıslaksa bile hiç umursamadığını anlatmaya çalıştı. Terlik giyme önerisini ise önemsiz bularak dikkate bile almadı. Ama akşam sokağa çıkma konusunda beklenmedik bir gelişme oldu. Verloc’un düşündüğü şey, akşam sokağa çıkıp çıkmamak değildi. Onun düşüncesi çok daha kapsamlı bir planla ilgiliydi. Söylediği ters ve yarım yamalak sözlerden, bir süredir gidip yabancı bir ülkeye yerleşmelerinin iyi olabileceğini düşündüğü anlaşılıyordu. Ama aklından Fransa’yı mı yoksa California’yı mı geçirdiği pek açık değildi.

Ortada kesinlikle böyle bir beklenti ya da olasılık bulunmadığından, bu akıl almaz planla ilgi açıklama, üstelik böyle belirsizliklerle dolu bir biçimde yapılınca, Winnie’de pek bir tepki yaratmadı. Kocası sanki kendisini, kıyamet günü geliyor, diyerek korkutmak istemiş gibi sakin sakin, “Şu düşündüğün şeye

bak!” dedi.

Verloc, artık her şeyden bıkıp usandığını söylüyordu ki karısı sözünü kesti, “Fena soğuk almışsın sen,” dedi.

Verloc’un bedence, hatta zihince her zamankinden farklı olduğu açıkça belliydi. Sıkıntılı bir kararsızlık içinde bir süre sesini çıkarmadı. Sonra zorunluluktan dem vurarak, kaygı verici genel birtakım sözler mırıldandı. Kocasının karşısında arkasına yaslanıp kollarını kavuşturmuş sakin sakin oturan Winnie, “Zorunluluk da neymiş?” diye üsteledi. “Kim zorlayacakmış seni, çıksın görelim. Köle değilsin ya sen. Bu ülkede hiç kimsenin köle olması gerekmez, sen de olma.” Durdu, karşı konulmaz, sakin bir açık sözlülükle, “Dükkânın kazancı fena değil,” diye devam etti. “Rahat bir evin de var.”

Köşedeki dolaptan şöminede yanan güzel ateşe kadar, odanın her yanına bir göz attı. Gizemli loş vitrini, dar ve karanlık bir sokakta kuşku uyandıracak biçimde hep aralık duran kapısıyla, ne olduğu belirsiz malların satıldığı dükkânın arkasına güzelce yerleşmiş olan bu oda, önemli sayılacak her bakımdan düzgün ve rahat, saygın bir aile yuvasıydı. Winnie sonsuz bir sevgiyle birden, kardeşi Stevie’nin evdeki yokluğunu hissetti; Bay Michaelis’in gözetiminde, kentin ıslak, dar köy yollarında gezip keyfine bakıyordu o şimdi. Winnie, içindeki koruma duygusunun tüm gücüyle, acı acı kardeşini özledi. Damıyla, dolabıyla, yanan ocağıyla, burası o çocuğun da eviydi. Bunu düşününce kalkıp masanın öteki ucuna kadar yürüdü, duygulu bir sesle, “Benden bıkmış da değilsin,” dedi.

Verloc’tan çıt çıkmadı. Winnie arkadan kocasının omzuna yaslandı ve alnına bir öpücük kondurdu. Bir süre böyle kaldı. Dış dünyadan içeriye tek bir fısıltı gelmiyor, kaldırımdan çıkan ayak sesleri, dükkânın ustaca karartılmış ışığında yok olup gidiyordu. Oturma odasının gömüldüğü sessizlikte, yalnızca masanın yukarısındaki gaz lambasının sürüp giden mırıltıları vardı.

Alnına konan bu beklenmedik uzun öpücük sırasında Verloc, elleriyle iskemlesinin iki yanına yapışıp kımıldamadan, put gibi durdu. Karısı dudaklarını çekince iskemleden kalktı, gidip şöminenin önüne dikildi. Artık sırtını odaya dönmüyor, şiş bir yüzle, uyuşturucu verilmiş biri gibi donuk bakışlarla karısının hareketlerini izliyordu.

Winnie sessiz sakin, masayı topladı. Soğukkanlı bir ses ve sağduyulu, uysal bir tavırla, kocasının ortaya attığı yabancı bir ülkeye yerleşme düşüncesi üzerindeki görüşlerini açıkladı. Neresinden bakılırsa bakılsın, bu fikrin iler tutar bir yanı

yoktu. Ama aslında onu kaygılandıran tek şey, Stevie'nin durumuydu. Bu açıdan düşününce, zaten "tuhaf" bir çocuk olan kardeşinin alelacele yurtdışına çıkarılmasındaki sakıncayı açıkça görüyordu. Tüm sorun buradaydı. Ancak kocasına bu son derece önemli noktayı belirtirken, sesi iyice hiddetlenmişti. Bu arada, fincanları yıkamak için hışımla üstüne bir önlük geçirdi. Sonra, sanki bir itirazla karşılaşmayan hiddetli sözleri heyecanını körüklemiş gibi, neredeyse şirret bir sesle, "İngiltere'den gidersen, bensiz gidersin," dedi.

Verloc'un özel hayatında kullandığı boğuk sesi anlaşılmaz bir duyguyla titreyerek, usulca, "Sensiz gitmeyeceğimi biliyorsun," dedi.

Winnie öyle konuştuğuna pişman olmuştu. Sözcükler ağzından, istemediği ölçüde kırıcı çıkmış, ayrıca gereksiz bir şey söyleyerek akılsızlık etmişti. Aslında hiç de öyle demek istememişti. Şeytanın dürtmesiyle akla geliveren bir sözdü işte. Ama öyle demek istemediğini göstermenin bir yolunu biliyordu Winnie.

Başını omzunun üstünden çevirdi; iri gözleriyle, şöminenin önünde hantal hantal dikilen kocasına yarı cilveli, yarı zalim bir bakış fırlattı. Terbiyesi ve deneyimsizliği yüzünden Belgravia günlerindeki Winnie'nin beceremeyeceği bir bakıştı bu ama şimdi baktığı adam kocasıydı ve kendisi de artık deneyimli bir kadındı. Ciddi, maske gibi hareketsiz bir yüzle bakışlarını tam bir saniye ondan ayırmadan, şaka yollu, "Gidemezdin ki zaten. Beni çok özlerdin çünkü," dedi.

Verloc ilerledi. Kollarını açıp Winnie'ye doğru bir adım atarak, öncekinden daha yüksek bir sesle "Çok doğru," dedi. Yüzündeki çılgın ve kuşkulu ifadeden dolayı karısını boğmak mı, yoksa kucaklamak mı istediği açıkça belli olmuyordu. Ama kapı çıngırağının çalmasıyla Winnie'nin dikkati kocasından uzaklaştı.

"Adolf, dükkân. Sen bak."

Verloc durdu, kolları ağır ağır yere indi.

Karısı, "Sen bak," diye tekrarladı. "Benim üstümde önlük var."

Verloc, yüzü kırmızıya boyanmış bir robot gibi, katı hareketler ve donuk bakışlarla söyleneni yaptı. Hareketleri öylesine bir makineyi andırıyordu ki, üzerinde mekanik düzeneğinin farkında olan bir robotun gülünç havası bile vardı.

Kocası oturma odasının kapısını kapayınca, Winnie acele tepsiyi mutfağa götürdü. Fincanları ve birkaç başka şeyi yıkadıktan sonra işini bırakıp

dükkândakileri dinlemeye başladı. Hiç ses gelmiyordu. Müşteri uzun süredir dükkândaydı. Belli ki bir müşteriydi bu, yoksa kocası adamı içeri alırdı. Önlüğünün bağlarını çekip çözerek iskemlenin üstüne fırlattı ve ağır ağır yeniden oturma odasına geçti.

Tam o sırada Verloc da çıkıp geldi.

Dükkâna kıpkırmızı girmişti; şimdi kâğıt gibi beyaz, garip bir renkte dönüyordu. Bu kısa süre içinde yüzündeki afyon yutmuş gibi baygın, ateşli görünüş gitmiş, yerini şaşkın ve gergin bir ifade almıştı. Doğruca kanepeye yürüdü, orada atılı duran paltosuna, dokunmaya korkarmış gibi uzun uzun baktı.

Karısı alçak bir sesle, “Ne var, ne oluyor?” diye sordu. Aralık kalan kapıdan müşterinin hâlâ orada olduğunu görüyordu.

Verloc, “Anlaşılan bu akşam da dışarı çıkmam gerekiyor,” dedi. Ama paltosunu almak için bir harekette bulunmadı.

Winnie tek söz etmeden dükkâna yöneldi, oda kapısını arkasından kapatarak tezgâhın gerisine geçti. İskemlesine rahatça yerleşene kadar başını kaldırıp müşteriye bakmadı. Ama bu süre içinde onun, bıyık uçları yukarı doğru burulmuş, ince uzun bir adam olduğunu fark etmişti. Adam tam o sırada, bıyığının sivri uçlarını bir kez daha burdu. Kemikli, uzun yüzü, paltosunun kalkık yakasından yukarıya doğru yükseliyordu. Üstü başı biraz çamurlanmış, biraz ıslanmıştı. Hafifçe çukur olan şakaklarının altında elmacık kemikleri iyice çıkık, esmer bir adamdı. Hiç tanımadığı bir yabancıydı bu. Müşteri de değildi.

Winnie adama sakin sakin baktı. Bir süre sonra, “Avrupa’dan mı geliyorsunuz?” diye sordu.

Uzun boylu, ince yapılı yabancı karşılık olarak, gözlerini Winnie’ye pek çevirmeden, garip bir biçimde hafifçe gülümsedi, o kadar.

Winnie Verloc sakin, kayıtsız bakışlarını ondan ayırmadı.

“İngilizce anlıyorsunuz, değil mi?”

“Evet. İngilizce anlıyorum.”

Konuşmasında hiçbir yabancılık yoktu; yalnızca, kelimeleri ağır ağır söylerken büyük bir özen gösteriyormuş gibiydi. Ama Winnie değişik deneyimlerine dayanarak, kimi yabancıların İngilizceyi doğma büyüme İngilizlerden daha iyi konuşabildikleri sonucuna varmıştı. Gözlerini oturma odasının kapısına dikerek,

“İngiltere’ye yerleşmeyi düşünür müydünüz acaba?” diye sordu.

Yabancı, Winnie’ye bakıp gene sessizce gülümsedi. Dudaklarında nazik, hoş bir ifade vardı, gözleri insanın içini okumaya çalışıyor gibiydi. Biraz hüzünlenmişçesine başını salladı.

“Merak etmeyin, kocam çaresine bakar. Bu arada en iyisi siz, birkaç günlüğüne Bay Guigliani’nin yerinde kalın. Adı, Continental Hotel. Gözden uzak bir yer. Sessizdir. Kocam sizi götürür.”

Bakışları birden sertleşen ince, esmer adam, “İyi bir fikir,” dedi.

“Bay Verloc’u önceden tanıyordunuz değil mi? Fransa’dan belki.”

Yabancı, yavaş ve özenli konuşmasıyla, ama gene de kısa kesmek isteyen soğukça bir sesle, “Kendisinden söz edildiğini duymuştum,” dedi.

Bir süre durdu. Sonra çok daha az nazik bir tavır takınarak, “Kocanız beni beklemek için sokağa çıkmış olmasın sakın?” dedi.

Winnie şaşırmıştı; “Sokağa mı? Sokağa çıkmış olamaz. Evin bundan başka kapısı yok ki,” dedi.

Kısa bir süre kımıldamadan oturdu; sonra, camlı kapıdan içeri bir göz atmak için yerinden kalktı. Birden kapıyı açtı, oturma odasına girip gözden kayboldu.

Verloc bir tek paltosunu giymişti, o kadar. Daha sonra neden sanki başı dönüyor ya da midesi bulanıyormuş gibi eğilip kollarını masaya dayayarak öylece kalakalmıştı, Winnie anlayamadı. Yüksekçe bir sesle, “Adolf,” dedi; kocası doğrulunca, hızla, “Kim bu adam, tanıyor musun?” diye sordu.

Adolf Verloc kapıya doğru çılgınca bir bakış fırlattı, tedirgin tedirgin, “Ondan söz edildiğini duymuştum,” diye fısıldadı.

Winnie’nin meraksız, güzel gözleri birden nefretle parladı.

“Karl Yundt’un dostlarından biridir –o iğrenç ihtiyarın.”

Verloc bir yandan şapkasını ararken, “Hayır! Değil!” dedi. Şapkayı kanepenin altından çıkarınca, ne işe yaradığını bilmezmiş gibi elinde tuttu.

Karısı sonunda, “Adam ne zamandır seni bekliyor,” dedi. “Baksana Adolf, son zamanlarda seni sıkıştıran şu Büyükelçilik’teki adamlardan biri değil bu, öyle değil mi?”

Verloc şaşkınlık ve korkuyla irkilmişti; “Beni sıkıştıran şu Büyükelçilik’teki adamlar mı?” dedi. “Büyükelçilik’teki adamlardan sana söz eden biri mi oldu?”

“Sen kendin ettin.”

“Ben ha! Ben! Büyükelçilik’ten söz ettim sana!”

Verloc sanki son derece korkmuş, kafası çok karışmıştı.

Karısı açıkladı:

“Son zamanlarda uykunda biraz konuşur oldun sen, Adolf.”

“Ne... neler söyledim? Neler biliyorsun sen?”

“Pek fazla bir şey bildiğim yok. Sözlerinin çoğu saçma geldi bana. Ama bir şeylerin canını sıktığını tahmin etmeme yetti.”

Verloc şapkayı kafasına geçirdi. Yüzünü kıpkırmızı bir öfke dalgası kaplamıştı.

“Saçma geldi, ha? Büyükelçilik’teki adamlar! Birer birer hepsinin ciğerini sökerim ben onların. Ayaklarını denk alsınlar. Bizim de dilimiz var elbet.”

Masayla kanepe arasında, iri adımlarla öfke içinde gidip geliyor, önü açık paltosu köşelere takılıyordu. Kırmızı öfke dalgası çekilip gitti, geride bembeyaz bir yüz, titreyen burun delikleri kaldı. Karısı, gerçek yaşamda bu belirtilerin ancak soğuk algınlığına yorulabileceğini düşündü.

“Hadi,” dedi, “her kimse, şu adamı elinden geldiği kadar çabuk başından sav da eve, yanıma dön. Bir iki gün sana bakmam gerekecek.”

Verloc sakinleşti; solgun yüzünde kesin bir kararlılıkla kapıyı açmıştı ki, karısı arkasından fısıldayıp onu geri çağırdı.

“Adolf! Adolf!” Verloc telaş içinde döndü. Karısı, “Şu çektiğin paraya ne oldu?” diye sordu. “Cebinde mi? Sence daha iyi olmaz mı...”

Verloc, gözlerini aptal aptal bir süre karısının uzattığı elin avcuna dikti, sonra alnına bir şaplak attı.

“Para ya! Evet! Evet! Önce ne demek istediğini anlamadım.”

İç cebinden domuz derisi yeni bir cüzdan çıkardı. Winnie tek söz daha etmeden cüzdanı aldı ve kocası ile konuğunun arkalarından çalan çıngırak sesi kesilinceye kadar hareketsiz durdu. Ancak bundan sonradır ki, kâğıt paraları çıkarıp ne kadar

olduğuna şöyle bir baktı. Bu incelemenin ardından, evin ıssızlık ve sessizliğinin uyandırdığı güvensizlik duygusu içinde her yanı dikkatle gözden geçirdi. Evlilik yaşamını geçirmekte olduğu bu ev ona, bir ormanın ortasındaymış gibi yapayalnız ve tehlikeli görünüyordu. İçine bir şey saklanabilir diye düşündüğü masif, ağır eşyaların hiçbiri yeterince sağlam olmadığı gibi, özellikle aklından geçirdiği hırsızların dikkatini çekmeyecek türden de değildi. Onun zihnindeki soyut hırsız tipi, üstün yetenekleri, doğaüstü sezgi gücü olan biriydi. Dükkânın kasasını hiç düşünmemeliydi. Hırsızların ilk bakacağı yer orasıydı. Winnie, aceleyle elbisesinin iki kopçasını açıp cüzdanı koynuna indirdi. Kocasının birikmiş tüm parasını böylece yerine yerleştirdikten sonra, birinin geldiğini haber veren kapı çıngırağının sesini duyunca pek sevindi. Sıradan müşterilere karşı kullandığı donuk, aldırmaz bakışlarla soğuk ifadeyi takınarak tezgâhın arkasındaki yerine geçti.

Dükkânın ortasında bir adam durmuş, sakin sakin dört bir yanı inceliyordu. Gözleri bir anda hızla duvarlarda dolaştı, tavanda gezindi, yerleri taradı. Uzun, kumral bıyığının uçları çenesinin altına kadar iniyordu. Yüzünde eski, ama belki uzakça bir dostun gülümsemesi vardı; Winnie Verloc onu daha önce gördüğünü anımsadı. Müşteri değildi. “Soğuk müşteri” bakışını yumuşatarak, yalnızca kayıtsız bir görünüş takındı ve tezgâhın gerisinden adamı böyle karşıladı.

Adama gelince, o da güven belirten, ama bunu pek vurgulamayan bir tavırla tezgâha yaklaştı. Rahat, tok bir sesle, “Kocanız evde mi, Bayan Verloc?” diye sordu.

“Hayır, dışarı çıktı.”

“Bunu duyduğuma üzüldüm. Kendisinden ikimizi ilgilendiren ufak bir bilgi almak için uğramıştım.”

Söylediği gerçekten doğruydu. Başmüfettiş Heat içinden, “Bu soruşturmadan kovuldum herhalde,” diyerek evine dönmüş, hatta terliklerini giyme noktasına gelmişti. Evde kendini bazıları küçümseyici, birkaçı da öfkeyle ateş püsküren düşüncelere kaptırdı; sonra bu işten o kadar sıkıldı ki, düşüncelerinden kurtulmak için dışarı çıkmaya karar verdi. Verloc’a, geçerken şöyle bir uğramış gibi dostça bir ziyarette bulunmasına herhangi bir engel yoktu. Başmüfettiş Heat, sıradan bir vatandaş olarak sokağa çıkmış, sıradan vatandaşların her zamanki taşıt aracı tabanvayla Verloc’un evine doğru yola koyulmuştu. Başmüfettiş’in kendi sıradan vatandaş kimliğine duyduğu saygı öylesine tutarlıydı ki, Brett Sokağı’nın çevresinde nokta ya da devriye görevi yapan polis memurlarıyla karşılaşmamak için özel bir çaba harcamıştı. Böyle bir önlem, onun gibi ünlü bir

kişiye, kimsenin tanımadığı Müdür Yardımcısı'ndan çok daha fazla gerekliydi. Vatandaş Heat, polislerden kaçmak için, suç dünyasından bir kişiye "sıvışmaya çalışıyor" damgasını vurduracak türden manevralar yaparak sokağa girmişti. Greenwich'te bulduğu kumaş parçası cebindeydi ama sıradan vatandaş kimliğiyle çıkarıp kullanmaya hiç niyeti yoktu. Tam tersine, Verloc'un kendiliğinden neler söyleyeceğini görmek istiyordu. Verloc'un sözlerinin Michaelis'i suçlayacak nitelikte olacağını umuyordu. Ahlaki bir değeri de bulunmakla birlikte, aslında meslek açısından beslediği bir umuttu bu. Çünkü Başmüfettiş Heat'in görevi adalete hizmet etmekti. Verloc'un evde olmadığını öğrenince, hayal kırıklığına uğramıştı.

"Çok gecikmeyeceğini bilsem, beklerdim," dedi.

Winnie Verloc bu konuda hiçbir güvence vermedi.

Heat, "İhtiyacım olan bilgi, tamamen aramızda, özel bir bilgi," diye üsteledi. "Ne demek istediğimi anlıyor musunuz? Nereye gittiği konusunda bana bir fikir verebilir misiniz acaba?"

Winnie başını salladı.

"Bir şey söyleyemem," dedi. Sırtını dönüp tezgâhın arkasındaki raflara birtakım kutular dizmeye başladı. Başmüfettiş Heat bir süre dikkatle ona baktı.

"Benim kim olduğumu biliyorsunuz sanırım," dedi.

Winnie omzunun üstünden şöyle bir baktı. Başmüfettiş Heat ondaki soğukkanlılığa şaşıp kalmıştı. Sert bir sesle, "Hadi! Biliyorsunuz ki, polis teşkilatındanım ben," dedi.

Winnie kutularını dizme işine dönerken, "Beni fazla ilgilendirmez," dedi.

"Adım Heat. Özel Suçlar Dairesi'nden Başmüfettiş Heat."

Winnie ufak bir mukavva kutuyu güzelce yerine koydu, sonra yüzünü yeniden adama döndü; gözleri soğuk bakıyordu, boşta kalan elleri yanlarına sarkmıştı. Bir süre sessiz durdular.

"Demek kocanız on beş dakika önce çıktı! Ne zaman döneceğini de söylemedi, öyle mi?"

Winnie Verloc umursamaz bir tavırla, "Çıkarken yalnız değildi," dedi.

"Bir arkadaşıyla mı çıktı?"

Winnie eliyle saçının arkasını yokladı, son derece düzgündü.

“Dükkâna uğrayan bir yabancıyla.”

“Anlıyorum. Yabancı nasıl bir adamdı? Sizin için bir sakıncası yoksa, söyler misiniz?”

Winnie için bir sakıncası yoktu. Başmüfettiş Heat yabancının uzun yüzlü, bıyığının uçları yukarı kıvrık, ince yapılı, esmer bir adam olduğunu duyunca, sıkıntı ve kaygı belirtileri gösterdi.

“Tam tahmin ettiğim gibi! Hiç vakit kaybetmemiş.”

Amirinin böyle kendi başına bir davranışta bulunmasına çok içerlemişti. Ama Başmüfettiş, yel değirmenlerine savaş açacak hayalci bir adam değildi. Verloc’un dönmesini bekleme isteği uçup gitmişti. Onların ne amaçla çıktıklarını bilmiyordu, ama birlikte döneceklerini sanıyordu. İçinden acı acı, “Bu soruşturma doğru yürütülmüyor, işe dışarıdan karışan var,” diye düşündü.

“Korkarım ki, kocanızın dönmesini beklemeye vaktim yok,” dedi.

Winnie Verloc bu sözü kayıtsız bir tavırla karşıladı. Başmüfettiş Heat onun mesafeli duruşuna baştan beri hayran kalmıştı. Kadının şimdiki tavrı merakını iyice artırmıştı. En sıradan vatandaşlar gibi duygularına kapıldığı için, oradan ayrılamıyordu.

Gözlerini kadına dikti, sakin sakin, “Bence siz isteseniz, neler olup bitiyor, bu konuda bana epeyce bilgi verebilirdiniz,” dedi.

Winnie ilgisiz, güzel gözlerini zorlayıp kendisi de ona bakarak mırıldandı:

“Neler mi olup bitiyor? Olan ne varmış ki?”

“Ne mi? Hani, kocanızla hakkında biraz konuşmak için geldiğim şu olay.”

Her zamanki gibi Winnie Verloc o gün de sabah gazetesine şöyle bir göz atmış, ama evden bir yere kımıldamamıştı. Gazete satan çocuklar Brett Sokağı’na hiç uğramazdı, onların işine uygun bir sokak değildi burası. Bağırışlarının kalabalık caddeleri çınlatan yankıları daha dükkânın kapı eşiğine ulaşamadan, kirli tuğla duvarlar arasında sönüp giderdi. Kocası eve akşam gazetesi getirmemişti. Getirmiş olsa bile, kendisi görmemişti. Hiçbir olaydan haberi yoktu onun. Winnie, gerçekten meraklandığını gösteren sakin sesiyle bunu Heat’e de söyledi.

Başmüfettiş Heat, onun her şeyden bu kadar habersiz olabileceğine bir an bile

inanmamıştı. Bunu dostça olmayan ters bir tavırla, açıkça belirtti.

Winnie Verloc gözlerini öte yana çevirdi. Ağır ağır, “Saçmalık bu bence,” dedi. Durdu. “Bizler boynu bükük köleler değiliz burda.”

Başmüfettiş Heat dikkatle bekledi. Gerisi gelmeyince, “Kocanız eve gelince size bir şey söylemedi mi peki?” diye sordu.

Winnie, “hayır” anlamında başını sağdan sola döndürmekle yetindi. Dükkânda ağır, garip bir sessizlik vardı.

Başmüfettiş fena halde kışkırtıldığını hissetti.

Kayıtsız bir tavırla, “Başka bir şey daha vardı,” diye söze başladı, “kocanızla konuşmak istediğim küçük bir konu. Elimize bir şey –çalıntı olduğuna inandığımız bir palto– geçti.”

O akşam aklı özellikle hırsızlarda olan Winnie, hafifçe elbisesinin göğsünü yokladı.

Sakin sakin, “Biz palto falan kaybetmedik,” dedi.

Sıradan Vatandaş Heat, “Çok tuhaf,” diye devam etti. “Bakıyorum da burada bir hayli sabit mürekkep satıyorsunuz.”

Eline küçük bir şişe aldı, dükkânın ortasındaki gaz lambasının ışığına tutup baktı.

Şişeyi yerine koyarak, “Mor, öyle değil mi?” dedi. “Söylediğim gibi, çok tuhaf. Çünkü paltonun içine bez bir etiket dikilmiş, üstünde de sabit mürekkeple sizin adresiniz yazılı.”

Winnie Verloc tezgâhın üstüne eğilerek hafifçe, “Öyleyse, erkek kardeşimin paltosudur,” diye bağırdı.

Başmüfettiş Heat hemen atıldı: “Kardeşiniz nerede? Kendisini görebilir miyim?”

Winnie tezgâhın üstüne biraz daha eğildi.

“Hayır. Burada değil. O etiketi ben yazdım.”

“Kardeşiniz nerede şimdi?”

“Bir süredir köyde, arkadaşımızın yanında kalıyor.”

“Palto bir köyden gelmiş. Arkadaşınızın adı nedir?”

Winnie Verloc korkulu bir sesle açıkladı: “Michaelis.”

Başmüfettiş Heat’in ağzından bir ıslık çıktı. Gözleri parladı.

“Tam düşündüğüm gibi. Harika. Şu kardeşiniz, nasıl biri, esmer, gürbüz bir adam mı?”

Winnie heyecanla, “Hayır, hayır,” diye bağırdı. “Hırsızın kendisi olmalı o. Stevie kumral ve zayıftır.”

Başmüfettiş Heat sevinçli bir sesle, “Güzel!” dedi ve gözlerini dikmiş, korkuyla merak arasında bocalayarak kendisine bakan Winnie’den bilgi almaya çalıştı. Adresi neden böyle paltonun içine dikmişti? O sabah onca tiksinerek incelediği parçalanmış kalıntıların ürkek, dalgın, tuhaf bir delikanlıya ait olduğunu ve kendisiyle konuşan kadının bebekliğinden beri bu çocuğa baktığını öğrendi.

“Kolay heyecanlanır mı?” diye sordu.

“Ah, evet, heyecanlanır. Ama paltosunu nasıl kaybetmiş ki?”

Başmüfettiş Heat cebinden, daha yarım saat önce satın aldığı pembe renkli bir gazete çekip çıkardı. Heat at yarışlarına meraklıydı. Mesleği onu yurttaşlarına güvenmeyen, onlara kuşkuyla bakan bir tutum takınmaya zorladığından, Başmüfettiş de, tüm insanların yüreğinde yatan o safdillik içgüdüsünü, özellikle bu akşam gazetesinin spor yazarlarının kehanetlerine duyduğu sonsuz inançla yatıştırıyordu. Gazetenin bu son özel baskısını tezgâhın üstüne bıraktıktan sonra elini yeniden cebine daldırdı, kaderin mezbaha ve paçavra satıcılarından toplanmışa benzeyen bir yığın şey arasından kendisine sunduğu o bez parçasını çıkardı, incelesin diye Winnie Verloc’a uzattı.

“Bunu tanıdınız herhalde, değil mi?”

Winnie, bezi robot gibi iki eliyle aldı. Baktıkça gözleri sanki daha da büyüyordu.

“Evet,” dedi, sonra başını kaldırdı, bir parça sendeledi, geriye düşecekmiş gibi oldu.

“Neden böyle yırtılıp alınmış ki bu?”

Başmüfettiş Heat tezgâhın üstünden uzanarak bez parçasını Winnie’nin elinden

çekip geri aldı, kadın külçe gibi iskemleye yığıldı. Başmüfettiş, “Teşhis tamamdır,” diye düşündü. Ve o anda şaşırtıcı gerçeği apaçık gördü: “Öteki adam” Verloc’tu.

“Bayan Verloc,” dedi, “bence siz bu bombalama olayı hakkında kendi sandığınızdan bile daha fazla şey biliyorsunuz.”

Winnie büyük bir şaşkınlık içinde kımıldamadan oturuyordu, hayretten donakalmıştı. Ne ilgisi vardı? Her yanı öylesine kaskatı kesilmişti ki, soruşturmacı yurttaş Heat’in topukları üzerinde birden geriye dönmesine neden olan çıngırak sesine, başını bile çeviremedi; Verloc kapıyı kapamıştı, iki adam bir an bakıştılar.

Başmüfettiş Heat, Verloc’un yalnız döndüğünü görünce rahatlamıştı; Verloc karısına bakmadan Başmüfettiş’in yanına gitti. Sert sert, “Burada ne işiniz var sizin?” diye homurdandı. “Kimin peşindesiniz?”

Başmüfettiş alçak bir sesle, “Hiç kimsenin,” dedi. “Baksana. Seninle biraz konuşmak istiyorum.”

Yüzünün solukluğu hâlâ geçmemiş olan Verloc, eve kararlı bir tavırla gelmişti. Gene karısına bakmadan Başmüfettiş’e, “Öyleyse şuraya geçelim,” dedi; o önde, Heat arkada, oturma odasına girdiler.

Kapı kapanır kapanmaz Winnie iskemlesinden ayağa fırladı, sanki çekip açmak istermiş gibi oraya koştu, ama kapıyı açacak yerde, dizlerinin üstüne çöküp kulağını anahtar deliğine dayadı. İki adam içeri girer girmez hemen orada durmuş olmalıydılar çünkü Winnie Başmüfettiş Heat’in sesini duyuyor, ama kocasının göğsüne sert bir biçimde bastırdığı parmağını göremiyordu.

“Öteki adam sensin, Verloc. Parka iki adamın girdiğini görmüşler.”

Verloc’un sesi, “Öyleyse, hadi götürün beni. Sizi kim engelleyebilir? Yetkiniz var,” dedi.

“Hayır, olmaz! Senin kiminle konuştuğunu biliyorum, suçu kabullendiğini de. Bu küçük olayı tek başına kendisi götürmek zorunda o adam. Ama yanılıp da unutma ki, bunu senin yaptığını ortaya çıkaran benim.”

Winnie daha sonra ancak birtakım homurtular işitebildi. Başmüfettiş o sırada Verloc’a Stevie’nin paltosundan çıkan parçayı gösteriyor olmalıydı, çünkü Stevie’nin ablası, bakıcı ve koruyucusu, şimdi kocasının sesini biraz daha iyi işitebiliyordu.

“Karımın böyle bir kurnazlık düşündüğünü hiç fark etmemiştim.”

Winnie bir süre gene, birtakım fısıltılar dışında hiçbir şey duymadı; bu garip, anlaşılmaz fısıltılar ona, açık seçik işittiği sözlerin dile getirdiği anlamlar kadar korkunç gelmiyordu. Derken, kapının öteki yanında, Başmüfettiş Heat sesini yükseltti.

“Çıldırmış olmalısın sen.”

Verloc’un sesi keder ve öfke dolu bir karşılık verdi:

“Bir aydır, hatta bir aydan fazla zamandır çıldırmış durumdaydım ben ama şimdi aklım başımda. Her şey bitti artık. Bildiğim ne varsa hepsini ortaya dökeceğim, sonuçları umurumda bile değil.”

Bir sessizlik oldu, sonra sıradan Yurttaş Heat mırıldandı:

“Neymiş ortaya dökeceklerin bakalım?”

Verloc’un sesi, “Her şey!” diye bağırdı, sonra ses iyice alçaldı.

Bir süre geçince, yeniden yükseldi.

“Siz beni yıllardır tanıyorsunuz, çok da yararlandınız. Biliyorsunuz, güvenilir, düzgün bir adamım ben. Evet, düzgün.”

Verloc’un aralarındaki tanışıklığın eskiliğine bel bağlamaya çalışması, belli ki Başmüfettiş’in hiç hoşuna gitmemişti. Uyarıcı bir tavırla, “Şu sırada sana verilen sözlere fazla güveneyim deme sakın. Yerinde olsam, pılımı pırtımı toplar buralardan yok olurdum. Ortadan kaybolursan, bizden kimsenin peşine düşeceğini sanmıyorum,” dedi.

Verloc’un hafifçe güldüğü işitildi.

“Aa, evet, ötekiler nasıl olsa işimi bitirirler diye umuyorsunuz, değil mi? Yok, hayır, şimdi sırtınızdan atamazsınız beni. Bunca zamandır onlara güvenilir hizmetlerde bulundum, ama şimdi her şeyin ortaya dökülmesi gerekiyor.”

Başmüfettiş’in sesi aldırmaz bir tavırla, “Dökülsün bakalım öyleyse,” dedi. “Peki, sen şimdi anlat bana, oradan nasıl kaçabildin?”

Winnie kocasının, “Chesterfield Walk’a doğru yürürken bir patlama duydum,” dediğini işitti. “O anda koşmaya başladım. Sis yüzünden George Sokağı’nı geçinceye kadar hiç kimseyi görmedim. Ondan önce de kimseyle karşılaştığımı

sanmıyorum.”

Başmüfettiş Heat’in sesi hayretler içinde, “Demek bu kadar kolay oldu ha!” dedi. “Patlama seni telaşlandırdı, öyle mi?”

Verloc’un sıkıntılı, boğuk sesi, “Evet, çok erken gelmişti,” diyerek telaşlandığını kabul etti.

Winnie Verloc kulağını anahtar deliğine iyice yapıştırdı; dudakları morarmış, elleri buz kesmişti; gözleri, iki kara delik gibiydi; soluk yüzü alev alev yanıyordu.

Kapının öteki yanından gelen sesler çok zayıflamıştı. Kulağına arada bir kocasının ağzından çıkan, arada bir Başmüfettiş Heat’in düzgün sesiyle söylediği tek tük birkaç söz çalınıyordu, o kadar.

Winnie, Başmüfettiş’in, “Ayağı bir ağaç köküne takılıp dengesini kaybetmiş diye düşünüyoruz, doğru mu?” dediğini işitti.

Boğuk bir ses, uzunca bir süre mırıldanıp durdu; arkasından Başmüfettiş Heat, sanki bir soruya karşılık olarak, üstüne basa basa, “Elbette. Paramparça olmuş: Kollar, bacaklar, çakıl taşları, kemikler, kumaş ve ince ağaç parçaları birbirine karışmıştı. Söylüyorum sana, çocuğu toplayabilmek için bir kürek getirmek zorunda kalmışlar,” dedi.

Winnie Verloc çömeldiği yerden birden doğruldu; kulaklarını tıkayarak, sendeleye sendeleye tezgâhla duvardaki raflar arasından iskemleye yürüdü. Çılgına dönmüş gözleri, Başmüfettiş Heat’in bıraktığı spor gazetesine ilişti; yalpalayarak tezgâha çarptı, gazeteyi kapıp iskemleye yığıldı; toz pembe sayfaları açmaya çalışırken boydan boya yırtınca, gazeteyi kaldırıp yere fırlattı. Kapının öbür yanında, Başmüfettiş Heat casus Verloc’a şöyle diyordu: “Demek savunman, her şeyi itiraf etmek biçiminde olacak, öyle mi?”

“Evet, öyle. Olup biten ne varsa hepsini anlatacağım.”

“Söyleyeceklerine senin sandığın kadar kolay inanmayacaklardır.”

Başmüfettiş Heat düşünceliydi. Olay, pek çok şeyin ortaya dökülecceği bir yola giriyordu; işini iyi yapan bir adamın sürüp ektiği hem bireyler hem toplum için kesinlikle yararlı bilgi alanları, şimdi viraneye dönecekti. İşine başka birinin burnunu sokması üzücüydü. Böylece Michaelis yakayı sıyıracak, Profesör’ün evindeki imalathane ortaya çıkacak, tüm denetim sistemi altüst olacaktı; gazetelerin de bir sürü yaygara koparacakları kesindi; duruma bu açıdan bakınca

Başmüfettiş'in zihninde aniden bir aydınlanma oldu ve gazetelerin tümünün budalalar okusun diye gerizekâlılarca yazıldığını düşünmeye başladı. İçinden, az önceki sözüne Verloc'un sonunda verdiği şu karşılığın haklı olduğunu kabul etti:

"İnanmazlar belki, ama anlatacaklarım pek çok şeyi yerinden oynatacaktır. Baştan beri düzgün, güvenilir bir adam oldum ben, bu işte de doğru dürüst davranacağım."

Başmüfettiş Heat alaycı bir tavırla, "Fırsat verirlerse, davranırsın," dedi. "Hiç şüphen olmasın, daha yargı önüne çıkarmadan birtakım telkinlerde bulunacaklardır sana. Ayrıca, sonunda gene de şaşıp kalacağın bir cezaya çarptırılabilirsin. Seninle konuşmaya gelen o adama pek fazla güvenmezdim, ben olsam."

Verloc kaşlarını çatmış dinliyordu.

Başmüfettiş, "Benim sana tavsiyem, elinde fırsat varken pılını pırtını toplayıp buralardan yok olmak. Elimde tutuklama talimatı yok. Aralarında bazıları, senin zaten bu dünyadan göçüp gittiğini düşünüyor," diye devam etti; "bazıları" sözcüğünü özellikle üstüne basa basa söyledi.

Verloc, karşılık olarak, "Ne diyorsunuz!" dedi. Greenwhich'ten döndükten sonra vaktinin çoğunu gösterişsiz, ufak bir meyhanenin barında gözden ırak geçirmişti ama, gene de böylesine iyi bir haberi beklemiyordu.

"Hakkında uyanan izlenim böyle." Başmüfettiş ona doğru başını salladı. "Ortadan yok ol. Çek git buralardan."

Verloc, "Peki, nereye?" diye hırladı. Başını kaldırdı, gözlerini oturma odasının kapalı kapısına dikerek, duygu yüklü bir sesle mırıldandı. "Keşke siz alıp götürseniz beni bu gece. Direnmeden gelirim sizinle."

Verloc'un nereye baktığını gören Başmüfettiş alaycı bir tavırla, "Gelirsin elbet!" dedi.

Verloc'un alnını hafif bir ter basmıştı. Boğuk sesini alçaltarak, karşısında kayıtsız duran Başmüfettiş Heat'e, aramızda kalsın, der gibi, fısıldadı:

"Çocuk, sorumsuz, yarım akıllının biriydi. Hangi yargıç olsa, hemen anlardı bunu. Aslında yeri tımarhaneydi. Ve verilecek en kötü ceza bu olabilirdi şayet o..."

Başmüfettiş, eli kapının kolunda, Verloc'un yüzüne doğru, "O yarım akıllıydı

belki, ama sen iyice çıldırmış olmalısın. Aklını böylesine başından alan neydi senin?” diye usulca sordu.

Verloc, Vladimir’i düşünerek sözünü sakınmaya çalışmadı; dişleri arasından sertçe, “Bir eli yağda, bir eli balda yaşayan domuz herifin teki!” dedi. “Sizlerin beyefendi diyeceğiniz biri.”

Başmüfettiş Heat sakin gözlerle Verloc’a baktı; başını hafifçe sallayarak durumu anladığını belirtti, sonra kapıyı açtı. Winnie yerinde oturuyordu; çıngırağın kopardığı yaygaradan Başmüfettiş’in gidişini işitmiş olabilirdi, ama kendisini görmemişti. Tezgâhın arkasındaki görev yerinden kımıldamadı. İskemlede dimdik, kaskatı oturuyordu; ayaklarının yanında yerde açık duran kirli, pembe iki gazete parçası vardı. Winnie avuçlarını yüzüne yapıştırmış, yüzünün derisi çekip çıkarmak üzere olduğu bir maskeymiş gibi, parmak uçlarını alnına gömmüştü. Hiç kımıldamadan sessizce oturuşu, öfkesini, çaresiz acısını ve trajik tutkusunun tüm şiddetini yüzeysel feryatlardan, kendinden geçip başını duvarlara vurmaktan daha iyi ifade ediyordu. Başmüfettiş Heat hızlı ve büyük adımlarla dükkândan geçerken Winnie’ye şöyle bir bakmıştı. Kıvrık çelik şeride takılı çatlak çıngırağın sesi kesildiğinde, Winnie Verloc’un çevresindeki her şey, onun kaskatı duruşunun güçlü büyüsüyle donup kalmıştı sanki. Duvardan sarkan T biçiminde bir apliğin iki ucundaki gaz lambalarının kelebeği andıran alevleri bile hiç titremeden yanıyordu. Kuşkulu mallar satan dükkânın duvarlarındaki donuk kahverengiye boyalı tahta raflar, sanki ışığın tüm parıltısını yutup yok etmişti. Bu karanlıkta Winnie Verloc’un sol elindeki nişan yüzüğünün altın halkası, görkemli bir mücevher hazinesinden çöpe atılmış kusursuz bir parçanın tüm şatafatıyla parlıyordu.

Bölüm 10

Müdür Yardımcısı, Soho'nun oralardan tek atlı bir arabaya binip hızla Westminster'a geldi, üstünde hiç güneş batmayan Britanya İmparatorluğu'nun tam merkezinde arabadan indi. Bu heybetli yerde nöbet tutmanın önemini pek kavramamış gibi görünen iriyarı birkaç polis memuru kendisini selamladı. Hiç de yüksek olmayan bir ana kapıdan geçerek, milyonlarca insanın zihninde bir simge gibi yer eden Parlamento binalarına girdi; bir süre sonra, hercai ruhlu ve devrimci genç Toodles tarafından karşılandı.

Bu terbiyeli, temiz pak delikanlı, kendisine gece yarısı dolaylarında geleceği söylenen Müdür Yardımcısı'nın böyle erkenden ortaya çıkmasına şaşmıştı, ama şaşkınlığını belli etmedi. Müdür Yardımcısı'nın erken gelişinden, işlerinin – bunlar her ne idiyse– iyi gitmediği sonucuna varmıştı. Toodles gibi terbiyeli gençlerde çoğu zaman neşeli bir yaratılış ile iç içe bulunan ve hemen ortaya çıkmaya hazır bir acıma duygusu vardır. Bu yüzden Toodles, "Başkanım" dediği yüce şahsiyet adına üzülmüştü; yüzü şimdi her zamankinden daha tekinsiz bir biçimde durgun ve şaşılacak derecede uzun görünen Müdür Yardımcısı'na da acıyordu. Uzaktan neşe içinde ona doğru dostça gülümserken, içinden, "Ne acayip bir adam, hiç de İngilize benzemiyor," diye düşündü. Birbirlerine iyice yaklaştıkları anda, konuşmaya başladı; amacı, söz kalabalığına getirerek Müdür Yardımcısı'nın başarısızlıktan kaynaklanabilecek sıkıntısını örtbas etmekti. O gece beklenen büyük saldırı tehdidi anlaşılan fos çıkacaktı. Cheeseman denen o hayvanın önemsiz bir yardakçısı şu sırada kürsüde konuşuyor, üzerinde hayâsızca oynanmış birtakım istatistiklerle veryansın ederek, mecliste hazır bulunan pek az sayıdaki milletvekilinin kafasını şişiriyordu. Toodles her an, konuşmacının onları sıkıntıdan patlatarak oturumu terk ettireceği umudundaydı. Ama öte yandan adam, yardakçılığını yaptığı obur Cheeseman akşam yemeğini rahatça yiyebilsin diye meclisi oyalıyor da olabilirdi. Gene de ne söylediyse, Sayın Başkan'ını eve gitmeye ikna edememişti.

Toodles sözlerini neşeli bir tavırla, "Sizi hemen görecektir, sanırım. Şu anda odasında tek başına oturmuş, denizdeki balıkları düşünüyor," diye bitirdi. "Benimle gelin."

Düşünceli ve sevecen oluşuna karşın, (maaşsız çalışan) bu genç özel kalem müdürü, insanoğlunun sıradan zaaflarına karşı direnebilen biri değildi. Yaptığı işi iyice eline yüzüne bulaştırmışa benzeyen Müdür Yardımcısı'nın duygularını incitmek istemiyordu, ama merakı, düşünceli olmanın tek başına

dizginleyemeyeceği ölçüde güçlüydü. Yürürlerken, omzunun üstünden şaka yollu, “Ha, şu sizin balıktan ne haber?” diye sormaktan kendini alamadı.

Müdür Yardımcısı kısaca, “Yakaladım,” diye karşılık verdi; sesinde bununla ilgili konuşmak istemediğini gösteren en ufak bir belirti yoktu.

“Çok iyi. Bu büyük adamlar birtakım küçük şeyler konusunda hayal kırıklığına uğratılmaktan ne kadar nefret eder, bilemezsiniz.”

Deneyimli genç Toodles bu derin gözlemde bulunduktan sonra, bir şeyler düşünür gibi durdu. En azından tam iki saniye ağzından tek söz çıkmadı. Arkasından, “Buna sevindim. Ama söyleyin yakaladığınız balık, gerçekten söylediğiniz kadar ufacık bir şey mi?” diye sordu.

Müdür Yardımcısı karşılık olarak, “Bu balıkla ne yapılabilir, biliyor musun?” dedi.

Toodles’ın balık sanayii konusundaki bilgileri hem tazeydi, hem de tüm öteki sanayi dalları hakkındaki bilgisizliğiyle karşılaştırınca son derece büyüktü. Kıkır kıkır gülerek, “Bazen sardalye kutusuna konur,” dedi. “İspanya kıyılarında sardalye konservesi yapan fabrikalar var. Oralarda –”

Müdür Yardımcısı, bu devlet adamı yamağının sözünü kesti.

“Evet, doğru. Ama bu balık bazen bir balina yakalamak için de kullanılır.”

Genç Toodles soluk soluğa, “Balina ha, vay canına!” diye haykırdı. “Demek bir balina peşindesiniz, öyle mi?”

“Pek sayılmaz. Benim peşinde olduğum balık, bir tür ufak köpekbalığı. Belki bu tür köpekbalıklarının neye benzediğini bilmezsin sen.”

“Evet, biliyorum. Tepemize kadar balık kitaplarına gömülmüş durumdayız – raflar dolusu kitap– resimler de var... Sizin dediğiniz balık saldırgan, hain bakışlı, tam anlamıyla iğrenç bir hayvan, kaypak suratlı ve bıyıklı.”

Müdür Yardımcısı, “Tam tamına öyle,” diye onayladı. “Yalnız, benim balık bıyıksız. Senin de gördüğün, espriler yapan bir balık bu.”

Toodles duyduklarına inanamamıştı, “Benim de gördüğüm ha!” dedi. “Nerede görmüş olabilirim, bilmiyorum.”

Müdür Yardımcısı sakin sakin, “Kâşifler Kulübü’nde, sanırım,” dedi. Üye seçiminde son derece titiz davranan bu kulübün adını işiten Toodles aniden

durdu, yüzünde bir korku belirmişti.

“Saçma,” diye itirazda bulundu, ama sesi huşu içindeydi. “Ne demek istiyorsunuz? Kulübün üyesi mi yani?”

Müdür Yardımcısı dişlerini sıkarak, “Onursal üyesi,” diye mırıldandı.

“Aman Tanrım!”

Toodles hayretten donakalmıştı sanki; Müdür Yardımcısı hafifçe gülümseyerek, “Kesinlikle aramızda kalsın,” dedi.

Toodles şaşkınlıktan bir saniyede tüm neşesini yitirmiş gibi cansız bir tavırla, “Hayatımda duyduğum en korkunç şey bu,” diye karşılık verdi.

Müdür Yardımcısı gülümsemeden ona şöyle bir baktı. Toodles, sanki böylesine tatsız ve sarsıcı bir gerçeği açıkladığı için Müdür Yardımcısı’na kızmıştı; dehşet içinde, ciddi bir yüzle büyük şahsiyetin odasının kapısına gelinceye kadar hiç konuşmadı. İşittiği şey, Kâşifler Kulübü’nün yüce seçkinliğine, tüm üyelerinin soyluluğuna olan inancını kökünden değiştirmişti. Genç özel kalem müdürünün devrimciliği siyasetle sınırlıydı; genelde bu dünyanın yaşanacak güzel bir yer olduğuna inanıyor, topluma ilişkin düşüncelerini ve kişisel duygularını, kaderin kendisine biçtiği ömür boyunca hiç değiştirmeden sürdürmek istiyordu.

Kenara çekilip durdu. “Kapıyı vurmadan girin,” dedi.

Yeşil ipek kumaş kaplı abajurlardan sızan ışıklar, odaya bir ormanın koyu, loş havasını veriyordu. Büyük şahsiyetin kibirli gözleri, bedeninin zayıf yönüydü. O sırada, gizlemek istermiş gibi onları kapatmıştı. Fırsat buldukça gözlerini özenle dinlendirmeye çalışırdı. Müdür Yardımcısı içeri girince, önce yalnızca koca bir başın yaslandığı solgun, iri bir el gördü; bu el aynı zamanda solgun, koca bir yüzün üst yarısını kapatıyordu. Yazı masasının üstünde açık bir “giden yazılar” kutusu, kutunun yanında uzun birkaç kâğıt ile dağınık durumda beş on tüy kalem duruyordu; masanın düzgün, geniş yüzeyinde bunların dışında, küçük bronz bir heykelden başka bir şey yoktu; Romalı togası giymiş bu heykelciğin alacakaranlıktaki hareketsizliği, tetikte duran bir kimsenin gizemli havasını taşıyordu. Yüce şahsiyet buyur edince, Müdür Yardımcısı bir iskemleye oturdu. Kişiliğinin belirgin yönlerini oluşturan uzun yüzü, uzun boyu, zayıflığı ve siyah saçlarıyla, odanın bu loş ışığında her zamankinden daha çok bir yabancıya benziyordu.

Büyük şahsiyet hiçbir şaşırma, hiçbir aşırı ilgi, hiçbir duygu belirtisi

göstermedi. Hastalık tehdidi altındaki gözlerini dinlendirmek için aldığı oturuş biçimi, derin düşüncelere dalmış birini andırıyordu. Bakan bey oturuşunu hiç değiştirmedi ama sesi hiç de dalgın değildi.

“Söyleyin bakalım, böyle çarçabuk ne öğrendiniz? Daha ilk adımda beklenmedik bir şey buldunuz demek.”

“Pek beklenmedik sayılmaz, Sir Ethelred. Bulduğum şey daha çok bir ruh hali.”

Büyük şahsiyet biraz kımıldandı.

“Açık konuşun lütfen.”

“Peki, Sir Ethelred. Siz de kuşkusuz bilirsiniz ki, suçluların çoğu er ya da geç itirafta bulunmak, yaptıkları şeyi birine anlatmak için karşı konulmaz bir ihtiyaç hissederler. Bu kişinin kim olduğu önemli değildir, ama suçlular içlerindekileri çoğu zaman polislere anlatırlar. Başmüfettiş Heat’in gizlemek için çok çalıştığı şu Verloc denen adamın işte tıpkı böyle bir ruh hali içinde olduğunu gördüm. Mecazi anlamda, hemen kollarıma atılıp bana içini dökmeye başladı. Ona kim olduğumu fısıldayarak, ‘Bu işin gerisinde sen varsın, biliyorum.’ diye eklemem yetmişti. Gerçeği daha şimdiden öğrenmiş bulunmamız adama bir mucize gibi görünmüş olmalı, ama hiç sesini çıkarmadı. Durumun şaşırtıcılığı karşısında bir an bile duraklamamıştı. Benim için artık geriye iki soru sormak kalıyordu: ‘Bu işi sana kim yaptırdı?’ ve ‘Eylemi yapan adam kimdi?’ Birinci soruya, hiç beklemediğim ölçüde açık ve ayrıntılı bir karşılık verdi. İkinci soruya gelince, anladığım kadarıyla, bombayı taşıyan kişi kayınbiraderiymiş; yarım akıllı, genç bir çocuk... Çok garip, şu anda baştan sona anlatılamayacak kadar uzun bir hikâye bu.”

Büyük şahsiyet, “Peki, neler öğrendiniz bakalım?” diye sordu.

“İlkin, eski mahkûm Michaelis’in bu işle hiçbir ilgisi bulunmadığını öğrendim, ama aslında çocuk geçici olarak köyde onun yanında kalıyormuş ve bu sabah saat sekize kadar da oradaymış. Büyük bir ihtimalle şu anda Michaelis’in bu olaydan haberi bile yoktur.”

Büyük şahsiyet, “Bundan emin misiniz?” diye sordu.

“Kesinlikle, Sir Ethelred. Verloc denen adam bu sabah gidip, köy yollarında yürüyüşe çıkarmak bahanesiyle çocuğu almış. Aynı şeyi daha önceleri de yaptığı için Michaelis ortada olağandışı herhangi bir şey bulunduğundan zerre kadar

kuşkulanmamıştır. Daha sonra olanlara gelince, Sir Ethelred, Verloc'un öfkesi bunları en ufak bir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde açıklıyor: Bir görüşme geçmiş; bu görüşmede karşı taraf, olağanüstü bir ustalıkla adamı neredeyse çılgına çevirmiş; aslında sizin, benim ciddiye almakta zorlanacağımız birtakım sözler, belli ki onu derinden etkilemiş."

Müdür Yardımcısı bundan sonra, karşısında kımıldamadan oturup elini siper ederek gözlerini dinlendiren büyük şahsiyete kısaca Verloc'un, Bay Vladimir'in kişiliği ve aralarında geçen konuşma hakkındaki görüşlerini aktardı.

Müdür Yardımcısı, Verloc'un anlattıklarında bir doğruluk payı bulunduğuna inanıyor gibiydi. Ama büyük şahsiyet, "Bütün bunlar bence olmayacak, garip şeyler," dedi.

"Gerçekten öyle Sir Ethelred. İnsana acı bir şaka gibi geliyor. Ama bizim adam anlaşılan kendisine söylenenleri iyice ciddiye almış. Tehdit edildiğini düşünmüş. Bakın, daha önceleri doğrudan doğruya yaşlı Stott-Wartenheim'la irtibat halindeymiş ve zamanla yaptığı hizmetleri vazgeçilemeyecek değerde görmeye başlamış. Vladimir'in söyledikleriyle iyice sarsılıp gözleri açılınca, büyük bir telaşa kapıldığı anlaşılıyor. Öfkelenmiş, korkmuş. Olur şey değil, çünkü bence, Büyükelçilik'teki adamların kendisini yalnız işten atabileceklerine inanmakla kalmamış, aynı zamanda bir şekilde ele vereceklerini de düşünmüş..."

Koca elin gerisindeki şahsiyet, Müdür Yardımcısı'nın sözünü kesti. "Adamla ne kadar birlikte kaldınız?"

"Kırk dakika kadar Sir Ethelred. Continental Hotel denen bir randevu evinde bir odaya kapandık –bu arada, odayı bir geceliğine ben tuttum. Adam, herhangi bir suç işleyen insanlarda olay sonrası görülen şu bildik tepkinin etkisi altındaydı. Kaşarlanmış bir suçlu denebilecek biri değil o. Tasarladığı planda belli ki zavallı kayınbiraderini öldürmek yokmuş. Gördüğüm kadarıyla çocuğun ölümü onu çok sarsmış. Belki de çok duygulu bir adam bu Verloc. Kim bilir, çocuğu seviyordu belki? Kayınbiraderinin oradan sağ salim uzaklaşacağını ummuş olabilir, ama gerçekten böyle bir umut beslemiş olsa bile, hiç kimseyi buna inandıramazdı. Öyle ya da böyle, adam çocuğu, tutuklanmanın dışında, bilerek herhangi bir tehlikeye atmamış değildi."

Müdür Yardımcısı biraz düşünmek için varsayımlarına ara verdi.

Sonra, zavallı Stevie'nin iyi bir insan saydığı eniştesine düşkünlüğünün derecesini bilmediği için; ayrıca maytaplarla merdivenlerde çıkardığı o eski

yangın olayında, kendisini konuşturmak isteyen sevgili ablasının yalvarmalarına, tatlı sözlerine, öfkeli tehditlerine, her türlü soruşturma yollarına karşı yıllar boyu direnerek, gerçekten garip bir biçimde sustuğundan da (Stevie sadık bir gençti çünkü) haberi olmadığından, sözlerine, “Ama çocuk tutuklanınca, Verloc olayda kendi payının ortaya çıkmayacağını nasıl ummuş olabilir, akıl erdiremiyorum,” diye devam etti. “Bu noktayı hiç düşünmemiştir belki de. Sir Ethelred, size abartılı bir benzetme gibi gelebilir, ama Verloc’un içine düştüğü sıkıntılı durum bana, bütün dertlerim sona erecek, diye düşünerek ani bir kararla kendi canına kıyan, sonra da bunun hiçbir işe yaramadığını gören bir adamı hatırlattı.”

Müdür Yardımcısı bu benzetmeyi özür dileyen bir sesle yapmıştı. Ama aslında abartılı ifadelerin kendilerine özgü aydınlatıcı bir açıklıkları vardır; ayrıca, büyük şahsiyet kızmadı. Yeşil ipek abajurların ve koca eline yaslanmış koca başının alacakaranlığında yarı yarıya kaybolup giden koca bedeni hafiften sarsıldı; bu sarsıntıyla birlikte kesik kesik çıkan, bastırılmış, ama güçlü bir ses işitildi. Büyük şahsiyet gülmüştü.

“Adamı sonra ne yaptınız?” diye sordu.

Müdür Yardımcısı hemen atıldı:

“Dükkândaki karısının yanına dönmeye can atıyor gibiydi, bu yüzden gitmesine izin verdim Sir Ethelred.”

“İzin verdiniz, ha? Ama adam ortadan kaybolur.”

“Özür dilerim, ama hiç sanmıyorum Sir Ethelred. Nereye gidebilir ki? Üstelik yoldaşlarından gelecek tehlikeleri de hesaba katması gerektiğini unutmayın. Dükkânda olursa, her zamanki gibi görevinin başında demektir. Yoksa görev yerinden neden ayrıldığını onlara nasıl açıklayabilirdi ki? Hareket özgürlüğünü engelleyen bir şey olmasaydı bile, yerinden kımıldamazdı. Şu anda herhangi bir karar verebilecek gücü yok. İzninizle ayrıca belirteyim ki, adamı gözaltına alsaydım, o zaman sizin kesin niyetlerinizin ne olduğunu öğrenemeden, kendimizi belli bir yönde hareket etmek zorunda bırakmış olurduk.”

Yüksek şahsiyet, odanın yeşilimsi alacakaranlığında silik soluk duran heybetli bedeniyle ağır ağır ayağa kalktı.

“Bu akşam Başsavcı’yla görüşeceğim, yarın sabah sizi çağırtırım. Bana şimdi söylemek istediğiniz başka bir şey var mı?”

İnce uzun, çevik yapılı Müdür Yardımcısı da ayağa kalkmıştı.

“Sanırım bir şey yok, Sir Ethelred. Ayrıntılara girmemi istiyorsanız, o başka...”

“Hayır. Ayrıntılar kalsın, lütfen,” dedi Sir Ethelred.

Alacakaranlıkta belirsiz duran bedeni, sanki ayrıntıların canını yakmasından korkmuş gibi irkilip geri çekilmişti; sonra bu koca beden ilerledi, yayıldı, daha da büyüyerek ağır, oturaklı bir görünüş aldı; Müdür Yardımcısı’na doğru iri bir el uzatırken, “Bu adamın bir karısı var, öyle mi?” diye sordu.

Uzatılan eli saygıyla sıkan Müdür Yardımcısı, “Evet, Sir Ethelred,” dedi. “Adamın gerçek bir karısı ve gerçek, düzgün bir aile hayatı var. Büyükelçilik’teki görüşmeden sonra her şeyi bırakmayı, dükkânı satmaya çalışarak ülkeyi terk etmeyi düşündüğünü anlattı bana, ama karısının İngiltere’den ayrılmanın sözünü bile duymak istemeyeceğini çok iyi biliyormuş.” Kendi karısı da İngiltere’den ayrılma sözüne kulak tıkayan Müdür Yardımcısı burukça bir sesle, “Karısıyla arasındaki ilişkinin düzgünlüğünü bundan daha iyi gösteren bir şey olamazdı,” diye devam etti. “Evet, gerçekten bir karısı var efendim. Olayda ölen genç de gerçek kayınbiraderi. Bir bakıma şu anda biz, aile içi bir faciayla karşı karşıya bulunuyoruz.”

Müdür Yardımcısı hafifçe güldü, ama anlaşılan büyük şahsiyetin düşünceleri oradan kopup uzaklaşmış, belki de Cheeseman dinsizine karşı yiğitçe giriştiği haçlı seferinin savaş alanı olan ülke içi siyaset sorunlarına yönelmişti. Müdür Yardımcısı, oradaki varlığı çoktan unutulmuş biri gibi, fark edilmeden usulca odadan çıktı.

Onun da kendi davası uğruna savaşma içgüdüleri vardı. Başmüfettiş’i bir şekilde çileden çıkaran bu olay, Müdür Yardımcısı’na kendi haçlı seferini yürütmesi için Tanrı’nın sunduğu bir fırsat gibi görünmüştü. Savaşa bir an önce başlamaya can atıyordu. Ağır ağır evinin yolunu tuttu; bu sırada, zihninden yapacaklarını geçiriyor, tiksinti ile sevinç karışımı duygularla Verloc’un ruh halini düşünüyordu. Eve kadar bütün yolu yürüdü. Oturma odasının karanlık olduğunu görünce, yukarı kata çıktı; yatak odasıyla gardırop odası arasında bir süre uyurgezer gibi düşünceli düşünceli gidip gelerek üstünü değiştirdi. Ama Michaelis’in koruyucusu büyük hanımefendinin evinde karısına katılmak üzere sokağa çıkmadan önce, silkinip bu uykulu halinden kurtuldu.

Müdür Yardımcısı orada iyi karşılanacağını biliyordu. İki salondan daha ufak olanına girince, piyanoya yakın bir yerde toplanmış küçük bir küme konuk arasında karısını gördü. Ünü yayılmaya başlayan gençten bir besteci piyanonun taburesine oturmuş, sırtlarından yaşlı oldukları anlaşılan tıknaz iki adam ve gene

sırtlarından genç oldukları anlaşılan ince uzun iki kadınla konuşuyordu. Paravanın gerisinde ise, büyük hanımın kanepesinin dibindeki iki koltukta yan yana oturan biri erkek, biri kadın iki kişi vardı. Büyük hanım elini Müdür Yardımcısı'na uzattı.

"Bu akşam sizi burada göreceğimi ummuyordum. Annie bana demişti ki..."

"Evet, doğru. İşimin bu kadar çabuk biteceğini hiç beklemiyordum."

Müdür Yardımcısı sesini alçaltarak, "Size memnuniyetle söyleyeyim ki, Michaelis tamamen temize çıktı..." diye ekledi.

Michaelis'in koruyucusu bu iyi haberi öfkeyle karşıladı.

"Ne demek? Adamlarınız bu olayla onun arasında ilişki kuracak kadar aptallık mı et..."

Müdür Yardımcısı saygıyla karşı çıkarak yaşlı kadının sözünü kesti: "Hayır, aptallık etmemiş, ilişki kurarak akıllılık –çok akıllılık etmişler."

Bir sessizlik oldu. Kanepenin dibinde oturan adam, yanındaki kadınla konuşmayı bırakmış, yüzünde belli belirsiz bir gülümsemeyle onlara bakıyordu.

Büyük hanım, "Daha önce tanışmış mıydınız, bilmem?" dedi.

Bay Vladimir ile Müdür Yardımcısı'nı tanıştırdı, onlar da renk vermeyen özenli bir nezaketle birbirlerini selamladılar.

Vladimir'in yanında oturan hanım başıyla ona doğru işaret ederek birden, "Korkutup duruyor beni," dedi. Müdür Yardımcısı kadını tanıyordu. Yorgun, sakin gözlerle onu iyice süzdü; sonra, "Korkmuşa benzer bir haliniz yok, hanımefendi," dedi. Bu arada içinden, insanın bu evde er ya da geç herkesle karşılaştığını düşündü. Nüktedan biri olduğundan Vladimir'in sağlıklı pembe yüzü gülücükler içindeydi, ama gözleri bir davaya inanan kimselerin gözleri gibi ciddi bakıyordu.

Kadın, "Ama en azından korkutmaya çalışıyor," diye sözlerini düzeltti.

Müdür Yardımcısı karşı koyamadığı ani bir düşünceyle, "Alışkanlık meselesi olmalı," dedi.

Kadın okşar gibi bir sesle ağır ağır, "Greenwich Park'ındaki patlamayla ilgili bir sürü korkunç şey anlatarak herkese gözdağı veriyor," diye devam etti. "Anlaşılan bu tür eylemleri yapanlar dünyanın herhangi bir yerinde başıboş

bırakılırlarsa, bir gün olacaklar karşısında hepimiz tir tir titreyecekmişiz. Ben olayın bu kadar kaygı verici olduğunu bilmiyordum.”

Vladimir dinlemiyormuş gibi yaparak kanepeye doğru eğilmiş, alçak sesle tatlı tatlı konuşuyordu, ama Müdür Yardımcısı’nın, “Eminim ki Bay Vladimir bu olayın gerçek önemi hakkında tam bir bilgi sahibidir,” dediğini işitti. İçinden, “Bu baş belası, münasebetsiz polis ne yapmaya çalışıyor?” diye sordu. Kuşaklar boyu keyfi bir yönetimin kolluk güçlerinin zulmüne uğrayan ataların soyundan geldiği için, Vladimir ırk, ulus ve birey olarak polislerden korkardı. Aklı, mantığı ve deneyimleriyle hiçbir ilgisi bulunmayan kalıtımsal bir zayıflıktı onunki. Vladimir, içinde bu korkuyla doğmuştu. Ama bazı kimselerin kedilere olan akıl dışı korkusuna benzeyen bu duygu, onun İngiliz polisine pek tepeden bakmasını engellemiyordu. Sayın hanımefendiye söylediği sözü bitirince, oturduğu yerde hafifçe Müdür Yardımcısı’na doğru döndü.

“Bu tür insanlar konusunda bizim çok deneyimli olduğumuzu söylemek istiyorsunuz herhalde. Doğru, gerçekten bu adamların faaliyetlerinden çok çekiyoruz, oysa sizler –” Bir an şaşkın şaşkın gülümseyerek durakladı; pürüzsüz tıraşlı yanaklarında birer gamze belirmişti; sözünü, “Oysa sizler, onların aranızda bulunmalarına seve seve katlanıyorsunuz,” diye bitirdi. Arkasından, daha ciddi bir tavırla ekledi: “Bizim çektiğimiz sıkıntıların işte bu yüzden olduğunu bile söyleyebilirim size.”

Vladimir sözlerini bitirince, Müdür Yardımcısı bakışlarını yere çevirdi, konuşma kesilmişti. Hemen arkasından, Vladimir veda edip ayrıldı. O daha sırtını kanepeye döner dönmez, Müdür Yardımcısı da ayağa kalktı.

Michaelis’in koruyucusu hanımefendi, “Kalıp Annie’yi eve götüreceksiniz sanıyordum,” dedi.

“Bu akşam küçük bir işimin daha olduğunu fark ettim.”

“Şu olayla mı ilgili?”

“Evet –bir bakıma.”

“Anlatın bana, nedir bu –korkunç olayın aslı?”

Müdür Yardımcısı, “Ne olduğunu söylemek güç, ama gene de bir cause célebre haline gelebilir,” dedi.

Müdür Yardımcısı acele salondan ayrıldı ve Vladimir’i holde boynuna özenle büyük bir ipek kaşkol takarken buldu. Arkasında bir uşak durmuş paltosunu

tutuyor, bir başkası da kapıyı açmak için hazır bekliyordu. Uşaklar hemen Müdür Yardımcısı'nın paltosunu giymesine yardım ederek kapıyı açtılar. Müdür Yardımcısı basamakları indikten sonra hangi yöne gitmesi gerektiğini düşünmek ister gibi durdu. Kendisi için açık tutulan kapıdan bunu gören Vladimir, cebinden bir puro çıkarmak ve ateş istemek için holde oyalandı. Üstünde uşak üniforması bulunmayan yaşlıca bir adam, sakin, özenli bir tavırla bir kibrit çakıp ona uzattı. Ama kibrit söndü, bunun üzerine uşak kapıyı kapadı ve Vladimir hiç acele etmeden, koca Havana purosunu dikkatle yaktı. Sonunda dışarı çıktığında, "o baş belası polisin" hâlâ kaldırımda dikilmiş durduğunu görünce çok kızdı.

Yoldan geçen bir araba bulabilir miyim, diye sokağın iki yanına bakarken, kendi kendine, "Beni bekliyor olabilir mi?" dedi. Araba görememişti. Kaldırımın kenarında, lambaları sessiz sakin yanan, atları sanki taştan yontulmuş gibi kımıldamadan duran iki araba vardı; arabacılar koca kürk pelerinlerinin içinde hareketsiz oturuyor, koca kırbaçlarının beyaz sırımlarında en ufak bir kıpırtı bile görülmüyordu. Vladimir oraya doğru yürüyünce, "baş belası polis" de hemen yanı başında belirip onunla yürümeye başladı. Hiç sesini çıkarmıyordu. Dördüncü adımdan sonra Vladimir rahatsız olup öfkelendi. Bu durum devam edemezdi.

Hırçın bir tavırla, "Ne berbat hava," diye homurdandı.

Müdür Yardımcısı sakin bir sesle, "Yumuşak bir hava," dedi. Bir süre sessiz durdu, sanki o sırada aklına gelmiş gibi, "Verloc adında bir adam yakaladık," diye ekledi.

Vladimir ne şaşırdı, ne sendeledi, ne de uzun adımlarını değiştirdi. Ama kendini tutamayıp, "Ne dediniz?" diye haykırmıştı. Müdür Yardımcısı sözlerini tekrarlamadı. Aynı sakin tavırla devam etti: "Onu tanıyorsunuz."

Vladimir durdu, gırtlaktan çıkan bir sesle, "Bunu neye dayanarak söylüyorsunuz?" diye sordu.

"Ben söylemiyorum. Söyleyen Verloc'un kendisi."

Vladimir doğulu ülkelerin konuşma biçimini andıran bir ifadeyle, "Yalancı köpek!" dedi. Ama içinden, İngiliz polisinin bu inanılmaz becerisi karşısında neredeyse dehşete düşmüştü. Bu konuda eski düşüncesinin değişmesiyle öyle sarsıldı ki, bir an için kusacakmış gibi oldu. Purosunu yere fırlattı, yeniden yürümeye başladı.

Müdür Yardımcısı ağır ağır konuşarak sözlerine devam etti: "Bu olayın beni en

sevindiren yanı, bir süredir, el atmam gerekiyor, diye düşündüğüm bir iş için –bu ülkeyi bütün yabancı siyasal casuslardan, polislerden ve bu gibi köpeklerden temizlemek için– bana son derece iyi bir başlangıç noktası sağlamış olması. Bence bu adamların hepsi baş belası, korkunç kimseler, ayrıca tehlikeliler de. Ama hepsini teker teker bulup ortaya çıkaramayız. Tutulacak tek yol, onlardan yararlanmayı, işverenleri için tatsız bir hale getirmek. Bu iş giderek çirkinleşiyor. Ayrıca, bizim için tehlikeli olmaya da başladı.”

Vladimir bir an gene durdu.

“Ne demek istiyorsunuz yani?”

“Bu Verloc denen adamın mahkemeye çıkarılması, halka hem tehlikenin boyutlarını hem de durumun çirkinliğini gösterecektir.”

Vladimir küçümser bir tavırla, “Böyle bir adamın söylediklerine kimse inanmaz ki,” dedi.

Müdür Yardımcısı yumuşak bir sesle kendi görüşünü belirtti: “Ayrıntıların bolluğu ve kesinliği karşısında halkın büyük çoğunluğu söylenenleri inandırıcı bulacaktır.”

“Demek böyle bir şey yapmayı gerçekten düşünüyorsunuz.”

“Adamı yakaladık, başka seçeneğimiz yok.”

Vladimir, “Böyle davranmakla bütün bu devrimci alçak heriflerin yalancılık eğilimlerini beslemiş olacaksınız, o kadar,” diye karşı çıktı. “Neden rezalet çıkarmak istiyorsunuz ki? Ahlak uğruna mı, nedir?”

Vladimir’in kaygılandığı açıkça belliydi. Böylece Verloc’un kendisine çarçabuk anlattığı şeylerde bir doğruluk payının bulunması gerektiğini anlayan Müdür Yardımcısı kayıtsız bir tavırla, “Meselenin işimizi engelleyen bir yanı da var. Gerçek anarşistlerin peşine düşmek bizi zaten yeterince meşgul ediyor. Bunda başarılı olmadığımızı söyleyemezsiniz. Ama her ne bahaneyle olursa olsun, sahtelerinin başımızı ağrıtmalarına izin vermek niyetinde değiliz.”

Vladimir yüksekten uçan bir tavırla, “Ben kendi hesabıma, bu görüşünüzü paylaşamayacağım. Bencilce bir görüş. Hiç kimse benim kendi ülkem hakkındaki duygularımdan kuşku duyamaz ama ben daima, hükümetler ve bireyler olarak, hepimizin iyi birer Avrupalı olmamız gerektiğini düşünmüşümdür,” dedi.

Müdür Yardımcısı buna kısaca, “Doğru, yalnız Avrupa’ya öteki ucundan bakıyorsunuz siz,” diye karşılık verdi. Sonra neşeli bir sesle devam etti: “Ama yabancı devletler İngiliz polisinin yetersizliğinden şikâyet edemezler. Şu bombalama rezaletine bakın, sahte oluşundan dolayı takibi özellikle güç bir olay. Ama aradan daha on iki saat geçmeden, parçalanıp kelimenin tam anlamıyla lime lime olmuş bir adamın kimliğini saptadık, olayın tertipçisini bulduk ve onu kimin kışkırttığını öğrendik. İşi daha da ileri götürebilirdik, ama biz kendi sınırlarımız içinde kaldık.”

Vladimir hemen atıldı: “Demek ki, bize ders olsun diye sözünü ettiğiniz bu şiddet olayı yabancı bir ülkede planlanmış. İngiltere dışında planlandığını kabul ediyorsunuz, öyle mi?”

Müdür Yardımcısı, büyükelçiliklerin ait oldukları ülkelerin bir parçası sayılma özelliklerine bir gönderme yaparak, “Kuramsal bakımdan evet, öyle. Ama yalnız kuramsal bakımdan yabancı olan bir ülkede, çünkü planlama yeri, ancak sözde bir yabancı ülke,” dedi. “Ama bu bir ayrıntı. Size bu olaydan söz etmemin nedeni, İngiliz polisi hakkında en çok sizin hükümetinizin söylenip duruyor olması. Görüyorsunuz ki o kadar da kötü değiliz. Başarımızı özellikle size haber vermek istedim.”

Vladimir dişlerini sıkarak, “Çok minnettar ettiniz beni,” diye homurdandı.

Müdür Yardımcısı, sanki Başmüfettiş Heat’in sözlerini aktarıyormuşçasına, “Ülkede ne kadar anarşist varsa, her birinin kim olduklarını biliyoruz biz,” dedi. “Halkın güvenliğini sağlamak için şimdi yapılması gereken tek şey var, o da kışkırtıcı unsurları ortadan kaldırmak.”

Vladimir yoldan geçen tek atlı bir arabaya el salladı.

Müdür Yardımcısı, koca salonunun ışıkları cam kapılarından geniş sokak merdivenlerine vuran görkemli, güzel, sıcak görünüşlü bir binaya doğru baktı. Vladimir’e, “İçeri girmiyorsunuz galiba,” dedi.

Donuk bakışlarla arabada oturan Vladimir sesini çıkarmadan uzaklaşıp gitti.

Müdür Yardımcısı’nın kendisi de dönüp bu seçkin binaya girmedi. Burası Kâşifler Kulübü’ydü. İçinden, ilerki günlerde Bay Vladimir’in, onursal üyesi olduğu bu kulüpte artık pek sık boy göstermeyeceğini düşündü. Saatine baktı. Daha on buçuktu. Çok verimli bir akşam geçirmişti.

Bölüm 11

Başmüfettiş gidince Verloc oturma odasında dolaşmaya başladı. Açık kapıdan arada bir karısına bakıyordu. “Her şeyi öğrendi artık,” diye düşündü; üzüntüsünden dolayı Winnie’ye acıyor, ama kendi adına bir parça seviniyordu. Verloc yüce ruhlu biri değildi belki, ama duygulu bir adamdı. Karısına kardeşinin ölüm haberini vermek zorunda kalacağını düşünerek tam bir cehennem azabı yaşamıştı. Başmüfettiş Heat onu bu güç görevden kurtarmıştı. Ama Başmüfettiş’in yaptığı, yalnızca iyi bir başlangıçtı. Winnie’nin acısıyla başa çıkmak, şimdi Verloc’un kendisine düşüyordu.

Verloc göğüslemek zorunda kalacağını bildiği bu acının, bilgece görüşlerle ya da inandırıcı güzel sözlerle giderilemeyecek feci bir ölüm acısı olabileceğini hiç düşünmemişti. Stevie’nin böyle paramparça olup öleceği aklının köşesinden bile geçmemişti. Onun tasarladığı planda Stevie’nin ölmesi diye bir şey yoktu. Verloc için Stevie’nin ölüsü, dirisinden çok daha büyük bir baş belasıydı. Giriştiği işin olumlu sonuçlanacağını tahmin etmişti o; bu tahmini, Stevie’nin bazen insana garip oyunlar oynayan zekâsına değil, çocuğun körü körüne kendisine bağlı oluşuna, her dediğini körü körüne yapmasına dayanıyordu. İnsan psikolojisinden pek anlamasa da Verloc, kayınbiraderinin kendisine olan aşırı düşkünlüğünün gücünü doğru değerlendirmişti. Tüm umudu, kendisine iyice anlattığı gibi, Stevie’nin Gözlem Evi’nin duvarlarından uzaklaşıp, daha önce birkaç kez gösterdiği yoldan giderek, parkın dışında, akıllı ve iyi bir insan saydığı enişte sini bulabilmesiydi. En budala kimse bile, on beş dakika içinde bombayı yerine koyup oradan ayrılabilirdi. Aslında Profesör on beş dakikadan fazlası için güvence vermişti. Ama tek başına kaldıktan sonraki beş dakika içinde Stevie tökezleyip yere düşmüş, dünyalar Verloc’un başına yıkılmıştı. Verloc bir tek bu olasılık dışında her şeyi önceden düşünmüştü. Stevie’nin şaşırıp yolunu kaybedebileceğini, aranacağını ve sonunda bir polis karakolunda ya da küçük bir yoksullar evinde bulunacağını düşünmüştü. Stevie’nin tutuklanma olasılığı da aklına gelmiş, ama bundan korkmamıştı çünkü birlikte çıktıkları pek çok yürüyüş sırasında, kendisine olan bağlılığına çok güvendiği bu çocuğun kafasına sessiz kalmanın önemini iyice sokmuştu. Eskinin gezinirken ders veren filozofları gibi Verloc da, Londra sokaklarında dolaşırlarken Stevie’yle konuşmuş, ustalıklı sözlerle onun polisler hakkındaki görüşünü değiştirmişti. Hiçbir bilge kişinin hocasına böylesine hayran, onu böylesine dikkatle dinleyen bir öğrencisi olmamıştır. Enişte sinin sözünden çıkmadığı, onu taparcasına sevdiği öyle açıkça belliydi ki, Verloc sonunda çocuğu neredeyse sevmeye

başlamıştı. Ne olursa olsun, Verloc aralarındaki ilişkinin bu kadar çabuk ortaya çıkabileceğini hiç beklemiyordu. Karısının önlem olarak tutup Stevie'nin paltosunun içine ev adresini dikeceği nereden aklına gelebilirdi ki. İnsan her şeyi de düşünemez ya. Winnie'nin, yürüyüş sırasında Stevie kaybolursa tasa etme, sözünün anlamı buymuş demek. Winnie kardeşinin kesinlikle eve döneceğini söylemişti. Evet, Stevie gerçekten de dönmüştü, ama pir dönmüştü!

Verloc şaşkınlıkla, "Şu işe bak!" diye mırıldandı. Winnie adresi neden dikmiş olabilirdi ki? Kocasını her an Stevie'yi kollama derdinden kurtarmak mı istemişti acaba? Belli ki Winnie'nin niyeti iyiydi. Ama böyle bir önlem aldığını ona da söylemesi gerekirdi.

Verloc dükkân tezgâhının arkasına doğru yürüdü. Amacı, acı sözlerle suçlayarak karısını sindirmek değildi. İçinde en ufak kızgınlık duymuyordu. Olayların gösterdiği beklenmedik hızlı gelişme, onu kaderci bir insan yapmıştı. Elden gelen bir şey yoktu artık. "Çocuğun başına kötü bir şey gelsin istememiştim ben," dedi.

Kocasının sesini işitince Winnie'nin içi ürperdi. Ellerini yüzünden çekmedi. Müteveffa Baron Stott-Wartenheim'ın güvenilir casusu Verloc, üzgün gözlerle bir süre, anlamadan, ısrarla karısına baktı. Yırtık akşam gazetesi yerde, ayaklarının dibinde duruyordu. Winnie gazeteden fazla bir şey öğrenmiş olamazdı. Verloc karısıyla konuşmak istiyordu.

"Şu kahrolası Heat yaptı bunu, değil mi?" dedi. "Seni iyice üzmüş. Hayvan herif, bir kadına böyle pat diye söylenir mi hiç? Bense, sana nasıl haber vereceğim diye düşünmekten hasta oldum. Cheshire Cheese meyhanesinin küçük salonunda saatlerce oturdum, en iyi yolun ne olacağını düşündüm durdum. Anlıyorsun, değil mi? Hiçbir zaman o çocuğun başına kötü bir şey gelsin istememiştim ben."

Casus Verloc doğru söylüyordu. Bombanın erken patlaması, en çok karısıyla onun arasındaki sevgi bağını sarsmıştı.

"Orada oturup seni düşünmek, hiç de öyle hoş olmadı benim için," diye ekledi.

Winnie'nin hafifçe bir kez daha ürperdiğini görünce duygulandı. Karısı yüzünü elleriyle gizlemekte ısrar ettiği için, bir süre üstüne varmamanın daha iyi olacağını düşündü. Bu ince düşüncenin etkisi altında yeniden, gaz lambasının halinden hoşnut bir kedi gibi mırıldanıp durduğu oturma odasına döndü. Düşünceli bir eş olan Winnie, kocasının akşam yemeği için söğüş eti, et bıçağı

ve çatalını yarım ekmekle birlikte masanın üstünde bırakmıştı. Verloc bunları şimdi ilk kez görüyordu; bir parça et ve ekmek keserek yemeye başladı.

Verloc'un bir şeyler yeme isteği, duyarsızlığından değildi. O gün kahvaltı etmemiş, evden aç karnına çıkmıştı. Canlı bir adam olmadığı için, ancak sinirle ayakta duruyor, duyduğu heyecan sanki en çok boğazını sıkıyordu. O sırada katı hiçbir şey yutabilecek durumda değildi. Michaelis'in evi ise yiyecek bakımından bir hapishane hücresinden farksızdı. Şartlı tahliyeli havarinin bütün yediği, biraz süt ile bayat ekmek kabuğuydu. Ayrıca, o sabah daha Verloc gelmeden bir iki lokma atıştırdıktan sonra üst katın yolunu tutup, yazı yazmanın güçlüğü ve zevkine daldığı için, küçük merdivenlerden yukarı seslenen arkadaşına karşılık bile vermemişti.

"Bu delikanlıyı bir iki günlüğüne eve götürüyorum."

Doğrusu Verloc da bir yanıt beklememiş, eniştesinin sözünden çıkmayan Stevie'yi peşine takarak hemen oradan ayrılmıştı.

Şimdi tüm eylem bitmiş, Verloc'un kaderi beklenmedik bir hızla başkalarının eline geçmişti, bu yüzden artık içinde korkunç bir boşluk hissediyordu. Eti kesti, ekmeği dilimledi ve masanın başında ayakta durup, ara sıra Winnie'ye doğru bir göz atarak akşam yemeğini gövdeye indirdi. Karısının uzun süren hareketsizliği Verloc'u tedirgin ediyordu. Yeniden dükkâna geçti, iyice ona yaklaştı. Elleriyle yüzünü kapayan Winnie'nin acısı, Verloc'un huzurunu kaçırmıştı. Karısının çok sarsılacağını tahmin etmişti elbette, ama kendini toplasın istiyordu. Kaderciliğiyle şimdiden kabullendiği bu yeni koşullarda, karısının her türlü yardımına, tüm desteğine ihtiyacı vardı.

Acısını paylaştığını belirten kederli bir sesle, "Elimizden gelen bir şey yok, Winnie," dedi. "Gel hadi, şimdi yarını düşünmek zorundayız. Beni alıp götürdüklerinde, aklın iyice başında olmalı."

Verloc durdu. Winnie'nin göğsü sarsıla sarsıla inip kalkıyordu. Bu durum, Verloc'un kaygılarını gidermekten uzaktı çünkü ortaya çıkan yeni koşullardan en çok etkilenen iki kişi olarak kendilerinin sakin ve kararlı davranmaları gerektiğini düşünüyordu; oysa bunlar ve benzeri nitelikler, şiddetli bir kederin yaratacağı zihin karışıklığıyla bağdaşacak şeyler değildi. Bay Verloc insancıl bir adamdı; eve gelirken, karısının kardeşi Stevie'ye istediği kadar sevgi gösterisinde bulunmasına ses çıkarmamaya karar vermişti. Ancak ne bunun nasıl bir sevgi olduğunu, ne de insanı nerelere götürebileceğini anlıyordu. Anlamamakta haksız sayılmazdı, çünkü Verloc, Verloc kaldığı sürece, böyle bir

duyguyu anlayamazdı. Ürkmüş, hayal kırıklığına uğramış, sesinde bunu belli eden bir sertlik belirmişti.

Bir süre bekledikten sonra, “Yüzüme baksana!” dedi.

Winnie, yüzünü örten ellerinin arasından zorla çıkarcasına boğuk, neredeyse acınacak bir sesle karşılık verdi: “Bir daha hayatta yüzünü görmek istemiyorum senin.”

“Ne dedin? Ne!” Bu söze yüzeysel, düz anlamından öte bir anlam veremeyen Verloc, yalnızca şaşırmıştı. Belli ki mantıksız bir sözdü bu, abartılı bir kederin çığlığından başka bir şey değildi. Evliliğin gerektirdiği hoşgörüyle, daha fazla üstünde durmadı. Verloc’un düşünceleri derinlikten yoksundu. Bir insanın değerinin maddi durumuna göre ölçüldüğü yanılgısına düştüğü için, ablasının gözünde Stevie’nin taşıdığı değeri anlayamazdı. Kendi kendine, “Kardeşinin ölümüne müthiş üzülüyor,” diye düşündü. Bütün bunlar o kahrolası Heat’in yüzündendi. Neden tutup kadını böyle üzmüştü sanki? Ama o, Winnie’nin iyiliği için, böyle kendini kaybedecek kadar üzülmesine izin vermemeliydi.

Yapmacık bir sertlikle, “Buraya bak! Dükkânda böyle oturamazsın,” dedi; sesi gerçekten bir parça kızgındı, çünkü bütün gece uykusuz kalmak pahasına bile olsa, yapılması gereken acil birtakım şeyleri konuşmak zorundaydılar. “Her an biri çıkıp gelebilir,” diye ekledi ve yeniden susup beklemeye başladı. Sözleri hiçbir etki yaratmamıştı; bu bekleme sırasında Verloc, ölümden dönüş olmadığını düşündü. Sesini değiştirip yumuşatarak, “Hadi gel. Böyle davranmakla geri getiremezsin onu,” dedi; içinden karısını hemen kollarına almak, kızgınlık ile acıma duygularını yan yana barındıran bağrına basmak geliyordu. Winnie Verloc, kısa bir ürpermenin dışında, kesinlikle doğru olan bu korkunç sözden etkilenmiş görünmedi. Asıl etkilenip duygulanan, Verloc’un kendisiydi. Bu duyguyla saf adam, kendi değerini öne sürerek, karısından fazla üzülmemesini istedi.

“Aklını başına topla, Winnie. Düşünsene, beni kaybetseydin ne olurdu, ha?”

İçinden belli belirsiz, karısının bir çığlık atmasını bekledi. Ama kadında en ufak bir değişiklik olmadı; yalnız biraz geriye yaslandı, sonra anlaşılmaz bir biçimde, hiç kımıldamadan durdu. Verloc’un yüreği öfkeyle, korkuya benzer bir duyguyla daha hızlı çarpmaya başlamıştı. Elini karısının omzuna koyarak, “Aptallık etme, Winnie!” dedi.

Winnie hiçbir tepki göstermedi. İnsan, yüzünü göremediği biriyle konuşup

anlaşamazdı ki. Verloc onu bileklerinden yakaladı, ama elleri yüzüne tutkalla yapışmıştı sanki. Birden asılınca, kadın öne doğru savruldu, iskemleden düşecekmiş gibi oldu. Karısının bu çaresiz güçsüzlüğü karşısında Verloc telaşa kapıldı; yeniden iskemlesine oturtmaya çalıştığı sırada Winnie birden kaskatı kesildi, silkinip kendini kocasının ellerinden kurtardı, koşarak dükkândan çıktı, oturma odasından hızla mutfağa girdi. Tüm bunlar çok çabuk olmuş, Verloc bir an için karısının yüzünü ve kendisine bakmadığını anlamasına yetecek kadar da gözlerini görmüştü.

Dışarıdan bakınca, olanlar iskemle uğruna girişilmiş bir çekişmeyi andırıyordu, çünkü Winnie kalkar kalkmaz onun yerine hemen Verloc oturdu. O, yüzünü elleriyle kapamadı, ama tüm yüzü kara düşüncelerle kaplıydı. Hapisten kurtulamayacaktı, ama artık kurtulmak istediği de yoktu. Yasadışı birtakım intikam girişimlerine karşı hapishane, mezar kadar güvenli bir yerdi; ayrıca hapishanenin üstün bir yanı da vardır, çünkü hapisteyken insan umutlarını büsbütün yitirmez. İleriye baktığında Verloc şunu görüyordu: Hapis yatacak, erken tahliye edilecek, sonra da, daha önce başarısızlık durumunda yapmayı düşündüğü gibi, yurtdışında bir yerlere gidip orada yaşayacaktı. Eh, tam korktuğu gibi değilse bile, başarısız olmuştu işte. Oysa başarmaya çok yaklaşmış, böylece gizli kapaklı işlerdeki becerisini kanıtlayarak Vladimir'i dehşete düşürüp, o azgın hakaretlerinden kurtulmasına ramak kalmıştı. En azından Verloc durumunu şimdi böyle görüyordu. Büyükelçilik'teki itibarı müthiş yükselmiş olacaktı –eğer karısının aklına Stevie'nin paltosuna adresini yazmak gibi talihsiz bir düşünce gelmeseydi. Bay Verloc budala bir adam değildi, kısa sürede Stevie üzerinde olağanüstü bir etkisi olduğunu görmüştü; kaynağını pek anlamadığı bu etki, evin kaygılı iki kadınının Stevie'ye aşıladıkları bir inanca, enişte sinin son derece akıllı, iyi bir insan olduğu inancına dayanıyordu. Verloc, aklına gelen tüm olasılıkları düşünürken doğru bir sezgiyle, Stevie'nin içgüdüsel olarak kendisine bağlı kalacağını ve körü körüne dilini tutacağını hesaplamıştı. Önceden hiç aklına gelmeyen şimdiki durum, iyi yürekli bir insan ve karısını seven bir koca olan Verloc'u dehşete düşürmüştü. Tüm öteki açılardan bakınca, Stevie'nin ölümü işine çok yarıyordu. Dilini tutmak konusunda hiçbir şey, ölümün sonsuz suskunluğuyla boy ölçüşemez. Duyguları aklını engellemediği için, Cheshire Cheese meyhanesinin küçük salonunda şaşkınlık ve korku içinde otururken, Bay Verloc bu gerçeği kabul etmekten kendini alamamıştı. Stevie'nin paramparça olduğunu düşünmek üzücüydü, ama sonuçta başarıyı sağlayan da onun ölümüydü işte, çünkü Vladimir'in tehditlerinin amacı, bir iki duvarın yıkılması değildi elbette; onun istediği, insanların iç dünyalarını etkilemekti. Verloc çok sıkıntıya girmiş, çok üzülmüştü

ama istenen etkinin sağlandığını söyleyebilirdi. Ancak olay dönüp dolaşıp Brett Sokağı'nda, hiç beklenmedik bir biçimde karşısına dikiliverince, Büyükelçilik'teki işini korumak için kâbus gören bir adam gibi çırpınıp duran Verloc da, kadere inanan bir insanın tutumuyla, başına gelen felaketi kabullenmişti. Aslında işi kaybetmesinde hiç kimsenin suçu yoktu. Küçük, ufacık bir nesnenin marifetiydi bu. Karanlıkta bir portakal kabuğuna basıp yere kapaklanarak bacağını kırmak gibi bir şeydi.

Verloc sıkıntıyla içini çekti. Karısına kızmıyordu. "Ben içerdeyken dükkâna onun bakması gerekecek," diye düşündü. İlk günlerde Stevie'yi ne büyük bir acıyla özleyeceğini de düşününce, karısının beden ve ruh sağlığı konusunda derin bir kaygıya kapıldı. Evde tek başına kaldığında yalnızlığa nasıl dayanacaktı? Kendisi hapisteyken onun ruhsal bir bunalıma girmesi hiç iyi olmazdı. Dükkâna kim bakardı sonra? Bu dükkân kendileri için değerliydi. Verloc kaderci tutumuyla, casusluk işinin bittiğini kabul ediyor, ama doğrusu daha çok karısını düşünerek, ileride beş parasız kalmak istemiyordu.

Mutfakta, görüş alanının dışında sessizce oturan karısı onu korkutuyordu. Keşke annesi yanında olsaydı. Ama o budala yaşlı kadın tutup... Verloc'un üstüne öfkeli bir çaresizlik çöktü. Karısıyla konuşmalıydı. Ona, birtakım koşullar altında insanın gözü artık hiçbir şey görmüyor, diyebilirdi elbette. Ama Verloc bunu söylemek için hemen Winnie'nin yanına gitmedi. İlk önce, o akşamın iş yapılacak bir akşam olmadığını anladı. Kalkıp sokak kapısını kapadı, dükkânın ışığını söndürdü.

Böylece evde yalnız kalabilmeyi sağladıktan sonra oturma odasına geçti, mutfağa bir göz attı. Winnie, akşamları genellikle zavallı Stevie'nin geçip kurulduğu, kalemiyle önündeki kâğıda kargaşa ve sonsuzluk ifade eden o sayısız, pırıl pırıl daireleri çizerek oyalandığı yerde oturuyordu. Başını, masanın üstünde kavuşturduğu kollarına dayamıştı. Verloc bir süre onun sırtına, saçının biçimine baktı, sonra yürüyüp mutfak kapısından uzaklaştı. Winnie'nin, evlilik yaşamlarındaki uyumun temelini oluşturan sakin, neredeyse her şeyi küçümseyen filozofça meraksızlığı, acı olayın yarattığı konuşma ihtiyacı karşısında onunla iletişim kurmayı son derece güçleştiriyordu. Bu güçlüğü derinden hisseden Verloc, o her zamanki kafese kapatılmış koca bir hayvan tavrıyla, oturma odasındaki masanın çevresinde dolanmaya başladı.

Merak insanın kişiliğini dışa vuruş biçimlerinden biri olduğundan, meraksız bir kimse her zaman bir parça gizemlidir. Verloc kapının yanından her geçişinde kaygılı gözlerle karısına bir bakış fırlatıyordu. Aslında ondan korktuğu yoktu.

Karısının kendisini sevdiğini sanıyordu. Ama Winnie kocasını kendisine açılıp içini dökmeye alıştırmış değildi. Ayrıca, Verloc'un şimdi açıklamak zorunda olduğu şeyler, derin psikolojik nitelikler taşıyan şeylerdi. Hiç alışık olmadığı halde, şimdi tutup karısına kendisinin bile ancak belli belirsiz hissettiği birtakım duyguları nasıl anlatabilir; kaderin bize ölümcül tuzaklar kurduğunu, kimi zaman bir düşüncenin zihnimizde kök salarak bağımsız bir gücü, hatta bizi yönlendiren bir sesi bulunan somut bir varlığa dönüştüğünü ona nasıl söyleyebilirdi? Nüktedan, tıraşlı, tombul bir yüz, insanın kafasına öyle bir çöreklenebiliyor ki, ondan kurtulmak için bulduğumuz en olmayacak çare bile gözümüze büyük bir bilgelik ürünüymüş gibi görünüyor, diyemezdi ya.

İçinden, önemli bir ülkenin büyükelçilik birinci kâtibine yaptığı bu gönderme üzerine, Verloc kapı aralığında durdu, öfkeli bir yüzle mutfaktan içeri baktı, yumruklarını sıkarak karısına, "Sen benim nasıl bir hayvanla baş etmek zorunda kaldığımı bilmiyorsun," diye seslendi.

Yürüyüp masanın çevresinde bir kez daha döndü, sonra mutfak kapısında yeniden durdu, iki basamak yüksekten içeriye bir göz atarak, "Sersem, alaycı, tehlikeli bir herif; zerre kadar da aklı yok; bunca yıldan sonra! Benim gibi bir adama! Bu işe baş koymuştum ben. Senin bir şeyden haberin yoktu. Olmaması da gerekirdi. Evli olduğumuz şu yedi yıl boyunca her an sırtıma bir bıçak saplanabilirdi, ama böyle bir tehlike altında yaşadığımı sana söylememin ne yararı vardı ki? Beni seven bir kadını üzecek adam değilim ben. Senin bu durumu bilmene hiç gerek yoktu."

Verloc öfkeyle soluyarak oturma odasını bir daha dolandı.

Kapı aralığında durup yeniden konuşmaya başladı. "Zehir kusan bir hayvan bu. Oyun olsun diye beni bir çukura sürüp açlıktan öldürmek istiyordu. Bunu müthiş bir eğlence saydığını görebiliyordum. Benim gibi bir adamı! Buraya bak, Winnie. Dünyanın en önde gelen şahsiyetlerinden bazıları bugün hayatta iseler, onlar bunu bana borçlular, bana. Senin evlendiğin adam işte böyle biri kızım!"

Bu arada Winnie'nin artık doğrulup dik oturduğunu fark etti. Hâlâ masanın üstünde duran kollarını ileriye uzatmıştı. Verloc, sözlerinin etkisini sanki orada okuyabilecekmiş gibi, gözlerini karısının sırtına dikti.

"Son on bir yılda yapılmış hiçbir suikast planı yoktur ki, içinde hayatım pahasına benim parmağım bulunmasın. Şu devrimcilerden bir sürüsünü, sınırlarda yakayı ele versinler diye, o kahrolası ceplerindeki bombalarıyla birlikte oralara ben yolladım. Yaşlı Baron benim ülkesi için yaptıklarımın

değerini biliyordu. Ama şimdi bakıyorsun birdenbire domuzun biri çıkıyor ortaya; dünyadan habersiz, küstah bir domuz,” dedi.

Ağır ağır iki basamak inerek mutfağa girdi, dolaptan bir su bardağı aldı, karısına bakmadan musluğa doğru yürüdü.

“Yaşlı Baron olsa, öyle haince bir saçmalık edip beni sabahın on birinde çağırmazdı. Bu şehirde iki üç kişi var ki, Büyükelçilik’e girdiğimi bir görseler, eninde sonunda, kılları kıpırdamadan kafamı parçalarlar. İnsanı –üstelik benim gibi birini– böyle yok yere tehlikeye atmak, bana karşı oynanmış aptalca, canice bir oyundu.”

Verloc mutfak evyesinin üstündeki musluğu açtı; öfkesinin ateşini söndürmek için, bardağı art arda üç kez doldurarak başına dikti. Vladimir’in yaptıkları, tüm içini alev alev yakan bir dağlama demiriydi sanki. Bu vefasızlığı unutamıyordu. Toplumun genelde aşağı tabakadan kimselere yaptırdığı ağır işlerde çalışmaktan kaçınan Verloc, kendi gizli görevini o zamana kadar tam bir sadakatle yerine getirmişti. Bu adamın içinde bitmez tükenmez bir bağlılık duygusu vardı. İşverenlerine, toplumsal istikrar düşüncesine –ayrıca sevdiklerine de– hep bağlı kalmıştı Verloc. Bardağı evyenin içine koyduktan sonra arkasına dönerek söylediği şu sözler de bu bağlılığın göstergesiydi:

“Seni düşünmeseydim, o zorba domuzun gırtlağına sarılır, tutup kafasını şöminenin ateşine sokardım. Kolayca hesabını görebilirdim o sinekkaydı tıraşlı, pembe yüzlü...”

Verloc, sanki kullanacağı son sözcüğün ne olduğu herkesin anlayacağı kadar açıkça belliymiş gibi, cümlesini tamamlamadan bıraktı. Bu meraksız kadına ömründe ilk kez içini döküyordu. Bir yandan olayın garipliği, bir yandan da bu itiraflar sırasında kendi içinde uyanan kişisel duyguların gücü ve önemi, Stevie’nin başına gelenleri zihninden tam anlamıyla silip götürmüştü. Çocuğun korku ve öfke nöbetleriyle geçen yaşamı, sonunda paramparça olup ölüşü, bir süreliğine Verloc’un aklından çıkmıştı. Bu yüzden, başını kaldırıp da karısının iri iri açılmış gözlerindeki beklenmedik ifadeyi görünce irkildi. Winnie’nin bakışları çılgınca değildi, dikkatsiz de sayılmazdı, ama gözleri sanki kocasının gerisindeki bir noktaya dikiliymiş gibi baktığından, garip, kaygı verici bir dikkatti bu. Karısının bakışlarının yarattığı bu izlenim öylesine güçlüydü ki, Verloc dönüp omzunun üstünden arkaya baktı. Arkasında beyaz badanalı duvardan başka bir şey yoktu. Winnie’in harika kocası, duvarda herhangi bir yazı görmemişti. Yeniden karısına doğru döndü, üstüne basa basa tekrar etti:

“Gırtlağına sarılırdım domuzun. Yemin ederim ki, eğer o sırada seni düşünmeseydim, oturduğu yerde ciğerini sökerdim o hayvan herifin. Polis çağırırdı, diye de düşünme. Cesaret edemezdi buna. Nedenini biliyorsun, değil mi?”

Anlarsın ya, dermiş gibi karısına bir göz kırptı.

Winnie kocasına bakmadan, kuru bir sesle, “Hayır, bilmiyorum,” dedi. “Neden söz ediyorsun sen?”

Birden yorgunluğun verdiği büyük bir bezginlik çöktü Verloc’un üstüne. Çok yoğun bir gün geçirmiş, sinirleri dayanma gücünün sınırlarına ulaşmıştı. Çıldırtıcı kaygılarla geçen ve beklenmedik bir felaketle sonuçlanan bir ayın ardından, fırtınalarla sarsılan ruhu dinlenmek istiyordu. Casusluk hayatı hiç kimsenin önceden kestiremeyeceği bir biçimde bitmişti artık, ama şimdi bütün gece deliksiz bir uyku çekebilirdi belki. Ancak karısına bakınca, bu umudu biraz kırıldı. “Winnie olanlara çok içerlemiş; hiç böyle davranmazdı o,” diye düşündü. Konuşmak için büyük bir çaba harcadı.

Anlayışlı bir tavırla, “Kendini toparlaman gerek, canım,” dedi. “Olan oldu bir kere.”

Winnie hafifçe irkildi, ama bembeyaz kesilmiş yüzünün tek kası bile oynamamıştı. Verloc karısına bakmadan ağır ağır devam etti:

“Şimdi git yat. Şöyle iyice bir ağlamaya ihtiyacın var senin.”

Verloc’un bu düşüncesinin, herkesçe kabul edilen bir görüş olmanın dışında, iler tutar bir yanı yoktu. Dünyanın her yerinde, kadınların duygularının (sanki gökyüzünde dolaşan yağmur bulutlarından farkları yokmuş gibi) sağanak biçiminde yağıp tükeneceğine inanılır. Aslında Stevie eğer ablasının umutsuz bakışları altında ve koruyucu kolları arasında kendi yatağında ölseydi, Winnie Verloc’un dökeceği acı, saf gözyaşları, büyük bir olasılıkla kederini dindirebilecekti. Kendi farkında olmasa da herkes gibi Winnie’nin içinde de insan kaderinin olağan darbelerine dayanmasını sağlayacak kadar tevekkül duygusu vardı. Bu konuda “düşünüp kafa yormadan” da alın yazısının “fazla kurcalamaya gelmediğini” bilirdi o. Ancak Stevie’nin (eniştesine daha büyük bir felaketin içindeki küçük bir olaymış gibi görünen) feci ölümü, ablasının gözyaşlarını kaynağında kurutmuştu. Ağlamaması, gözlerinin kızgın bir demirle dağlanmış olmasının bir sonucuydu; öte yandan, soğuktan kaskatı kesilerek bir buz parçasına dönen yüreği, bedenini için için titretiyor, üstünde hiçbir şey

yazmayan beyaz badanalı bir duvara bakan yüzüne düşünceli bir donukluk veriyordu. Filozofça sakinliğini elden bıraktığında mizacındaki annelik ve şiddet duyguları ağır basan Winnie Verloc, şimdi bu duyguların etkisi altında, hareketsiz duran kafasından bir dizi düşünce geçiriyordu. Sözlerle ifade edilmekten çok, zihninde görüntü biçiminde canlandırdığı düşüncelerdi bunlar. Winnie gerek evinde, gerekse başkalarıyla birlikteyken çok az konuşan bir kadındı. İhanete uğramış bir kadının öfke ve umutsuzluğu içinde, gözlerinin önüne sahne sahne, yaşamındaki başlıca olayları (daha çok Stevie'nin ilk çocukluk günlerinden beri çektiği güçlükleri) getirdi. Winnie'nin de, tıpkı insanlığın düşünce ve duyguları üzerinde derin izler bırakmış ender kimseler gibi tek bir amaç uğruna harcanmış, tek bir kaynaktan beslenen bir yaşamı olmuştu. Ama Winnie'nin zihninde canlandırdığı sahnelerin gösterişli, seçkin bir yanı yoktu. Kendini, "işyeri" olarak çalıştırılan bir evin ıssız çatı katında, tek bir mum ışığı altında kardeşini yatağa yatırırken görüyordu. Çatı katı karanlıktı, ama sokak üstündeki birinci kat, ışıkları, kesme cam avizeleriyle bir peri sarayı gibi pırıl pırıldı. Bu cicili bicili görüntü, Winnie Verloc'un aklına gelen sahneler arasında bir ihtişam havası taşıyan tek görüntüydü. Kendini kardeşinin saçlarını tarar, önlüğünü iliklerken anımsadı, o sıralar Winnie de hâlâ önlük giyiyordu; fena halde korkmuş küçük bir çocuğun, neredeyse onun kadar küçük ama onun kadar korkmayan başka bir çocuk tarafından nasıl avutulduğunu anımsadı; gözlerinin önüne, araya girip (çoğu zaman kendi kafasına yiyerek) önleyebildiği yumruklar; canını dişine takıp öfkeli bir adamı dışında tutmayı çalıştığı ama ancak kısa bir süre tutabildiği bir kapı geldi; bir keresinde de kıyamet kopmuş, adam yakın bir mesafeden ocak demirini fırlatınca, ortalığa gök gürlemesinin ardından gelen o korkunç sessizliğe benzer bir sessizlik çökmüştü. Tüm bu şiddet sahneleri gözlerinin önünden geçerken, Winnie sürekli olarak, babalık gururu kırılmış bir adamın kaba saba bağırışlarını da işitiyordu; "Çocuklarımdan biri salya sümük bir gerzek, öteki dişi bir iblis" diyen adam, bu yüzden kendisinin kesinlikle lanetlenmiş biri olduğunu söylüyordu. İşte yıllar önce bu "dişi iblis" sözünü babası onun için kullanmıştı.

Winnie Verloc şimdi bu sözleri hortlak görür gibi yeniden işitti; sonra Belgravia'daki evin tüm kasveti birden omuzlarına çöktü. Ruhunu ezen bir anıydı bu; gözlerinin önünde, içindeki gücü tüketen görüntüler beliriyordu: Bir sürü merdivenden inip çıkarak taşınan sayısız kahvaltı tepsileri; üç beş kuruş için yapılan bitmek tükenmek bilmez pazarlıklar; bodrum katından tavan arasına kadar her yerin süpürülmesi, tozunun alınması, temizlenmesi; bu sonu gelmez, iç karartıcı işler yapılırken, şiş bacakları üzerinde sarsak sarsak yürüyen yaşlı, güçsüz annesinin kir pas içindeki mutfakta yemek pişirişi; tüm bu zahmetlerin

odağındaki melek Stevie’nin, mutfağın bulaşık bölmesinde her şeyden habersiz oturup pansiyondaki adamların ayakkabılarını boyayışı. Ama bu görüntüler arasında, kısa süren sıcak bir Londra yazı da belirmişti; gözünde canlanan sahnenin orta yerinde ise, en şık elbiselerini giymiş, başında hasır şapkası, ağzında tahta piposuyla siyah saçlı, genç bir delikanlı vardı. Bu sevimli, sevgi dolu genç, pırıl pırıl akan hayat ırmağında çıkılacak bir yolculuk için son derece çekici bir yol arkadaşıydı, ancak sandalı çok ufaktı. Delikanlı kendisiyle kürek çekecek bir kızı yanına ortak alabilirdi, ama sandalda yolculara yer yoktu. Bu yüzden Winnie yaşlı gözlerini başka yana çevirmiş, delikanlı da sandalıyla Belgravia’daki evin kapısından geçerek uzaklaşıp gitmişti. Winnie’nin beğendiği genç, pansiyonda kalan konuklardan biri değildi. Pansiyonda üşengeç, geç saatlere kadar yatmayan bir adam olan Bay Verloc kalıyordu. Sabahları yorganının altından uykulu uykulu şakalar yapardı, ama şiş kapaklı gözlerinde sevda parıltıları okunur, ayrıca cebinde de her zaman parası olurdu. Onun yaşamının ağır akan ırmağında pırıltıdan eser yoktu ama teknesi genişe benziyordu; ayrıca sessiz cömertliğiyle, başka yolcuların binmesine de ses çıkarmayacaktı.

Winnie Verloc düşüncelerini, Stevie’nin geleceğini güvence altına almak uğruna bedelini sadakatle ödediği bu yedi yıla ilişkin sahnelerle sürdürdü; güvence arayışı gitgide, kocasına beslediği, durgun bir göl gibi derin ve sakin bir güven duygusuna dönüşmüştü; öyle ki, ara sıra Yoldaş Ossipon’un ortada boy göstermesi bile, bu gölün korunaklı yüzeyinde pek bir dalgalanma yaratmamıştı; oysa o gürbüz yapılı anarşist adamın arsızca davetkâr bakışları, düpedüz budala olmayan her kadının anlayacağı açıklıkta kötü niyetlerle doluydu.

Mutfakta yüksek sesle söylenen son sözün ardından ancak birkaç saniye geçmişti; Winnie’nin bakışları şimdi, daha iki hafta önceki bir sahneye dikiliydi. Bebekleri koca koca açılmış gözlerle, kocasıyla zavallı Stevie’nin dükkândan çıkıp Brett Sokağı’nda yan yana gidişlerini izliyordu. Winnie Verloc’un üstün becerisiyle yarattığı, hiçbir zarif, çekici yanı, hiçbir güzelliği bulunmayan, hatta pek dürüst bile denemeyecek bir yaşamın son sahnesiydi bu, ama Winnie’nin duygularındaki süreklilik, amacındaki şaşmazlık düşünülürse, gene de övgüye değer bir yaşamdı. Bu son sahnenin öyle yumuşak çizgileri, öyle gerçekçi ayrıntıları, öyle canlı bir görüntüsü vardı ki, Winnie’nin bembeyaz kesilmiş dudaklarından, dehşet içinde hayatının en büyük yanılgısını dile getiren, hafif, acı, ölgün bir mırıltı döküldü:

“Baba oğul gibiler sanki.”

Verloc durdu, bitkin yüzünü kaldırarak, “Ha? Ne dedin?” diye sordu. Bir karşılık alamayınca yeniden uğursuz uğursuz dolanmaya başladı. Sonra iri, tombul yumruğunu tehditler savururcasına sallayarak öfkeyle bağırdı:

“Evet. Şu Büyükelçilik’tekiler. Ne iyi adamlarmış meğer, değil mi! Ama gösteririm ben onlara; bir haftaya kalmaz, içlerinden bazılarını ölmekten beter edeceğim. Ha? Ne dersin?”

Başını indirip göz ucuyla karısına baktı. Winnie’nin bakışları hâlâ beyaz badanalı duvardaydı. Boş bir duvardı bu, bomboştu. Hızla koşup başınızı çarparak parçalayabileceğiniz bir boşluktaydı. Winnie çakılmış gibi yerinde oturmaya devam etti. Kendisine güvenilen bir tanrı hainlik edip bir yaz günü gökyüzündeki güneşi birdenbire söndürse, dünyanın o yarısında yaşayan insanlar nasıl hayret ve umutsuzluk içinde kımıldamadan kalakalırsa, o da öyle hareketsiz duruyordu.

Verloc önce kurt gibi dişlerini göstererek yüzünü buruşturdu, sonra konuşmaya başladı: “Büyükelçilik, dedim de. Elimde bir sopa, şöyle yarım saatliğine o binada serbest kalacaktım ki... Kırılmadık kemikleri kalmayıncaya kadar hepsini dayaktan geçirirdim. Ama aldırma, benim gibi bir adamı sokaklarda gebersin diye kapı dışarı etmeye çalışmak neymiş, gösteririm ben onlara. Benim de ağzımda dilim var. Şimdiye kadar onların hesabına neler yaptığımı dünya âlem öğrenecek. Korkmuyorum. Aldırdığım da yok. Her şeyi açıklayacağım. Kahrolası her şeyi. Ayaklarını denk alsın onlar!”

İntikam duygularıyla yanıp tutuşan Verloc, neler yapacağını böyle anlattı. Ona çok yakışan bir intikam biçimiydi bu; karakter yapısına, içinden gelen dürtülere uygundu. Ayrıca, iyi yanları da vardı çünkü Verloc’un gücünün sınırlarını aşmadığı gibi, onun ömür boyu başkalarının gizli, yasadışı çalışmalarını ihbar etmekle sınırlı kalan eylemleriyle de kolayca bağdaşıyordu. Anarşistmiş, diplomatmış, Verloc için hiç fark etmezdi. Kimseye saygı duyacak yaratılışta biri değildi o. Kendi faaliyet alanına giren her şeye, aralarında herhangi bir ayrım gözetmeden, küçümsemeyle bakardı. Ama devrimci işçi sınıfının bir üyesi olarak (gerçekten işçi sınıfındandı Verloc), toplumda farklı katmanların bulunmasına müthiş içerlerdi.

“Artık dünyada hiçbir şey durduramaz beni,” diye ekledi, sonra gözlerini bakışları hâlâ boş duvara dikili duran karısına dikerek sustu.

Mutfaktaki sessizlik uzayınca Verloc hayal kırıklığına uğradı. Karısının bir şeyler söyleyeceğini ummuştu. Ne var ki, Winnie Verloc’un her zamanki

sakinliğini koruyan dudakları da, yüzünün öteki kısımları da put gibi hareketsizdi. Verloc hayal kırıklığına uğramıştı. Ancak gene de, içinde bulunduğu durumda karısının konuşmasına gerek olmadığını görüyordu. Winnie konuşkan bir kadın değildi. Verloc, ruhunun derininde yatan birtakım nedenlerden dolayı, kim olursa olsun, kendini ona veren kadınlara kolayca güvenirdi. Bu yüzden karısına güveniyordu. Aralarında tam bir uyum vardı, ama niteliği tanımlanmış bir uyum değildi bu. Winnie'nin meraksızlığına da, Verloc'un tembel ve gizli kapaklı düşünme alışkanlığına da uygun düşen, söze dökülmemiş bir uyumdu. İkisi de gerçeklerin derinine inmekten, nedenleri irdelemekten kaçınırdı.

Bir bakıma birbirlerine olan derin güveni dile getiren bu az konuşma alışkanlığı, aynı zamanda karıkoca arasındaki yakınlığa bir tür belirsizlik getiriyordu. Evlilik ilişkilerini düzenleyen ilkelerden hiçbiri kusursuz değildir. Verloc karısının artık kendisini anladığını sanıyordu, ama şu anda ağzını açıp ne düşündüğünü söylese memnun olacak, içi rahatlayacaktı.

Verloc'un böyle bir rahatlamadan yoksun kalışının birkaç nedeni vardı. İlk engel bedenseldi, çünkü Winnie sesine yeterince hâkim olamayacağını hissediyordu. Ya bağırıp çağıracak ya da sessiz kalacaktı; bunlar dışında bir seçenek göremediğinden, içgüdüsüne uyarak sessizliği seçmişti. Winnie yaratılış bakımından sessiz bir kadındı. Ayrıca, o dehşet verici olayın aklından hiç çıkmayan düşüncesiyle felce uğramış gibiydi. Yanakları bembeyaz kesilmiş, dudakları kül gibi olmuştu, şaşılacak derecede hareketsiz duruyordu. Kocasına bakmadan, "Bu adam çocuğu öldürmek için evden götürdü," diye düşündü. "Çocuğu evinden alıp öldürmek için götürdü. Onu benden öldürmek için aldı!"

Winnie'nin tüm benliği bu kuşku dolu, çıldırtıcı düşüncenin ıstırabıyla kıvranıyordu. Damarlarına, kemiklerine, saç köklerine işlemişti bu düşünce. İçinden, İncil'deki gibi ellerini yüzüne kapatarak, üstünü başını paralayarak yas tutan bir kimsenin tavrını takınmıştı; kafası ağıt sesleriyle, feryat figanla doluydu. Ama dişleri sımsıkı kenetliydi; her şeye boyun eğen bir kadın olmadığından, yaşsız gözleri öfkeyle alev alevdi. Winnie'nin kardeşine gösterdiği korumacılık, başlangıçta hep sert ve hırçın olmuştu. Kavgacı bir sevgiyle sevmek zorunda kalmıştı onu. Kardeşi uğruna sürekli savaşmıştı, kendi kendisine karşı bile savaşmıştı. Şimdi onu yitirmek, yenilgi acısı tatmak, güçlü bir duygunun bastırılıp engellenmiş olmasının ıstırabını yaşamaktı. Ölümün vurduğu sıradan bir darbe değildi bu. Ayrıca, Stevie'yi ondan alan ölüm değildi ki. Stevie'yi Adolf Verloc alıp götürmüştü. Winnie kendi gözleriyle görmüştü. Elini bile kaldırmadan, durup kardeşinin götürülüşünü seyretmişti. Gitmesine

izin vermişti, budala gibi, kör bir budala gibi. Adam çocuğu öldürdükten sonra eve, kendisine gelmişti. Evine, karısına gelen herhangi bir erkek gibi...

Winnie sıkılmış dişleri arasından duvara doğru kendi kendine homurdandı:

“Ben de onu soğuk aldı sanmıştım.”

Verloc bu sözleri duydu ve kendisi hakkında olduğunu anladı.

Ters ters, “Bir şeyim yoktu,” dedi. “Sinirim bozulmuştu. Seni düşünerek endişeleniyordum.”

Winnie Verloc başını ağır ağır döndürdü, bakışlarını duvardan ayırarak kocasına dikti. Parmak uçları dudaklarının arasında, Verloc yere bakıyordu.

Elini indirerek, “Olan oldu artık,” diye mırıldandı. “Senin kendini toplaman gerek. Aklın tamamen başında olmalı. Polisleri başımıza musallat eden sensin,” dedikten sonra yüce bir cömertlikle devam etti, “Ama önemi yok, bu konuda başka bir şey söyleyecek değilim. Bilemezdin ki.”

Winnie, “Bilemezdim,” diye mırıldandı. Sanki bir ceset konuşmuştu. Verloc tartıştığı konuya geri döndü.

“Seni suçlamıyorum. Görecekler, hepsini şaşkına çevireceğim onların. Bir kere içeri gireyim, başıma ne gelir diye korkmadan konuşabileceğim –anlıyorsun ya,” dedi; sonra içten, kaygılı bir sesle devam etti: “İki yıl senden uzak kalacağım, haberin olsun. Ama bu, senin için benim kadar zor olmayacak. Senin yapacak bir işin var, oysa ben –bak, Winnie, yapman gereken şey, dükkânı iki yıl açık tutup çalıştırmak. Bunun için gerekli bilgin var. Kafan iyi çalışır senin. Dükkânı satmaya çalışmanın zamanı gelince, ben sana haber yollarım. Çok dikkat etmen gerekecek. Yoldaşların gözleri sürekli üstünde olacaktır. Elinden geldiği kadar kurnaz davranıp, bir mezar gibi sır saklaman gerekecek. Ne yapacağını hiç kimse bilmemeli. Hapisten çıkar çıkmaz beynimin dağıtılmasına ya da sırtımdan bıçaklanmaya niyetim yok benim.”

İleride çıkacak sorunlar üzerinde akılla, sağduyuyla kafa yoran Verloc, karısına bunları söyledi. İçinde bulundukları durumu doğru değerlendirdiğinden, sesi ciddi ve üzüntülüydü. Olmasını istemediği her şey olmuştu. Geleceği artık tehlike altındaydı. Vladimir’in saldırgan aptallığı karşısında duyduğu korku, geçici bir süre kafasını karıştırıp sağlıklı düşünmesini engellemişti belki. Kırk yaşını aşmış bir adamın (özellikle de siyasi polise casusluk yapan, kendi üstün değerinin bilincinde, yüksek mevkiden kişilerin takdirlerini kazanmış birinin)

işini kaybetme tehlikesi karşısında aklının epeyce karışması hoşgörülebilir. Bu bakımdan Verloc da hoşgörülebilirdi.

Tüm bunlar şiddetli bir gümbürtüyle geride kalmıştı artık. Bay Verloc sakindi, ama sevinçli bir hali yoktu. İntikam arzusuyla tüm gizliliği elden bırakarak yaptıklarını çalımla herkese açıklayan bir casus, öfkeden gözü dönmüş, kana susamış kimselerin hedef tahtası olur. Verloc, gereksiz abartmalara kaçmadan, içinde bulundukları tehlikeyi karısına açık seçik biçimde anlatmaya çalışıyordu. Bir kez daha, devrimcilerin kendisini ortadan kaldırmalarına izin vermek niyetinde olmadığını söyledi.

Karısının gözlerinin içine bakıyor, kadının genişlemiş gözbebekleri bu bakışları kendi anlaşılmaz derinliklerine çekip yutuyordu. Verloc, sinirli sinirli hafiften gülümseyerek, “Seni çok sevdiğim için, izin veremem buna,” dedi.

Winnie’nin ölü gibi renksiz, hareketsiz yüzüne belli belirsiz bir renk yayıldı. Gözünde canlandırdığı geçmişten gelen sahneleri artık bitirdiği için, kocasının sözlerini duymakla kalmamış, anlamıştı da. Kendi içinde bulunduğu ruh haliyle taban tabana zıt olduğundan, bu sözler onda soluk alamamaktan dolayı boğuluyormuş gibi bir etki uyandırdı. Winnie’nin akli durumunun iyi yanı, basit oluşuydu ama sağlam bir durum değildi bu. Aşırı bir saplantının etkisi altındaydı. Beyninin her köşesi, her kıvrımı, yedi yıldır itici demeyip birlikte yaşadığı bu adamın, “zavallı kardeşini” öldürmek amacıyla kendisinden alıp götürdüğü düşüncesiyle doluydu; zihince ve bedence artık alıştığı, güvendiği adam, çocuğu öldürmek için evden götürmüştü! Biçimi, özü ve cansız nesneler dünyasının görünüşünü bile değiştiren genel etkisi bakımından, insanı oturduğu yerde kımıldamadan sonsuza kadar şaşkınlık içinde bırakacak bir düşünceydi bu. Winnie kımıldamadan oturuyordu. Bildik şapkası ve paltosuyla Verloc’un görüntüsü, mutfağın değil de bu düşüncenin içinde ileri geri dolaşıyor, karısının beyninde taban tepiyordu. Bir yandan da konuşuyordu belki ama Winnie’nin düşüncesi, büyük ölçüde kocasının sesini bastırıyordu.

Ama Winnie Verloc gene de bu sesi arada bir duyuyordu. Kimi zaman ortaya birbiriyle bağlantılı birkaç sözcük çıkıyordu. Genellikle umut ifade eden bu sözcükleri her işitişinde Winnie’nin iyice açılan gözleri uzaklara dikilmiş donuk bakışlarını yitiriyor, koyu bir keder ve anlaşılmaz bir dikkatle kocasının hareketlerini izliyordu. Verloc gizli mesleğinin tüm yönlerini iyi bildiği için, geleceğe ilişkin plan ve tasarılarının başarılı olacağı düşüncesindeydi. Çılgına dönen devrimcilerin bıçaklarından kurtulmanın kendisi için fazla güç olmayacağına gerçekten inanıyordu. Geçmişte onların öfkelerinin şiddetini,

(devrimci faaliyetlerinde) kollarının nerelere erişebileceğini abartıp durmuştu; bu yüzden şimdi haklarında yaptığı olumlu ya da olumsuz değerlendirmelerde yanılması pek söz konusu değildi. Çünkü abartının sağduyuyla yapılabilmesi için, insanın işe her şeyi iyice ölçüp biçerek başlaması gerekir. Verloc iki yılda –upuzun iki yılda– iyiliklerin ve kötülüklerin büyük bir kısmının unutulup gittiğini de biliyordu. Karısına ilk kez gerçekten içini döktüğü bu konuşmasındaki iyimserlik, inançlı bir iyimserlikti. Ayrıca Verloc, aklına gelen tüm güvenceleri sayıp dökmenin iyi bir siyaset olacağını düşünmüştü. Böylece zavallı kadını yüreklendirebilecekti. Yaşamındaki tüm davranış biçimine uygun olarak elbette gizli tutacağı salıveriliş günü gelip çatınca, vakit yitirmeden ikisi birlikte ortadan yok olacaklardı. İzlerini kaybettirmek konusuna gelince, karısından güvenmesini ve bu işi kendisine bırakmasını rica etti. Bunun nasıl yapılacağını öyle iyi biliyordu ki, şeytan bile olsa...

Verloc elini salladı. Övünüyor gibiydi. Aslında yapmak istediği, yalnızca karısını yüreklendirmekti. Niyeti iyiydi ama ne yazık ki düşünceleri, dinleyicisinin düşüncelerine hiç uymuyordu.

Winnie'nin kulakları kocasının sesindeki özgüveni algılıyor, ama sözcüklerin çoğuna dikkat etmiyordu; çünkü sözcüklerin artık ne anlamı vardı onun için? Zihnindeki saplantı karşısında sözcüklerin, iyi ya da kötü, kendisine ne yararı olabilirdi ki? Kara bakışları, cezadan kurtulacağını ileri süren bu adamı –zavallı Stevie'yi evinden alıp bir yerlerde öldürmeye götüren bu adamı– izliyordu. Winnie çocuğun tam olarak nereye götürüldüğünü anımsayamadı, ama yüreği büyük bir şiddetle çarpmaya başladı.

Verloc şimdi yumuşak, evcimen bir sesle, ikisinin de önünde huzur dolu daha nice yıllar bulunduğuna olan güçlü inancını belirtiyordu. Nasıl geçinecekleri konusuna değinmedi. Ama sakin bir hayat yaşamalıydılar; sıradan insanlar arasında, göze batmadan, güven içinde geçecek sakin, kır menekşelerininki gibi gösterişsiz bir hayat. Verloc'un kullandığı ifade, "bir süre ortada görünmemek"ti. İngiltere'den çok uzaklarda bir yerde elbette. Verloc aklından İspanya'yı mı yoksa Güney Amerika'yı mı geçiriyordu, belli değildi ama düşündüğü, kesinlikle İngiltere'nin dışında uzak bir yerdi.

Kulağına çalınan bu son söz Winnie'de belirgin bir telaş yarattı. Bu adam yurtdışına çıkmaktan söz ediyordu. Telaşı tümüyle yersizdi ama insan zihninin alışkanlıkları öylesine güçlüdür ki, Winnie bir düğmeye basılmış gibi birden kendi kendine, "Ya Stevie, o ne olacak?" diye sordu.

Bir tür unutkanlıktı bu, ama Winnie hemen o konuda artık kaygılanmasına

gerek kalmadığını hatırladı. Bundan sonra da hiç gerek olmayacaktı. Zavallı çocuğu götürüp öldürmüşlerdi. Zavallı Stevie ölmüştü.

Bu sarsıcı unutkanlık Winnie'nin zihnini harekete geçirdi. Bilse, Verloc'u çok şaşırtacak birtakım sonuçlara ulaşmaya başladı. Stevie bir daha dönmeyeceğine göre, bu adamla burada, bu mutfakta, bu evde kalmasına gerek yoktu artık. Evet, hiçbir gerek yoktu. Böyle düşününce, Winnie havaya fırlatılmış gibi yerinden zıpladı. Ama yaşaması için ortada bir neden de göremedi. Bunu fark eder etmez, olduğu yerde kalakaldı.

Verloc, eşi için kaygılanan bir koca tavrıyla karısını süzüyordu. Tedirgin bir sesle, "Biraz kendine geldin gibi," dedi. Karısının gözlerinde tuhaf bir karanlık görünce, iyimserliği sarsıldı. Winnie tam o sırada kendini dünyadaki tüm bağlardan kurtulmuş gibi hissetmeye başlamıştı. Özgürdü artık. Yaşamla yaptığı ve karşısında dikilen şu adamın temsil ettiği sözleşme sona ermişti. Özgür bir kadındı o. Verloc bir şekilde karısının bu düşüncesini öğrense, beyninden vurulmuşa dönerdi. Gönül ilişkilerinde Verloc hep dikkatsizce cömert davranmış, ama gene de aklına hiçbir zaman sırf kendisi için sevildiğinden başka bir düşünce gelmemişti. Bu konuda ahlak anlayışı ile kendini beğenmişliği arasında tam bir uyum bulunduğundan, düşüncesinin değişmesi kesinlikle söz konusu değildi. Yasal ve erdemli aile ilişkisinde de bunun böyle olduğuna inanıyordu. Sırf kendisi için sevilmesini sağlayacak hiçbir çekicilikten yoksun olmadığı inancı içinde gitgide yaşlanmış, şişmanlamış, hantallaşmıştı. Verloc karısının tek söz etmeden mutfaktan çıkmaya hazırlandığını görünce, düş kırıklığına uğradı.

Sertçe bir sesle, "Nereye gidiyorsun? Yukarı mı?" diye seslendi.

Winnie kocasının sesini işitince, kapı aralığından başını çevirdi. Bu adam kendisine yaklaşıp dokunacak diye duyduğu aşırı korkunun verdiği içgüdüsel bir ihtiyatla, dudaklarını oynatarak başını (iki basamak yukarıdan) hafifçe salladı; evliliği hakkındaki iyimserliğiyle Verloc, bu dudak hareketini solgun, kararsız bir gülümseme sandı.

Boğuk bir sesle, "İyi, çık bakalım," dedi. "Dinlenmeye, sükûnete ihtiyacın var. Hadi git. Birazdan ben de yanına gelirim."

Winnie Verloc (aslında nereye gittiği konusunda hiçbir fikri olmayan bu özgür kadın) sakin, kaskatı bir tavırla söyleneni yaptı.

Verloc arkasından bakıyordu. Winnie merdivenlerden çıkıp gözden kayboldu.

Adam düş kırıklığına uğramıştı. Karısı o sırada duygulanıp kollarına atılsa, yüreğinin istekleri daha iyi karşılanmış olacaktı. Ama hoşgörülü, gönlü cömert bir insandı o. Winnie duygularını hiç belli etmez, hep sessiz dururdu. Verloc da genellikle sevgisini çok gösteren, konuşkan biri sayılmazdı. Ama sıradan bir akşam değildi bu. Böyle bir durumda, anlayış ve sevgi kanıtlarıyla kendisine destek olunsun, güç verilsin istiyordu insan. İçini çekti ve mutfak lambasını söndürdü. Bay Verloc karısına derin, içten bir şefkat duyardı. Oturma odasında durup, ileride kendisini bekleyen yalnızlığı düşünmeye başlayınca, içindeki şefkat duygusuyla neredeyse gözleri yaşardı. Bu karamsar ruh hali içinde, güçlüklerle dolu bu dünyada Stevie'yi çok özledi. Kederle onun ölümünü düşündü. Şu çocuk böyle budalaca kendini parça parça etmeseydi ne olurdu sanki!

Verloc, kendisinden daha sert yapıdaki serüvencilerin bile tehlikeli bir girişimin ardından yaşadıkları o bastırılmaz açlık duygusuna bir kez daha yenildi. Gözleri, Stevie'nin cenaze töreni için hazırlanmış bir yemek gibi duran dana söğüşe ilişmişti. Yeniden yemeye başladı. Terbiyeye, görgü kurallarına bakmadan aç kurtlar gibi yiyor, keskin et bıçağıyla söğüşten kalın dilimler keserek ekmeksiz gövdeye indiriyordu. Stevie'yi düşündüğü sırada Verloc, yatak odasından hiç ayak sesi gelmediğini fark etmişti, oysa karısının dolaşıyor olması gerekirdi. "Belki karanlıkta yatağın üstüne oturmuş beni bekliyordur," diye düşününce yalnız iştahı kaçmakla kalmadı, peşinden hemen yukarı çıkmak için duyduğu istek de uçup gitti. Verloc et bıçağını masaya bıraktı, kaygılı bir dikkatle dinlemeye koyuldu.

Sonunda karısının hareket ettiğini işitince içi rahatladı. Winnie birden odayı baştan başa geçmiş, pencereyi kaldırmıştı. Yukarıdan bir süre ses gelmedi; Verloc bu sırada karısının başını pencereden dışarı çıkardığını düşündü; sonra pencerenin alt kanadının ağır ağır yeniden indiğini duydu. Derken karısı birkaç adım attı ve oturdu. Tam anlamıyla evcimen bir adam olan Verloc, evinde çıkan her sesi tanırdı. Winnie'nin ayak seslerini başının üstünde yeniden işitince, sanki gözleriyle görmüşçesine, karısının sokak ayakkabılarını giydiğini anladı. Bu uğursuz işaret karşısında Verloc hafifçe omuzlarını oynattı, masadan uzaklaştı, sırtını şömineye dönüp durdu; başını bir yana eğmiş, şaşkın şaşkın parmak uçlarını kemiriyordu. Çıkardığı seslerden Winnie'nin hareketlerini izlemeye devam etti. Kadın çılgın gibi oraya buraya yürüyor, bir ara aniden şifoniyerin, sonra elbise dolabının önünde duruyordu. Şaşırtıcı, sarsıcı olaylarla geçen bir günün getirdiği müthiş yorgunluk, Verloc'ta güç kuvvet bırakmamıştı.

Karısının merdivenlerden indiğini duyuncaya kadar gözlerini kaldırmadı.

Tahmin ettiği gibi, Winnie sokağa çıkmak için giyinmişti.

Winnie Verloc özgür bir kadındı. Yatak odasının penceresini, ya “Adam öldürüyorlar! Yetişin!” diye bağırmak ya da kendini aşağı atmak amacıyla açmıştı. Çünkü özgürlüğünü ne için kullanacağını tam olarak bilmiyordu. Kişiliği, düşünceleri bakımından birbiriyle pek iyi uyuşmayan iki parçaya bölünmüştü sanki. Baştan sona ıssız ve sessiz olan sokak cezasız kalacağına çok güvenen şu adamdan yana çıktığı için, Winnie’ye çok itici geliyordu. Ya hiç kimse gelmezse, diye bağırmaya korkmuştu. Belli ki gelen olmayacaktı. Kendini koruma içgüdüsü, onca yükseklikten derin ve pis bir çukura atlama düşüncesi karşısında irkilmişti. Winnie pencereyi kapamış, sokağa başka bir yoldan çıkmak için üstünü giymişti. Özgür bir kadındı o. Yüzüne siyah bir tül takmaya varıncaya kadar, tam anlamıyla giyinmişti. Oturma odasının ışığında ortaya çıkınca, Verloc karısının sol el bileğinden sarkan küçük el çantasını bile aldığını gördü... Belli ki annesinin yanına kaçıyordu.

Verloc’un yorgun beyninde, kadınların her şeye rağmen insanı bıktırıp usandıran yaratıklar oldukları düşüncesi belirdi. Ama böyle bir düşüncenin zihninde bir saniyeden fazla barınmasına izin vermeyecek kadar cömert gönüllü biriydi o. Verloc’un kendini beğenmişlik duygusu acımasızca yaralanmıştı ama gene de soylu davranmayı sürdürerek, acı bir gülümseme ya da aşağılayıcı bir hareketle karısından öç almaya kalkışmadı. Gerçekten büyük bir ruh yüceliğiyle, duvardaki tahta saate bakmakla yetindi ve son derece sakin ama etkili bir sesle, “Sekizi yirmi beş geçiyor, Winnie. Bu kadar geç bir vakitte oraya gitmenin anlamı yok. Bu gece geri dönemezsin sonra,” dedi.

Winnie kocasının uzattığı elin önünde birden durmuştu. Adam, üzgün bir sesle ağır ağır ekledi: “Sen daha oraya varmadan, annen yatmış olur. Böyle bir haberi hemen yetiştirmeye gerek yok ki.”

Annesine gitmek Winnie Verloc’un aklının köşesinden bile geçmiyordu. Bunun düşüncesi bile irkilmesine yetmişti; geri geri çekilirken el yordamıyla arkasında bir iskemle olduğunu anlayınca, hemen oraya oturuverdi. Aslında niyeti, kapıdan çıkıp gitmek, bir daha da geri dönmemekti. Duygu olarak yanlış bir yanı bulunmasa da, aşağı tabakadan bir aileden gelmesi nedeniyle bu niyet Winnie’nin zihninde kabalaşmış ve genç kadın, “Ömrümün sonuna kadar sokaklarda sürterim daha iyi,” diye düşünmüştü. Ama iç dünyası tarihin en şiddetli depreminden bile daha güçlü, daha yıkıcı bir sarsıntı geçiren bu zavallı kadın, şimdi sıradan, önemsiz şeylerin, rasgele dokunuşların etkisi altında hareket eder olmuştu. İskemleye oturmuştu. Başında şapkası, yüzünde tülüyle

Bay Verloc'u görmek için birkaç dakikalığına uğramış bir kadını andırıyordu. Karısının böyle birden uysallaşması Verloc'a cesaret verdi ama hiç ses çıkarmadan kısa bir süre için oraya ilişmiş gibi duruşuna biraz içerliyordu.

Buyurgan bir tavırla, "Bak Winnie, bilesin ki, bu akşam senin yerin burası. Lanet olsun! Kahrolası polisleri başıma saran sensin. Seni suçlamıyorum –ama gene de senin marifetin bu. Şu Allah'ın cezası şapkayı başından çıkarsan iyi edersin," dedi. Sonra sesini yumuşatarak, "Senin sokağa çıkmana izin veremem, güzelim," diye ekledi.

Winnie Verloc'un zihni sağlıksız bir inatla bu söze takıldı. Stevie'yi gözlerinin önünden alarak şu anda adını hatırlamadığı bir yerde öldürmeye götüren bu adam, kendisinin sokağa çıkmasına izin vermeyecekti demek. Elbette vermezdi. Artık Stevie'yi öldürdüğüne göre, kendisini bir daha asla bırakmayacaktı. Bedavadan yanında alıkoymak isteyecekti. Winnie'nin tutarsız zihni, çılgın mantığının tüm gücüyle böyle akıl yürüterek çıkış yolları aramaya koyuldu. Adamın yanından geçiverir, kapıyı açar, kendini dışarıya atabilirdi. Ama o zaman da adam arkasından koşar, kıskıvrak yakalayıp sürükleyerek dükkâna geri sokardı. Kendisi de tırmalar, tekme atar, adamı ısırabilir hatta bıçaklayabilirdi; ama bıçaklamak için bıçak gerekirdi. Winnie kendi evinde, siyah tülünün gerisinde, ne amaçla geldiği anlaşılmayan maskeli ve gizemli bir ziyaretçi gibi, kımıldamadan oturmaya devam etti.

Verloc gönlü yüce bir adamdı, ama ne de olsa o da bir insandı. Sonunda karısı tepesini attırmıştı.

"Bir şeyler söyleyemez misin? İnsanı sinirlendirmek için ne numaralar varmış sende. Demek öyle! Senin o sağır dilsiz oyununu bilirim ben. Daha önce nasıl oynadığını gördüm. Ama şu anda işe yaramayacak. İlk iş, şu kahrolası şeyi başından çıkar bakalım. Bir vitrin mankeniyle mi konuşuyor, yoksa canlı bir kadınla mı, insan anlamıyor."

Verloc yaklaştı, elini uzatarak tülü çekti; ortaya düşüncelerini hâlâ anlayamadığı bir yüz çıkınca, öfkesi kayaya çarpan bir cam fanus gibi paramparça oldu. Bir anlık tedirginliğini örtbas etmek amacıyla, "Böylesi daha iyi," dedi ve şöminenin yanındaki eski yerine çekildi. Winnie'nin kendisini terk edebileceği hiç aklına gelmemişti. Karısına düşkün, cömert bir adam olduğu için, bir parça kendinden utanmıştı. Ne yapabilirdi ki? Söylenecek ne varsa hepsini zaten söylemişti. Kendini şiddetle savunmaya başladı:

"Yemin ederim! Biliyorsun ki çok aradım, bakmadık yer bırakmadım. Bu lanet

işi yaptıracak birini bulayım derken, az kalsın yakayı ele veriyordum. Sana bir daha söylüyorum, bunu yapacak kadar gözleri dönmüş ya da karnı aç hiç kimseyi bulamadım. Ne sanıyorsun sen beni; katil miyim ben yani? Çocuk gitti. Kendisini havaya uçurmasını ister miydim sanıyorsun? Gitti o. Onun dertleri sona erdi. Ama söylüyorum sana, bizimkiler daha yeni başlıyor, hem de sırf o çocuk kendini paramparça etti diye. Seni suçlamıyorum. Ama anlamaya çalış, tamamen bir kazaydı bu; sokakta karşıdan karşıya geçerken bir otobüsün altında kalmaktan farksız bir kazaydı."

Verloc'un gönlünün cömertliği sonsuz değildi, çünkü –karısının inandığı gibi bir canavar olmasa da– sonuçta o da bir insandı. Durdu, hırlar gibi bıyıklarını kaldırıp beyaz dişlerinin pırıltısını ortaya çıkarınca düşünceli bir hayvana –foklardan daha esmer, düzgün tüylü bir başı olan, boğuk sesli, zararsız, hantal bir hayvana– benzedi.

"Ayrıca, aslına bakarsan, benim kadar senin de payın var bu işte. Evet, öyle. İstediğin kadar öfkeyle bak bana. Bu bakışlarla senin neler yapabileceğini iyi bilirim. Eğer çocuğu bu amaçla kullanmak aklımdan hiç geçtiyse, vur öldür beni. Ben içimizden kimsenin başı derde girmesin diye kaygılanıp neredeyse aklımı kaçırırken, onu ha bire önüme sürüp duran sendin. Hangi şeytan dürtmüştü seni? İnsan sanki bile bile yaptığını sanır. Canım çıksın ki bunu kasten yapmadığını bilmiyordum. Hiçbir yere bakmadan, ağzını hiç açmayıp, her şeye boş veren o lanet olası tavrından, olup bitenlerin gizli gizli ne kadarını öğrendiğini anlamak imkânsızdı..."

Verloc'un karısıyla konuşurken kullandığı kısık sesi bir süre sustu. Winnie'den çıt çıkmıyordu. Bu sessizlik karşısında Verloc söylediklerinden utandı. Utanınca da yumuşak başlı çoğu erkeğin karıkoca kavgalarında yaptığı gibi, dikkati başka bir noktaya çekti.

Sesini yükseltmeden, "Bazen kimi erkekleri çıldırtacak, iblisçe bir susuşun var senin," diye yeniden söze başladı. "Ama şanslısın, çünkü senin bu suspus oturup surat asmalarına kolayca sinirlenecek adamlardan değilim ben. Seni severim. Ama fazla ileri gitme. Şimdi sırası değil. Ne yapmamız gerekiyor, onu düşünmek zorundayız. Ayrıca, bu akşam koşup annene gitmene, ona hakkımda saçma sapan şeyler anlatmana izin veremem. Kesinlikle olmaz. Şunu da kafana iyice yerleştir: Eğer bu çocuğu ille de benim öldürdüğümü söylüyorsan, o zaman benim kadar sen de öldürdün onu."

Verloc o zamana kadar bu evde –gizli işinden elde ettiği ücrete ek olarak, az çok gizli birtakım malların satışıyla geçindirdiği bu evde– gerçek duygu ve

düşüncelerini hiç böylesine açık bir dille söylememişti. (Gizli servis ile gizli mallar, kusurlu bir toplumu, kendi türlerinde gene gizli şeyler olan maddi ve manevi kötülüklerden korumak için sıradan bir insanlığın tasarladığı zavallı çarelerdir.) Böyle konuşmasının nedeni, gerçekten büyük bir öfke ve şaşkınlığa kapılmış olmasıydı ama gene de, hiç güneş görmeyen loş bir sokakta, bir dükkânın arkasına yuvalanmış bulunan bu evde sessizce gözetilen nezaket kuralları zedelenmişe benzemiyordu. Winnie Verloc tam yapması gerektiği gibi, kocasının söylediklerini sonuna kadar dinledi, sonra başında şapkası ve üstünde ceketiyle sanki ziyaretini tamamlayan bir konuk gibi, iskemlesinden kalktı. Kocasına doğru ilerledi; sessizce vedalaşmak istercesine, bir eli öne uzanmıştı. Tek ucundan şapkasına bağlı duran ve sol yanağından aşağı sallanan tülü, onun bu ölçülü hareketlerindeki resmiyet havasını bozuyordu. Ama Winnie şöminenin önündeki halıya ulaştığında, Verloc artık orada değildi; uzun, sert konuşmasının etkisini görmek istemediği için gözleri yerde, kanepeye doğru yürümüştü. Yorgundu, evli bir erkeğin gerçekten anlayışlı tavrıyla kaderine boyun eğiyor, ancak içindeki kendini beğenmişlik zaafının en hassas yerinden yaralandığını hissediyordu. Karısı bu korkunç, gergin sessizlikte surat asmaya devam etmek istiyorsa etsindi, yapacak bir şey yoktu. Evlilik hayatının surat asma sanatında ustaydı o. Verloc, ağır gövdesiyle kendini kanepeye attı; her zamanki gibi şapkasını düşünmemiş, şapka da sanki kendi başının çaresine bakmaya alışıkmış gibi, sığınacak güvenli bir yer, diye yuvarlanıp masanın altına gitmişti.

Verloc yorgundu. Gizli planlarla, uykusuz gecelerle geçen gergin bir ayın arkasından bugünün şaşırtıcı başarısızlıklarla dolu garip olayları, bunların neden oldukları acılar dayanma gücünün geride kalan son zerresini de alıp götürmüştü. Yorgundu. İnsan taştan yapılmış değildir ki. Her şeyin canı cehenneme! Hep yaptığı gibi, üstünde sokak elbiseleriyle uzanmış dinleniyordu. Önü açık paltosunun bir parçası yerdeydi. Verloc sırtüstü, sere serpe yatıyordu. Ama her şeyi unutarak birkaç saatliğine çok daha iyi, doğru dürüst dinlenmeye –derin bir uyku çekmeye– can atıyordu. Ama bunu daha sonra yapabilirdi. Şimdilik dinleniyordu işte. Bir yandan da, “Şu kahrolası saçmalığı bıraksa artık bu kadın. Sinirime dokunuyor,” diye düşünüyordu.

Winnie Verloc’un yeniden kazandığı özgürlük duygusunun eksik bir yanı olmalıydı. Çünkü doğru kapının yolunu tutacak yerde, sırtını çite yaslayıp dinlenen bir yolcu gibi, gidip omuzlarını şöminenin rafına dayamıştı. Yanağından bir paçavra gibi sarkan siyah tülü ve odadaki tüm ışıkları yutarak geride tek ışıltı bırakmayan donuk bakışlı kara gözleri, ona az çok vahşi bir görünüş veriyordu. Hesaplar, içten pazarlıklar yapabilen bir kadındı o; bilmek

şöyle dursun, varlıklarından kuşkulanacak bile olsa, Verloc'un aşk hakkındaki görüşünü kökünden sarsacak hesaplardı bunlar; işte Winnie'nin kararsızlığı, zihninde yaptığı pazarlığın kendi açısından iyice tamamlanması için sanki geride bir eksiklik kaldığının farkında olmasından ileri geliyordu.

Verloc omuzlarını oynatıp kanepeye rahatça yerleşti, sonra keder dolu yüreğinden gelen bir dilekte –kuşkusuz böyle bir kaynaktan gelebilecek en dindarca dilekte– bulundu.

Boğuk sesiyle, "Hayatımda keşke ne Greenwich Park'ı görseydim, ne de oraya ait herhangi bir şeyi," diye homurdandı.

Bu dileğin gösterişsizliğine uygun düşen ölçülü, alçak sesi küçük odayı kapladı. Doğru matematik formüllerine göre üretilen uygun uzunluktaki ses dalgaları, odadaki tüm cansız nesnelerin çevresinde dolandı, Winnie Verloc'un başı da taştanmış gibi, gelip hafifçe ona da çarptı. İnsana inanılmaz gelebilir ama, şimdi Winnie'nin gözleri sanki daha da büyüdü. Verloc'un kederle dolup taşan yüreğinden kopan bu dilek, karısının belleğindeki bir boşluğu doldurmuştu. Greenwich Park ha! Bir bahçe! Çocuk burada öldürülmüştü. Bir bahçe; parçalanan ağaç dalları, kopan yapraklar, çakıl taşları, kardeşinin paramparça olmuş etleri, kemikleri hep bir arada, donanma fişekleri gibi havada savruluyordu. Daha önce işittiği şeyler geldi şimdi Winnie'nin aklına, resimlerini görür gibi hatırlıyordu bunları. Stevie'nin parçalarını bir kürekle toplamak zorunda kalmışlardı. Yerden kazınarak toplanan iğrenç parçalarla yüklü küreği görüyordu gözlerinin önünde. Tüyleri diken diken olup her yanı titrerken umutsuzluk içinde gözlerini yumdu, o korkunç görüntüyü gözkapaklarının karanlığına gömdü; parçalanmış kollar bacaklar yağmur gibi yere indikten sonra, havada bir tek Stevie'nin kesik başı asılı kaldı; derken, bir havai fişek gösterisindeki son yıldız gibi yavaş yavaş o da sönüp gitti. Winnie Verloc gözlerini açtı.

Yüzü artık taş gibi ifadesiz değildi. Yüz çizgilerine, gözlerinin donuk bakışlarına, kendisine yeni ve ürkütücü bir görünüş veren, herkesin fark edebileceği ince bir değişiklik gelmişti. Bol vakitli uzman kişilerin güven içinde yaptıkları gözlemler sonunda ancak ender olarak tam çözümleyebilecekleri bu ifadenin anlamı, Winnie'nin yüzünde sıradan bir kimsenin ilk bakışta görebileceği kadar açıktı. Hesaplaşmanın eksik kaldığı yolundaki kuşkusu ortadan kalkmıştı artık; zihni tutarsızlıklarından kurtulmuş, şimdi tam anlamıyla iradesinin denetimi altında çalışıyordu. Ama Verloc bu değişikliği kesinlikle görmemişti. Aşırı yorgunluğun verdiği acınacak bir iyimserlik içinde, uzanmış

yatıyordu. Bundan böyle hırgür istemiyordu o –karısıyla da– özellikle de karısıyla. Haklı olduğu kesinlikle ortadaydı. Winnie onu sırf kendisi için seviyordu. Verloc karısının şimdiki suskunluğunu iyiye yordu. Barışmanın tam zamanıydı. Sessizlik çok uzamıştı. Karısına, "Winnie..." diye fısıldayarak sessizliği bozdu.

Özgür kadın Winnie uysal bir tavırla, "Efendim," diye karşılık verdi. Artık aklına da, sesine de söz geçirebiliyor, bedeninin her zerresini doğaüstü bir güçle neredeyse tam bir denetim altına aldığını hissediyordu. Şimdi tüm varlığı ile kendisine hâkimdi, çünkü hesaplaşma işini bir sonuca bağlamıştı. Her şeyi açık seçik görebiliyordu. Kurnazlaşmıştı. Ona böyle hemen "Efendim," deyivermesinin bir nedeni vardı. Adamın son derece uygun olan yatış biçimini değiştirmesini istemiyordu. Bunda da başarılı oldu. Adam yerinden kımıldamadı. Ancak ona yanıt verdikten sonra, Winnie dinlenen yolcu gibi, şömine rafına rahatça yaslanmaya devam etti. Hiç acelesi yoktu. Alnında hiçbir kırışıklık kalmamıştı. Kanepenin yüksek kenarı kapattığı için, Verloc'un başı ile omuzlarını görmüyordu. Gözlerini adamın ayaklarına dikmişti.

Winnie, Verloc'un kocalık yetkisiyle yükselen sesini işitinceye, biraz kımıldayarak otursun diye kanepenin kenarında kendisine yer açtığını anlayıncaya kadar o gizemli sessizliğini ve aniden toparlanmış halini korudu.

Adam tuhaf bir sesle, "Yanıma gel," demişti. Kaba ve sert denebilecek bir sesle konuşmuştu, ama Winnie bunun cilveli bir çağrı olduğunu çok iyi biliyordu.

Sanki hâlâ o adama kopmaz evlilik bağlarıyla bağlı, sadık bir kadınmış gibi hemen ileri atıldı. Sağ eli hafifçe masanın ucunu sıyırıp geçti; kanepeye doğru ilerlerken, et bıçağı en ufak bir tıkırtı çıkarmadan masanın üstündeki tabağın yanından uçup gitmişti artık. Döşeme tahtasının gıcırtısını işitince, Verloc'un içi rahatladı. Bekledi. Karısı geliyordu. Winnie'nin attığı her adımda yüzünün Stevie'ye benzerliği artıyordu; kardeşinin evsiz barksız ruhu, barınmak için sanki uçup doğru koruyucusu ve bakıcısı olan ablasının bağrına sığınmıştı; alt dudaklarının sarkışı, hatta gözlerinin hafif şaşılığı bile benziyordu. Ama Verloc bu değişikliği görmedi. Sırtüstü yatmış, yukarı bakıyordu o. Bir parçası tavanda, bir parçası duvarda hareket eden bir kolun gölgesini gördü; kol, sımsıkı yumruk olmuş elinde bir et bıçağı tutuyordu. Gölge birbiri ardından inip kalktı, inip kalktı. Hareketleri yavaştı; Verloc'un bu kolu da, bıçağı da tanımasına yetecek kadar yavaştı.

Gölgenin hareketleri öylesine yavaştı ki, Verloc yaşadığı olayın anlamını iyice kavramaya, ölümün gırtlağında yükselen tadını hissetmeye yetecek vakti buldu.

Karısı düpedüz aklını kaçırmış –çılgın katilin teki olup çıkmıştı. Bunu öğrenmenin yarattığı ilk yıkıcı etkinin geçmesine, ardından Verloc'un bu eli bıçaklı kaçık kadınla girişiği korkunç mücadeleden kesinkes üstün çıkma kararı almasına yetecek kadar yavaştı. Öylesine yavaştı ki, Verloc bir savunma planı yapmaya yetecek vakti de bulmuştu: Masanın arkasına fırlayacak, ağır bir tahta iskemle kaparak kadını yerle bir edecekti. Ama gölgenin hareketleri, Verloc'un elini ayağını kımıldatmasına vakit tanıyacak kadar yavaş değildi. Bıçak göğsüne saplanmıştı bile. Saplanırken hiçbir direnmeyle karşılaşmamıştı. Gelişigüzel bir eylem, bazen hedefi böylesine tam bulabiliyor. Kanepenin kenarından indirdiği bu bıçak darbesine Winnie Verloc, çok eskilere giden, unutulmuş atalarının tüm mirasını, insanlığın mağara çağının doğal vahşetini ve meyhane çağının dengesiz asabi öfkesini katmıştı. Casus Verloc darbenin şiddetiyle hafifçe yana döndü, karısını durdurmak için "Yapma!" diye seslenmenin dışında hiçbir harekette bulunamadan, son nefesini verdi.

Winnie bıçağı elinden attı; ölen kardeşine olağanüstü benzerliği yavaş yavaş azaldı, abla kardeş arasındaki sıradan eski benzerliğe döndü. Derin bir soluk aldı; Başmüfettiş Heat'in, Stevie'nin paltosundan kopan yazılı kumaş parçasını göstermesinden bu yana ilk kez rahat bir nefes alıyordu. Öne eğildi, başını, kanepenin yan tarafında kavuşturduğu kollarına yasladı. Bu rahat duruma geçmesindeki neden, Verloc'un cesedine bakmak ya da zaferinin tadını çıkarmak değildi; bütün oda bir süredir sanki denizde fırtınaya tutulmuş gibi durmadan sallandığı, inip çıktığı için böyle oturmuştu. Başı dönüyordu, ama sakindi. Özgür bir kadındı şimdi; ona yapacak, arzulayacak hiçbir şey bırakmayan tam bir özgürlüktü bu, çünkü her an sevgiyle üstüne kol kanat gereceği bir Stevie yoktu artık. Winnie imgeler yoluyla düşünürdü; o anda aklında hiçbir düşünce olmadığından, kendisini rahatsız eden görüntüler kaybolmuştu. Yerinden kımıldamıyordu. Neredeyse bir ceset gibi sorumluluklarından tam anlamıyla sıyrılmış, sınırsız ölçüde boş vakti olan bir kadındı o şimdi. Yerinden kımıldamıyor, hiçbir şey düşünmüyordu. Kanepede uzanmış yatan müteveffa Verloc'un fani bedeni de öyleydi. Winnie soluk alıp vermese, bu ikisi tam bir uyum içinde –saygın aile yaşamlarının temelindeki o fazla konuşmadan, renk vermeden sürdürülen sağduyulu uyum içinde– görüneceklerdi. Gerçekten de saygın bir aile yaşamları olmuştu ve bu, gizli bir mesleği yürütmenin, ahlakça sakıncalı mallar satmanın yarattığı sorunları terbiyeli bir suskunlukla örtbas etmeye dayanan bir saygınlıktı. Yakışıksız bağrışmalardan, benzer açık sözlü her türlü davranıştan kaçınarak, evlerinin iyi adını sonuna kadar korumuşlardı. İşte bu saygınlık, inen bıçak darbelerinden sonra şimdi gene hareketsiz ve sessiz kalarak sürdürülüyordu.

Winnie Verloc ağır ağır başını kaldırıp kuşkulu gözlerle duvar saatine bakıncaya kadar oturma odasında herhangi bir hareket olmadı. Kulağına bir tik-tak sesi çalınmıştı. Ses şiddetini artırıyordu; oysa duvardaki o saatten hiçbir ses, işitilir hiçbir tik-tak çıkmadığını çok iyi anımsıyordu. Böyle birdenbire yüksek sesli tik-taklar çıkarmaya başlamakla ne demek istiyordu bu saat? Akreple yelkovanı dokuza on kalayı gösteriyordu. Saatin kaç olduğuna aldırdığı yoktu Winnie'nin, ama tik-taklar sürüyordu. Sesin saatten gelmediği sonucuna vardığı için, kasvetli gözlerini duvarlarda gezdirdi; kulaklarını iyice açıp sesin geldiği yeri anlamaya çalışırken, bakışları duraklayıp kararsızlaştı. Tik, tik, tik.

Bir süre kulak kabarttıktan sonra, gözlerini indirerek dikkatle kocasına baktı. Öylesine rahat, öylesine bildik bir yatışı vardı ki, Winnie evdeki günlük yaşamında herhangi belirgin bir değişiklik olmamışçasına, hiçbir sıkıntı hissetmeden bakabiliyordu ona. Verloc her zamanki gibi uzanmış dinleniyor, rahatı yerinde görünüyordu.

Yattığı yerden dolayı, Verloc'un yüzü dul karısının görüş alanı içinde değildi. Kadının uykulu, güzel gözleri çıkan sesi izleyerek aşağı doğru indi; kanepenin yanından biraz dışarıya çıkan, kemikten yapılma yassı bir nesneye takılınca, düşünceli bir görünüş aldı. Evdeki et bıçağının sapıydı bu; Verloc'un yeleğine dik durumda bulunması ve üstünden bir şeyler damlıyor olması dışında garip bir yanı yoktu. Döşemenin muşambasına birbiri ardından, çılgın bir saatin tik takları gibi gittikçe artan bir hız ve şiddetle, kara kara damlalar düşüyordu. En hızlı noktasına ulaşınca, tıp tıplar sürekli bir şırıltı sesine dönüştü. Winnie bu değişikliği, yüzünde bir belirip bir dağılan kaygı bulutlarıyla izliyordu. Kara, hızlı, sicim gibi ince akan bir şeydi bu... Kandı!

Beklenmediği bu durum karşısında Winnie Verloc sorumsuz, aylak tavrını bir yana bıraktı. O küçücük akıntıda sanki her şeyi yok edecek bir tufanın ilk belirtisini görmüş gibi, birden eteklerini toplayıp hafif bir çığlık atarak kapıya doğru koştu. Masa yolunu kesiyordu; bunu görünce, sanki canlı bir şeymiş gibi onu iki eliyle birden öyle büyük bir güçle itti ki, gürültü patırtı ve sürtünme sesleri içinde masa dört ayağı üzerinde bir süre kaydı, üstündeki koca söğüş tabağı yere düşüp paramparça oldu.

Sonra her şey tam bir sessizliğe gömüldü. Winnie Verloc kapıya ulaşınca durmuştu. Masanın yer değiştirmesiyle döşemenin ortasında açığa çıkan, ters dönmüş yuvarlak bir şapka, Winnie'nin kaçarken çıkardığı rüzgârla hafif hafif sallanıyordu.

Bölüm 12

Bay Verloc'un dul eşi, (daha kötülük nedir bilecek yaşa gelmeden, insancıl bir amaç uğruna girişti̇ğine inandığı bir eylemde paramparça olan) sadık Stevie'nin ablası Winnie Verloc, oturma odasının kapısından öteye gitmedi. Oraya kadar da, aslında damla damla akan bir kandan kaçmıştı ama sırf içgüdüsel bir tiksinme duygusundan ileri gelen bir hareketti bu yaptığı. Başını eğmiş, gözlerini bir noktaya dikerek kapıda kalakalmıştı. O küçücük odanın bir ucundan ötekine gitmek için yıllarca koşmuş gibi kapının yanında duran Winnie ile biraz önce kanepenin üstüne eğilen, hafif bir baş dönmesi dışında aylaklık ve sorumsuzluğun derin huzurunu özgürce yaşayan kadın, aynı kişi değildi sanki. Winnie Verloc'un başı dönmüyordu artık. Kafası yerindeydi. Ancak huzurlu olmaktan çok uzaktı. Korkuyordu.

Orada yatmış dinlenen kocasına doğru bakmaktan kaçınıyorsa, ondan korktuğu için değildi. Verloc'un görünüşünde korkulacak bir şey yoktu. Rahatı yerinde gibiydi. Ayrıca, ölmüştü o. Winnie Verloc ölmüş insanlar konusunda asılsız inançlar besleyen biri değildi. Hiçbir şey geri getiremez onları –ne sevgi, ne de nefret. Size hiçbir şey yapamazlar. Birer hiçtirler sanki. Winnie'nin zihninde, kendisini böylesine kolayca öldürten adama karşı küçümsemeye benzer güçlü bir duygu belirmişti. Bir evin aile reisi, bir kadının kocası ve kendi Stevie'sinin katiliydi bu adam. Ama şimdi her bakımdan önemini yitirmişti. Üstündeki giysilerden, paltosundan, ayakkabılarından –yerde duran şu şapkadan– daha önemsizdi aslında. Bir hiçti. Gözünü çevirip bakmaya değecek biri değildi. Zavallı Stevie'nin katili bile değildi o artık. İnsanlar Bay Verloc'u aramaya geldiklerinde, odada bulacakları tek katil –Winnie'nin kendisi olacaktı!

Elleri titriyordu, bu yüzden şapkasının tülünü iki kez yeniden takmaya çalıştıysa da başarılı olamadı. Winnie Verloc aylak ve sorumsuz biri değildi artık. Korkuyordu. Verloc'a tek bir bıçak darbesi indirmişti. Ancak bu tek darbe, Winnie'nin boğazında düğümlenen çığlıkların, gözlerinde kuruyan kavurucu yaşların ve artık hiçbir değeri kalmayan şu adama Stevie'nin ölümündeki iğrenç payı yüzünden duyduğu çıldırtıcı öfkenin tüm ıstırabını dindirmişti. Karanlık dürtülerin etkisi altında vurulmuş bir darbeydi bu. Ama bıçağın sapından damlayan kanlar, bu tek darbeyi apaçık bir cinayete dönüştürmüştü. Hiçbir şeyin derinine inmek istemeyen Winnie Verloc, bu olayın en dibine kadar bakmak zorunda kalmıştı. Baktığı yerde, ne hayalet gibi karşısına dikilen bir yüz, ne sitemle bakan bir ruh, ne vicdanını sızlatacak bir manzara, ne de ideal herhangi

bir kavram görmüştü. Orada gördüğü şey, bir nesne, bir darağacıydı. Winnie Verloc darağacından korkuyordu işte.

Darağacını düşündükçe ödü patlıyordu. Winnie, insan adaletinin son sözü olan darağaçlarına birtakım masal kitaplarını resimleyen gravürler dışında hiçbir yerde rastlamamış, onları ilk kez bu resimlerde, zincir ve insan kemiklerinden fistolarla süslenmiş, tepelerinde ölülerin gözlerini oyan kuşların döndüğü fırtınalı, kapkara bir ortamda dikili olarak görmüştü. Görüntü gerçekten korkunçtu ama bilgili bir kadın olmasa da Winnie ülkesinin kurumlarını, darağaçlarının artık romantik bir tutumla, ıssız ırmak kenarlarına ya da rüzgârların kasıp kavurduğu burunlara değil de hapishane avlularına kurulduğunu bilecek kadar iyi tanıyordu. Katil gün ağarırken hücresinden alınır, hapishanenin bir çukuru andıran yüksek dört duvarı arasında, korkunç bir sessizlik içinde, gazete haberlerinde hep yazıldığı gibi, "yetkililerin huzurunda" asılırdı. Bakışları yere çevrilmiş, burun kanatları keder ve utançla titrerken, Winnie kendini ipek silindir şapkalı bir sürü yabancı adam arasında yapayalnız hayal etti; onu boynundan sallandırmak için sakin sakin işlerini gören adamlardı bunlar. Böyle bir şey asla, asla olmamalıydı! Asla! Nasıl yapıyorlardı acaba? Bunca sessizlik içinde yerine getirilen bir infazın ayrıntılarını zihninde canlandıramamak, Winnie'nin hissettiği soyut dehşete çıldırtıcı bir boyut katıyordu. Bir ayrıntı dışında, gazetelerin hiçbir ayrıntı verdiği yoktu, ama kısa bir haberin ardından o tek ayrıntı, biraz da gösterişe kaçan bir biçimde, her zaman yazılırdı. Winnie bunun ne olduğunu anımsadı. "Dört buçuk metreden sallandırıldı" sözcükleri geldi, kızgın bir iğneyle beynine kazınmış gibi, kafasını yakıcı, zalim bir acıyla doldurdu. "Dört buçuk metreden sallandırıldı."

Winnie bu sözcüklerin etkisini bedeninde de hissetti. Boynu boğazını sıkan ipe direnmek için dalgalar halinde kasılıyordu; birden boşluğa salınmaktan duyduğu korku öylesine canlıydı ki, omuzlarından kopmasını önlemek istercesine başını iki eliyle sımsıkı tuttu. "Dört buçuk metreden sallandırıldı," Hayır! Asla böyle bir şey olmamalıydı. Dayanamazdı buna. Düşüncesi bile katlanılır gibi değildi. Böyle bir şey düşünmeye içi dayanamazdı. Bu yüzden Winnie Verloc hemen gidip kendini bir köprüden ırmağa atmaya karar verdi.

Tülünü yeniden takmayı bu kez becerebildi. Şapkasındaki birkaç çiçeğin dışında, baştan ayağa siyahlara bürünmüştü; maske takmış gibi görünen yüzünü kaldırdı, ifadesiz gözlerle saate baktı. "Saat durmuş olmalı," diye düşündü. Son bakışından beri yalnızca iki dakika geçmiş olabileceğine inanamıyordu. Kesinlikle olamazdı. O sırada birileri saati durdurmuştu. Aslında, bıçak darbesinden sonra Winnie Verloc'un ilk kez derin, rahat bir nefes aldığı an ile

kendini Thames ırmağına atmaya karar verdiği bu an arasında yalnızca üç dakika geçmişti. Ama Winnie buna inanamıyordu. Bir yerlerde okuduğunu ya da işittiğini anımsıyor gibiydi: Saatler katili yakalatmak için cinayet anında hep dururmuş. Umurunda değildi. “Şimdi doğru köprüye –sonra da korkuluktan aşağı.” Gene de hareketleri yavaştı.

Kendini zorlayıp binbir güçlükle dükkânı geçtiyse de, dışarı çıkacak cesareti buluncaya kadar kapının koluna tutunmak zorunda kaldı. Sokaklardan korkuyordu, çünkü yollar onu ya darağacına ya da ırmağa götürecekti. Kapı eşiğini, köprü korkuluğundan aşağı düşen biri gibi başı önde, kolları açılmış durumda, yere kapaklanırcasına aştı. Açık havaya çıkınca, daha şimdiden boğulduğunu sandı; kirli bir ıslaklık her yanını sarmış, burun deliklerini doldurmuş, saçlarına yapışmıştı. Aslında yağmur yağmıyordu ama, her sokak ışığının çevresinde, sisin yarattığı solgun, küçük bir hale vardı. Yük arabasıyla atlar oradan gitmişti; aşevinin kaldırımın hemen yakınındaki, perdesi çekik penceresinden hafif bir parıltı geliyor, pencere, kapkaranlık sokakta kirli, kan kırmızısı, dört köşe bir yama gibi duruyordu. Sürünürcesine ağır ağır oraya doğru yürürken, Winnie Verloc “Hiç eşi dostu olmayan bir kadınım ben,” diye düşündü. Doğruydu. Öylesine doğruydu ki, içinde aniden bir dost yüzü görme özlemi uyanınca, aklına temizlikçi Bayan Neale dışında hiç kimse gelmemişti. Winnie’nin kendi tanıdıkları yoktu. Hiç kimse arkadaş olarak onun yokluğunu duymayacaktı. Dul Bayan Winnie Verloc’un annesini unuttuğu sanılmasın. Unutmamıştı. Kardeşine düşkünlüğü dolayısıyla, Winnie annesine de iyi bir evlat olmuştu. Annesi destek aradığında her zaman kızına gelirdi. Winnie ondan bir teselli ya da öğüt bekleyemezdi. Stevie öldüğüne göre, aralarındaki bağ kopmuştu sanki. O korkunç haberle yaşlı kadının karşısına çıkamazdı. Ayrıca annesi çok uzaktaydı. Onun şimdi gideceği yer ırmaktı. Annesini unutmaya çalıştı.

Winnie Verloc her adımını iradesini zorlayarak atıyor, attığı her adım ona atabileceği son adımmış gibi geliyordu. Güçlükle yürüyüp aşevinin kırmızı ışıklı penceresini geçti. Çetin bir inatla kendi kendine bir kez daha, “Şimdi doğru köprüye, sonra da korkuluktan aşağı,” dedi. Düşmemek için tam zamanında elini uzatıp bir lamba direğine tutundu. “Oraya sabah olmadan asla ulaşamayacağım,” diye düşündü. Ölüm korkusu, darağacından kurtulma çabalarını felce uğratıyordu. Sanki saatlerdir bu sokakta yalpalayıp duruyormuş gibi geldi ona. “Asla ulaşamayacağım,” diye düşündü. “Beni sokaklarda dolaşırken bulacaklar. Orası dünyanın yolu.” Siyah tülünün altında nefes nefese, direğe tutunmaya devam etti.

“Dört buçuk metreden sallandırıldı.”

Sert bir hareketle lamba direğini itti ve yeniden yürümeye başladığını anladı. Ama, azgın bir deniz gibi peşinden yetişip gelen yeni bir halsizlik dalgası tüm cesaretini aldı götürdü. Winnie, “Asla ulaşamayacağım oraya,” diye mırıldandı; hafifçe sendeledi ve birden olduğu yerde durdu. “Evet, asla ulaşamayacağım.”

En yakın köprüye kadar yürüyemeyeceğini anlayınca, Winnie Verloc yurtdışına kaçmayı düşündü.

Birden aklına gelmişti. Katiller kaçardı. Yurtdışına kaçardı. İspanya’ya ya da California’ya. Sırf birer isimdi bunlar. Tanrı’nın insanoğlunu yüceltmek uğruna yarattığı şu koca dünya, Bayan Verloc için yalnızca koca bir boşluktu. Kime sığınacağını bilemiyordu. Katillerin dostları, akrabaları, yardımcıları olurdu; bilgi sahibi kimselerdi onlar. Kendisinin hiçbir şeyi yoktu. Ölümcül bir darbeyle katil olan insanların en kimsesiziydi o. Londra’da yapayalnızdı; bu harikalar ve çamur kenti, karmakarışık sokakları ve bir yığın ışığıyla, kapkara bir uçurumun dibinde umarsız bir geceye gömülmüştü; hiçbir kadın yardım almadan bu çukurdan çıkıp kurtulmayı umut edemezdi.

Winnie sendeleyerek ileri atıldı, gittiği yeri görmeksizin yeniden yola koyuldu; düşmekten ödü patlıyordu, ama birkaç adım attıktan sonra beklenmedik bir destek ve güven hissetti. Başını kaldırınca, gözlerini tülüne dikmiş dikkatle kendisine bakan bir erkek yüzü gördü. Ossipon Yoldaş yabancı kadınlardan korkan bir adam değildi, ayrıca hiçbir sahte nezaket duygusu onu, çok sarhoş olduğu açıkça belli bir kadınla hemen ilişki kurmaktan alıkoyamazdı. Ossipon Yoldaş kadınlara düşkündü. Koca elleriyle ayakta tuttuğu bu kadını alıcı gözüyle süzerken, kadının ölgün bir sesle, “Bay Ossipon!” dediğini işitince, neredeyse elinden düşürecekti.

Ossipon, “Bayan Verloc!” diye haykırdı. “Siz burada ha!”

Ossipon, Wnnie Verloc’un içki içmiş olabileceğine hiç ihtimal vermiyordu. Ama insan bilemezdi ki. Bu konuyu pek kurcalamadı; ama Verloc’un dul karısını kendisine sunan kaderi ürkütmemeye dikkat ederek, kadını bağrına basmaya çalıştı. Winnie’nin uysal uysal sokulduğunu, hatta kendini kurtarmak için davranmadan önce bir an koluna yaslandığını görünce şaşırdı. Ossipon Yoldaş kaderin iyilikseverliği karşısında acelecilik etmek istemiyordu. Kolunu doğal bir tavırla geri çekti.

Adamın önünde pek sallanmadan duran Winnie kekeleyerek, “Beni tanıdınız,”

dedi.

Ossipon hemen, “Elbette tanıdım,” diye atıldı. “Düşeceksiniz diye korktum. Son zamanlarda sizi o kadar çok düşünüyorum ki, ne zaman, nerede olsa tanırım. Hiç aklımdan çıkmıyorsunuz ilk gördüğüm günden beri.”

Winnie Verloc söylenenleri duymamış gibiydi. Tedirgin bir sesle, “Dükkâna mı geliyordunuz?” diye sordu.

Ossipon, “Evet, derhal yola çıktım,” dedi. “Gazetede okur okumaz.”

Ossipon Yoldaş aslında en az iki saattir kimseye görünmeden Brett Sokağı çevresinde dolaşıyordu, ama cesaretini toplayıp harekete geçmeye karar verememişti. Bu gürbüz yapılı anarşist, yürekli bir gönül fatihi sayılmazdı. Bakışlarına karşılık olarak daha önce Winnie Verloc’tan kendisine en ufak olumlu bir işaret gelmediğini anımsamıştı. Ayrıca, dükkânın polis tarafından gözlenebileceğini de düşünmüştü; Ossipon Yoldaş, devrimci eğilimleri konusunda polisin abartılı bir fikre kapılmasını hiç istemezdi. Şu anda bile ne yapacağını tam bilemiyordu. Her zamanki gönül serüvenleriyle karşılaştırılınca, büyük, ciddi bir girişimle karşı karşıyaydı. Bu işten eline ne geçeceğini ve – önüne fırsat çıktığı takdirde– koparabileceği şeyler uğruna ne kadar ileri gitmek zorunda kalacağını bilmiyordu. Bu belirsizlikler sevincini dizginlediğinden, Ossipon’un konuşmasına içinde bulunduğu koşullara uygun bir ölçülülük geldi.

Alçak bir sesle, “Nereye gittiğinizi sorabilir miyim?” dedi.

Winnie Verloc ürperdi, bastırmaya çalıştığı bir şiddetle, “Sormayın bunu bana!” diye haykırdı. Tüm o güçlü yaşama isteği, ölüm düşüncesi karşısında korkup sinmişti. “Nereye gittiğimin önemi yok...”

Ossipon, onun çok heyecanlı, ama kesinlikle ayık olduğu sonucuna vardı. Kadın bir an Ossipon’un yanında sessizce durdu, sonra birden hiç beklemediği bir şey yaptı, elini kaldırıp koluna giriverdi. Ossipon bu harekete kuşkusuz çok şaşmıştı, ama bir o kadar da hareketteki açık kararlılığa hayret etmişti. Ancak durum nazik olduğundan, Ossipon Yoldaş dikkatli davranıyordu. Koluna giren eli gürbüz kaburgalarına hafifçe bastırmakla yetindi. Aynı zamanda ileriye zorlandığını hissedince, kendini bu itici gücün isteğine bıraktı. Brett Sokağı’nın sonunda, sola doğru yönlendirildiğini fark etti. Belirtilen yönde yürüdü.

Köşedeki manav, portakallarının, limonlarının görkemli ihtişamını söndürmüş, Brett meydanı karanlığa gömülmüştü; meydanın üçgen biçimini belli eden sokak lambalarının tepelerindeki sisli haleler ile tam ortadaki bir satıcı tablasından

yayılan üç küme ışık, yer yer bu karanlığı deliyordu. Adamla kadının kara gölgeleri, bu sefil gecede yersiz yurtsuz âşıklar gibi kol kola, duvar diplerinden süzülerek ağır ağır ilerledi.

Winnie Verloc adamın koluna iyice asılarak, “Benim de sizi aramaya çıktığımı söylesem, ne derdiniz, ha?” diye sordu.

İşlerin müthiş ilerlediğini düşünen Ossipon, “Başınız sıkışınca, size yardım etmeye benden daha çok can atan birini bulamayacağınızı söylerdim,” dedi. Aslında bu nazik ilişkinin böylesine büyük bir hızla gelişmesi, neredeyse Ossipon’un nefesini kesiyordu.

Winnie Verloc ağır ağır, “Başım sıkışınca, demek!” diye tekrarladı.

“Evet, öyle.”

Winnie garip bir gerginlik içinde fısıldadı: “Sıkıntımın ne olduğunu da biliyor musunuz?”

Ossipon ateşli bir tavırla açıkladı: “Akşam gazetesini gördükten on dakika sonra, tanıdığım birine rastladım; belki bir iki kere dükkânda görmüşsünüzdür kendisini; işte onunla konuşunca, kafamda hiçbir kuşku kalmadı. Sonra buraya gelmek için yola çıktım; merak içindeydim, acaba siz...” Durdu, arkasından, sanki duygularını dizginleyemezmiş gibi, “Yüzünüzü ilk gördüğüm günden beri, kelimelerle anlatamayacağım kadar seviyorum sizi,” diye haykırdı.

Ossipon Yoldaş haklı olarak, hiçbir kadının böyle bir söze inanmazlık edemeyeceğini düşünüyordu. Ama Winnie Verloc’un bu söze, yaşama içgüdüsünün boğulmakta olan bir insanın kollarına verdiği tüm güçle sarıldığını bilemezdi. Bay Verloc’un dul eşi için gürbüz anarşist Ossipon, ışıklar içinde yaşam müjdesi getiren bir haberciydi sanki.

Uygun adımlarla ağır ağır yürüdüler. Winnie hafifçe, “Fark etmiştim,” diye mırıldandı.

Ossipon büyük bir özgüvenle, “Gözlerimden okudunuz herhalde,” dedi.

Winnie, adamın ona doğru eğilen kulağına, “Evet,” diye fısıldadı.

Ossipon, dükkânın ne kazandığı, Verloc’un bankada ne kadar parası olabileceği gibi maddi konuları kafasından uzaklaştırmaya çalışarak, “Benimki gibi bir aşk, sizin gibi bir kadından gizlenemezdi ki,” dedi. Sonra bu ilişkinin duygusal yönünü düşünmeye koyuldu. Aslında başarısı içten içe biraz şaşırtıp

telaşlandırmıştı onu. Verloc iyi bir adamdı, dışarıdan görüldüğü kadarıyla da son derece iyi bir koca olduğuna kuşku yoktu. Ama Ossipon Yoldaş ölmüş bir adamın hatırı için başına konan talih kuşunu kovacak değildi. Büyük bir kararlılıkla Verloc Yoldaş'ın ruhu için üzülmeyi keserek sözlerine devam etti:

"Gizleyemedim. Yüreğim sizinle dopdoluydu. Sanırım siz de bunu görmezlikten gelemediniz. Ama tahmin edemezdim. Hep uzak duruyordunuz çünkü..."

Winnie Verloc, "Başka ne bekliyordunuz ki?" diye parladı. "Namuslu bir kadındım ben..." Durdu, sonra korkunç bir hınçla, kendi kendine konuşur gibi, "O beni bu hale getirene kadar," diye ekledi.

Ossipon duymazlıktan geldi, vefayı, sadakati bir yana bırakarak devam etti: "Ben onu hiçbir zaman size layık görmedim. Daha iyisine layıksınız siz."

Winnie acı bir tavırla Ossipon'un sözünü kesti. "Daha iyisi neymiş! Hayatımın yedi yılını çaldı o adam benim."

"Verloc'la son derece mutlu yaşıyormuş gibi bir haliniz vardı." Ossipon geçmişte pek ateşli davranmayışını haklı göstermeye çalışıyordu. "Çekingen durmamın nedeni buydu. Onu seviyor gibiydiniz. Buna hem şaşıyor hem de sizi kıskanıyordum," diye ekledi.

Winnie Verloc küçümseyen, öfke dolu, alçak bir sesle haykırdı: "Sevmek mi? Sevmek ha? Ona iyi bir eş oldum. Namuslu bir kadınım ben. Onu sevdiğimi düşündün ha! Düşündün demek! Bana bak, Tom..."

Bu adı duymak Ossipon Yoldaşı heyecanlandırıp gururlandırdı. Çünkü asıl adı Alexander'dı ve ancak en yakın dostları ona Tom derdi. Dostluk belirten – içtenlik, açıklık anlarında kullanılan– bir addı Tom. Winnie Verloc bu adı kimseden duymuş olamazdı. Anlaşılan keşfetmekle kalmamış, değer verip aklında –belki de yüreğinde– saklamıştı.

"Buraya bak, Tom! Daha gencecik bir kızdım. Bitkin durumdaydım. Çok yorulmuştum. Gelecekleri bana bağlı olan iki kişi vardı ve daha iyi birini bulmam imkânsız gibiydi. İki kişi, annemle kardeşim. Annemden çok benim çocuğumdu o. Kendim daha ancak sekiz yaşımdayken, o çocuk kucağımda, gecelerce yukarı odada sabahlara kadar tek başıma oturdum. Ve sonra... Benim oğlumdu o diyorum sana... Sen anlayamazsın bunu. Hiçbir erkek anlayamaz. Ne yapacaktım yani? Bir genç vardı..."

Bu genç kasapla yaşadığı o ilk gönül macerasının anısı, kısa bir süre görülüp yok olan bir hayalin simgesi gibi, Winnie'nin darağacı korkusuyla kıvranan, ölüme başkaldıran yüreğindeki yerini inatla korumuştu.

Verloc'un dul eşi, "O sırada ben bu genci seviyordum," diye devam etti. "Sanırım o da gözlerimden okuyabiliyordu bunu. Haftada yirmi beş şilinlik kazancı vardı; babası tehdit etti, eğer kötürüm bir anne ve gerizekâlı bir kardeşe bakmak zorunda bulunan bir kızla evlenmek gibi bir budalalığa kalkışırsa, onu işten atacağını söyledi. Ama o gene de peşimi bırakmadı, sonunda bir akşam cesaretimi toplayıp kapıyı yüzüne çarptım. Bunu yapmak zorundaydım. Çok seviyordum onu. Haftada yirmi beş şilin! Başka bir adam daha vardı, pansiyonda kalan iyi bir müşteri. Genç bir kız ne yapabilir ki? Sokaklarda sürtebilir miydim? Adam iyi kalpli birine benziyordu. Ne olursa olsun, beni istiyordu. Annemle o zavallı çocuğu ne yapacaktım ha? Ona evet, dedim. İyi huylu birine benziyordu, eli açıktı, parası vardı, sesi soluğu çıkmıyordu. Yedi yıl... Yedi yıl ona iyi bir eş oldum, o iyi kalpli, iyi huylu, cömert adama. Beni seviyordu. Evet, evet. Öyle seviyordu ki, bazen keşke ben de... Yedi yıl. Yedi yıl ona karılık ettim. Biliyor musun neydi senin o sevgili arkadaşın? Biliyor musun neydi, ha?.. Bir şeytandı o!"

Kadının fısıldayarak söylediği bu sözdeki insanüstü hiddet, Ossipon Yoldaş'ı beyninden vurulmuşa döndürdü. Winnie Verloc yüzünü Ossipon'dan yana çevirdi, sis içindeki Brett meydanının ıssız karanlığında karşısına dikilerek onu iki kolundan kavradı; asfalt ve tuğladan, ışıksız evlerle duygusuz taşlardan yapılma üçgen biçiminde bir kuyunun içindeymişler gibi, meydanda yaşam belirtisi gösteren hiçbir ses çıkmıyordu.

Ossipon budalalığa varan bir tavırla ezile büzüle, "Hayır, bilmiyordum," dedi; kafası darağacı korkusuyla dolu olan Winnie, bu sözdeki gülünçlüğü fark etmedi. Ossipon sıkıntı içinde, "Ama şimdi biliyorum. Anlıyorum," diye devam etti; bu arada evlilik yaşamının sakin, uykulu görünüşü altında Verloc'un ne gibi canavarlıklar yapmış olabileceğini düşünüyordu. Yaptıkları belli ki gerçekten korkunçtu. "Şimdi anlıyorum," diye tekrarladı; sonra da, duyduğu üzüntünün derinliğini göstermek için bu gibi durumlarda kullandığı daha senli benli "Zavallı sevgilim!" sözleri yerine, aniden gelen bir ilhamla, "Ah, bahtsız kadın!" dedi. Koşullar her zamankinden farklıydı. Ossipon bir yandan önüne çıkan fırsatın büyüklüğünü aklından hiç çıkarmazken, bir yandan da ortada düzgün gitmeyen bir şeylerin döndüğünü seziyordu. "Ah, bahtsız, cesur kadın!"

Söyleyecek değişik bir şey bulduğuna seviniyor, ama aklına başka bir şey

gelmiyordu. Ancak “Neyse, öldü ya artık,” diyebildi ve dikkatle seçtiği bu sözleri olağanüstü bir nefretle söyledi. Winnie Verloc çılgın gibi Ossipon’un koluna yapıştı. Kendinde değilmişçesine, “Demek tahmin ettin öldüğünü,” diye mırıldandı. “Sen! Ne yapmam gerektiğini tahmin ettin demek sen. Yapmak zorunda kaldım!”

Winnie’nin sesinde zafer, rahatlama, şükran ifade eden, anlaşılması olanaksız duygular vardı. Ossipon tüm dikkatini bunlara verdiğinden, sözcüklerin düz anlamlarına pek bakmamıştı. Nesi vardı bu kadının, neden böyle çılgınca bir heyecan içindeydi, merak ediyordu. “Yoksa Greenwich Park’taki olayın gizli nedenleri Verloc’ların mutsuz evlilik yaşamlarının derinliklerinde mi yatıyor?” diye düşünmeye bile başlamıştı. Ayrıca, Verloc’un kendi canına kıymak için bu garip, olağanüstü yolu özellikle seçmiş olabileceğinden de kuşkulanıyordu şimdi. Elbette ya! Yapılan eylemin tüm budalalığını, tüm aymazlığını açıklayabilirdi bu. Ortada anarşist bir gösteri düzenlemeyi gerektirecek koşullar yoktu ki. Durum tam tersiydi, bunun böyle olduğunu onun çapındaki öteki anarşistler kadar Verloc da bilirdi. Eğer Verloc sırf bütün Avrupa’yı, devrimcileri, polisi, gazetecileri ve o kendine çok güvenen Profesör’ü gülünç duruma düşürmek istediyse, ne müthiş bir şakaydı bu. Ossipon şaşkınlık içinde, “Evet, anlaşılan gerçekten bu yüzden yapmış,” diye düşündü! “Zavallı adamcağız!” Ossipon’a öyle geliyordu ki, bu iki kişilik ailede şeytan denecek biri varsa, o da kesinlikle evin erkeği değildi.

Doktor takma adlı Alexander Ossipon, doğal olarak erkek arkadaşlarına pek toz kondurmazdı. Koluna asılan Winnie Verloc’u dikkatle süzdü. Ossipon kadın arkadaşlarına gerçekçi bir açıdan bakardı. Verloc’un öldüğünü bilince (bu bir tahmin değildi ki), Winnie Verloc neden öyle heyecanla bağırdı acaba, diye düşünüp fazla kaygılanmadı. Kadınlar çoğu zaman deli gibi saçma sapan konuşurdu. Ama kocasının ölüm haberini Winnie’nin nasıl öğrendiğini merak ediyordu. Greenwich Park’ta parçalanarak ölen adamın kimliği daha saptanmadığına göre, gazetelerde okumuş olamazdı. Nereden bakılırsa bakılsın, Greenwich’e gidiş amacı konusunda (bu amaç her ne idiyse) Verloc’un karısına herhangi bir imada bulunmuş olması da akıl alacak bir şey değildi. Ossipon Yoldaş bu sorunu son derece ilginç buluyordu. Birden durdu. O zamana kadar Brett meydanının üç kenarını da yürümüş, yeniden Brett Sokağı’nın ucuna yaklaşmışlardı.

Sesine yanındaki kadının yaptığı açıklamalara uygun düşecek bir eda vermeye çalışarak, “Öldüğünü ilk nasıl öğrendin?” diye sordu.

Kadın bir süre şiddetle sarsıldı, sonra kayıtsız bir sesle karşılık verdi:

“Polisten öğrendim. Bir başmüfettiş geldi. Başmüfettiş Heat onun öldüğünü söyledi. Bana şeyi gösterdi...” Boğazı tıkanır gibi oldu. “Ah, Tom, adamlar bir kürekle toplamak zorunda kalmışlar onu.” Göğsü kuru hıçkırıklarla inip kalkıyordu.

Korkudan bir an dili tutulan Ossipon, “Polisten ha! Şimdiden geldi mi yani polis? Şu Başmüfettiş Heat, sana haber vermeye o geldi ha?” dedi

Winnie aynı kayıtsız sesle, “Evet, o geldi,” diye doğruladı. “Birden çıkıp geldi. Benim bir şeyden haberim yoktu daha. Gene birden bir palto parçası gösterdi ve bunu tanıyor musunuz, dedi.”

“Heat! Başmüfettiş Heat! Sonra ne yaptı?”

Winnie Verloc’un başı öne düştü. “Hiçbir şey. Bir şey yapmadı. Gitti.” Acıklı bir tavırla, “Polis o adamdan yanaydı,” diye mırıldandı. “Başka biri daha geldi.”

Ossipon, korkmuş bir çocuğun sesiyle büyük bir heyecan içinde sordu: “Başka biri mi? Başka bir müfettiş mi yani?”

“Bilmiyorum. Geldi. Yabancıya benziyordu. Büyükelçilik’teki adamlardan biriydi belki.”

Bu yeni haberle beyninden vurulmuşa dönen Ossipon Yoldaş yıkılacak gibi oldu.

“Büyükelçilik! Sen ne dediğinin farkında mısın? Ne büyükelçiliği? Büyükelçilikten kastın nedir, Tanrı aşkına?”

“Şu Chesham meydanındaki yer. Onun lanetler yağdırıp durduğu adamlar. Bilmiyorum. Ne önemi var ki!”

“Peki şu gelen adam; o sana ne yaptı, ne söyledi?”

Winnie ihtiyatlı bir sesle, yalvarırcasına, “Hatırlamıyorum... Hiçbir şey... Umrumda değil. Sorma bana,” dedi.

Ossipon yumuşak bir tavırla, “Peki. Sormuyorum,” diyerek üstelemeyi bıraktı. Gerçekten sormayacaktı ama kadının yalvaran sesindeki acılık yüreğine dokunduğundan değil de, bu karanlık olay derinleştikçe kendini güvende hissetmemeye başladığı için sormayacaktı. Polis! Büyükelçilik! Vay canına! Ossipon zekâsını, doğal yeteneklerinin ona güvenle yol göstermekte belki

yetersiz kalacağı birtakım tehlikeli alanlara sürmekten korkuyordu; bu yüzden her türlü tahmini, varsayımı, kuramı büyük bir kararlılıkla kafasından uzaklaştırdı. Kadın avucunun içindeydi, kendini kayıtsız şartsız kucağına atıyordu ve asıl önemli olan da buydu. Ancak o zamana kadar işittiklerinden sonra artık hiçbir şey Ossipon'u şaşırtamazdı. Bu yüzden Winnie Verloc, sanki kendini güvende hissettiği bir rüyadan telaşla birdenbire uyandırılmış gibi çılgın bir halde, ona ısrarla hemen İngiltere'den Avrupa'ya kaçmaları gerektiğini söylemeye başlayınca, sesini yükseltip karşı çıkmadı. Yapmacıksız, üzgün bir tavırla, sabaha kadar tren olmadığını söylemekle yetindi ve durup, bir sis perdesi gerisinden gelen sokak lambasının ışığı altında düşünceli düşünceli, kadının siyah tülünün gerisindeki yüzüne baktı.

Kara bedeni yanı başında karanlık içinde, siyah mermerden yontulma, yarım kalmış bir insan heykeli gibi duruyordu. Kadının neler bildiğini, polislere, büyükelçiliklere ne ölçüde bulaştığını kestirmek olanaksızdı. Ama kaçıp gitmek istiyorsa, kendi bilirdi. Ossipon da bir an önce oradan uzaklaşmak istiyordu. Başmüfettişlerin, yabancı büyükelçilik mensuplarının varlığını böyle garip bir biçimde yakından bildikleri bir işkolunun, bir dükkânın, kendisine göre bir yer olmadığını hissediyordu. Dükkânı gözden çıkarmalıydı. Ama başka şeyler vardı: Verloc'un birikimleri. Parası!

Winnie korku içinde, "Sabaha kadar beni bir yerde saklaman gerekecek," dedi.

"Durum şu, canım: Benim kaldığım yere götüremem seni. Odayı bir arkadaşımla paylaşıyorum."

Ossipon da biraz kaygılıydı. Ertesi sabah lanet polisler bütün tren istasyonlarını tutacaklardı elbette. Ve kadın bir kere yakalandı mı, şöyle ya da böyle, onu elinden kaçırmış olacaktı.

"Ama saklaman gerek. Beni hiç mi sevmiyorsun, hiç mi? Aklında ne var, ne düşünüyorsun?"

Winnie bu sözleri sert bir tavırla söylemişti, ama kenetlenmiş elleri umutsuzluk içinde iki yanına düştü. Bir sessizlik oldu; sis yoğunlaştıkça, Brett meydanı tam bir karanlığa gömüldü. Orada karşı karşıya dikilmiş duran kadınla erkeğin yanında yöresinde tek bir insan, hatta başıboş, serseri, sevdalı bir kedi bile görülmüyordu.

Ossipon sonunda konuştu: "Kalacak güvenli bir kiralık oda falan bulunabilir belki bir yerlerde. Gidip bakarım ama, doğrusu birkaç kuruş dışında hiç param

yok canım. Biz devrimciler varlıklı insanlar değilizdir.”

Cebindeki bütün para on beş şilindi. “Ayrıca, çıkacağımız yolculuk da var, hem de sabahın köründe ilk iş olarak,” diye ekledi.

Winnie Verloc hiç kımıldamadı, sesini de çıkarmayınca, Ossipon Yoldaş’ın umudu bir parça kırıldı. Anlaşılan kadının önerebileceği bir çıkış yolu yoktu. Winnie, keskin bir ağrı girmiş gibi, eliyle birden göğsüne yapıştı. Nefes nefese, “Ama bende var,” diye atıldı. “Paralar bende. Gereken para var bende. Tom! Hadi gidelim buradan.”

Ossipon yerinden oynamadan, “Ne kadar paran var?” diye sordu; kadının çekiştirmesine aldırmamıştı, çünkü tedbirli bir adamdı o.

“Söylüyorum sana, paralar bende. Hepsi bende.”

“Hepsi ne demek? Bankadaki paranın hepsi mi yani?” Ossipon bunu kuşkulu bir sesle sormuştu, ama talihin kendisine sunduğu hiçbir şeye şaşmayacaktı artık.

Winnie tedirgin tedirgin, “Evet, evet!” dedi. “Bankadaki paranın hepsi. Hepsi bende.”

Ossipon hayretle, “Nasıl oldu da daha şimdiden ele geçirebildin?” diye sordu.

Winnie fısıldadı: “Kendisi verdi bana.” Sesi gücünü birden yitirmiş, titriyordu. Ossipon Yoldaş içinde yükselen şaşkınlığı büyük bir kararlılıkla bastırdı, ağır ağır, “Öyleyse, öyleyse kurtulduk!” dedi.

Winnie eğilerek kendini adamın göğsüne bıraktı. Ossipon bu hareketi sevinçle karşıladı. Paranın hepsi ondaydı. Kadına coşkuyla sarılmak istiyordu ama şapkası engelliyordu, yüzündeki tül de öyle. Gene de yeterli sevgi gösterisinde bulundu, ancak fazla ileri gitmedi. Winnie, yarı baygınmış gibi, direnmeden kucaklanmayı kabullendi, ama kendini bırakmadı. Adamın gevşek kollarından kolayca sıyrıldı.

Elleri hâlâ Ossipon’un ıslak paltosunun iki yakasında, geriye çekilerek, “Beni kurtarmalısın, Tom!” diye haykırdı. “Kurtar beni. Sakla. Onların eline bırakma. Onlardan önce davranıp sen öldür beni; kendim yapamam bunu, yapamam, korktuğum şeyden kaçınmak uğruna bile yapamam.”

Ossipon, ne baş belası garip bir kadın, diye düşündü. Kendi yüreğine de nedenini bilmediği bir huzursuzluk salmaya başlamıştı. O sırada kafasından önemli düşünceler geçtiği için, ters ters, “Neden korkuyorsun, be kadın?” dedi.

Winnie, “Yapmak zorunda kaldığım şeyin ne olduğunu hâlâ tahmin etmedin demek!” diye haykırdı. Korkularının dehşet verici canlılığı aklını başından almıştı; beyni, feci durumunu sürekli hatırlatan ürkütücü sözcüklerle çınlıyordu; bu yüzden, tutarsız sözlerinin son derece açık seçik olduğunu sanmıştı. Yalnızca kendi zihninde tamamladığı o kopuk kopuk cümlelerle, işitilir biçimde ne kadar az şey anlattığının farkında değildi. İçini iyice dökerek ferahlamıştı ama Ossipon Yoldaş’ın bildikleri kendi bildiklerine hiç uymadığından, Winnie onun her sözüne değişik bir anlam veriyordu. “Yapmak zorunda kaldığım şeyin ne olduğunu hâlâ tahmin etmedin demek!” Sesi zayıfladı, acı, hüzünlü bir mırıltıyla, “Etseydin, neden korktuğumu anlamak için uzun uzun düşünmene gerek kalmazdı,” diye devam etti. “Onların eline düşmek istemiyorum. İstemiyorum. İstemiyorum. İstemiyorum. Onlardan önce davranıp beni öldüreceğine söz vermelisin!” Adamın paltosunun yakalarını çekiştiriyordu. “Onlara kalmasın bu, asla kalmasın!”

Ossipon kısaca, söz vermeye hiç gerek olmadığını belirtti ama Winnie’ye kesin sözlerle karşı çıkmamaya dikkat ediyordu çünkü geçmişte, heyecana kapılmış pek çok kadınla alışverişi olmuştu; bu durumlarda Ossipon, kafasını çalıştırarak her olayın kendi özelliklerine bakacak yerde, genellikle o sıradaki duygularının gösterdiği yolda davranmayı yeğlerdi. Ossipon Yoldaş’ın kafası bu kez başka konularla uğraşıyordu. Kadınların sözleri uçup giderdi, ama tren tarifelerindeki yetersizlikler kalıcıydı. İngiltere’nin bir ada oluşu, iğrenç bir biçime bürünerek gelip karşısına dikilmişti. Sinirli sinirli, “Her gece hücreye kapatılıp üstüne kilit vurulmaktan farksız,” diye düşündü; sırtında bu kadınla bir duvara tırmanması gerekiyormuş gibi şaşkındı. Aniden alnına bir şaplak attı. Kafasını iyice zorlayınca, aklına birden Southampton ile St Malo arasında işleyen vapurlar gelmişti. Vapur gece yarısı kalkıyordu. Saat 10.30’da bir tren vardı. Neşesi yerine geldi, şimdi harekete geçmeye hazırdı.

“Tren Waterloo’dan kalkıyor. Bol bol vaktimiz var. Sonunda işler düzeldi... Şimdi ne istiyorsun? Yolumuz orası değil,” diye söylendi.

Winnie Verloc, koluna girmiş adamı gene Brett Sokağı’na doğru çekiyordu. Büyük bir sıkıntı içinde, “Çıkarken dükkânın kapısını kapatmayı unuttum,” diye fısıldadı.

Ossipon Yoldaş ne dükkânla, ne de içindekilerle ilgileniyordu artık. İsteklerini nasıl sınırlayacağını bilirdi o. Neredeyse, “Ne önemi var? Bırak açık kalsın,” diyecekti, ama kendini tuttu. Ufak şeyler hakkında tartışmaktan hoşlanmazdı. Dahası, paraları çekmecede bırakmış olabileceği düşüncesiyle adımlarını iyice

hızlandırdı. Gene de, onun bu iyi niyeti bile kadının telaşlı sabırsızlığına ayak uydurmakta yetersiz kalıyordu.

Dükkân önce kapkaranlıkmış gibi göründü. Kapısı aralık duruyordu. Winnie Verloc vitrine doğru eğilerek soluk soluğa, “İçeri giren olmamış. Bak! Şu ışık... oturma odasındaki ışık,” dedi.

Ossipon başını uzattı, dükkânın karanlığında hafif bir parıltı gördü.

“Evet, ışık var,” dedi.

“Unutmuşum.” Winnie Verloc’un sesi tülünün gerisinden zayıf çıkıyordu. Ossipon önden gitmesi için onu beklerken, Winnie sesini yükselterek, “İçeri girip söndür şunu, yoksa aklımı kaçıracağım,” dedi.

Ossipon böylesine garip bir nedene dayanan bu isteğe hemen karşı koymadı. “Paralar nerede?” diye sordu.

Winnie arkadan adamın iki omzuna yapışarak bağırdı: “Bende! Hadi, Tom, çabuk ol. Söndür şu ışığı... Gir içeri.”

Ossipon Yoldaş böyle bir güç gösterisi beklemediği için Winnie itekleyince, sendeleyerek kendini dükkânın ta ortalarında buldu. Kadının bunca güçlü kuvvetli oluşuna şaşmış, yakışıksız davranış biçimi karşısında dehşete düşmüştü. Gene de sokağa geri dönerek ona bağırıp çağırmaya kalkışmadı. Kadının akıl almaz tuhaf hareketlerine içerlemeye başlıyordu. Ne var ki, ya şimdi suyuna gidecek ya da onu tümüyle gözden çıkaracaktı. Ossipon tezgâhın ucuna çarpmadan dükkânda kolayca ilerledi, sakin bir tavırla oturma odasının camlı kapısına yaklaştı. Camları örten perde hafifçe aralıktı; tam kapı tokmağını çevirmek üzereyken, çok doğal bir dürtüyle içeri baktı. Herhangi bir düşünce, amaç ya da merakla bakmış değildi. Bakmıştı, çünkü bakmamak elinde değildi. Bakınca da kanepede sessiz sakin yatan Verloc’u gördü.

Ossipon’un bağrının derinliklerinden yükselen bir çığlık işitilmeden boğulup dudaklarında yağlı, hastalıklı bir tada dönüştü. Aynı anda Ossipon Yoldaş, irkilerek zihninde çılgın gibi geriye sıçradı. Ancak aklın rehberliğinden yoksun kalan bedeni, içgüdünün kör gücüyle kapının tokmağını tutmaya devam ediyordu. Gürbüz anarşist sendelememişti bile. Yüzü cama yakın, gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi dikkatle içeri bakıyordu. Oradan uzaklaşmak için her şeyini verirdi, ama yerine dönen aklı, kapının tokmağını bırakmasının doğru olmayacağını söyledi ona. Neydi bu? Delilik mi, kâbus mu, yoksa şeytanca bir kurnazlıkla kendisini içine çektikleri bir tuzak mıydı? Neden, ne

için? Bilmiyordu. Yüreğinde herhangi bir suçluluk duygusu bulunmadan, bu insanlar konusunda tam bir vicdan huzuru içinde, Verloc çiftinin bilinmeyen birtakım nedenlerle kendisini öldürecekleri düşüncesi aklından değil de, daha çok midesinin çukurundan geçti ve geride içini bulandıran bir baygınlık, bir halsizlik duygusu bırakarak çıkıp gitti. Ossipon Yoldaş bir an –uzun bir an– garip bir biçimde kendini pek iyi hissetmedi. Gözlerini dikmiş bakıyordu. Bu sırada Verloc, ancak kendi bileceği bir nedenle, uyuyormuş gibi yaparak kımıldamadan yatıyor, bir yandan da o vahşi karısı karanlık, ıssız sokakta, görülmeden, sessizce kapıyı tutuyordu. Tüm bunlar polisçe düzenlenmiş, özellikle kendisine yönelik korkunç bir tür tertip miydi yoksa? Ossipon'un alçakgönüllülüğü bu açıklamayı kabul etmeye yanaşmıyordu.

Ossipon önündeki sahnenin gerçek anlamını şapkayı görünce anladı. Siyah şapkanın garip bir görüntüsü vardı; uğursuz bir nesne, bir işaret gibiydi. Kenarları yukarı dönmüş, kanepenin önünde yerde duruyor, sanki biraz sonra, aile ortamının tüm rahatlığıyla orada yatan Bay Verloc'u seyretmeye gelecek insanların verecekleri üç beş kuruşu toplamak üzere hazır bekliyordu. Gürbüz anarşistin bakışları şapkadan ayrılıp yerinden oynamış masaya kaydı, bir süre kırık tabağa dikildi; derken kanepedeki adama yönelip, yarı kapalı gözkapaklarının altında beyaz bir parıltı fark edince şaşkına döndü. Verloc şimdi uyuyan birinden çok, yattığı yerde başını çevirmiş ısrarla göğsünün sol yanına bakan bir kimseye benziyordu. Ossipon Yoldaş bıçağın sapını seçer seçmez sırtını camlı kapıya döndü, kusacakmış gibi şiddetle öğürdü.

Sokak kapısının birden çarpılmasıyla kopan büyük gürültü, korkudan ödünü patlattı. İçerideki zararsız adamla bu ev, gene de bir tür tuzak –korkunç bir tuzak– olabilirdi. Ossipon Yoldaş'ın çevresinde neler olup bittiği konusunda kesin bir düşüncesi yoktu artık. Hızla geri giderken bacağı tezgâhın kenarına takıldı, sendeleyerek acıyla bağırdı; kapı çıngırağının çıldırtıcı gürültüsü içinde birinin kendisine sarılarak kollarını yanlarına yapıştırdığını hissetti; bu sırada, bir kadının iç ürpertici soğuk dudakları kulağında gezindi, "Polis! Gördü beni!" diye fısıldadı.

Ossipon direnmekten vazgeçti, kadın bırakmıyordu. Yerinden sökülmesi olanaksız kıvrık parmaklarıyla adamın gürbüz sırtına sımsıkı yapışmıştı. Ayak sesleri yaklaşırken soluk soluğa, göğüs göğse durdular; sanki birbirleriyle ölesiye çekişiyormuş gibi bir görünüşleri vardı, ama aslında ölesiye bir korku içindeydiler. Ayrıca, vakit hiç geçmek bilmiyordu.

Devriye gezen polis gerçekten Winnie Verloc'u görür gibi olmuştu; ne var ki,

kendisi Brett Sokağı'nın öteki ucundaki aydınlık caddeden geldiğinden, karanlıkta yalnızca bir kımıltı fark etmişti. Hatta bunun bir kımıltı olduğundan bile emin değildi. Acele etmesi için bir neden yoktu. Dükkânın karşısına vardığı zaman, o gün erken kapanmış olduğunu gördü. Olağandışı bir şey değildi bu. Nöbetçi polislere dükkâna dikkat etmeleri söylenmişti: Düzeni açıkça bozmadıkça olup bitenlere karışmayacak, ama gözlerine ilişen değişik her şeyi bildireceklerdi. Ortada bildirilecek değişik bir şey yoktu ama polis memuru görev duygusuyla ve kendi vicdanını rahatlatmak için –bir de karanlıktaki o kuşkulu kımıltı yüzünden– yolun karşı yanına geçti, kapıyı yokladı. Kapının anahtarı bundan böyle kullanılmadan hep müteveffa Verloc'un yelek cebinde yatacaktı, ama yaylı mandalı her zamanki gibi sıkıca kapalıydı. Görevini tam yapmaya çalışan polis memuru kapı kolunu zorlarken, Ossipon kadının iç ürpertici soğuk dudaklarının kulağına yeniden dokunduğunu hissetti:

"İçeri gireyim derse, öldür beni –öldür beni, Tom."

Polis memuru oradan uzaklaştı; dükkânı geçerken hırsız fenerinin siperini açıp, âdet yerini bulsun diye ışığı vitrine doğru tuttu. İçeride Ossipon'la Winnie Verloc kısa bir süre daha göğüs göğse, soluk soluğa hareketsiz durdular; sonra Winnie'nin parmakları çözüldü, kolları ağır ağır iki yanına düştü. Ossipon tezgâha yaslandı. Gürbüz anarşistin fena halde bir yerlere dayanması gerekiyordu. İşler çok kötüydü. Neredeyse konuşamayacak kadar öfkeliydi. Gene de, en azından durumunu anladığını gösteren bir söz çıkabildi ağzından; hüzünlü bir tavırla, "Az daha, kahrolası fenerini oraya buraya tutup duran o herifle burun buruna getirecektin beni," dedi.

Dükkânın ortasında kımıldamadan dikilen dul Bayan Verloc ısrarla, "İçeri gir de söndür şu ışığı Tom. Çıldırtacak beni bu ışık," dedi.

Adamın bu isteğe şiddetle karşı çıktığını gördü belli belirsiz. Dünyada hiçbir şey Ossipon Yoldaş'ı o oturma odasına girmeye ikna edemezdi. Asılsız inançları olan bir adam değildi Ossipon, ama yerler kan içindeydi, şapkanın çevresinde korkunç bir kan gölü vardı. O cesede zaten iç huzurunu kaçıracak –belki kendisini ipe bile götürecek!– kadar çok yaklaştığını düşünüyordu.

"Öyleyse sayaçtan kapat! İşte bak, orada. Şu köşede."

Ossipon Yoldaş söz dinledi, koca gövdesiyle dükkânı bir gölge gibi acele baştan başa geçti, bir köşede yere çömeldi; söz dinlemişti ama tavırları kabaydı. El yordamıyla sinirli sinirli bir şeyler yaptı, derken mırıldanırcasına ağzından dökülen bir küfür eşliğinde kapının gerisindeki ışığı titreyerek söndürdü; aynı

anda da, kaygı içinde bekleyen bir kadının derin bir soluk aldığı işitildi. Gece, yılmadan çalışıp didinen insanların bu dünyadaki kaçınılmaz ödülüdür; gecenin karanlığı, “eski tüfeklerden” deneyimli devrimci, Baron Stott-Wartenheim’ın raporlarının D kod adlı çok değerli casusu, toplumun alçakgönüllü koruyucusu, düzenin ve yasaların dikkatli, sadık, güvenilir ve seçkin hizmetkârı Bay Verloc’un –belki de tek zaafı (ki bu da hoş bir zaaftı), idealist bir inançla sırf kendisi için sevildiğini sanmak olan Adolf Verloc’un– üstüne de çökmüştü artık.

Ossipon şimdi zifiri karanlık, havasız dükkânda el yordamıyla tezgâha kadar yürüdü. Dükkânın ortasında dikilmiş duran Winnie Verloc’un sesi, karanlıkta arkasından umutsuz bir direnişle çınladı.

“Asılmak istemiyorum ben, Tom. İstemiyorum ki...”

Winnie sözünü tamamlamadı. Ossipon tezgâhtan, “Bağırma böyle!” diyerek onu uyardı; sonra bir şeyler düşünür gibi durdu. Derinden gelen, ama Winnie’nin yüreğini güçlü bir korunma ve şükran duygusuyla dolduran, son derece sakin bir sesle sordu: “Bu işi tek başına mı yaptın sen?”

Karanlıkta görülmeyen Winnie, “Evet,” diye fısıldadı.

Ossipon, “Bunu yapabileceğine inanamazdım. Hiç kimse inanmazdı,” diye mırıldandı. Winnie adamın hareket ettiğini, oturma odasının kilitlendiğini işitti. Ossipon Yoldaş anahtarı çevirmiş, kapıyı uyuyan Verloc’un üstüne kapatmıştı; bunu, uykunun sonsuzluğuna ya da az çok duygusal herhangi başka bir düşünceye saygısından değil de evde başka birinin daha saklı bulunmadığından kesinlikle emin olmadığı için yapmıştı. Bu kadına inanmıyordu, daha doğrusu, bu şaşırtıcı dünyada artık neyin gerçek, neyin mümkün, hatta neyin ihtimal dahilinde olduğuna bile karar veremiyordu. Polis müfettişleriyle, büyükelçiliklerle başlayan, nerede biteceği kestirilemeyen –belki birinin darağacını boylamasıyla bitebilecek– bu olağanüstü gönül macerasında Ossipon, korkusundan hem inanma, hem de inanmama yeteneğini yitirmişti. Saat yediden bu yana neler yaptığını kanıtlayamayacağını düşünerek ödü patlıyordu çünkü Brett Sokağı’nın çevresinde gizli gizli dolaşıp durmuştu. Kendisini buraya getiren ve dikkatli davranmayacak olursa büyük olasılıkla üstüne suç ortaklığı yükleyecek bu vahşi kadından ödü patlıyordu. Bunca tehlikeye böylesine büyük bir hızla bulaşmış –kandırılarak bulaştırılmış– olmaktan ödü patlıyordu. Kadına rastlayalı daha yirmi dakika kadar olmuştu, o kadar.

Winnie Verloc’un acı acı yalvaran sesi hafifçe yükseldi: “Beni asmalarına izin verme, Tom! Başka bir ülkeye götür. Çalışır, sana bakarım. Kulun kölen olurum.

Severim seni. Bu dünyada hiç kimsem yok... Sen bakmazsan, kim bakar benim yüzüme?" Bir an durdu, sonra, bir bıçağın sapından ip gibi akan kanın yol açtığı büyük yalnızlık içinde aklına –bir zamanlar Belgravia'daki evin dürüst kızı, Bay Verloc'un sadık, dürüst karısı olan bu kadının aklına– korkunç bir düşünce geldi: Alçak bir sesle, utana sıkıla, "İlle de benimle evlen diye de tutturmam sana," dedi.

Kımıldanıp karanlıkta bir adım attı. Ossipon'un ondan ödü patlıyordu. Kadın aniden başka bir bıçak çıkarıp bağrına saplamaya kalksa, hiç şaşmayacaktı. Karşısında kesinlikle direnemezdi. O sırada kadına kendinden uzak durmasını söyleyecek gücü gerçekten yoktu. Gene de derinden gelen garip bir sesle sordu: "Uyuyor muydu?"

Winnie, "Hayır," diye bağırdı ve hızla devam etti: "Uyumuyordu. Uyanıktı. Kendisine kimsenin dokunamayacağını anlatıp duruyordu bana. O sevecen, saf, zararsız çocuğu gözümün önünden alıp öldürdükten sonra. Gözümün önünden alıp götürdü onu, diyorum sana. Kanepede rahatça uzanmış yatıyordu –çocuğu, benim çocuğumu– öldürdükten sonra. Bir daha gözüm görmesin diye sokaklara düşecektim. Çocuğu öldürmekte kendisine yardım ettiğimi söyledi, arkasından aynen şu sesle bana, 'Yanıma gel.' dedi. Duyuyor musun, Tom? Çocukla birlikte benim yüreğimi de söküp aldıktan, yerlerde paramparça ettikten sonra bana aynen böyle, 'Yanıma gel.' diyor adam."

Sustu, sonra uykusunda konuşur gibi, iki kez tekrarladı: "Kan ve toprak. Kan ve toprak." Ossipon Yoldaş'ın zihninde büyük bir şimşek çaktı. Parkta ölen kişi, o yarım akıllı delikanlıymış demek. Herkesin nasıl budalaca aldandığı işte tam anlamıyla ortaya çıkmıştı şimdi; hem de ne muazzam bir aldanma. Şaşkınlığı son haddine ulaşan Ossipon bilimsel bir tavırla, "Şu yozlaşmış, geri zekâlı çocukmuş, işe bak sen!" diye haykırdı.

"Yanıma gel." Winnie Verloc'un sesi yeniden yükseldi. "Taştan mı yapılmış sanıyordu beni? Söyle, Tom. Yanıma gel! Hem de bana! Aynen böyle işte! Gözlerim bir süredir bıçaktaydı; beni bu kadar çok istiyorsa, ben de giderim, diye düşündüm. A, evet! Yanına gittim, son kez gittim... Elimde bıçakla."

Ossipon Yoldaş büyük bir korku içindeydi, o yozlaşmış çocuğun ablasından, kendisi de yozlaşmanın katil ya da belki yalancı tipinin bir örneği olan bu kadından ödü patlıyordu. Tüm öteki korkularının yanında Ossipon'un bilimsel bir korku duyduğu da söylenebilirdi. Ölçülmesi olanaksız, çokyönlü bir korkuydu bu ve aşırılığı yüzünden karanlıkta ona sahte bir sükûnet, bir kararlılık görüntüsü veriyordu. Çünkü zihni ve iradesi yarı yarıya donmuş gibi güçlükle

hareket ediyor, güçlükle konuşuyordu; hortlağı andıran yüzünü kimsenin gördüğü yoktu. Kendini yarı ölü gibi hissediyordu.

Ossipon Yoldaş birden iki karış havaya sıçradı. Winnie Verloc, beklenmedik bir anda, evinin nice zamandır sürüp giden o sakin, saygın havasını saygısızca bozan cırlak, korkunç bir çığlık atmıştı.

“Yardım et, Tom! Kurtar beni. Asılmak istemiyorum ben!”

Ossipon, eliyle Winnie’nin ağzını kapatmak için karanlıkta ileri atıldı ve çığlık kesildi. Ama telaşından kadını yere devirmişti. Şimdi bacaklarına sarıldığını hissetti; Ossipon’un duyduğu dehşet doruk noktasına ulaşıp bir tür sarhoşluğa dönüştü; hayal görmeye başladı, içki bağımlıları gibi titreme nöbetine tutuldu. Şimdi açıktan açığa yılanlar görüyordu. Kadının, silkip üstünden atamadığı bir yılan gibi kendini sardığını gördü. Öldürücü değildi. Ölümün –yaşamın yoldaşı olan ölümün– ta kendisiydi o.

Winnie Verloc, attığı çığlıkla rahatlamış gibi, gürültülü davranmayı kesmişti artık. Acınacak durumdaydı.

Düştüğü yerden, “Tutup bir yana fırlatamazsın beni artık, Tom,” diye fısıldadı. “Başımı ayaklarının altına alıp ezmedikçe, üstünden atamazsın. Bırakmam seni.”

Ossipon, “Ayağa kalk,” dedi.

Dükkânın koyu karanlığında Ossipon’un yüzü açıkça görülebilecek ölçüde solgundu, oysa Winnie Verloc’un ne tülünün gerisinde bir yüzü, ne de seçilebilen bir bedeni vardı. Winnie’nin yerini ve hareketlerini titreyen, beyaz, küçük bir şey –şapkasındaki bir çiçek– belli ediyordu.

Çiçek karanlıkta yerden yükseldi. Winnie ayağa kalkmıştı, Ossipon ondan önce davranıp sokağa kaçmadığına pişman oldu. Ama bunun bir işe yaramayacağını hemen anladı. İşe yaramayacaktı. Arkasından koşup gelirdi. Koşup gelir, çığlıklarıyla çevredeki bütün polisleri peşlerine düşürürdü. O zaman kendisi hakkında onlara kim bilir neler söylerdi. Öylesine korkuyordu ki, bir an aklından kadını orada karanlıkta boğuvermek gibi çılgınca bir düşünce geçti. Bu düşünceyle korkusu daha da arttı! Kadın köşeye kıstırmıştı onu. Hayalinde kendini İspanya ya da İtalya’da, adı sanı duyulmamış bir köyde, büyük bir korku içinde yaşarken canlandırdı; sonunda güzel bir sabah vakti, Verloc gibi onu da göğsüne saplanan bir bıçakla ölmüş bulacaklardı. Derin bir iç geçirdi. Yerinden kımıldamaya cesareti kalmamıştı. Winnie Verloc ise onun susup düşünmesi karşısında duyduğu iç rahatlığıyla, sessizce kurtarıcısının harekete geçmesini

bekliyordu.

Ossipon birden, neredeyse doğal bir sesle konuştu. Düşünmesi bitmişti.

“Hadi çıkalım buradan, yoksa treni kaçıracağız.”

Winnie Verloc çekine çekine, “Nereye gidiyoruz, Tom?” diye sordu. Özgür bir kadın değildi Winnie artık.

“Önce Paris’e gidelim, bulabileceğimiz en iyi yoldan... Sen önden çık, bak bakalım, yolda kimse var mı?”

Winnie söyleneni yaptı. Dikkatle araladığı kapıdan yavaşça seslendi.

“Kimse yok.”

Ossipon dışarı çıktı. Sessiz olmaya çalıştıysa da, çatlak çıngırak, içeride yatan Verloc’a, arkadaşıyla karısının bir daha dönmemek üzere birlikte evden ayrıldıklarını duyurmak istercesine, kapalı kapının ardındaki ıssız dükkânda boş yere çaldı durdu.

Hemen bindikleri tek atlı arabada gürbüz anarşist Ossipon açıklamalarda bulundu. Rengi hâlâ çok solgun görünüyordu; gözleri gergin yüzüne en az bir buçuk santim gömülmüş gibiydi. Ama her şeyi olağanüstü bir düzen içinde düşünmüşe benziyordu.

Tekdüze, tuhaf bir sesle, “İstasyona vardığımızda, birbirimizi tanımıyormuş gibi sen önden gideceksin,” diye söze başladı. “Ben biletleri alıp, seninkini yanından geçerken gizlice eline tutuşturacağım. Sonra sen birinci mevki kadınlar bekleme salonuna gidecek ve trenin kalkmasına on dakika kalana kadar orada oturacaksın. Sonra dışarı çıkacaksın. Ben orada olacağım. Beni hiç tanımıyormuş gibi yapıp, perona ilk önce sen gideceksin. Oradaki insanlar arasında bizi tanıyanlar çıkabilir. Yalnız olursan, seni tek başına seyahat eden bir kadın sanırlar. Beni tanırlar. Birlikte görülürsek, senin evden kaçan Bayan Verloc olduğunu tahmin ederler,” dedi. Sonra, kendini zorlayarak, “Anlıyorsun değil mi, canım?” diye ekledi.

Arabada Ossipon’un karşısında, darağacı ve ölüm korkusuyla tepeden tırnağa kaskatı kesilmiş oturan Winnie Verloc, “Evet,” dedi. “Evet, Tom.” Sonra içinden, tüyler ürpertici bir nakarat gibi ekledi: “Dört buçuk metreden sallandırıldı.”

Ossipon’un yüzü, kalıbı kendisini iğne ipliğe döndüren bir hastalığın hemen ardından çıkarılmış alçıdan bir maskeyi andırıyordu; kadına bakmadan, “Aklıma

gelmişken,” dedi, “senden biletlerin parasını şimdiden almam gerekiyor.”

Winnie Verloc yeleğinin birkaç kopçasını açtı; gözleri öne, arabanın çamurluğunun ötelerine dikilmiş bakarken, domuz derisi yeni para cüzdanını ona uzattı. Ossipon tek söz etmeden cüzdanı aldı, göğsünde derin bir yerlere soktu. Sonra eliyle paltosunun üstünden hafifçe pat pat vurdu.

Tüm bu alışveriş sırasında birbirlerinin yüzüne bir kez bile bakmadılar; erişmek istedikleri bir hedefin ilk belirtilerini yakalamak için gözlerini dışarı dikmiş iki kişi gibiydiler. Ossipon ağzını ancak araba bir köşeyi dönüp köprüye yaklaşırken yeniden açtı.

Atın kulaklarının arasında oturan bir ifritle konuşuyormuş gibi ağır ağır, “Cüzdanın içinde ne kadar para olduğunu biliyor musun?” diye sordu.

Winnie Verloc, “Hayır,” dedi. “Cüzdanı bana o verdi. Parayı saymadım. O sırada hiç önemi yoktu benim için. Sonradan...”

Sağ elini hafifçe oynattı. Daha bir saat önce bir adamın kalbine o ölümcül darbeyi vuran bu sağ elin bu küçücük hareketi öylesine ifade doluydu ki, Ossipon korkuyla titremekten kendini alamadı. Titremesini bile bile abartarak, “Üşüdüm. İliklerime kadar dondum,” diye mırıldandı.

Winnie gözlerini ileriye, kendisini kurtuluşa götüren yola dikmişti. Gergin bakışlarının karşısına ara sıra, yola boydan boya asılmış kapkara bir flama gibi, “Dört buçuk metreden sallandırıldı,” sözleri çıkıyordu. İri gözlerinin akları, siyah tülünün gerisinde maskeli bir kadının gözleri gibi ışıl ışıldı.

Ossipon’un katı tavrında, bir işadamını andıran garip, resmi bir ifade vardı. Sanki dilinin kilidi açılmışçasına, birden yeniden konuşmaya başladı.

“Baksana! Biliyor musun, senin –onun– banka hesabı kendi adına mı açılmıştı yoksa başka bir ad altında mı?”

Winnie Verloc maskeli yüzünü ve iri gözlerinin ışıldayan aklarını ona çevirdi.

Dalgın dalgın, “Başka bir ad mı?” diye sordu.

Araba hızla yol alırken Ossipon ders verir gibi, “Kesin konuş,” dedi. “Söyleyeceklerin çok önemli. Anlatayım sana. Bankada bu kâğıt paraların numaraları vardır. Eğer ödeme onun adına yapılmışsa, o zaman, öl... öldüğü öğrenilince, harcayacak başka paramız olmadığından, paraların numaralarına bakıp izimizi sürebilirler. Sende başka para yok, değil mi?”

Winnie yok anlamında başını salladı.

Ossipon, “Hiç mi?” diye üsteledi.

“Birkaç kuruş.”

“Durum tehlikeli demektir. O zaman paraları kullanmak için özel bir yol bulmak gerekecek. Son derece özel bir yol. Belki yarısından fazlasını gözden çıkarıp, Paris’te bildiğim güvenli bir yerde bozdurmak zorunda kalacağız. Öbür durumda yani hesabı başka bir ad, mesela Smith adı altında açmış ve ödemeler o ada yapılmışsa, parayı tam bir güven içinde harcayabiliriz. Anlıyor musun? Banka, Bay Verloc ile mesela Bay Smith’in aynı kişi olduklarını bilemez. Bana cevap verirken yanlış yapmamanın ne kadar önemli olduğunu anlıyorsun, değil mi? Bu soruya, öyle ya da böyle diye kesin bir cevap verebilir misin? Galiba veremiyorsun, değil mi?”

Winnie sakin bir tavırla, “Şimdi hatırladım!” dedi. “Hesabı kendi adına açtırmamış. Bir gün bana paraları Prozor adıyla yatırdığını söylemişti.”

“Emin misin?”

“Evet, eminim.”

“Bankanın onun gerçek adı konusunda bilgi sahibi olup olmadığından haberin var mı? Ya da bankadaki herhangi birinin, ya da...”

Winnie omuz silkti. “Nereden bileyim ben? Böyle bir şey olabilir mi, Tom?”

“Yok. Sanmam ki olsun. Bilsem, içim daha rahat ederdi. İşte geldik. Sen önden çık ve doğru içeri gir. Güzel yürü.”

Ossipon geride kalıp cebindeki kendi bozuk paralarıyla arabacının ücretini ödedi. İnce ayrıntılarına kadar önceden dikkatle düşündüğü plan uygulamaya konmuştu artık. Winnie Verloc elinde St Malo biletiyle kadınların bekleme salonuna girince, Ossipon Yoldaş istasyondaki barın yolunu tuttu ve yedi dakikada üç kadeh sulu, sıcak konyak içti.

Tezgâhta içki veren kıza dostça başını salladı ve sırıtarak açıkladı: “Soğuk algınlığını üstümden atmaya çalışıyorum da.” Neşeli geçirdiği bu yedi dakikalık aradan sonra Ossipon Yoldaş, keder pınarından kana kana içmiş bir adamın yüzüyle oradan ayrıldı. Gözlerini kaldırıp saate baktı. Vakit tamamdı. Durup beklemeye başladı.

Winnie Verloc tam zamanında dışarı çıktı, tülünü yüzüne indirmişti; başındaki rengi atmış birkaç ucuz çiçek dışında, tepeden tırnağa kapkaraydı; ölümün simgesi gibi kapkara. Küçük bir grup adamın yanından geçti; adamlar gülüşüyorlardı, ama kahkahaları tek bir sözle kesilip ölüm sessizliğine gömülebilirdi. Winnie yavaş yürüyordu, ama sırtı dimdikti; Ossipon Yoldaş, harekete geçmeden önce arkasından Winnie'nin sırtına bir süre dehşet içinde baktı.

Tren peronda hazır bekliyordu, birbiri ardından uzayıp giden açık kapıların önlerinde pek kimse yoktu. Mevsim gereği ve havanın çok kötü oluşu yüzünden yolcu sayısı azdı. Winnie Verloc, Ossipon arkasından yetişip dirseğine dokununcaya kadar boş kompartımanların önünden ağır ağır yürüdü.

"Buraya gir."

Kadın kompartımana girdi, Ossipon aşağıda kalıp çevreye göz gezdirdi.

Winnie eğildi, "Ne oluyor, Tom? Bir tehlike mi var?" diye fısıldadı.

"Bekle bir dakika. İstasyon memuru şuradaymış işte."

Winnie onun üniformalı adama yaklaştığını gördü. Bir süre konuştular. Winnie, memurun, "Baş üstüne efendim," dediğini işitti; elini şapkasına götürüp selam verdiğini gördü. Ossipon geri gelerek, "Bizim kompartımana kimseyi almamasını söyledim ona," dedi.

Winnie oturduğu yerden öne doğru eğildi. "Her şeyi düşünüyorsun," dedi; sonra, kurtarıcısına bakmak için birden tülünü kaldırdı; heyecanlı, acı dolu bir sesle, "Beni buradan uzaklaştıracaksın, değil mi Tom?" diye sordu.

Tülün gerisinden taş gibi bir yüz çıkmıştı. Parlak ak yuvarlaklarının içine yakılarak oyulmuş iki kara çukura benzeyen, koca koca açılmış, kuru, ışıksız, iri bir çift göz Ossipon'a bakıyordu.

Ossipon, gözlerini (o sırada darağacından kaçan Winnie Verloc'a şefkat ve güç doluymuş gibi görünen gözlerini) kendinden geçmişçesine, ilgi ve dikkatle bu gözlere dikerek, "Ortada hiçbir tehlike yok," dedi. Bu yakın ilgi, Winnie'yi derinden etkiledi, korkudan taş kesilen yüzündeki kaskatı ifadeyi biraz yumuşattı. Ossipon Yoldaş bu yüze, şimdiye kadar hiçbir âşığın sevgilisine bakmadığı gibi bakıyordu. Bir zamanlar işçi derneklerinde sağlık konusunun toplumsal yönleri üzerine konferanslar veren, tıbbi (ve sakıncalı) bir incelemenin yazarı, "Doktor" takma adlı anarşist Alexander Ossipon, geleneksel ahlak

kurallarına aldıran bir adam değildi, ama bilimin buyruklarına her zaman boyun eğerdi. Ossipon bilimsel düşünürdü ve şimdi gerizekâlı, yoz bir delikanlının ablası olan, kendisi de yozlaşmanın katil türünün bir örneğini sergileyen bu kadına bilimsel gözlerle bakıyordu. Ona bakarken, tıpkı bir İtalyan köylüsünün en sevdiği azize sığınması gibi, o da Lombroso'yu yardıma çağırıyordu. Ossipon'un önündeki yüze bakışı bilimseldi. Yanakları, burnu, gözleri, kulakları dikkatle süzdü... Kötü!... Ölümcül derecede kötü! Winnie Verloc'un solgun dudakları bu heyecanlı keskin bakışlar altında biraz gevşeyip aralanınca, dişlere de iyice baktı... Artık hiç kuşkusu kalmamıştı... Katil türünden olduğu kesindi... Ossipon Yoldaş korkudan tir tir titreyen ruhunu o sırada Lombroso'ya ısmarlamadıysa, bu, sırf bilimsel nedenlere dayanarak, kendisinde ruh diye bir şeyin varlığına inanamadığı içindi. Ama sahip olduğu bilimsel ruhun itici gücü onu, ulaştığı bu kesin sonucu tren istasyonunun peronunda açıklamaya zorladı.

Tedirgin bir tavırla kesik kesik konuşarak, "Şu senin kardeşin; olağanüstü bir delikanlıydı o çocuk. Son derece ilginç bir inceleme konusu. Bir bakıma kusursuz bir örnek. Kusursuz!" dedi.

İçin için korkan Ossipon bilimsel konuşuyordu. Ölen sevgili kardeşi hakkındaki bu övgü dolu güzel sözleri duyunca, Winnie Verloc kara gözlerinde, az sonra boşanacak şiddetli bir sağanağın habercisi olan güneş ışınlarını andıran bir parıltıyla aşağı doğru sarktı.

Dudakları titreyerek yumuşak bir sesle, "Evet, öyleydi gerçekten," diye fısıldadı. "Sen onunla çok ilgileniyordun, Tom. Seni bu yüzden sevdim."

Ossipon içindeki sürekli korkuyu dile getirecek biçimde, ama trenin bir an önce kalkması için duyduğu sinir bozucu, iğrenç sabırsızlığı gizlemeye çalışarak, "İkiniz arasındaki benzerlik inanılır gibi değildi," diye devam etti. "Evet, sana benziyordu o."

Bunlar çok dokunaklı ya da anlayışlı sözler değildi. Ancak aralarındaki benzerliğin ısrarla belirtilmesi, Winnie'yi derinden duygulandırmaya yetmişti. Hafif, küçük bir çığlıkla kollarını dışarı fırlattı, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Ossipon vagona girdi, acele kapıyı kapadı ve istasyonun saatini görmek için dışarı baktı. Daha sekiz dakika vardı. Bu sekiz dakikanın ilk üçünde Winnie Verloc katıla katıla, durmadan ağladı. Sonra kendini biraz topladı, gözlerinden sicim gibi yaşlar dökerek hafifçe hıçkırmaya devam etti. Kurtarıcısına, yaşamın müjdecisi olan bu adama bir şeyler söylemeye çalıştı.

“Ah, Tom! Onu zalimce elimden almışlarken ölmekten nasıl olup da böylesine korkabiliyorum ben! Nasıl korkabiliyorum! Böyle bir korkaklığı nasıl yapabiliyorum!”

Winnie yüksek sesle, hayata –incelikten, güzellikten, neredeyse edepten bile yoksun olan, ama uğruna cinayet işleyecek ölçüde yüksek bir amaç güderek yaşadığı bu hayata– duyduğu sevgiden yakınıyordu. Acıları bol, ama bunları dile getirecek sözcükleri kıt olan zavallı insan soyunun yakınmalarında sık sık görüldüğü gibi, gerçek –gerçeğin haykırılışı– kimi zaman karşımıza, yapmacık duyguları anlatmak için kullanılan sözler arasından seçilen, kalıplaşmış, yapay bir ifade biçimine bürünmüş olarak da çıkabiliyor.

“Ölümden nasıl bu kadar korkabiliyorum ben! Denedim, Tom. Ama korkuyorum. Kendimi öldürmeye çalıştım. Yapamadım. Katı yürekli biri miyim ben? Anlaşılan başıma gelen tüm bu korkunç olaylar yetmemiş daha. Derken sen ortaya çıkınca...”

Sustu. Arkasından güven ve şükran dolu bir sesle aniden, “Ömrümün kalan günlerini senin için yaşayacağım, Tom!” diye hıçkırdı.

Ossipon kaygılı bir tavırla, “Vagonun perondan uzak olan öteki köşesine geç,” dedi. Winnie kurtarıcısının kendisini oraya rahatça oturtmasına ses çıkarmadı; Ossipon kadına bakıp ilkinden daha da şiddetli yeni bir ağlama nöbetinin yolda olduğunu gördü. Belirtileri, saniyeleri sayan bir doktor havası içinde dikkatle izliyordu. Sonunda istasyon memurunun düdüğünü işitti. Trenin hareket etmeye başladığını hissedince, Ossipon’un üst dudağı kendiliğinden kasıldı; dişleri ortaya çıktı ve yüzünde tam anlamıyla vahşi bir kararlılık ifadesi belirdi. Winnie Verloc hiçbir şey işitmedi, hiçbir şey hissetmedi; kurtarıcısı kımıldamadan ayakta duruyordu. Ossipon, kadının yükselen hıçkırıkları arasında, trenin gümbürtülerle hızlandığını hissetti; iki uzun adımda vagonu geçerek, usulca ve dikkatle kapıyı açtı ve aşağı atladı.

Platformun bitiminde atlamıştı; tasarladığı çılgın plandan sapmamaya öylesine kararlıydı ki, havada yaptığı mucizevi bir hareketle vagonun kapısını çarpıp kapatmayı da başarmıştı. Bundan sonra kendini vurulmuş bir tavşan gibi tepe taklak yerde yuvarlanır buldu. Ayağa kalktığında, her yanı ezik ve çürük içindeydi; sarsılmış, yüzü bembeyaz kesilmişti, soluk soluğaydı. Ama sakindi, telaşla bir anda çevresini saran bir sürü demiryolcuyla konuşabilecek durumdaydı. Onlara nazik ve inandırıcı bir sesle, karısının Bretanya’da ölüm döşeğindeki annesini görmek üzere aniden yola çıktığını, elbette çok üzgün olduğunu, kendisinin de karısı için çok kaygılandığını, onu biraz neşelendirmeye

çalışayım derken trenin kalktığını hiç fark etmediğini anlattı. Adamlar bir ağızdan, “O zaman neden Southampton’a kadar gitmediniz, efendim?” diye sorunca, karşılık olarak, evde üç çocukla birlikte tek başına bıraktığı genç baldızının deneyimsizliğini öne sürdü; telgraf çekebileceği yerler kapalı olduğundan, kendisi dönmeyince, kızın korkuya kapılacağını söyledi. Düşünmeden, bir anda atlamıştı trenden. Sözlerini, “Ama bir daha asla böyle bir şeye kalkışacağımı sanmıyorum,” diye bitirdi; çevresindekilere gülümsedi; ellerine birkaç kuruş tutuşturduktan sonra hiç topallamadan, düzgün adımlarla istasyondan ayrıldı.

Cebi o zamana kadar hiç görmediği kadar güvenli kâğıt parayla dolu Ossipon Yoldaş, dışarıda bir arabacıdan gelen teklifi geri çevirdi.

Dostça gülümseyerek, nazik arabacıya, “Yürüyebilirim,” dedi.

Yürüyebiliyordu. Yürüdü. Köprüyü geçti. Daha sonra Westminster Abbey’nin koca kuleleri, durdukları yerden onun sokak lambalarının altından geçen gür sarı saçlarını gördüler. Victoria’nın ışıkları da gördü Ossipon’u; arkasından Sloane meydanı ve parkın parmaklıkları da. Derken Ossipon Yoldaş kendini yeniden bir köprünün üstünde buldu. Bakışları aşağıdaki ırmağa –yüzeyinde durgun gölgeler ve akıp giden parıltıların kapkara bir sessizlik içinde harmanlandığı bu tekinsiz harikaya– takıldı. Durup korkuluğun üstünden uzun uzun aşağıya baktı. Saat kulesi, eğik başının üstünde bir top gibi arsızca gürledi. Gözlerini kaldırıp saate baktı... Manş Denizi’nde azgın bir gecenin on iki otuzu.

Ossipon Yoldaş yeniden yürümeye koyuldu. Gürbüz bedeni bütün gece, soğuk bir sisle kaplı, çamurdan bir halıya uzanmış uyuyan bir canavarı andıran o koskoca kentin uzak köşelerinde görüldü. Yaşam belirtisi bulunmayan sessiz sokaklardan geçerken ya da iki yanlarında sokak lambaları ve karanlık evler dizili, sonsuza doğru dümdüz uzanan boş yollarda gittikçe ufalarak yürürken görüldü. Büyük meydanlardan, küçük meydanlardan, boş alanlardan, parklardan, yaşamın akışından koparak toprak olmuş hareketsiz ve beklentisiz insanların yattığı adsız, tekdüze sokaklardan geçti. Yürüdü, yürüdü. Sonra birden, otlar bürümüş, bakımsız, daracık bir ön bahçeye saptı, cebinden çıkardığı bir anahtarla kapıyı açıp kir pas içindeki ufak bir eve girdi.

Ossipon Yoldaş üstünü çıkarmadan kendini yatağa attı ve tam çeyrek saat kımıldamadan öylece kaldı. Sonra birden doğruldu, dizlerini dikerek elleriyle bacaklarını kavradı. Şafak söktüğünde gözleri hâlâ açık, aynı durumda oturuyordu. Bu kadar uzun bir süre, hiçbir yorgunluk belirtisi göstermeden bunca uzak yerlere böylesine amaçsızca yürüyebilen bu adam, saatlerce kolunu

bacağını kıpırdatmadan, gözünü bile kırpmadan da durabiliyordu. Ama akşama doğru güneş ışığı odaya girince ellerini çözdü, sırtüstü yastığa düştü. Tavana diktiği gözleri birden kapandı. Uykuya daldı.

Bölüm 13

Gömme dolabın kapısındaki koskoca demir asma kilit, biçiminin feci çirkinliği ve yapımında kullanılan malzemenin kötülüğüyle, odada gözü tırmalamayan tek nesneydi. Londra'nın doğusunda denizcilik gereçleri satan bir dükkânın sahibi, büyüklüğü yüzünden olağan alışveriş koşullarında elden çıkaramadığı bu kilidi Profesör'e birkaç kuruşa bırakmıştı. Oda büyük, temiz ve düzgündü, ama bir tek ekmek dışında, insan ihtiyaçlarının hiçbirinin karşılanmadığını gösteren bir yoksulluk içindeydi. Arsenik yeşili geniş duvarlarında, duvar kâğıdından başka bir şey yoktu; kirli duvar kâğıtları yer yer çıkmaz kara lekelerle, ıssız kıtaların soluk haritalarını andıran izlerle doluydu.

Pencerelerden birinin yanındaki çam masada, başını yumrukları arasına almış Ossipon Yoldaş oturuyordu. Kaba bir tüvit kumaştan dikilme tek elbisesini giymiş olan Profesör, ellerini ceketinin aşırı şişkin ceplerine iyice sokmuş, ayaklarında inanılmaz derecede eski püskü terlikleriyle odanın çıplak taban tahtaları üzerinde lap lap gidip geliyor; gürbüz konuğuna, son günlerde Havari Michaelis'e yaptığı bir ziyareti anlatıyordu. Katıksız anarşist Profesör'ün sözleri biraz sert ve hoşgörüsüzdü.

"Adam Verloc'un öldüğünü bilmiyordu. Elbette bilmez! Gazete falan okumaz ki. Gazeteleri okuyunca çok üzülüyorum, diyor. Ama bırakalım şimdi bunları. Köyde kaldığı eve gittim. Ortalıkta kimse yoktu. Beş altı kez seslendim, ancak o zaman karşılık verdi. Önce hâlâ yatağında derin bir uyku çekiyor diye düşündüm. Ama nerede! Meğer çoktan kalkmış, dört saattir kitabını yazıyormuş. Dört bir yanında yerlere saçılmış bir sürü yazılı kâğıtla, o kafes gibi küçücük odada oturuyordu. Masanın üstünde, hemen yanında yarısı yenmiş, çiğ bir havuç vardı. Kahvaltısıymış. Şimdi bütün yiyip içtiği, çiğ havuçla bir parça süt."

Ossipon Yoldaş fazla ilgilenmeden, "Haberi nasıl karşıladı?" diye sordu.

"Melekler gibi... Yazdığı sayfalardan birkaçını yerden aldım. Muhakemesinin zayıflığı karşısında şaşırıp kaldım. Adamda mantık diye bir şey yok. Tutarlı düşünmeyi beceremiyor. Ama bu daha bir şey değil. Hayat hikâyesini 'İnanç, Umut, İyilikseverlik' başlıkları altında üç bölüme ayırmış. Şu sıralar gönlündeki dünyayı anlatıyor; bahçesiyle, çiçekleriyle, güzel, koskoca bir hastane olarak tasarladığı bu dünyada güçlülerin bütün işi gücü zayıflara bakmak olacakmış."

Profesör durdu.

Kendinden kesinlikle emin tavrıyla, “Budalalığın derecesini görüyor musun, Ossipon? Zayıflara! Yeryüzündeki bütün kötülüklerin kaynağı olan zayıflara bakılacakmış!” diye devam etti. “Ben de ona, mezbaha gibi bir dünya –zayıfların götürülüp toptan yok edildikleri bir dünya– düşlediğimi söyledim.”

“Anladın mı, Ossipon? Bütün kötülüklerin kaynağı olan zayıflara bakılacakmış! O uğursuzlar efendilerimiz bizim; bütün o zayıf, uyuşuk, budala, korkak, yufka yürekli, köle zihinli adamlar. Güç onların elinde. Çoğunluk onlarda. Dünyaya onlar hâkim. Topunu yok etmeli, topunu! Gelişmenin tek yolu bu. Emin ol! Dinle beni, Ossipon. Önce o büyük, zayıf çoğunluk yok edilmeli, sonra da ancak nispeten güçlü olanlar gitmeli. Anlıyor musun? Önce körler, sonra sağır ve dilsizler, arkasından da sakatlar, topallar ve ötekiler. Tüm kusurların, kötülüklerin, önyargıların, geleneklerin kökü kazınmalı.”

Ossipon boğuk bir sesle, “Peki geriye ne kalacak?” diye sordu.

Renksiz yüzlü, ufak tefek Profesör güvenle, “Geriye ben kalacağım; eğer yeterince güçlü olursam,” dedi; sıska kafatasının yanlarından çıkan zar gibi ince, koca yelken kulakları birden kıpkırmızı kesildi.

Üstüne basa basa, “Zayıfların zulmünden bu zamana kadar çektiklerim yetmedi mi?” diye devam etti. Sonra eliyle ceketinin göğüs cebine vurarak, “Oysa asıl güçlü olan benim,” dedi. “Ama vakit! Ah, vakit, vakit! Elimde vakit olsa! Ah, şu halk yığınları! Merhamet de, korku da duyamayacak kadar kafasız insanlar bunlar! Bazen, her şey onlardan yana, diye düşünüyorum. Her şey. Benim kendi silahım olan ölüm bile onlardan yana.”

Kusursuz anarşistin ayaklarındaki terliklerden çıkan hızlı “lap lap”ların doldurduğu sessiz bir aradan sonra, gürbüz Ossipon Yoldaş, “Hadi gel, benimle bir bira iç Silenus’ta,” dedi. Profesör teklifi kabul etti. Kendine özgü bir neşe içindeydi o gün. Ossipon’un omzuna dostça vurdu.

“Bira ha! Tamam! İçelim, neşemizi bulalım çünkü biz güçlüyüz ve çok yakında ölüp gideceğiz.”

Ayakkabılarını giymeye koyuldu, bir yandan da o kesin, kararlı tavrıyla konuşuyordu:

“Neyin var senin Ossipon? Keyifsiz görünüyorsun, benim arkadaşlığımı bile arar oldun. Duyduğuma göre, erkeklerin içki içip abuk sabuk konuştukları yerlerde görüyorlarmış seni hep. Neden ki? Koleksiyonundaki kadınları terk mi ettin yoksa? Güçlüleri besleyen zayıflar takımından değil mi onlar ha?”

Bir ayağını yere bastı; bağcıklı ayakkabısının boyasız, ağır, kalın tabanlı, tamir üstüne tamir görmüş öteki tekini aldı. Kendi kendine acı acı güldü.

“Söyle bakalım Ossipon, müthiş adam, kurbanlarından hiçbirinin senin uğruna kendi canına kıydığı oldu mu? Yoksa bugüne kadar kazandığın zaferler hep yarım mı kaldı? Çünkü büyüklüğe damgasını vuran tek şey, kan dökmektir, kan. Kan ve ölüm. Tarihe bak istersen.”

Ossipon başını çevirmeden, “Cehennemlik adamsın sen,” dedi.

“Neden ki? Bırak da cehennem zayıfların umut kaynağı olsun çünkü cehennem, onların dininin güçlüler için icat ettiği bir şeydir. Dostumsun ama Ossipon, gözümde beş paralık değerin yok. Bir sineği bile öldüremezsin sen.”

Ama otobüsün tepesinde ziyafet yerine doğru yol alırlarken, Profesör’ün tüm neşesi kaçtı. Kaldırımları dolduran kalabalıklara baktıkça içinde uyanan (ve ancak odasında –kapısına koca bir asma kilit taktığı o büyük dolabın bulunduğu odada– bir süre tek başına kaldıktan sonra üstünden atabildiği) kuşku ve huzursuzluğun ağır yükü altında, her zamanki kendine güveni yok olup gitmişti.

Arkasındaki koltukta oturan Ossipon Yoldaş, Profesör’ün omzunun üstünden, “Demek öyle,” dedi. “Demek Michaelis’in hayal ettiği dünya güzel, neşeli bir hastaneye benziyor.”

Profesör alaycı, acı bir sesle, “Evet, tastamam öyle. Zayıfları iyileştirecek devasa bir hayır kurumu,” dedi.

“Budalalık. Zayıflık iyileşmez ki. Ama gene de Michaelis belki o kadar da yanlış düşünmüyor. İki yüzyıl sonra dünyayı doktorlar yönetecek. Bilim daha şimdiden her şeye hâkim. Belli olmuyor belki, ama gerçekten hâkim. Ayrıca, bütün bilimler gelişerek, sonunda insanlara hizmette mutlaka sağlık bilimiyle birleşecek; ama zayıfları değil, güçlüleri iyileştirmek için. İnsanlar yaşamak ister yaşamak.”

Demir çerçeveli gözlükleri özgüvenle parıldayan Profesör, “İnsanlar ne istediklerini bilmezler,” dedi.

Ossipon, “Ama sen biliyorsun ya,” diye homurdandı. “Daha şimdi vakit, vakit, diye bağırıyordun. İşte doktorlar sana dilediğin vakti verecekler ama uslu durursan. Sen güçlüler arasında olduğunu söylüyorsun –sırf cebinde, kendinle birlikte diyelim yirmi kişiyi sonsuzluğa gönderecek kadar patlayıcıyı taşıdığın için. Ancak sonsuzluk denen şey lanet bir çukurdur. Sana vakit gerek, vakit.

Ömrünü on yıl uzatacak birine rastlasan, kulu kölesi olurdun.”

Profesör otobüsten inmek için ayağa kalkarken kısaca, “Benim hayatta temel kuralım şudur: Tanrı yok! Efendi yok!” dedi.

Ossipon da kalktı. “Bekle sen, ömrünün sonunda, ölüm döşeğinde dümdüz, sırtüstü yatarken sorarım sana,” diye karşılık verdi ve Profesör’den sonra o da otobüsün basamağından aşağı atladı. Caddeyi geçip kaldırıma zıplarken devam etti: “O alçak, onursuz, pis, kısacık ömrünün sonunda.”

Profesör bir yandan ünlü Silenus’un kapılarını ustalıkla açarken, “Bence sen sahtekârın tekisin Ossipon,” dedi. İkisi küçük bir masaya yerleştikten sonra Profesör bu nazik düşüncesini biraz daha açtı: “Doktor bile değilsin. Tuhaf bir adamsın. İnsanlar ileride, bir kutuptan ötekine dünyanın her yerinde, ağırbaşlı birkaç soytarının emriyle dillerini dışarı çıkaracaklar, haplarını yutacaklar, diye düşünüyorsun; kehanetten başka bir şey değil bu seninki. Kehanet! İleride olacakları düşünmenin ne yararı var!” Bardağını kaldırdı, sakin bir tavırla, “Var olan her şeyin yok edilmesi şerefine,” dedi.

Profesör birasından bir yudum içti ve yeniden kendine özgü o kapalı sessizliğine büründü. İnsanlar sayıca deniz kıyısındaki kumlar kadar çoktu, kumlar gibi onları yok etmek de olanaksızdı; onlarla başa çıkmak, kumlarla başa çıkmak kadar güçtü; bunları düşününce morali bozuldu. Patlatılan bombaların sesi bu tepkisiz kum yığınlarının içinde hiçbir yankı uyandırmadan boğulup gidiyordu. Şu Verloc olayı örneğin. Hiç düşünen kalmış mıdır bunu şimdi?

Ossipon, gizli bir güç tarafından dürtülmüş gibi aniden cebinden iyice katlanmış bir gazete çıkardı. Kâğıt hışırtısı üzerine Profesör başını kaldırdı. “Nedir bu gazete? Önemli bir yazı mı var içinde?” diye sordu.

Ossipon, birden uyandırılınca korkuya kapılan uyurgezerler gibi irkildi.

“Hayır, bir şey yok. Hiçbir şey yok. On gün öncenin gazetesi. Cebimde unutmuşum herhalde,” dedi.

Ama Ossipon eski gazeteyi fırlatıp atmadı. Yeniden cebine sokmadan önce, bir paragrafın son satırlarına gizlice göz gezdirdi. Şunları okudu: “Bu çılgınlık ya da umutsuzluk eylemi, sonsuza kadar koyu bir sır perdesinin gerisinde kalacakmış gibi görünüyor.”

Bunlar, “Manş Denizi’nde Vapurdan Atlayıp İntihar Eden Kadın Yolcu” başlıklı bir haberin son sözleriydi. Ossipon Yoldaş haberde kullanılan gazete

üslubunun güzelliklerine yabancı değildi. “... sonsuza kadar koyu bir sır perdesinin gerisinde kalacakmış gibi görünüyor.” Yazının her sözcüğünü ezbere biliyordu. “... koyu bir sır perdesi ...” Gürbüz anarşist başını göğsüne eğerek, derin bir düşünceye daldı.

Haber Ossipon’u can evinden vurmuş gibiydi. Gönlünü fethettiği kadınlarla (ne Kensington Gardens’ın kanepelerinde evlenme umudu verdikleriyle, ne de bahçe parmaklıklarında görüştükleriyle) buluşmak için artık sokağa çıkamıyor, ya onlara sonsuza kadar aralanamadan kalacak koyu bir sır perdesinden söz etmeye başlarsam, diye ödü kopuyordu. Bilimsel bir korkuya kapılarak aklını kaçıracağını düşünüyor, deliliğin bu satırlar arasında pusu kurmuş kendisini beklediğine inanıyordu. “Sonsuza kadar koyu bir sır perdesinin gerisinde kalacakmış gibi.” Bir saplantı, bir işkenceydi bu. Son zamanlarda verdiği buluşma sözlerinin birçoğunu tutmamıştı; oysa eskiden, onun verdiği bir söz, duygu ve erkek şefkati, dilinde sonsuz bir güven anlamına gelirdi. Toplumun belli kesimlerinden kadınlar kolay güvenen yaratılışta kimseler olduklarından, Ossipon’un hem gururu okşanıyor, hem de eline biraz para geçiyordu. Yaşamak için bu paraya ihtiyacı vardı. Para hemen ulaşabileceği bir yerdeydi. Ama artık kullanamıyorsa, idealleri de bedeni de açlıktan yok olma tehlikesiyle karşı karşıya demekti... “Bu çılgınlık ya da umutsuzluk eylemi.”

O koyu “sır perdesi” bütün insanlar için gerçekten sonsuza kadar aralanmadan kalacaktı. Ama bunca insan arasından ya bir tek kendisi bu lanet bilgileri ömür boyu kafasından atamazsa, o zaman ne yapardı? Ve gazetecinin “... koyu bir sır perdesinin gerisinde kalacakmış gibi görünüyor,” sözlerine kadar anlattıkları ne ölçüde ayrıntılı ve doğruysa, Ossipon Yoldaş’ın edindiği bilgiler de o ölçüde ayrıntılı ve doğruydu.

Ossipon Yoldaş gazeteden çok şey öğrenmişti. Vapurun rıhtıma inen merdiveninde görevli gemicinin gördüklerini o da biliyordu: “Gece yarısı, siyah bir elbise giymiş, yüzü siyah bir tülle örtülü bir kadın rıhtımda dolaşıyordu. Gemici yardım etmek amacıyla, ‘Yolcu musunuz, efendim?’ diye sormuştu. ‘Buradan gelin.’ Kadın sanki ne yapacağını bilemez gibiydi. Adamın yardımıyla vapura çıktı. Bitkin görünüyordu.”

Ossipon geminin kadın kamarotunun gördüklerini de biliyordu: Karalar giymiş, bembeyaz yüzlü bir kadın, o sırada boş olan kadınlar kamarasının ortasında ayakta duruyordu. Kamarot, kadını uzanıp biraz orada yatmaya ikna etti. Kadın konuşmak istemiyordu, başı fena halde dertteymiş gibiydi. Kadın kamarot bir dahaki gelişinde onun kadınlar kamarasından ayrılmış olduğunu

gördü. Aramak için güverteye çıktı; Ossipon Yoldaş bu iyi yürekli kamarotun o mutsuz kadını üstü tenteli kanepelerden birinde yatar durumda bulduğunu öğrendi. Gözleri açıkmış, ama söylenen hiçbir şeye karşılık vermiyormuş. Çok hasta görünüyormuş. Kadın kamarot gidip başkamarotu getirmiş; bu ikisi tenteli kanepenin yanında durup, bu son derece garip yolcunun içler acısı durumunu görüşmüşler. İşitilebilir fısıltılarla (kadın söylenenleri duyacak gibi değilmiş çünkü) St Malo'dan, oradaki İngiliz Konsolosundan, kadının İngiltere'deki yakınlarıyla temasa geçmekten söz etmişler. Sonra yolcuyu aşağıya taşıtmak için oradan ayrılmışlar çünkü yüzüne baktıklarında, kadın onlara ölmekte olan biri gibi gelmiş. Ama Ossipon Yoldaş, o beyaz umutsuzluk maskesinin ardında korkuya, umutsuzluğa karşı savaşan büyük bir direnme gücünün, derin bir yaşama sevgisinin bulunduğunu biliyordu; ayrıca, bu yaşama sevgisinin, cinayet işletecek ölçüde şiddetli bir acıya dayanabilecek, çılgın ve kör bir darağacı korkusuna göğüs gerebilecek güçte olduğunu da biliyordu. Ossipon Yoldaş biliyordu, ama kadın kamarotla başkamarotun bir şey bildikleri yoktu; onların bildiği tek şey, aradan beş dakika bile geçmeden götürmek için geri geldiklerinde, karalar giymiş kadının artık tenteli kanepede olmadığıydı. Hiçbir yerde görünmüyordu. Ortadan kaybolmuştu. O sırada saat sabahın beşiydi ve kadın bile bile oradan gitmişti. Bir saat sonra tayfalardan biri iskemlenin üzerine bırakılmış bir nişan yüzüğü buldu. Tahtanın ıslak bir yerine yapışan yüzük, parıltısıyla adamın dikkatini çekmişti. İç yüzünde bir tarih yazılıydı: 24 Haziran 1879. "Sonsuza kadar koyu bir sır perdesinin gerisinde kalacakmış gibi görünüyor."

Ossipon Yoldaş, Britanya adalarında yaşayan aşağı tabakadan pek çok kadının sevdiği, o güneş gibi pırıl pırıl saçlarıyla Apollon'u andıran eğik başını kaldırdı.

Bu sırada Profesör'ün huzuru kaçmıştı. Ayağa kalktı.

Ossipon telaş içinde, "Dur gitme," dedi. "Bana bak, çılgınlık ve umutsuzluk hakkında ne biliyorsun?"

Profesör dilinin ucunu ince, kuru dudaklarının üstünde gezdirdi ve bir doktor edasıyla, "Çılgınlık, umutsuzluk diye bir şey yok artık," dedi. "Günümüzde bütün bu tür güçlü duygular yitip gitti. Dünya sıradan, zayıf, güçsüz bir yer oldu. Oysa çılgınlık da, umutsuzluk da bir güçtür. Güçlü olmak ise, dünyayı yöneten zayıf ve budalaların gözünde bir suçtur. Sıradan bir adamsın sen Ossipon. Karıştığı olay polisler tarafından güzelce örtbas edilen Verloc da sıradan biriydi. Polisler öldürdü onu. Sıradan bir adamdı. Herkes sıradan. Çılgınlık ve umutsuzluk ha! Ben bu ikisini kaldıraç olarak kullanayım, dünyayı yerinden

oynatırım. Bence işe yaramaz adamın tekisin sen Ossipon. Karnı tok, sırtı pek insanların neyi suç sayıp, neyi saymadıklarını bile anlayabilmekten acizsin. Güçlü değilsin.” Profesör kalın camlı gözlüklerinin keskin parıltısı ardından acı acı gülümseyerek durdu.

“Bak, söyleyeyim sana; konduğunu söyledikleri şu küçük miras da zekânı geliştirmeye yaramamış senin. Önünde bira, dilini yutmuş gibi öyle oturup duruyorsun. Hadi hoşça kal.”

Ossipon başını kaldırdı, budala gibi sırıtarak, “İster misin, sana vereyim?” dedi.

“Neyi ister miyim?”

“Bana miras kalan parayı. Hepsini.”

Dürüstlük timsali Profesör gülümsemekle yetindi. Elbisesi neredeyse üstünden dökülüyordu; tamir üstüne tamir görmekten biçimleri bozulmuş kurşun gibi ağır ayakkabıları her adımda su alıyordu.

“Birkaç kimyasal madde ısmarlayacağım yarın. Fazla bir şey tutmaz. Faturalarını sonra sana gönderirim. Bu maddelere çok ihtiyacım var. Anladın mı?” dedi.

Ossipon başını ağır ağır önüne eğdi. Artık yalnızdı. “koyu bir sır perdesi...” Gözlerinin önünde kendi beyninin havada asılı durduğunu, perdesi aralanmadan kalacak koyu bir sırrın ritmiyle yürek gibi çarptığını görüyordu sanki. Belli ki hastaydı beyni. “Bu çılgınlık ya da umutsuzluk eylemi...”

Kapının yanındaki mekanik piyano arsızca bir vals çaldı, sonra huysuzluğu tutmuş gibi, aniden gene sustu.

Doktor takma adlı Ossipon Yoldaş, Silenus Birahanesi’nden çıktı. Kapıda durakladı, pek de görkemli olmayan güneş ışığında gözlerini kırpıştırdı –kendi canına kıyan kadına ilişkin haberi veren gazete iç cebindeydi. Ossipon’un yürek atışları güm güm gazeteye vuruyordu. Kendi canına kıyan bir kadının –“bu çılgınlık ya da umutsuzluk eylemi...”

Ossipon Yoldaş cadde boyunca ayaklarının nereye bastığına bakmadan yürüdü ama başka bir kadınla (Apollon’u andıran tanrısal bir başa umut bağlayan geçkince bir mürebbiye ile) sözleştiği yere doğru gitmiyor, tersine, buluşma yerinden gitgide uzaklaşıyordu. Hiçbir kadının karşısına çıkacak gücü yoktu Ossipon’un. Bitkin durumdaydı. Düşünemiyor, çalışamıyor, uyuyamıyor, bir şey

yiyemiyordu. Ama içkiden hoşlanmaya başlamıştı; bir beklenti içinde, umutla içiyordu. Bitkin durumdaydı. Kendisine güvenen pek çok kadının dile getirdiği duygular ve gösterdiği güvenle beslenen devrimciliği, şimdi kapkaranlık bir sırrın (aldanarak, gazeteci ağzıyla, “Sonsuza kadar koyu bir sır perdesinin gerisinde kalacakmış gibi görünüyor,” diyen sözlerin ritmiyle çarpan beyninin taşıdığı bir sırrın) tehdidi altındaydı. Ossipon’un devrimciliği yolundan sapmış, “çılgınlık ve umutsuzluk” bataklığına doğru ilerliyordu artık.

Ossipon Yoldaş bilimsel bir sezgiyle kendi kendine, “Fena halde hastayım ben,” diye mırıldandı. Cebinde bir büyükelçiliğin gizli hizmetler karşılığında ödediği (Verloc’tan kalma) paralarla, caddenin kenarından akan pis suların içinden yürüyor, sanki böylece gürbüz bedenini kaçınılmaz bir geleceğin tatsızlıklarına şimdiden alıştırmak istiyordu. Geniş omuzlarını, ilahlar gibi güzel başını, göğsüne ve sırtına asılacak ilan tahtalarını birleştiren meşin boyunduruğun kafasından geçirilmesini beklermişçesine öne doğru eğmişti. Tıpkı sekiz-on gün önceki gece yaptığı gibi, ayaklarının nereye bastığına bakmadan, hiçbir yorgunluk duymadan, hiçbir şey hissetmeden, tek şey görmeden, tek ses işitmeden yürüyordu. “... koyu bir sır perdesinin gerisinde...” Hiç kimsenin dikkatini çekmeden yürüyordu. “Bu çılgınlık ya da umutsuzluk eylemi...”

Dürüstlük timsali Profesör de yürüyor, ama gözlerini iğrenç insan kalabalıklarından kaçırarak yürüyordu. Onun bir geleceği yoktu. Ama umrunda bile değildi. Büyük bir güçtü o. Felaket ve yıkım sahneleri düşünerek keyifleniyordu. O da yürüyordu; cılızdı, kılıksız ve asık suratlıydı ama sırf çılgınlık ile umutsuzluk silahlarını kullanarak yeni bir dünya düzeni kurmayı tasarlayan korkunç bir adamdı. Kimse ondan yana bakmıyor ve Profesör, kalabalık caddede hiçbir kuşku uyandırmadan, ölümcül, salgın bir hastalık gibi ilerliyordu.